

Fondacija Fond za humanitarno pravo

IZVEŠTAJ O SUĐENJIMA ZA RATNE ZLOČINE U SRBIJI TOKOM 2022. GODINE

Fondacija Fond za humanitarno pravo

IZVEŠTAJ O SUĐENJIMA ZA RATNE ZLOČINE U SRBIJI TOKOM 2022. GODINE

Beograd, 2023

Ova publikacija objavljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovorna Fondacija Fond za humanitarno pravo i ta sadržina nužno ne izražava zvanične stavove Evropske unije

Sadržaj

Uvod i metodologija	7
Opšti nalazi i društveno-politički kontekst.....	8
Neefikasan rad TRZ-a	8
Odnos prema ratnim zločinima u javnosti tokom 2022. godine	8
Sprovodenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina u Republici Srbiji 2021-2026. godine	12
Prekomerne i nepotrebne anonimizacije	14
Sudenje u odsutnosti	15
Slab odziv svedoka	16
POSTUPCI PRED PRVOSTEPENIM SUDOM U 2022. GODINI	17
I. Predmet Bratunac-Suha.....	17
II. Predmet Vlasenica	22
III. Predmet Teslić.....	26
IV. Predmet Štrpcı.....	32
V. Predmet Ćuška/Qyshk.....	49
VI. Predmet Srebrenica.....	58
VII. Predmet Zvornik-Standard	70
VIII. Predmet Kalinovik.....	78
IX. Predmet Bratunac II.....	86
X. Predmet Sanski Most II	91
XI. Predmet Rogatica.....	106
XII. Predmet Rudice	116

PRVOSTEPENE PRESUDE DONETE PRED VIŠIM SUDOM U BEOGRADU	123
I. Predmet Brčko – Logor Rasadnik	123
II. Predmet Sanski Most–Lušci Palanka	133
III. Predmet Brod na Drini	140
IV. Predmet Đakovica.....	145
PRAVOSNAŽNO OKONČANI POSTUPCI.....	150
I. Predmet Bosanska Krupa II.....	150
II. Predmet Hrasnica	157
OBUSTAVLJENI POSTUPCI	167
I. Predmet Bihać III.....	167
POSTUPCI ZAPOČETI 2022. GODINE	170
I. Predmet Zagreb	170
II. Predmet Petrovačka cesta.....	174
III. Predmet Jajce	177
IV. Predmet Višegrad.....	181
V. Predmet Srebrenica II.....	184
VI. Predmet Bosanski Novi II	190

Skraćenice

BiH	Bosna i Hercegovina
ESLJP	Evropski sud za ljudska prava
EU	Evropska unija
Evropska konvencija	Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda Saveta Evrope
FHP	Fond za humanitarno pravo
JNA	Jugoslovenska narodna armija
KZ SRJ	Krivični zakonik Savezne Republike Jugoslavije
MHP	Međunarodno humanitarno pravo
MKCK	Međunarodni komitet Crvenog krsta
MKSJ	Medunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srbije
OVK	Oslobodilačka vojska Kosova
PJP	Posebne jedinice policije
RJT	Republičko javno tužilaštvo
RKS	Republika Srpska Krajina
TO	Teritorijalna odbrana
TRZ	Tužilaštvo za ratne zločine
VJ	Vojska Jugoslavije
VRS	Vojska Republike Srpske
VS	Vojska Srbije
VTO	Vojno-teritorijalni odred
Zakon o procesuiranju ratnih zločina	Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku protiv učinilaca ratnih zločina
ZKP	Zakonik o krivičnom postupku

Uvod i metodologija

Ovo je 11 izveštaj Fonda za humanitarno pravo (FHP) o suđenjima za ratne zločine u Srbiji.

FHP je tokom 2022. godine pratilo sva suđenja za ratne zločine vođena na teritoriji Srbije, odnosno ukupno 25 predmeta pred odeljenjima za ratne zločine Višeg i Apelacionog suda u Beogradu. U izveštaju su za sve predmete dati kratki pregledi postupka i osnovni nalazi FHP-a u vezi sa predmetom, a koji su od značaja za javnost. Veliki broj postupaka za ratne zločine obrađenih u ovom izveštaju traje više godina, te su za kompletan uvid u tok postupka i nalaze koji se tiču tih predmeta relevantni i prethodni godišnji izveštaji FHP-a o suđenjima.

Izveštaj ključnu pažnju poklanja radu Tužilaštva za ratne zločine (TRZ) i sudova u javnim delovima sudskega postupka, a pre svega analizira optužnice i presude u svakom pojedinačnom predmetu. Rad drugih organa uključenih u procesuiranje ratnih zločina – Službe za otkrivanje ratnih zločina Ministarstva unutrašnjih poslova Srbije (MUP), Jedinice za zaštitu i drugih – nije moguće analizirati na nivou pojedinačnih predmeta, jer o tome ne postoje javno dostupni podaci.

Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu donelo je u izveštajnom periodu prvostepene presude u pet predmeta.¹ Takođe je donelo rešenja kojim je obustavilo krivični postupak u odnosu na jednog optuženog koji je preminuo.² Odeljenje za ratne zločine Apelacionog suda u Beogradu donelo je dve presude.³ U izveštajnom periodu TRZ je, kako navodi, podiglo 12 optužnica protiv 19 lica, od kojih su pet ustupljene iz BiH.⁴

7

Od početka rada 2003. godine pa do kraja 2022. godine, TRZ je podiglo optužnice u 101 predmetu ratnih zločina, u kojima je optuženo ukupno najmanje 231 lice i obuhvaćena najmanje 3405 smrtno stradala žrtva⁵. Pravnosnažno je okončano 60, dok je 30 predmeta u toku. U pravnosnažno okončanim predmetima osuđeno je ukupno 89, a oslobođeno 54 optuženih. Takođe, od ukupno optuženih, u odnosu na 30 lica optužnice su odbačene zbog procesne nesposobnosti optuženih ili su, zbog smrti optuženih, postupci u odnosu na njih obustavljeni. U pravnosnažno okončanim predmetima optužnicama je bilo obuhvaćeno ukupno 974 smrtno stradalih žrtava, dok su pravnosnažnim presudama obuhvaćene 748 smrtno stradale žrtve.

Analizi predmeta u Izveštaju prethodi pregled opštih nalaza o suđenjima za ratne zločine tokom 2022. godine, kao i bitni društveno-politički događaji koji su od značaja za suđenja za ratne zločine.

1 Predmeti: Brčko – Logor Rasadnik, Sanski Most – Lušći Palanka, Đakovica, Brod na Drini i Hrasnica.

2 Optuženi Dragan Dopuda.

3 Presude donete u predmetima Bosanska Krupa II i Hrasnica.

4 Dopis TRZ PI. br. 1/23 od 24. januara 2023. godine.

5 Tačni podaci se nisu mogli utvrditi jer javnosti nisu dostupne sve optužnice koje TRZ navodi da su podignute tokom 2022. godine.

Opšti nalazi i društveno-politički kontekst

Neefikasan rad TRZ-a

U izveštajnom periodu nastavljen je negativan trend podizanja nedovoljnog broja optužnica, imajući u vidu kapacitete TRZ. Tokom 2022. godine podignuto je, prema navodima TRZ, 12 optužnica protiv 19 lica⁶, od kojih su pet optužnice iz ustupljenih predmeta. Faktički se radi o 11 optužnica, jer je jedna optužnica iz 2021. godine, nakon što ju je sud vratio TRZ na dopunu, tokom 2022. godine dobila novi broj⁷ a jedna optužnica, podignuta protiv četiri lica, odmah je odbačena.⁸ Angažovanje TRZ oko optužnica koje su proistekle iz ustupljenih predmeta je minimalno jer je tužilački rad na pripremi optužnice već u potpunosti završen pre ustupanja – provedena je istraga, podignuta je i pred nadležnim sudom potvrđena optužnica. Stoga se samo šest optužnica, koje su rezultat vlastite istrage TRZ, mogu smatrati neefikasnim radom, jer je to manje nego jedna optužnica po zameniku na godišnjem nivou, imajući u vidu da je TRZ u 2022. godini imalo 12, pa kasnije 11 zamenika.⁹ Ovakvim postupanjem, odnosno izostankom krajnjeg rezultata rada TRZ, svaka Strategija za procesuiranje ratnih zločina, bez obzira da li je reč o Nacionalnoj ili Tužilačkoj, gubi smisao. Posebno ako se imaju u vidu podaci koje RTJ navodi u Radu javnih tužilaštava na suzbijanju kriminaliteta i zaštiti ustavnosti i zakonitosti u 2021. godini – da je TRZ tokom 2021. godine imalo u radu 1144 krivična predmeta.¹⁰ Podizanjem samo šest samostalnih optužnica na godišnjem nivou, uz ovoliki broj predmeta, ukazuje da se ništa značajno neće učiniti na suzbijanju nekažnjivosti počinilaca ratnih zločina.

8

Odnos prema ratnim zločinima u javnosti tokom 2022. godine

Zvanična politika sećanja na ratove devedesetih, koja se zasniva na selektivnom pamćenju, relativizaciji zločina, veličanju ratnih zločinaca i negiranju sudske utvrđenih činjenica, ostala je nepromenjena i tokom 2022. godine.

⁶ Optužnice: KTO 1/22 - nisu dostupni podaci o identitetu četvorice optuženih, KTO 2/22 protiv Vladimira Mikca, Zdenka Radulja, Željka Jelenića i Danijela Borovića, KTO 3/22 protiv Branka Tunića, KTO 4/22 protiv Jove Jandrića i Slobodana Pekeza, KTO 5/22 protiv Sladana Tasića, KTO 6/22 protiv Dula Petrita, KTO 7/22 protiv Dušana Lončara, KTO 8/22 protiv Milorada Kotura, KTO 9 /22 protiv Novaka Stjepanovića, KTO 10/22 protiv Momira Jasikovca, KTO/11 protiv Lazara Mutlaka i KTO 12/22 – nisu dostupni podaci o broju i identitetu optuženih.

⁷ Optužnica KTO 3/22 protiv Branka Tunića ranije je bila KTO 4/21.

⁸ Optužnica KTO 1/2022 od 18. januara 2022. godine, informacija o odbacivanju optužnice dostupna na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%82%D0%BE-122>, pristupljeno 3. marta 2023. godine.

⁹ Tokom 2022. godine jedan zamenik TRZ je otiašao u penziju.

¹⁰ Republičko javno tužilaštvo, *Rad javnih tužilaštava na suzbijanju kriminaliteta i zaštiti ustavnosti i zakonitosti u 2021. godini*, dostupno na <http://www.rjt.gov.rs/docs/rad-javnih-tuzilastava-na-suzbijanju-kriminaliteta-i-zastiti-ustavnosti-2022.pdf>, str.179-196, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

Krajem decembra 2021. godine, načelnik Generalštaba Vojske Srbije Milan Mojsilović odlikovan je vojnom spomenicom generala u penziji Vinka Pandurevića.¹¹ Pandurević je pred Međunarodnim krivičnim sudom za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) pravnosnažno osuđen za zločine protiv čovečnosti i ratne zločine počinjene u julu 1995. u Srebrenici, uključujući ubistva, progon i prisilno premeštanje. On danas živi u Srbiji i čest je gost TV emisija. Devetog januara 2022. godine bio je jedan od gostiju na obeležavanju Dana Republike Srpske u Banjaluci, gde je na počasnoj bini stajao uz predstavnike državnog vrha Srbije.¹² Tom prilikom, predsednica Vlade Srbije Ana Brnabić izjavila je da je „Republika Srpska plod želje srpskog naroda [...] da se spreče zločini koji su nad srpskim narodom počinjeni tokom Drugog svetskog rata“¹³

U prvim danima 2022. godine objavljen je snimak pripadnika Policijske uprave Priboj kako pevaju pesme kojima se poziva na novi genocid i zločine protiv čovečnosti. Nakon pritiška javnosti, protiv policajaca sa snimka je pokrenut disciplinski postupak koji, kao blaga mera, negira ozbiljnost ovog incidenta.¹⁴ Nekoliko dana kasnije, na pravoslavno Badnje veče, na ulicama Priboja grupa ljudi je pevala „Božić je, Božić je, pucaj u džamije“, noseći baklje i paleći pirotehnička sredstva. Policija je navodno identifikovala osamnaestogodišnjeg mladića koji se jedini jasno vidi na snimku, i o događaju je obavešteno nadležno tužilaštvo.¹⁵

Ministar unutrašnjih poslova Srbije Aleksandar Vulin bio je počasni gost na obeležavanju Dana opštine Srebrenica 11. marta 2022. godine¹⁶, dok je u prvom redu, kao „VIP gost“, sedeо i Saša Cvjetan, pripadnik jedinice „Škorpioni“.¹⁷ Cvjetan je 2005. godine pred Okružnim sudom u Beogradu osuden na 20 godina zatvora zbog ratnog zločina nad albanskim civilima u Podujevu: ubistva 14 žena i dece i ranjanja petoro dece.¹⁸ Na slobodu je pušten 22. marta 2018. godine, više od tri i po godine pre

11 Ministarstvo odbrane Republike Srbije, *Prijem delegacije Kluba generala i admirala Srbije*, dostupno na <https://www.mod.gov.rs/lat/18208/prijem-delegacije-kluba-general-a-i-admirala-srbije-18208>, pristupljeno 26. januara 2023. godine.

12 Radio Slobodna Evropa, *Održan defile u Banja Luci povodom spornog 9. januara*, dostupno na <https://www.slobodnaevropa.org/a/januar-rs-nesutavni-praznik/31642751.html>, pristupljeno 26. januara 2023. godine.

13 Danas, *Brnabić: RS je nastala da bi se sprečili zločini nad Srbima počinjeni u Drugom svetskom ratu*, dostupno na <https://www.danas.rs/svet/region/brnabic-rs-je-nastala-da-bi-se-sprecili-zlocini-nad-srbima-pocinjeni-u-drugom-svetskom-ratu/>, pristupljeno 26. januara 2023. godine.

14 N1, *Disciplinski postupak protiv policajaca koji su pevali o Srebrenici u Priboju*, dostupno na <https://n1info.rs/vesti/disciplinski-postupak-protiv-policajaca-koji-su-pevali-o-srebrenici-u-priboju/>, pristupljeno 26. januara 2023. godine.

15 Radio Slobodna Evropa, *MUP Srbije: Policija identifikovala mladića koji je pevao neprimerenu pesmu u Priboju*, dostupno na MUP Srbije: Policija identifikovala mladića koji je pevao neprimerenu pesmu u Priboju, pristupljeno 26. januara 2023. godine.

16 Novosti, *Vulin prisustvovao obeležavanju dana opštine Srebrenica: Dok Aleksandar Vučić vodi Srbiju, Republika Srpska će biti naš prioritet*, dostupno na VULIN PRISUSTVOVAO OBELEŽAVANJU DANA OPŠTINE SREBRENICA: Dok Aleksandar Vučić vodi Srbiju, Republika Srpska će biti naš prioritet (novosti.rs), pristupljeno 26. januara 2023. godine.

17 Danas, *Pripadnik Škorpiona na svečanom obeležavanju Dana Opštine Srebrenica*, dostupno na <https://www.danas.rs/svet/region/pripadnik-skorpiona-na-svecanom-obelezavanju-dana-opštine-srebrenica/>, pristupljeno 26. januara 2023. godine.

18 Presuda Okružnog suda u Beogradu K.br. 1823/04 od 17. juna 2005. godine.

isteka kazne.¹⁹ Vulinu ovo nije jedini put da se pojavi u društvu ratnih zločinaca. Između ostalog, na predizbornom skupu njegove stranke, Pokreta socijalista, održanom 27. marta 2022. godine, jedan od govornika bio je general u penziji Vladimir Lazarević, osuđen pred MKSJ na 14 godina zatvora zapomaganje i podržavanje zločina protiv čovečnosti nad kosovskim Albancima 1999. godine.²⁰

Godišnjica početka NATO bombardovanja SR Jugoslavije obeležena je centralnom komemoracijom u Kraljevu na kojoj su glavni govornici bili Aleksandar Vučić, Milorad Dodik i patrijarh SPC Porfrije. Kao i svake godine na državnim komemoracijama 24. marta, odavanje počasti žrtvama bilo je u drugom planu, dok je centralni motiv bila Srbija kao žrtva, koja „nikoga nije napala“, kao „najlepša, nepokorena, slobodna, slobodarska i nepobediva“, napadnuta od strane mnogo moćnijeg neprijatelja. Prečutkivanje zločina koje su srpske snage činile tokom rata na Kosovu, pre i za vreme NATO bombardovanja, ostaje deo zvanične politike sećanja. Pored centralne komemoracije u Kraljevu, početak bombardovanja obeležen je i na drugim mestima širom Srbije. Između ostalog, u Narodnom pozorištu u Nišu održan je skup pod nazivom „Da se ne zaboravi“, na kojem je govorio penzionisani general Vladimir Lazarević, osuđen pred MKSJ za pomaganje i podržavanje zločina protiv čovečnosti nad kosovskim Albancima tokom rata 1999. godine.²¹

Na predsedničkim i parlamentarnim izborima koji su održani 3. aprila, kandidovao se jedan osuđeni ratni zločinac, Vojislav Šešelj, a šest osuđenih ratnih zločinaca (Vojislav Šešelj, Vladimir Lazarević, Veselin Šljivančanin, Nikola Šainović, Dragan Vasiljković, Vinko Pandurević) podržali su liste i kandidate vladajuće koalicije SNS-SPS.²²

10

Godišnjicu Srebreničkog genocida predsednik Srbije iskoristio je da navodne napade na srpski narod stavi u centar pažnje, izjavivši da je ove godine, povodom godišnjice, primetio više mržnje i „žešću kampanju“ usmerenu protiv srpskog naroda²³. Žrtve Srebrenice u Srbiji komemoriraju samo malobrojne nevladine organizacije, građanke i građani: kroz performanse²⁴, debate²⁵, virtuelne

---

19 Saopštenje Fonda za humanitarno pravo od 25. aprila 2018. godine, *Osuđeni za ubistvo žena i dece u Podujevu – Saša Cvjetan – pušten na slobodu pre isteka kazne*, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=35087>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

20 Alo, *Ne dozvolimo reviziju naše slobodarske prošlosti na štetu srpskog naroda, jer je ta prošlost naš kod i identitet*, dostupno na <https://www.alo.rs/vesti/politika/612194/general-lazarevic-porucio-sa-velikog-predizbornog-skup-pokreta-socijalista-u-beogradu/vest>, pristupljeno 2.marta 2023. godine.

21 Niške vesti, *General Lazarević, govoreći u čast i slavu junacima, održao čas istorije*, dostupno na <https://niskevesti.rs/general-lazarevic-govoreci-u-čast-i-slavu-junacima-odrzao-čas-istorije/>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

22 YIHR, *Odnos prema ratnim zločinima u izbornoj kampanji 2022. godine*, str. 5-10, dostupno na <https://www.yihr.rs/wp-content/uploads/2022/03/Odnos-prema-ratnim-zlo%C4%8Dinima-u-izbornoj-kampanji-2022-1.pdf>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

23 Blic, *ČINI SE DA SVI NA BALKANU ČEKAJU DRUGO POLUVREME* Vučić: Moramo da izbegnemo rat po svaku cenu

, dostupno na <https://www.blic.rs/vesti/politika/cini-se-da-svi-na-balkanu-cekaju-drugo-poluvreme-vucic-moramo-da-izbegnemo-rat-po/3scn36b>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

24 N1, *Performans Žena u crnom: Razvijen transparent „Srebrenica – ime genocida“*, dostupno na <https://n1info.rs/vesti/aktivisti-zena-u-crnom-razvili-transparent-srebrenica-ime-genocida/>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

25 Danas, *Debata: Negiranje genocida u Srebrenici prisutno je u Srbiji već 27 godina, u razlicitim oblicima*, dostupno na <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/debata-negiranje-genocida-u-srebrenici-prisutno-je-u-srbiji-vec-27-godina-u-razlicitim-oblicima/>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

spomenike²⁶ i simbolično paljenje sveća.²⁷ Paljenje sveća, koje se od 2015. godine održava ispred zgrade Predsedništva, ove godine je moralo biti pomereno sa večernjih na kasne popodnevne sate, jer je na samo nekoliko stotina metara udaljenosti te večeri organizovana velika proslava pobede Novaka Đokovića na Vimbldonu.

Godišnjica operacije „Oluja“ obeležena je državnom komemoracijom, 4. avgusta uveče, na centralnom trgu u Novom Sadu. Program komemoracije je, kao i prethodnih godina, bio kombinacija govora visokih državnih i crkvenih zvaničnika i kulturno-umetničkog programa u režiji Dragoslava Bokana, bivšeg komandanta paravojne jedinice „Beli orlovi“. Aleksandar Vučić i Milorad Dodik su u svojim obraćanjima nastojali da naglase kontinuitet zločina nad Srbima u Hrvatskoj, povezujući genocid u NDH sa zločinima tokom devedesetih. Dodik je ovu priliku iskoristio za otvoreno negiranje ratnih zločina srpskih snaga, rekavši da ne postoji nijedno mesto na prostoru bivše Jugoslavije na kojem su „Srbi organizovali logore“.

U avgustu 2022. godine, general u penziji Božidar Delić izabran je na mesto potpredsednika Narodne skupštine Srbije, a general u penziji Svetozar Andrić za člana Gradske veće Grada Beograda. Delić je tokom rata na Kosovu bio komandant 549. motorizovane brigade Vojske Jugoslavije u čijoj zoni odgovornosti je ubijeno više od 2.100 albanskih civila. FHP je protiv Delića podneo dve krivične prijave, ali optužnica protiv njega nikada nije podignuta. Delić je preminuo u avgustu 2022. godine. Pokretanje istrage protiv Svetozara Andrića FHP zahteva još od 2006. godine, a u martu 2018. godine podneo je i krivičnu prijavu protiv njega zbog više zločina počinjenih tokom rata u BiH, uključujući proterivanje i uništavanje imovine Bošnjaka iz Zvornika, Vlasenice i Kalesije, kao i osnivanje logora Sušica u Vlasenici, u kojem je ubijeno oko 160 zatočenika, a više žena silovano.²⁸ Optužnica protiv Andrića nikada nije podignuta, a on je tokom poslednjih deset godina obavljao više javnih funkcija.

Odbornici koalicije „Za dobar grad – Moramo“ u Skupštini grada Beograda istakli su problematičnu biografiju Svetozara Andrića, na šta je novoizabrani gradonačelnik Beograda Aleksandar Šapić odgovorio da „svako protiv koga Nataša Kandić i Fond za humanitarno pravo podnesu krivičnu prijavu, taj treba da bude slavljen u srpskom narodu“.²⁹ Šapić je od ranije poznat po veličanju kako osumnjičenih za ratne zločine, tako i onih protiv kojih postoje pravnosnažne presude. Ove godine, u septembru je na društvenim mrežama po drugi put objavio fotografiju sa penzionisanim majorom Veselinom Šljivančaninom, kojeg je MKSJ osudio za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika na Ovčari.³⁰

²⁶ Al Jazeera, *Virtualni spomenik Srebrenici u Beogradu: Život je ono što sanjaju mrtvi*, dostupno na <https://balkans.aljazeera.net/teme/2021/7/17/virtualni-spomenik-srebrenici-u-beogradu-u-tom-prostoru-ce-ostati-zauvijek>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

²⁷ Danas, *Kod Predsedništva upaljene sveće za žrtve genocida u Srebrenici*, dostupno na <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/kod-predsednistva-upaljene-svece-za-zrtve-genocida-u-srebrenici/>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

²⁸ Saopštenje Fonda za humanitarno pravo, *Krivična prijava protiv Svetozara Andrića*, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=34855>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

²⁹ Danas, Šapić: „Onaj protiv koga Nataša Kandić podnese krivičnu prijavu treba da bude slavljen u srpskom narodu“, dostupno na <https://www.danas.rs/vesti/politika/sapic-onaj-protiv-koga-natasa-kandic-podnese-krivicnu-prijavu-treba-da-bude-slavljen-u-srpskom-narodu/>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

³⁰ Nova.rs, Šapić se slikao sa ratnim zločincem i poručio: Evo da možete da me napadate, dostuno na Šapić se slikao sa ratnim zločincem i poručio: Evo da možete da me napadate (nova.rs), pristupljeno 2. marta 2023. godine.

Eparhija novogračaničko-srednjozapadnoamerička Srpske pravoslavne crkve je u septembru ove godine odlikovala Vojislava Šešelja ordenom Svetog vladike Mardarija.³¹ Šešelj je pred MKSJ osuđen za zločine protiv čovečnosti, uključujući podsticanje na progon i vršenje progona nesrpskog stanovništva iz Vojvodine. Pored Šešelja, SPC je u oktobru ove godine odlikovala i Vladimira Lazarevića, ordenom Surduličkih mučenika koji mu je predao episkop vranjski Pahomije.³²

Sprovodenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina u Republici Srbiji 2021-2026. godine

Vlada Republike Srbije usvojila je 14. oktobra 2021. godine novu Nacionalnu strategiju za procesuiranje ratnih zločina, za period 2021-2026. godine (Nacionalna strategija).³³

Ciljevi usvojene Nacionalne strategije definisani su kao: unapređenje efikasnosti postupaka za ratne zločine; unapređenje zaštite i podrške oštećenima i svedocima u postupcima za ratne zločine; unapređenje mehanizma otkrivanja sudbine nestalih lica; unapređenje saradnje sa Međunarodnim rezidualnim mehanizmom za međunarodne krivične sudove (MRMKS) i unapređenje regionalne i šire međunarodne saradnje i drugih mehanizama u službi tranzicione pravde.

Uz Nacionalnu strategiju, usvojen je i Akcioni plan za sprovodenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine (Akcioni plan).³⁴

12

Prvu Nacionalnu strategiju Vlada Republike Srbije usvojila je 20. februara 2016. godine, i ona se odnosila za period od 2016. do 2020. godine. Njom je bio definisan set aktivnosti čiji je zajednički cilj – unapređenje procesuiranja ratnih zločina u Srbiji.³⁵ FHP je pratilo i izveštavalo o implementaciji Nacionalne strategije, a uvid u rezultate sprovodenja prve Nacionalne strategije dat je u Prvom,

---

31 Danas, *SPC dodelila orden Šešelu, odlikova ga vladika bački Irinej*, dostupno na <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/spc-dodelila-orden-seselju-odlikovao-ga-vladika-backi-irinej/>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

32 Novosti, *General Lazarević odlikovan ordenom surduličkih velikomučenika: Nama komanduje otadžbina*, dostupno na <https://www.novosti.rs/srbija/vesti/1159924/general-lazarevic-odlikovan-ordenom-surdulickih-mucenika-nama-komanduje-otadzbinu>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

33 *Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, 2021-2026*, oktobar 2021. godine, dostupno na zvaničnoj internet prezentaciji Tužilaštva za ratne zločine: https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-10/Nacionalna%20strategija%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlocina%20od%202021.%20do%202026.%20godine_compressed.pdf, pristupljeno: 15.02.2022. godine.

34 Akcioni plan za sprovodenje Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-10/AP%20za%20sprovodenje%20Nacionalne%20strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlocina%20%20%28Sluzbeni%20glasnik%2097%2021%29%20111.pdf>, pristupljeno 15. februara 2022. godine.

35 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji za period 2016-2020. godine, dostupno na https://tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/p_nac_stragetiya_cir.PDF, pristupljeno 15. februara 2022. godine.

Drugom, Trećem, Četvrtom i Petom izveštaju o sprovodenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, koje je FHP predstavio tokom njenog trajanja.³⁶

Opšti zaključak u odnosu na postignute rezultate Prve Nacionalne strategije je da osnovni cilj – povećanje efikasnosti postupaka za ratne zločine pred organima Republike Srbije – nije postignut. Da su rezultati sprovodenja Nacionalne strategije slabi ukazano je i u Izveštaju Evropske komisije o napretku Srbije u procesu pristupanja EU za 2022. godinu.³⁷

U cilju praćenja sprovođenja nove Nacionalne strategije 9. decembra 2021. godine obrazovano je Radno telo za praćenje Nacionalne strategije, koju čine predstavnici svih relevantnih institucija koje se bave sprovodenjem Nacionalne strategije. Radno telo o rezultatima sprovodenja Strategije kvartalno izveštava Vladu, a Izveštaji o sprovodenju strategije se objavljuju na internet stranici Ministarstva pravde i TRZ.³⁸ U izveštajnom periodu objavljena su tri izveštaja, koja obuhvataju period do 30. septembra 2022. godine.³⁹

Uvidom u Izveštaje vidljivo je da je tokom 2022. godine urađen nacrt Tužilačke strategije za istragu i gonjenje ratnih zločina sa važenjem do 2026. godine, sa pratećim Akcionim planom, te da se u poslednjem kvartalu 2022. godine očekuje usvajanje istog, mada šira javnost o tome nije imala nikakvih saznanja.⁴⁰

Obzirom da nova Tužilačka strategija za procesiranje ratnih zločina još nije objavljena, možemo se samo nadati da su prepoznate sve slabosti prethodne i predviđeni mehanizmi za prevazilaženje istih. Takođe se možemo nadati da će novom Tužilačkom strategijom biti otklonjena dva osnovna nedostataka prethodne – odsustvo jasnih kriterijuma kojima će se TRZ voditi prilikom određivanja

36 Prvi izveštaj o sprovodenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, decembar 2017. godine, dostupan na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2017/12/Izvestaj_Strategija_1.pdf; Drugi izveštaj o sprovodenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, jun 2018. godine, dostupan na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/07/Izvestaj_Strategija_2_SRP-ff.pdf; Treći izveštaj o sprovodenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, decembar 2018. godine, dostupan na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2018/12/Treci_izvestaj_o_sprovodenju_Nacionalne_strategije_za_procesuiranje_ratnih_zlocina.pdf; Četvrti izveštaj o sprovodenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, jun 2019. godine, dostupan na <http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2019/07/%C4%8Cetvrti-izve%C5%A1taj-o-sprovode%C4%91enu-Nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlo%C4%8Dina.pdf>. Peti izveštaj o sprovodenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, FHP, decembar 2019. godine, dostupan na http://hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2019/12/Peti_izvestaj_o_sprovodenju_Nacionalne_strategije_za_procesuiranje_ratnih_zlocina.pdf, pristupljeno svim sadržajima 15.02.2022.

37 Godišnji Izveštaj Evropske komisije o napretku Srbije u procesu pristupanja EU za 2022. godinu, dostupno na <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-10/Serbia%20Report%202022.pdf>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

38 Odluka Vlade Republike Srbije 05 br. 02-11325/2021 od 9. decembra 2021. godine.

39 Izveštaji broj 1, 2 o 3 o sprovodenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina dostupno na <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/17978/izvestaj-o-sprovodenju-nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina.php>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

40 Izveštaj broj 3 o sprovodenju Nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, dostupno na <https://www.mpravde.gov.rs/tekst/17978/izvestaj-o-sprovodenju-nacionalne-strategije-za-procesuiranje-ratnih-zlocina.php>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

slučajeva koji će imati prioritet prilikom procesuiranja u narednom periodu, i odsustvo ključnih indikatora uspešnosti – očekivani kvantitativni i kvalitativni napredak u procesuiranju ratnih zločina.

Tokom 2022. godine nastavljen je kontinuitet jačanja kapaciteta TRZ kroz stručno usavršavanje zamenika tužilaca i drugih zaposlenih učešćem u obukama iz oblasti međunarodnog humanitarnog prava i iz oblasti komunikacionih veština, gde je održano ukupno pet obuka i obuka iz oblasti korišćenja novih informacionih tehnologija.⁴¹

Takođe je navedeno da se uspešno sprovodi aktivnost redovnog ažuriranja nove internet stranice TRZ, što nije tačno, jer se često optužnice na sajt ne postavljaju kada prođu fazu pripremnog ročića, već znatno kasnije, a nekada tek kada se, na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, tokom trajanja glavnog pretresa, od TRZ zatraži dostavljanje neke optužnice.

Iako se u Izveštajima navodi da se sprovodi niz aktivnosti na unapređenju efikasnosti u postupcima za ratne zločine, osnovni rezultat – pokretanje većeg broja postupaka – i dalje izostaje, jer je broj samostalno podignutih optužnica (ukupno šest) na godišnjem nivou, skoro duplo manji do broja postojećih zamenika tužilaca.

Stoga postoji opravdana bojazan da ni sprovodenje nove Strategije neće dati značajnije rezultate.

Prekomerne i nepotrebne anonimizacije

14

Tokom izveštajnog perioda TRZ je nastavilo sa praksom prekomerne i nepotrebne anonimizacije optužnica koje objavljuje na svom sajtu. Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine⁴² predviđeno je da se optužnice TRZ „objavljuju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, sroдnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način“.⁴³ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja“⁴⁴, ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku (optuženi je učesnik u postupku), u slučaju da opravdani interes javnosti da zna, preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“. Takođe je izričito predviđeno da se od anonimizacije izuzimaju podaci o učesniku u postupku, ako se radi o licu čiji podaci su već bili dostupni javnosti.⁴⁵ Kako su

41 *Ibid.*

⁴² Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE.pdf, pristupljeno 6. februara 2023. godine.

⁴³ *Ibid*, član 1, stav 2.

44 *Ibid*, član 5, stav 1.

45 *Ibid*, član 5, stav 2.

anonimizovana imena optuženih, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog Pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koje se terete za ratni zločin. Besmislenost aninimizacija koje vrši TRZ je posebno vidljivo kada su u pitanju optužnice koje su preuzete iz BiH, gde su anonimizovana imena optuženih i žrtava, iako za takvom vrstom anonimizacije nije bilo nikakve potrebe. Naime, podaci o identitetu optuženih su već bili dostupni javnosti pre nego što je TRZ podigao te optužnice, jer su ti podaci već bili objavljeni na sajtu suda BiH, o podignutim optužnicama, sa navođenjem imena optuženih, izveštavali su mediji u BiH, a često i domaći mediji izveste da je Republika Srbija preuzela krivično gonjenje, pa nije bilo nikakvog osnova za anonimizaciju. Isto tako, TRZ anonimizuje i imena žrtava, bez obzira što su i ona javno objavljena i pre nego što je TRZ podiglo optužnicu, jer se imena žrtava pominju svake godine u medijima prilikom obeležavanja godišnjica stradanja, a mnoga od njih se nalaze na spomen-obeležjima koja su podignuta na javnim površinama.

Ovakvom anonimizacijom javno objavljenih optužnica, TRZ iste čini krajnje nejasnim⁴⁶, a optužene široj javnosti potpuno nevidljivim, što je potpuno suprotno kako Nacionalnoj strategiji iz 2016. godine⁴⁷, tako i Tužilačkoj⁴⁸ strategiji za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji. Naime, navedenim strategijama predviđeno je unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine, a pre svega kroz olakšanu dostupnost informacija o postupcima za ratne zločine, kako bi se postigao krajnji cilj – unapređena transparentnost postupaka za ratne zločine. U situaciji kada šira javnost u praksi nije u mogućnosti da pregledom sajta TRZ sazna ni imena optuženih, TRZ šalje jasnu poruku da su za njega ciljevi strategija puka formalnost, a žrtve nebitne, te da javnost o tome i ne treba da bude informisana.

15

Suđenje u odsutnosti

Tokom izveštajnog perioda TRZ je podiglo dve optužnice protiv državnjana Republike Hrvatske koji nisu bili dostupni državnim organima Republike Srbije i po prvi put predložilo da se sudi u odsutnosti. U postupku protiv optuženog Branka Tunića sud je prihvatio predlog TRZ i doneo takvo rešenje, pa je glavni pretres počeо 7. oktobra 2022. godine. U drugom predmetu, u kom su optužena četiri pilota pripadnika Hrvatske vojske – Ratnog zrakoplovstva – za granatiranje izbegličke kolone u avgustu 1995. godine, još uvek nije doneto sudska rešenje o suđenju u odsutnosti, čije je donošenje vrlo izvesno. Do sada, iako je postojala zakonska mogućnost za suđenje u odsutnosti, u postupcima za ratne zločine ta mogućnost nije korištena. Naime, ZKP-om određeno je da se „optuženom može

46 Na svim optužnicama TRZ optuženi se označavaju kao A.A. – dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%B-F%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5>, pristupljeno 16. januara 2023. godine.

47 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20\(Sl.%20glasnik%2097%2021\)%2022.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20(Sl.%20glasnik%2097%2021)%2022.pdf), pristupljeno 16. januara 2023. godine

48 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji 2018-2023, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%A2%D0%A3%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%90%D0%A7%D0%9A%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%90.pdf>, pristupljeno 16. januara 2023. godine.

suditi u odsustvu kada postoje naročito opravdani razlozi da mu se sudi iako je odsutan, pod uslovom da je u bekstvu ili nije dostupan državnim organima”⁴⁹

Praksa suđenja u odsutnosti za ovu vrstu krivičnih dela nije nepoznata u regionu, jer se duže vreme primjenjuje u Republici Hrvatskoj, ali je naišla na oštре osude kako u domaćoj, tako i u međunarodnoj javnosti. Sa druge strane, u Bosni i Hercegovini ne postoji zakonska mogućnost suđenja u odsutnosti, obzirom da postoji izričita zakonska odredba da se „optuženom ne može suditi u odsustvu“.⁵⁰ Stoga, radi jačanja regionalne saradnje i poverenja između država u regionu, ovakva suđenja ne bi trebalo praktikovati, posebno iz razloga jer se zloupotrebljavaju u dnevnopolitičke svrhe, komentarišu se putem medija korišćenjem „zapaljive“ retorike, i time doprinose narastanju tenzija između država.

Slab odziv svedoka

U postupcima za ratne zločine evidentan je sve slabiji odziv svedoka. Ovo pre svega iz razloga jer je od izvršenih zločina prošlo dosta godina. Tako je od zločina koji su izvršeni na teritoriji BiH, koji predstavljaju većinu postupaka, prošlo 30 godina, što je dovelo do neminovnog smanjenja broja svedoka koji su u stanju, zbog godina ili zdravstvenog stanja, da svedoče. Iz godine u godinu broj svedoka koji su sposobni i voljni da svedoče se smanjuje, neki odlaze u inostranstvo i sa istima nije moguće ostvariti kontakt, neki više ne žele da se odazovu pozivu za svedočenje, što dovodi do čestih odlaganja suđenja, ali u krajnjoj liniji veoma otežava i samo vođenje postupka. U postupcima za ratne zločine svedoci su veoma važno, a često i jedino relevantno dokazno sredstvo, pa postoji opasnost da će se u budućnosti sve češće suočavati sa problemom procesuiranja ratnih zločina, jer se neće raspolagati sa dokazima. Ovo posebno iz razloga jer se u Srbiji podiže mali broj optužnica za ratne zločine, dok se ustupanje krivičnog gonjenja putem regionalne saradnje sporo odvija, pa tako prođe po nekoliko godina od momenta potvrđivanja optužnice u BiH do ustupanja predmeta i podizanja optužnice od strane TRZ.

49 Zakonik o krivičnom postupku Republike Srbije, član 381.

50 Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, član 247.

POSTUPCI PRED PRVOSTEPENIM SUDOM U 2022. GODINI

I. Predmet Bratunac-Suha⁵¹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 22. oktobar 2018.	
Datum početka suđenja: 5. novembar 2019.	
Postupajući tužilac: Svetislav Rabrenović	
Optuženi: Jovan Novaković	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet ustupljen iz BiH	

Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Snežana Nikolić-Garotić sudija Vinka Beraha-Nikićević
-------------------------	--

Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 8
Rang optuženih: bez čina	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 300	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1
Broj ukupno ispitanih svedoka: 3	Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 2

Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres
--

⁵¹ Predmet *Bratunac-Suha*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bratunac-suha.html>, pristupljeno dana 6. februara 2023. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi Jovan Novaković se tereti da je, kao komandir čete Moštanice TO Bratunac, dana 10. juna 1992. godine prisilno raselio oko 300 bošnjačkih civila iz sela Suha (opština Bratunac, BiH), među kojima je bilo žena i dece, tako što je prilikom napada na selo naređivao bošnjačkim civilima da izađu iz svojih kuća i učestvovao u njihovom izvođenju, preteći pojedinim civilima da će ih ubiti ukoliko ne pronađu i ne dovedu i ostale članove svojih porodica, zatim im naređivao da u koloni krenu do fudbalskog stadiona Bratunac, gde su pod oružanom pratinjom dovedeni i civili iz drugih mesta, odakle su žene, deca i starija lica autobusima deportovani do Kladnja, a vojno sposobni muškarci sprovedeni i zatvoreni u prostorije OŠ „Vuk Karadžić“ u Bratuncu.⁵²

Odbojna optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi Jovan Novaković negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da nisu tačni navodi iz optužnice da je u kritičnom periodu bio komandir čete Moštanice Teritorijalne odbrane Bratunac, već samo komandir jednog voda. Zaklinao se u svoju decu da mu nije bilo poznato da će bošnjački civili biti proterani iz sela Suha. U odnosu na vojno sposobne muškarce iz sela Suha, koji su bili razdvojeni od žena i dece i odvedeni u prostorije OŠ „Vuk Karadžić“, izjavio je da nije znao šta se u školi sa njima dešavalo. Naglasio je da je pomogao dvojici Bošnjaka da pobegnu, od kojih jedan sada živi u SAD, a drugi u okolini Tuzle. Po njegovom saznanju, u Bratuncu su bili pripadnici „Belih orlova“ i „Šešeljevcii“, koji su došli tu da pljačkaju.⁵³

18

Sudski veštaci medicinske struke dr Zoran Stanković i dr Vesna Jovanović, koji su optuženog veštačili na okolnosti njegove procesne sposobnosti, utvrdili su da je optuženi, i pored narušenog zdravlja, imajući u vidu njegove kognitivne sposobnosti, sposoban da prisustvuje glavnim pretresima i aktivno učestvuje u krivičnom postupku.⁵⁴

Svedoci u postupku

Svedok optužbe Rodoljub Đukanović objasnio je da je nakon višestranačkih izbora postao predsednik Izvršnog odbora opštine Bratunac, te da je bio i član Kriznog štaba. Seća se da je 10. maja 1992. godine sa Miroslavom Deronjićem, predsednikom Kriznog štaba, prolazio gradom i video špalir od preko stotinu ljudi – Muslimana koji su stajali ispred nekih naoružanih ljudi. Ti naoružani ljudi su imali duge cevi, bili su raznolikо obučeni, došli su sa strane, pričalo se iz Hrvatske, sa ratišta. Zvali su ih „dobrovoljci“, „četnici“, „Beli orlovi“. Oni se nisu oslovljavali imenima, nego samo nadimcima kao što

⁵² Optužnica TRZ KTO br. 6/2018 od 22. oktobra 2018. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_6_18_%D0%8B.pdf, pristupljeno 6. februara 2023. godine.

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 21. februara 2020. godine.

su Rambo, Crnogorac, Makedonac i sličnim. Svedok, kao i drugi predstavnici civilne vlasti, njima nisu mogli ništa, čak su od njih i zazirali. Štaviše, njih su se i civili Srbi plašili koliko i Muslimani. Siguran je da među naoružanima nije video ni jednog Srbina iz Bratunca. Svedok je sa Deronjićem otišao u policiju, kod komandira stanice Milutina Miloševića, i prijavili su mu slučaj. Milošević im je odgovorio, misleći na policiju, da „mi te stvari nećemo i ne smemo da radimo“. Svedok je napomenuo da je i pre ovog događaja u Bratuncu bilo situacija kada su pronalaženi mrtvi ljudi, da je bilo napuštenih kuća i pljački. U grupi Muslimana koju je video kraj igrališta bilo je i meštana iz sela Suha, ali i iz drugih mesta. Nije mu poznato ko je vršio proterivanje ljudi iz sela Suha. Optuženog poznaje, ali mu nije poznato da li je i kojim oružanim formacijama pripadao u toku rata⁵⁵.

Svedok optužbe Živko Radić naveo je da je 10. maja 1992. godine bio civil i da je sedeо u kafiću iz kojeg je video deportaciju muškaraca Muslimana, njih oko 407, koji su bili građani Bratunca. Bilo mu je teško da to posmatra, pa je otišao u zgradu Opštine gde je zatekao Miroslava Deronjića, Rodoljuba Đukanovića i Mileta zvanog „Pop“, kojima je rekao da proterivanje ljudi ne može da gleda, te da preduzmu nešto i to zaustave. Takođe im je rekao da je siguran da Srbija i predsednik Milošević nemaju saznanja o ovome, te da će, ukoliko se ovo ne zaustavi, sutradan otići za Beograd. U roku od pola sata došli su autobusi i kamioni i svi ti ljudi su prevezeni, kako je čuo, u Visoko. Pre nego što su proterani, ljudi su bili smešteni u fiskulturnoj sali OŠ „Vuk Karadžić“. U Bratuncu su tada boravili dobrovoljci iz Srbije i oni su vodili glavnu reč. Nije mu poznato ko je izvršio čišćenje sela Suhe, ali zna da je „bilo svašta“ prilikom tih čišćenja⁵⁶.

Tok postupka u 2022. godini

19

Tokom 2022. godine zakazano je osam sudećih dana, od kojih je održan samo jedan, tokom kojeg je ispitana jedan svedok. Suđenja su četiri puta odlagana jer sudu nisu pristupili pozvani svedoci.

Zaštićeni svedok M1 naveo je da je u vreme kritičnog događaja živeo u mestu Suha kod Bratunca, te da je dana 10. maja 1992. godine, u vremenskom periodu od 10 do 14 časova, vršen progon civilnog stanovništva. To su radili pripadnici TO Bratunac, a među njima je bio i optuženi kog je dobro poznavao. Rekli su im da ih navodno vode kako bi ih spasili, jer su neke vojne formacije palile susedna sela.

Svedok je krenuo iz svoje kuće jer su i drugi ljudi kretali, bojao se da ostane – bili su faktički isterani. Naime, videli su naoružane ljude koji im govore da krenu, pa su tako i uradili jer su se uplašili, mada nikao u njega tom prilikom nije uperio pušku. Optuženi je tom prilikom bio u SMB uniformi, nosio je motorolu i pištolj, pa je na osnovu toga svedok zaključio da je ovaj imao neku komandnu funkciju. Video je optuženog u centru mesta, stajao je na jednoj raskrsnici i obratio se meštanima koji su se kretali u tom pravcu: „Idemo tamo dole.“ Video je još nekoliko vojnika u blizini optuženog, a jednog od njih je prepoznao kao Pericu zvanog Crnogorac. Veliki broj meštana Suhe je napustio svoje domove i kretali su se u grupi sve do stadiona, gde ih je sačekala neka njima nepoznata vojska koja ih je i opljačkala tako što im je uzela sav novac i dragocenosti koje su imali.⁵⁷

55 Transkript sa glavnog pretresa od 27. septembra 2021. godine.

56 Ibid.

57 Transkript sa glavnog pretresa od 30. avgusta 2022. godine.

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

Prekomerna i nepotrebna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ u okviru odeljka „Optužnice“⁵⁸, anonimizovana je na način da je objavljen samo dispozitiv iste u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.⁵⁹ Naime, tim Pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamjenjuju ili izostavljaju na dosledan način“.⁶⁰ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja“⁶¹, ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna, preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“⁶². Kako je anonimizovano ime optuženog, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog Pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koje se tereti za ratni zločin. U isto vreme, podaci o imenu i prezimenu optuženog bili su javno objavljeni u medijima BiH par godina pre nego što je TRZ protiv istog podiglo optužnicu⁶³, kao i na sajtu Suda BiH⁶⁴, tako da nije bilo nikakve potrebe da se isti anonimizuju.

20

58 Optužnica TRZ KTO br. 6/2018 od 22. oktobra 2018. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_6_18_%D0%8B.pdf, pristupljeno 6. februara 2023. godine.

59 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE.pdf, pristupljeno 6. februara 2023. godine.

60 *Ibid*, član 1, stav 2.

61 *Ibid*, član 5, stav 1.

62 *Ibid*, član 5, stav 2.

63 BN, „Optužnica protiv Jovana Novakovića“, dostupno na <https://www.rtvbn.com/339062/Optuznica-protiv-Jovana-Novakovic-a>, pristupljeno 6. februara 2023. godine.

64 Sud Bosne i Hercegovine, predmet S1 1 K 018607 15 Kro Jovan Novaković, dostupno na <https://sudbih.gov.ba/Court/Case/976>, pristupljeno 6. februara 2023. godine.

Slab odaziv svedoka

Tokom 2022. godine nastavljen je trend nedolaska svedoka na suđenje. Naime, 2020. i 2021. godine održan je samo po jedan sudeći dan, a glavni pretresi su po četiri puta odlagani zbog nedolaska svedoka, dok je 2022. godine suđenje četiri puta odlagano takođe zbog nedolaska svedoka. To je dovelo do odugovlačenja postupka, jer je tokom tri godine sud uspeo da ispita samo tri svedoka optužbe. Slab odaziv svedoka je u znatnoj meri prethodne dve godine bio posledica pandemije korona virusa, ali i činjenice da je od kritičnog događaja proteklo skoro trideset godina i da su i svedoci i oštećeni sve stariji i sve lošijeg zdravstvenog stanja, iz kog razloga se sve teže odlučuju da svedoče.

II. Predmet *Vlasenica*⁶⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 17. septembar 2020.	
Datum početka suđenja: 7. decembar 2020.	
Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović	
Optužena: Višnja Aćimović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142, u vezi sa članom 22 KZ SRJ	
Predmet ustupljen iz BiH	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća)
	sudija Snežana Nikolić-Garotić
	sudija Vinka Beraha-Nikićević
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 8
Rang optuženih: bez čina	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 37	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 5	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

22

⁶⁵ Predmet *Vlasenica*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/vlasenica.html>, pristupljeno dana 6. februara 2023. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optužena Višnja Aćimović se tereti da je, nakon što se priključila i bila aktivna na strani Vojske Republike Srpske (VRS), početkom juna meseca 1992. godine, na lokalitetu Mračni dol, Opština Vlasenica, BiH, zajedno sa sada pokojnim Perom Kostićem i drugim NN pripadnicima VRS, učestvovala u ubistvu 37 civila bošnjačke nacionalnosti. Civili, koji su bili u zatvoru u Vlasenici, autobusom su dovedeni na lokaciju Mračni dol gde ih je NN vojnik izvodio iz autobusa, nakon čega su ih optužena i Kostić hicima iz vatrenog oružja ubijali.⁶⁶

Odbrana optužene

Iznoseći svoju odbranu, optužena je negirala izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, tvrdeći da joj nije poznato „na osnovu čega su joj pripisane te stvari“. Nikada nije učestvovala u ratnim dejstvima, niti je nosila uniformu. Živila je u porodičnoj kući u Vlasenici sa roditeljima, ali je u vreme ubistva civila bila u Bačkoj Topoli. Objasnila je da su njena braća Milinko, Stanislav, Lazar i Miroslav bili pripadnici VRS, te da je Milinko poginuo 22. maja 1992. godine. Nakon njegove pogibije, zajedno sa roditeljima, otišla je kod sestre u Bačku Topolu gde je boravila 40 dana, nakon čega se vratila u Vlasenicu. Smatra da je terete svedoci koji žele da ocrne njenu porodicu.⁶⁷

23

Svedoci u postupku

Ispitano je pet svedoka/oštećenih, ali niko od njih nije imao neposrednih saznanja o kritičnom događaju.

Svedokinja/oštećena Hadžira Bećirović objasnila je da je u vreme početka oružanih sukoba živila u mestu Pomol (opština Milići, BiH), u porodičnoj kući njenog supruga Mujage. Situacija je bila napeta, pa je tokom aprila meseca 1992. godine sa bebom otišla kod svojih roditelja, na područje opštine Srebrenica. Muškarci iz Pomola nisu smeli da spavaju u kućama, već su se krili po okolnim šumama. Suprug je ostao u selu jer je njegova majka slomila nogu, pa je ostao da je neguje. Selo Pomol napadnuto je i zapaljeno 5. maja 1992. godine. Prema priči Galiba Bećirovića, on i suprug svedokinje/oštećene krenuli su prema selu da vide kakva je situacija, kada su se pojavila trojica naoružanih vojnika i počeli da pucaju prema njima. Galib Bećirović je pobegao, dok je svedokinjin suprug zarobljen. Odveden je prvo u Miliće, a zatim u Vlasenicu, u logor Sušica. Posmrtni ostaci njenog supruga pronađeni su na groblju u Rakiti i identifikovani 2006. ili 2007. godine.⁶⁸

66 Optužnica TRZ KTO.br. 3/20 od 17. septembra 2020. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2021-07/kto_03_20_Cir.pdf, pristupljeno 6. februara 2023. godine.

67 Transkript sa glavnog pretresa od 7. decembra 2020. godine.

68 Transkript sa glavnog pretresa od 4. marta 2021. godine.

Svedoci/oštećeni Nezir Halilović i Enver Bećirović su naveli da su im u kritičnom događaju ubijena braća, ali o samom događaju nisu imali nikakvih neposrednih saznanja.⁶⁹

Svedokinja/oštećena Nezira Bekić, sestra ubijenog Omara Ahmetovića, navela je da je njen brat, sa svojom porodicom, suprugom i decom, živeo u mestu Žutica. Od snaje je saznala da je njen brat 5. maja 1992. godine odveden iz kuće, te da su po njega došli maskirani uniformisani ljudi. Odveden je prvo u Miliće, a zatim u Vlasenicu, gde mu se izgubio svaki trag. Nakon rata, kada su pronađeni bratovi posmrtni ostaci, išla je sa drugim članovima porodice u Tuzlu da izvrše identifikaciju.⁷⁰

Svedokinja/oštećena Amira Ademović, kći ubijenog Omara Ahmetovića, imala je 16 godina kada su 5. maja 1992. godine njenog oca iz kuće odveli vojnici koji su bili maskirani. Od tada ništa nije znala o ocu.⁷¹

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine zakazano je osam sudečih dana, od kojih je održan samo jedan, nije ispitan ni jedan svedok, dok su šest puta suđenja odlagana zbog nedolaska pozvanih svedoka.

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

24

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optužene ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obzirom da optužena, koja je državljanka Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bila dostupna organima BiH.

Otežano praćenje početka suđenja

Praćenje početka sudenja optuženoj Višnji Aćimović bilo je otežano jer javnosti nije bilo poznato šta se tačno optuženoj po optužnici TRZ stavlja na teret.⁷²

Naime, optužnica protiv optužene pročitana je na pripremnom ročištu, koje se održava bez prisustva javnosti⁷³, tako da nije čitana na glavnom pretresu, niti se u tom trenutku nalazila na internet stranici TRZ-a.

---

69 Transkript sa glavnog pretresa od 6. jula 2021. godine.

70 Transkript sa glavnog pretresa od 29. septembra 2021. godine.

71 *Ibid.*

72 Optužnica TRZ KTO.br. 3/20 od 17. septembra 2020. godine.

73 Član 345, stav 2 ZKP-a.

FHP se, nakon glavnog pretresa, Zahtevom za pristup informacijama od javnog značaja obratio TRZ-u, koje je postupilo po zahtevu i dostavilo optužnicu protiv Višnje Aćimović.⁷⁴

Prekomerna i nepotrebna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ u okviru odeljka „Optužnice“⁷⁵, anonimizovana je na način da je objavljen samo dispozitiv iste u kojem su anonimizovani podaci o imenu optužene i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.⁷⁶ Naime, tim Pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ „objavljuju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način“.⁷⁷ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se od pravila anonimizacije izuzimaju podaci o učesniku u postupku (optuženi je učesnik u postupku) ako se radi o licu čiji su podaci u postupku već bili dostupni javnosti.⁷⁸ Obzirom da su podaci o imenu i prezimenu optužene bili javno objavljeni u medijima BiH još 2017. godine, odnosno znatno pre nego što je TRZ protiv iste podiglo optužnicu⁷⁹, kao i na sajtu Suda BiH⁸⁰, nije bilo nikakve potrebe da se isti anonimizuju.

Neodazivanje svedoka

Tokom 2022. godine pred sudom se nije pojavio ni jedan pozvani svedok, što je sve učestalija pojавa u ovim postupcima. Razlog za neodazivanje svedoka je pre svega protek vremena od kritičnog događaja, obzirom da se isti desio pre 30 godina, pa su mnogi svedoci u međuvremenu zbog starosti ili iz zdravstvenih razloga postali nesposobni da pristupe sudu, ili su izgubili interesovanje za svedočenje.

74 Dopus TRZ PI.br. 23/30 od 31.12.2020. godine.

75 Optužnica TRZ KTO.br. 3/20 od 17. septembra 2020. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2021-07/kto_03_20_Cir.pdf, pristupljeno 6. februara 2023. godine.

76 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%BC%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE.pdf, pristupljeno 6. februara 2023. godine.

77 *Ibid*, član 1, stav 2.

78 *Ibid*, član 4, stav 3. tačka 1.

79 Balkan Transitional Justice, „Žena optužena za učešće u masakru u Vlasenici“, dostupno na <https://balkaninsight.com/sr/2017/01/30/%C5%BEena-optu%C5%BEena-za-u%C4%8De%C5%A1%C4%87e-u-masakru-u-vlasenici-01-30-2017/>, pristupljeno 6. februara 2023. godine.

80 Sud Bosne i Hercegovine, predmet S1 1 K 024299 17 Kro Višnja Aćimović, dostupno na <https://sudbih.gov.ba/Court/Case/1122>, pristupljeno 6. februara 2023. godine.

III. Predmet *Teslić*⁸¹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 30. decembar 2019.	
Datum početka suđenja: 28. septembar 2020.	
Postupajući tužilac: Ivan Marković	
Optuženi: Nebojša Mirović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet ustavljen iz BiH	
Postupajuće veće	sudija Snežana Nikolić-Garotić, predsednica veća sudija Vinka Beraha-Nikićević sudija Vladimir Duruz
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 7
Rang optuženih: bez čina	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 4
Broj žrtava: 36	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 4
Broj ukupno ispitanih svedoka: 12	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

26

⁸¹ Predmet *Teslić*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/teslic.html>, pristupljeno dana 24. januara 2023. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi Nebojša Mirović se tereti da je tokom leta 1992 godine na području opštine Teslić (BiH) učestvovao u nanošenju telesnog i duševnog bola ili patnje (mučenju) i telesnom povređivanju bošnjačkih civila tako što je:

1. tokom juna meseca 1992. godine u Društvenom domu u mestu Donji Ružević, zajedno sa više pripadnika policijske stanice Teslić, prilikom ispitivanja sedam bošnjačkih civila o posedovanju oružja, iste snažno udarali po telu palicama, rukama i nogama te drvenim maljem,
2. tokom leta 1992. godine pored mesne džamije u mestu Donji Ružević, zajedno sa više pripadnika policijske stanice Teslić, prilikom ispitivanja 12 bošnjačkih civila o posedovanju oružja, iste udarali palicama po telu, usled čega je jedan civil nakon tri dana preminuo,
3. tokom jula ili avgusta 1992. godine, zajedno sa tri pripadnika policijske stanice Teslić, zlostavljao jednog bošnjačkog civila, tako što su ga ispred njegove kuće u naselju Gornji Teslić snažno udarali šakama, policijskim palicama i drvenim štapovima, a kada je oštećeni pao na zemlju, nastavili da ga udaraju nogama, zatim su na istom mestu udarali još dva bošnjačka civila, usled čega je jedan od njih dva puta padaо u nesvest, da bi optuženi nakon par dana ponovo došao pred kuću oštećenog i udario ga nekoliko puta šakom u predelu glave,
4. tokom juna meseca 1992. godine u mestu Barići, prilikom ispitivanja o posedovanju oružja, udarao jednog bošnjačkog civila u predelu vrata te po čitavom telu drvenom palicom,
5. tokom juna meseca 1992. godine u Društvenom domu u selu Ruževići dvojicu bošnjačkih civila, oca i sina, oko 45 minuta udarao drvenom palicom po čitavom telu, a zatim jednog od njih uhvatio i udario mu glavu u betonski šaht, usled čega se ovaj onesvestio,
6. tokom juna meseca u policijskoj stanici u Tesliću, prilikom ispitivanja jednog bošnjačkog civila, zbog čega je boravio na području opštine Tešanj, istog snažno udarao rukama i nogama u predelu glave, sve dok ga jedan policijac nije zaustavio rečima „Dosta, ubićeš ga“,
7. tokom jula meseca 1992. godine u mestu Donji Ruževići, dok su meštani bošnjačke nacionalnosti kopali kanal pored puta, jednog bošnjačkog civila snažno udarao policijskom palicom i nogama po čitavom telu,
8. tokom leta 1992. godine u selu Donji Ruževići bošnjačkog civila i njegovog maloletnog sina koji je tada imao 14 godina snažno udarao drvenom palicom,

9. tokom juna meseca 1992. godine u zgradi Teritorijalne odbrane Teslić, zajedno sa jednim pripadnikom Policijske stanice Teslić, bošnjačkom civilu prilikom ispitivanja naredio da nasloni čelo na zid i podigne ruke sa ispružena po tri prsta, a potom ga u dva navrata snažno udarao drvenom palicom po leđima i zavrtao mu ruke na leđa dok mu je policajac pritiskao prstima oči i terao ga da prizna gde je i kod koga bio,
10. tokom juna meseca 1992. godine u prostoriji Policijske stanice u Tesliću, sa još jednim policajcem, prilikom ispitivanja o položajima Bošnjaka, terao bošnjačkog civila da stoji uza zid i tukao ga policijskom palicom, a zatim mu naredio da sedne na stolicu, uhvatilo ga rukama za kosu i povukao nadole, te snažno udario palicom preko leđa, usled čega je ovaj izgubio svest,
11. tokom leta 1992. godine na mesnom muslimanskom groblju u selu Ružević, zajedno sa jednim pripadnikom policije, šest bošnjačkih civila udarao po telu metalnom cevi od puške „pumparice“ i drvenim kocem,
12. tokom jula meseca 1992. godine u blizini mesnog groblja u mestu Donji Ruževići bošnjačkog civila udarao metalnim delom od zaprežnih kola, tzv. varigom, u predelu levog ramena i leđa, usled čega je oštećeni pao i izgubio svest.⁸²

Obrana optuženog

28

Iznoseći svoju obranu, optuženi je u celosti negirao izvršenje krivičnog dela koje mu se stavlja na teret. Naveo je da je u kritičnom periodu bio u rezervnom sastavu policije i da je radio na zaštiti muslimanskog stanovništva, ali i na oduzimanju oružja od njih. Naglasio je da je bio najobičniji rezervni policajac kojem je mogao da izda naređenje bilo koji aktivni policajac koji je tog dana bio u smeni. Takođe je naveo da nije poznavao nikog od svojih nadredenih niti oštećenih.⁸³

Svedoci u postupku

Svedok Radomir Jokić je početkom avgusta meseca 1992. godine mobilisan na funkciju načelnika policije u Tesliću. Optuženog ne poznaće, niti ima saznanja o njegovim aktivnostima tokom rata. U Tesliću je uhapšeno oko 20 pripadnika srpskih paravojnih formacija koji su uveli strahovladu.⁸⁴

Svedok Ratko Marković naveo je da površno poznaje optuženog. Bio je pripadnik rezervnog sastava policije u Tesliću, ali on i optuženi nisu zajedno učestvovali ni u jednoj akciji – viđao ga je u prolazu, u gradu.⁸⁵

⁸² Optužnica TRZ KTO 4/19 od 30. decembra 2019. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/kto_4_2019_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7.pdf, pristupljeno 24. januara 2023. godine.

⁸³ Transkript sa glavnog pretresa od 28. oktobra 2020. godine.

⁸⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 25. februara 2021. godine.

⁸⁵ *Ibid.*

Svedok Nenad Dakić, pripadnik rezervnog sastava policije u Tesliću, naveo je da optuženog poznaje površno. Nikada nisu bili zajedno u nekoj akciji.⁸⁶

Svedok Ibrahim Salkanović, u kritičnom periodu, radio je kao pripadnik redovnog sastava policije u Tesliću. Optužnog poznaje iz tog perioda kao pripadnika rezervnog sastava policije. Optuženog su zvali Nešo i Srbijanac, sretao ga je više puta. Nije mu poznato kakvo je naoružanje imao optuženi, ali mu je poznato da je rezervni sastav policije imao puške „papovke“ i automatske puške. O kritičnim događajima nije imao neposrednih saznanja. Otac mu je ispričao da je optuženi bio u grupi policajaca koji su vršili pretres njegove kuće i da mu je optuženi tom prilikom razbio sliku na kojoj je bio Tito. Smail Jašarević mu je ispričao da je policija vršila pretres njegove kuće, te da je jedan od policajaca bio i optuženi koji ga je tom prilikom udarao po leđima i stavljao mu nož pod vrat.⁸⁷

Svedok/oštećeni Šaban Zukić upoznao je optuženog tek kada su grupu muškaraca Bošnjaka, u kojoj je bio i svedok, pripadnici srpske policije oterali iz Gornjih Ruževića, i to prema mestu Halušići. Tom prilikom ga je optuženi ošamario. Odveden je u Teslić na ispitivanje, koje je vršeno u zgradu pored SUP-a. Ispitivao ga je jedan policajac u civilu, koji ga je tukao, dok je drugi policajac, uniformisan, samo vodio zapisnik o ispitivanju. U prostoriju u kojoj je ispitivan povremeno je ulazio optuženi i udarao ga palicom po telu. U jednom momentu uhvatio ga je za kosu, oborio na pod i snažno udario u predelu kičme, od kog udarca je svedok izgubio svest. Optuženi je tada bio u uniformi i naoružan. Kasnije je optuženi često dolazio u svedokovu kuću i navodno tražio neko oružje, ali je tražio i gorivo, obzirom da je svedok posedovao poljoprivrednu mehanizaciju i imao određenu rezervu goriva. Svedokova supruga požalila se načelniku Raduloviću da ih optuženi često maltretira, nakon čega je prestao da dolazi.⁸⁸

29

Svedok/oštećeni Asim Halušić naveo je da je živeo u mestu Donji Ruževići u opštini Teslić, te da optuženog ne poznaje kao Nebojšu Mirovića, već po nadimku „Mićo Srbijanac“, kao čoveka koji je dolazio i raspoređivao muškarce, bošnjačke civile, na radnu obavezu. Jednom prilikom, kada su bili na radnoj obavezi, optuženi je izdvojio grupu ljudi, među kojima su bili svedok i Šaban Osivčić, i naredio im da uđu u džamijsku kuću, gde su morali da legnu na pod. Sa optuženim su bili i drugi naoružani ljudi koje nije mogao da prepozna jer su nosili maske. Odvodili su ih i tukli tako što su morali da stanu licem okrenuti prema zidu, te svedok nije video ko ga je tukao. Nakon tuče Šaban je ostao da leži na podu, a ubrzo je od posledica prebijanja preminuo.⁸⁹

Svedok/oštećeni Hidajet Halušić naveo je da je tokom juna meseca 1992. godine bio priveden i zatvoren u zgradu nekadašnje TO u Tesliću, sa još oko 130 muškaraca Bošnjaka. Optuženi je jednog dana došao i prozvao ga po imenu i prezimenu i izveo u drugu prostoriju, gde ga je tukao. Naredio mu je da stane licem okrenut prema zidu, da čelo nasloni na zid i da podigne tri prsta. Udario ga je nekim maljem po leđima. Tukao ga je u dva navrata. Udario ga je i nogom, od kog udarca su svedoku

86 Ibid.

87 Transkript sa glavnog pretresa od 20. maja 2021. godine.

88 Transkript sa glavnog pretresa od 14. Juna 2021. godine.

89 Ibid.

napukla dva rebra. U to vreme optuženi je bio krupan, razvijen čovek, nosio je plavu policijsku bluzu. Optuženog do tada nije poznavao, ali su mu drugi zatvoreni, koji su ga poznavali, rekli ko je.⁹⁰

Svedok/oštećeni Adem Hodžić naveo je da poznaje optuženog, koji je u kritičnom periodu kao policajac dolazio u njegovo selo, ali je prema njemu korektno postupao.⁹¹

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine zakazano je sedam sudečih dana, od kojih su održana četiri, tokom kojih su ispitana četiri svedoka.

Svedok optužbe Sead Jašarević naveo je da je u vreme oružanih sukoba u BiH živeo u selu Donji Ruževići u opštini Teslić. U periodu juni i juli mesec 1992. godine vršeno je oduzimanje oružja od bošnjačkog stanovništva i odvođenje istih na obavljanje određenih poslova. Time je rukovodio optuženi Mirović. Pre tih događaja nije ga poznavao, a meštani su ga zvali Nebojša, Neša ili Srbijanac. Stanovništvo njegovog sela je prvo bilo obavešteno da treba da izvrši predaju oružja, a kasnije su dolazili u selo, okupljali meštane ispred Doma, odvodili ih u Dom i tukli. Video je Srbijanca kako prebjija njegove komšije. Viđao ga je sve do novembra meseca 1992. godine, kada je napustio selo. Polovinom jula meseca 1992. godine neki rezervni policajac je došao do svedokove kuće naoružan pištoljem, zajedno sa „ovim njegovim“, i odveo ga na jednu ledinu gde su bili Srbijanac i još nekoliko policajaca. Tu je video Hasu Jašarevića koji je već bio pretučen, a Srbijanac ga je nekom motkom udario par puta. Svedoka su ispitivali o svemu i svačemu. Po nalogu Srbijanca tada ga je tukao Minja Tomić, a on ga je pitao ko u selu ima oružje. Po oceni svedoka, optuženi je bio glavni rezervni policajcima, nije pripadao ni vojsci ni policiji, nego nekoj specijalnoj jedinici sa strane. Na pitanje zbog čega tek sada navodi da je i sâm pretučen, svedok je odgovorio da ga o tome do sada niko nije pitao. Na konstataciju predsednice veća da ga o tome ni sada niko nije pitao pa je ipak ispričao, svedok nije ništa odgovorio. Objasnio je da je u tom periodu svako selo imalo straže, a da je u njegovom selu predato razno naoružanje kao što su puške i mine.⁹²

30

Svedok Predrag Markočević naveo je da je u vreme kritičnih događaja bio pripadnik policije u Tesliću, odnosno da je bio pripadnik policije počev od 1985. godine pa sve do penzije. Od septembra meseca 1991. godine radio je kao šef kriminalističke službe, a od aprila meseca 1992. godine bio je tretiran kao komandir mirnodopske stanice policije. Tokom maja i juna meseca 1992. godine policija u Tesliću je imala rezervni sastav u kom su bili i ljudi koji nisu bili meštani, jer su ljudi mobilisani gde god bi bili pronađeni. Po liniji komandovanja, bio je optuženom nadređeni. Dana 15. aprila 1992. godine osnovana je Armija BiH i svi su se naoružavali. Opštinski štab TO Muslimana imao je 19. maja 1992. godine oko 600 do 700 ljudi pod oružjem, a neki od njih se u optužnicama vode kao civili. Selo Ružević se nalazilo na samo dva kilometra od borbene linije i njegovi stanovnici Muslimani su bili dobro naoružani. Prilikom razoružavanja, kod 51 Muslimana pronađeno je vojničko naoružanje, i protiv njih su podnete krivične prijave, čiji spisak je svedok predao sudu. Na području Teslića pronađeno je

90 Ibid.

91 Transkript sa glavnog pretresa od 2. decembra 2021. godine.

92 Transkript sa glavnog pretresa od 20. septembra 2022. godine.

preko 400 komada vojničkog naoružanja. U selu Ruževiću je bio Sead Jašarević, bivši oficir JNA, i on je naoružavao celo mesto. Muslimani su noću držali straže po selima naoružani vojničkim naoružanjem. Bilo je pritužbi na policiju, ali ne i na optuženog.⁹³

Svedok odbrane Veselin Medojević naveo je da je u Teslić došao u septembru 1991. godine kao komandant bataljona JNA. Početkom 1992. godine počele su da se pojavljuju paravojne formacije. Prva je bila „Patriotska liga“, koja je bila vojno krilo SDA, odnosno bošnjačkog naroda, i koja je naoružavala lokalno bošnjačko stanovništvo. Bilo je pregovora da se preda vojničko naoružanje koje su posedovali, na šta pojedina mesta nisu pristala, a počeli su i napadi na vojsku. Nakon što je doneta odluka o povlačenju pripadnika JNA iz BiH, predao je vojsku vojsci VRS jer se radilo o pripadnicima koji su bili sa tog područja i ostao je u Tesliću jer trenutno nije postojala mogućnost da se prebac u Srbiju. Sredinom maja meseca 1992. godine u Tesliću se pojavila paravojna formacija koja se zvala „Miće“. Ona je bila sastavljena od Srba sa područja Doboja i Maglaja. Došli su naoružani i u različitim uniformama – vojske i policije. Po dolasku u grad, ta grupa je napravila mini državni udar. Prebjiali su, pljačkali i terorisali lokalno stanovništvo. Na području opštine Teslić pojavljivale su se i druge paravojne formacije koje su se predstavljale kao neka vojska. Svedok je u Tesliću ostao do pred kraj juna meseca 1992. godine. Dok se nalazio u Tesliću, doneta je odluka da se svi vojno sposobni muškarci, bez obzira odakle su, koji su se zatekli na teritoriji Republike Srpske, jave vojsci ili policiji. Tako je i optuženi raspoređen u rezervni sastav policije. Rezervni sastav policije imao je uniforme kao i aktivni sastav. Svakodnevno su održavani kolegijumi na kojima su bili predstavnici vojne brigade koja se nalazila na tom terenu, policije i lokalne vlasti, i jedna od tema referisanja je bilo i pitanje pristupanja vojsci i policiji ljudi koji su se bili iz Srbije, Crne Gore ili Makedonije, a zatekli su se u Tesliću. Ti ljudi su pozivani na razgovor da se sa istima upoznaju, da ocene da li im treba obuka i gde će biti raspoređeni, pa je tako svedok upoznao i optuženog. Poznato mu je da je optuženi imao nadimak Srbijanac. Optuženi nije bio pripadnik grupe „Miće“, već je učestvovao u akciji njihovog hapšenja. U periodu svedokovog boravka u Tesliću, nije bilo pritužbi na vojsku i policiju. Poznato mu je gde se nalazi mesto Donji Ruževići, ali za vreme njegovog boravka u Tesliću nije čuo da je тамо izvođena neka akcija i da su okupljani meštani.⁹⁴

31

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obzirom da optuženi, koja je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

93 Ibid.

94 Transkript sa glavnog pretresa od 6. decembra 2022. godine.

IV. Predmet Štrpci⁹⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 10. maj 2018.	
Datum početka suđenja: 29. januar 2019.	
Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović	
Optuženi: Gojko Lukić, Jovan Lipovac, Duško Vasiljević, Dragana Đekić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142 u vezi sa članom 22 KZ SRJ	
Postupajuće veće	sudija Snežana Nikolić-Garotić, predsednica veća sudija Vladimir Duruz sudija Vinka Beraha-Nikićević
Broj optuženih: 4 Rang optuženih: bez čina Broj žrtava: 20 Broj ispitanih svedoka: 35	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 9 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 6 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 7
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

32

⁹⁵ Predmet Štrpci, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/strpci.html>, pristupljeno dana 24. decembra 2022. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi Gojko Lukić, Ljubiša Vasiljević, Duško Vasiljević i Dragana Đekić, kao pripadnici jedinice „Osvetnici“ koja je bila faktički u sastavu VRS, a optuženi Jovan Lipovac kao pripadnik 1. čete 1. bataljona višegradske brigade VRS, terete se da su 27. februara 1993. godine, zajedno sa drugim pripadnicima VRS (oko 25-30 pripadnika), bili članovi oružane grupe sa posebnim zadatkom da izvrše otmicu putnika nesrpske nacionalnosti iz brzog voza broj 671, koji je saobraćao na relaciji Beograd–Bar. Optuženi Jovan Lipovac, Ljubiša Vasiljević i Duško Vasiljević, zajedno sa drugim pripadnicima grupe, došli su do železničke stanice u mestu Štrpcu, naredili otpravniku vozova da zaustavi voz, pa kada je ovaj to i učinio, rasporedili du se duž voza sa obe strane, a zatim ušli u voz i legitimisali putnike. Iz voza su izveli 20 putnika – civila nesrpske nacionalnosti, i to: Zeković Fevziju, Zupčević Halila, Ličina Ilijaza, Čorić Rasima, Kajević Nijazima, Hanić Muhedina, Babačić Ismeta, Kapetanović Esada, Đečević Senada, Preljević Safeta, Alomerović Adema, Zuličić Zvijezdana, Softić Šeća, Bekija Fehima, Husović Rafeta, Rastoder Jusufa, Topuzović Džafera, Memović Fikreta, Buzov Tomu i jedno NN lice, i uz pretnju oružjem ih ukrcali u kamion i prevezli do zgrade osnovne škole u Prelovu, gde su im se pridružili optuženi Gojko Lukić i Dragana Đekić.

Dolaskom do škole, pripadnici ove grupe, među kojima su bili svi optuženi, isterali su oštećene iz vozila i primorali ih da uđu u fiskulturnu salu škole, pritom ih udarajući rukama, nogama i kundacima pušaka, gde su im naredili da skinu odeću sa sebe, oduzeli im novac i dragocenosti i nastavili da ih tuku.

33

Zatim su ih primorali da ponovo uđu u kamion, bosi, samo u donjem vešu i ruku žicom vezanih na leđima, nakon čega su ih odvezli u selo Mušići, do spaljene kuće Rasima Šehića.

Jedan broj pripadnika oružane grupe rasporedio se oko kamiona, drugi oko kuće, svi sa zadatkom da paze da neko od civila ne pobegne, dok je treći deo pripadnika oružane grupe formirao špalir od zadnjeg dela kamiona do kuće, u kom špaliru su bili optuženi, da bi tako oštećene u grupama od dva do tri lica sprovodili do kuće, gde su ih prihvatala dva pripadnika oružane grupe i pucnjima iz vatrenog oružja u potiljak ubijali. Na ovaj način ubijeno je 18 civila, dok su dva civila ubijena prilikom pokušaja bekstva, tako što je jednog ubio NN pripadnik grupe iz vatrenog oružja, a drugog, nakon što ga je ranio pripadnik grupe Nebojša Ranislavljević, koji je pravnosnažno osuđen za isto krivično delo, drugi pripadnik jedinice tako što mu je nožem prerezao vrat.⁹⁶

---

96 Optužnica TRZ, KTO 1/15 od 10. maja 2018. godine.

Odbojana optuženih

Iznoseći svoju odbranu, svi optuženi su negirali izvršenje krivičnog dela za koje se terete. Tako je optuženi Gojko Lukić naveo da je u kritičnom periodu radio u Beogradu, u „Službenom listu“, te da je u Rujište kod Višegrada dolazio samo da obide roditelje.⁹⁷ Optuženi Ljubiša Vasiljević naveo je da je, kao pripadnik rezervnog sastava policije u Višegradi, teško ranjen 2. januara 1992. godine u levu nogu, da je prebačen u bolnicu u Užicu, te da se lečio sve do kraja maja 1993. godine. U vreme kritičnog događaja kretao se tako što se 50% oslanjao na štakе. Po završenom lečenju, proglašen je nesposobnim za vojsku u narednih pet godina.⁹⁸ Duško Vasiljević je u svojoj odbrani naveo da u kritičnom periodu nije bio na području Višegrada, niti je u kritičnom događaju učestvovao. Početkom maja meseca 1992. godine otišao je na ratište, preko MUP-a Republike Srbije, iz patriotskih razloga, jer su mu roditelji iz tog kraja. Vratio se u Obrenovac 10. jula 1992. godine, jer mu je supruga bila pred porodnjem, i više se u Višegrad nije vraćao.⁹⁹ Optuženi Jovan Lipovac je naveo da je bio učesnik rata u BiH kao pripadnik Višegradske brigade i da je bio na položaju u svom selu Rujištu, te na položajima prema granici sa Srbijom.¹⁰⁰ Optužena Dragana Đekić navela je da nema nikakve veze sa kritičnim događajem, sem što je u tom periodu bila u Višegradi. Od 2002. godine „trpi torturu države jer je smeštaju u sve događaje od Zvornika do Višegrada“. Progone je sve ove godine, ali ona ne želi da izjavlji nešto što nije bilo. Poznaje Milana Lukića sa ratišta u Višegradi, sa kojeg se, nakon događaja u Sjeverinu (otmice iz autobusa i ubistva putnika nesrpske nacionalnosti), vratila u Beograd. Nakon što ju je Milan Lukić pozvao i rekao joj da su mu hitno potrebbni borci jer je probijena linija odbrane, sakupila je dobromolje, grupu od oko 15 ljudi, među kojima je bio i Nebojša Ranisavljević, i odvela ih u Višegrad. Po dolasku u Višegrad, pripadala je Interventnoj brigadi.¹⁰¹

34

Svedoci u postupku

Svedoci/oštećeni Nail Kajević, Selma Čolović, Ragip Ličina¹⁰², Alija Kapetanović, Etem Softić, Misin Rastoder, Edin Bakija¹⁰³, Islam Sinančević¹⁰⁴, Đordije Vujović i Izudin Hanić¹⁰⁵ nisu imali neposrednih saznanja o kritičnom događaju. Svedoci Marko Palzinić i Radenko Grujičić, konduktori u vozu, kao i svedok Vladan Tucović, mašinovođa, naveli su da se kritičnog dana voz zaustavio u stanici Štrpc i da su uniformisani vojnici izvodili putnike – muškarce, njih 15 do 20 – i odvodili ih negde prema zgradi stanice.¹⁰⁶

Svedok Zoran Udovičić koji je, kao policajac, bio pratilec voza, naveo je da se voz zaustavio u stanici Štrpc i da su oko voza bili vojnici koji su bili različito obučeni. Rekao je kolegi Miroslavu Vraniću, koji

97 Transkript sa glavnog pretresa od 4. marta 2019. godine.

98 *Ibid.*

99 *Ibid.*

100 *Ibid.*

101 *Ibid.*

102 Transkript sa glavnog pretresa od 3. aprila 2019. godine.

103 Transkript sa glavnog pretresa od 4. aprila 2019. godine.

104 Transkript sa glavnog pretresa od 13. maja 2019. godine

105 Transkript sa glavnog pretresa od 14. maja 2019. godine.

106 Transkript sa glavnog pretresa od 2. septembra 2019. godine.

je takođe bio u pratinji voza, da ode u prednji deo voza i proveri šta hoće ti vojnicu, dok se on uputio u zadnji deo voza. Tada je grupa od četiri do pet vojnika ušla u voz, i kada ih je pitao šta im treba, odgovorili su mu da „traže svoje skitnice“. Oni su bili odeveni u različite uniforme – neki su imali maskirne, neki obične sivomaslinaste. Uočio je jednog vojnika koji je nosio šubar. Vojnici su otvarali kupee i legitimisali putnike, a neke od putnika i izvodili iz voza. Putnici koji su izašli iz voza odlazili su u pravcu železničke stanice. Iz dela voza u kojem se nalazio izvedeno je oko 7 do 8 putnika, a kasnije mu je kolega Vranić rekao da su iz dela voza u kojem se on nalazio izveli 12 do 13 putnika. To su sve bili muškarci, vojno sposobni, tako da je pomislio da se skidaju sa voza vojni rezervisti Republike Srpske, radi mobilizacije. Svedok je takođe naveo da je u svom patrolnom listu imao konkretan nalog da se, ukoliko dode do zaustavljanja voza, omogući vojnicima VRS da uđu i izvrše kontrolu da li među putnicima ima njihovih vojnih obveznika, što se i dešavalo ranije, pa zbog toga nije ništa posumnjao.¹⁰⁷

Svedoci Zoran Bogetić, Zoran Pantović¹⁰⁸, Ljubiša Radomirović i Nenad Cvetić¹⁰⁹ svedočili su o zaustavljanju voza u Štrpcima i ulasku njima nepoznatih vojnika u voz, koji su legitimisali putnike i neke od njih izvodili iz voza.

Svedok Damljan Mitrašinović je u vreme kritičnog događaja bio komandant Goraždanske brigade VRS. Kritičnog dana kamion iz njegove brigade dat je grupi boraca iz Višegradske brigade, jer im je bio potreban da bi se prebacili do mesta Rušte, udaljenog oko 25 km od Višegrada gde je, po njihovim rečima, bila ubaćena grupa muslimanskih boraca. Zatražio je da se taj podatak proveri preko sredstava veze, što je i učinio njegov zamenik Dobro Stanišić. Nakon što je dobio potvrđan odgovor o upadu muslimanskih boraca, naložio je Miči Jakiću, svom pomoćniku, da im dâ kamion i vozače. Posle desetak dana Jakić mu je saopštio da je informacija dobijena preko radio-veze bila obmana, da nije bilo nikakvog upada muslimanskih boraca, već da je to iskorišćeno kako bi dobili kamion. Vojnici koji su došli po kamion su u mestu Dobrun izbacili iz kamiona vozače, pripadnike Goraždanske brigade, i dalje nastavili sami. Sa vozačima kamiona o tom događaju nije lično razgovarao, jer je u brigadi imao organ bezbednosti koji se time bavio. O događaju u vezi sa kamionom Jakić mu je rekao kasnije, jer se plašio Milana Lukića – plašio se za svoju porodicu.¹¹⁰

Svedok Dragoljub Čarkić, u kritičnom periodu pripadnik VRS – Višegradske brigade, bio je angažovan u Zemljoradničkoj zadruzi, kada je trebalo popravljati mehanizaciju ili prevoziti nešto za vojsku traktorom. U februaru 1993. godine pozvao ga je direktor zadruge i rekao mu da traktorom ode do Mušića, kako bi prevezao nešto za vojsku. Kada je došao u Mušiće, zaustavio ga je, kraj jedne izgorele kuće, Krsto Papić, komandant bataljona u Višegradskoj brigadi, i pokazao mu da ide prema dvorištu. Tada je video ubijene ljude koji su ležali u snegu i mnogo krvi oko njih. Rečeno mu je da njihova tela treba da preveze do obale Drine, koja je bila u blizini. Neki drugi ljudi su mu kačili tela, a on ih je samo prevozio. Primetio je da se tu nalazi i Dušan Božić, koji je u to vreme bio vozač Krste Papića. On je sedeo na mestu vozača u vozilu „Lada niva“, koje je bilo parkirano sa druge strane puta. Kada se vratio,

¹⁰⁷ *Ibid.*

¹⁰⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 24. septembra 2019. godine.

¹⁰⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 28. oktobra 2019. godine.

¹¹⁰ *Ibid.*

pitao je direktora zadruge zašto ga je poslao na takav zadatak, a ovaj mu je odgovorio da je morao, jer je i njemu bilo naređeno.¹¹¹

Svedok Dušan Božić, u vreme kritičnog dogadaja vozač Krste Papića, naveo je da je u februaru 1993. godine, jedno veče došao zajedno sa Papićem u Prelovo, u kuću svog tasta koja je od škole udaljena nekih 100 metara. Papić je pešice otišao do škole i ubrzo ga je motorolom pozvao da dode kolima do škole, što je svedok i učinio. Video je kamion koji je bio parkiran kod škole, a Papić mu je rekao da se vraćaju na Rujište. Potvrđio je da je svedok Dragoljub Čarkić u mestu Mušići odvlačio tela, ali je rekao da on u tome nije učestvovao, već je sve vreme sedeо u kolima. Svedok je izmenio svoj iskaz koji je ranije dao pred Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, u delu koji se odnosi na identifikaciju osoba koje je video pred Osnovnom školom u Prelovu, navodeći da je iskaz dao pod pritiskom.¹¹²

Svedok Krsto Papić je u vreme kritičnog dogadaja bio komandant bataljona lake pešadijske Višegradske brigade. U zonu njegove odgovornosti nije spadalo selo Prelovo, u kojem se, u prostorijama osnovne škole, nalazila kuhinja i jedan deo veze. U večernjim časovima 27. februara 1993. godine došao je sa svojim vozačem, Dušanom Božićem u Prelovu, kod svog strica Koste, koga je neko pozvao da izade iz kuće. Kada se vratio, rekao mu je da je Milan Lukić doveo neke Muslimane. Svedok se pešice uputio prema školi, ispred koje je video par automobila, kamion, neke vojниke, kuvaricu Stanicu i Mitrašina Glišića, koji je bio pomoćni radnik u kuhinji. Ušao je u školu i otišao u prostoriju gde se nalazila veza. Tu je zatekao uplašenog vezistu i Milana Lukića, koji mu je, kada ga je pitao šta se dešava, rekao da gleda svoja posla. Pozvao je preko motorole vozača da dode kolima do škole, pa je otišao na Rujište. Za vreme boravka u Prelovu nije video Gojka Lukića, ali nije siguran ni da je video optuženog Jovana Lipovca. Optuženog Ljubišu Vasiljevića video je pre ovog dogadaja. Poznato mu je da je jedan od braće Vasiljević imao štakе, ali ne može da se seti koji od njih. Optuženu Draganu Đekić poznaje – viđao ju je u Višogradu i na Rujištu. Ona je bila sa Milanom Lukićem. Za vreme boravka u Prelovu čuo je ženski glas, ali nije umeo da objasni zašto je prilikom davanja iskaza u TRZ rekao da je prepoznao po glasu optuženu Draganu Đekić. Sa Tužilaštvom BiH sklopio je sporazum u vezi sa svojim aktivnostima vezanim za Mušiće (svedok je organizovao uklanjanje tela ubijenih putnika sa mesta pogubljenja u Mušićima, ali o tome nije svedočio tokom glavnog pretresa, već samo pred TRZ). U vezi sa ovim dogadjajem imao je veliki broj kontakata sa tužiocima iz BiH i TRZ. Tužilac iz BiH, Džermin Pašalić, vršio je na njega pritisak, dok iz TRZ nikakvog pritiska nije bilo.¹¹³

Svedok Nebojša Ranisavljenić¹¹⁴ promenio je iskaz koji je dao u istrazi, iz razloga jer je navodno postupajući zamenik tužioca dolazio kod njega kući i nudio mu sve i svašta „da priča šta on hoće“. Objasnio je da je kritičnog dana, zajedno sa Mićom Jovičićem, pošao u akciju u koju ih je pozvao Milan Lukić, od kojeg su „svi imali strah“ i kojem nisu smeli ništa da odbiju. Pridružili su se grupi boraca koje je tom prilikom vodio Lukić, tako da ih je bilo oko 15 do 20. Tek kad su došli na železničku stanicu u

¹¹¹ Transkript sa glavnog pretresa od 26. novembra 2019. godine.

¹¹² *Ibid.*

¹¹³ Transkript sa glavnog pretresa od 9. decembra 2019. godine.

¹¹⁴ Nebojša Ranisavljević pravноснаžno je osuden za isti zločin na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina presudom Višeg suda u Bijelom Polju K.br. 5/98 od 9. septembra 2002. godine, koja je potvrđena presudom Vrhovnog suda Republike Crne Gore Kž.br. 102/03 od 19. novembra 2003. godine.

mestu Štrpci, shvatio je gde se nalaze. Milan Lukić je zaustavio voz, pa je svedok ušao u isti i izvodio putnike. Nakon petnaestak minuta, Lukić je rekao da je dosta, pa su izvedene putnike kamionom prevezli u Prelovo do osnovne škole, gde su ih uveli u fiskulturnu salu. Lukić ih je sve postrojio uza zid sale i naredio im da sve izvade iz džepova. Kod jednog momka su pronašli pištolj, pa su ga tukli. Iz fiskulturne sale su izvodili putnike, i po Lukićevom naredenju im žicom vezivali ruke na leđa, a zatim su kamionom odvezeni do neke zapaljene kuće, oko koje je Lukić rasporedio svoje saborce. Dovezene ljudi su skidali sa kamiona, pa kada su dvojica počela da beže, za njima su pucali, između ostalih i svedok. Jedan od njih je bio ranjen, pa je Milan Lukić prišao istom i zatražio nož, nakon čega ga je preklao. Zatim su Lukiću dovodili jednog po jednog putnika, a svedok je čuo tipe pucnje pri zemlji. Nakon ubistva putnika vratili su se u Višegrad. Sutradan se Mićo Jovićić hvalio pokazujući krvav nož, govoreći da je on zaklao putnika koji je pokušao da beži, dok su svi drugi čutali o tom događaju. Od optuženih poznaje jedino Dragana Đekić, ali nju nije video tokom kritičnog događaja.¹¹⁵

Određeno je sudsko-medicinsko veštačenje na okolnosti uzroka smrti oštećenih čija su tela pronadena¹¹⁶, kao i balističko veštačenje.

Sudski veštak medicinske struke prof dr Zoran Stanković izjašnjavao se na okolnosti trajanja lečenja i oporavka optuženog Ljubiše Vasiljevića.¹¹⁷

Svedok optužbe Mićo Jovićić¹¹⁸ naveo da je kao dobrovoljac, po nagovoru Nebojše Ranisavljevića i optužene Dragane Đekić, iz Beograda došao u Višegrad 16. januara 1993. godine. Postao je pripadnik Interventne čete lake pešadijske brigade Višegrad, koja je bila smeštena na lokaciji Okolište. Optužene Gojku Lukiću, braću Vasiljević i Jovana Lipovcu upoznao je u Višogradu, kao i Milana Lukića, i to dok je u slobodno vreme šetao po gradu. Često je sa Okolišta išao u Višegrad, jer je ono od Višegrada udaljeno svega dvadesetak minuta hoda. Dana 27. februara 1993. godine, dok se nalazio na Okolištu u društvu sa Nebojom Ranisavljevićem, naišli su Milan Lukić i Boban Indić, inače komandir Interventne čete, i rekli im da se spreme, da idu u akciju i da će ih kamion čekati kod kapije. Radilo se o vojnem kamionu poznatom kao „150”, SMB boje sa ceradom. Svedok i Ranisavljević seli su u tovarni deo kamiona, u kojem je bilo još desetak vojnika, među kojima je prepoznao optužene Duška i Ljubišu Vasiljevića, Jovana Lipovca, zatim Ranku Drekala, braću Obrada i Novaka Polugu, kao i lica zvana Pukovnik i Slovenac. U kabinu kamiona seli su Indić i Lukić, a svedok misli da je kamion vozio Dragan Šekarić. Nije mu bilo poznato gde idu. Kamion se za vreme puta zaglavio, pa je Milan Lukić vikao da ga brzo izguraju jer će zakasniti na voz.

Došli su u Štrpcu na železničku stanicu, gde je primetio da su sa kamionom došla još dva putnička vozila. Vojnici su se rasporedili u špalir oko pruge, dok je svedok sa nekoliko boraca ostao kod kamiona. Primetio je da su neki od vojnika po dolasku na stanicu stavili fantomke. Video je da Milan Lukić, Boban Indić i još jedan vojnik odlaze kod otpravnika vozova, pa prepostavlja da su mu naredili da

¹¹⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 10. decembra 2019. godine.

¹¹⁶ Do sada su pronadena tela žrtava Halila Zupčevića, Rasima Čorića, Jusufa Rastodera i Ilijaza Ličine.

¹¹⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 8. jula 2020. godine.

¹¹⁸ Svedok optužbe Mićo Jovićić je zaključio sa Tužilaštvom BiH sporazum o priznanju krivice za istovrsno krivično delo, i osuđen je na kaznu zatvora u trajanju od pet godina, koju sada izdržava u Srbiji.

zaustavi voz. Kada je voz zaustavljen, u njega su ušli Lukić, Indić, Drekalo i još jedan vojnik, a kasnije je čuo da su oni legitimisali putnike i izvodili iz voza Muslimane. Iz voza je izvedeno dvadesetak putnika – muškaraca koji su bili u civilnim odelima. Neki od njih su imali i prtljag koji su nosili sa sobom. Sve su ih smestili u tovarni deo kamiona. Među otetim putnicima primetio je jednu osobu tamnije puti, staru oko 50 godina, koja mu je ličila na Roma.

Kamionom su, u sumrak, došli do škole u mestu, za koje je kasnije čuo da se zove Prelovo. Kod škole, koja je bila osvetljena, primetio je optužene Dragana Đekić i Gojka Lukića. Otetim putnicima je naređeno da siđu sa kamiona i da uđu u prostorije škole. Svedok je ostao kod kamiona i zapalio cigaretu, a kasnije je, kada je čuo krike, ušao u prostorije škole, da vidi o čemu se radi. Oteti putnici bili su sprovedeni do fiskulturne sale i postrojeni uz zid, tako da su leđima bili okrenuti prema nekim lestvama koje su bile na zidu (švedske lestve). Naspram putnika stajali su vojnici, koji su držali puške uperene u njih. Primetio je Milana Lukića kako стоји na sredini sale i raspravlja se sa jednim od otetih putnika, koji mu se verbalno suprotstavio, a koga je Milan udarao nekim kablom. Ostali oteti putnici su, ukoliko bi nešto progovorili, bili udarani puškom odnosno kundakom, rukama i nogama. Video je da optužena Dragana Đekić udara jednog od otetih putnika puškom, kao i da je optuženi Gojko Lukić prišao jednom od otetih putnika i udario ga koristeći cev od puške. Po sali su se „vrzmali” Duško Vasiljević i braća Poluga, a video je u sali i optuženog Jovana Lipovca. Oteti putnici su se skinuli, prepostavlja po nečijoj naredbi. Bili su samo u donjem vešu i majicama, neki su bili bosi, a na tri gomile u fiskulturnoj sali video je njihove stvari, dragocenosti, satove, lančiće, prstenje i dokumenta. Zapamtio je da je među tim stvarima video i jedan pasoš zelene boje. U školi u Prelovu je oko vojnika obilazio neki sitniji čovek, za kog je kasnije saznao da se zove Glišić, kome jedan od vojnika nije dozvolio da uđe u školu.

38

Otete putnike su nakon nekog vremena izveli iz fiskulturne sale i vezali im ruke, žicom ili kanapom, nakon čega su ih uveli u tovarni deo kamiona. Nekoliko vojnika se popelo na kamion i pomagalo im je da se popnu, obzirom da su bili vezani, a pomagao im je i svedok. Iz Prelova je svedok krenuo sa kamionom, sedeći u tovarnom delu, a krenula su i dva putnička vozila. Svi vojnici koji su bili u Prelovu došli su u mesto za koje je kasnije saznao da se zove Mušići, gde su se zaustavili kod jedne spaljene kuće. Boban Indić je naredio vojnicima da obezbede područje oko te kuće. Svedok je ostao kod kamiona zajedno sa jednim od braće Poluga, Mitrom Vasiljevićem zvanim Četnik i vojnikom zvanim Pukovnik, dok su se ostali rasporedili u špalir. Oteti putnici su po dvojica-trojica izvođeni iz kamiona i odvođeni do Bobana Indića i Milana Lukića, koji su ih ubijali pucnjima u potiljak. Video je da se radi o Lukiću jer je on nosio veliku šubaru, koju je svedok primetio prilikom bljeska pri pucanju. Jedan od otetih putnika je pokušao da pobegne. U njega je pucao Nebojša Ranislavljević i ranio ga, a nakon toga mu je prišao Milan Lukić i zaklao ga. Nakon što su ubijeni svi oteti putnici, svedok se vratio na Okolište, dok su se ostali vratili u Prelovu.¹¹⁹

---

119 Transkript sa glavnog pretresa od 27. januara 2020. godine.

Svedok optužbe Mitrašin Glišić¹²⁰ naveo je da poznaje sve optužene. Gojka Lukića i njegovog brata Milana Lukića, sa kojim je jedno vreme išao u osnovnu školu koji su sa Rujišta, kao i optuženog Jovana Lipovca, čiju porodicu takođe poznaje. Poznaje Duška i Ljubišu Vasiljevića koji su iz Đurevića, a optuženu Draganu Đekić je upoznao kada je došao izvesni Riki iz Užica, jer je bila sa njim. Naveo je da je u vreme kritičnog događaja bio angažovan kao pomoćni radnik u kuhinji koja se nalazila u Osnovnoj školi u Prelovu, gde je i spavao. Na spratu škole bila je komanda Župljanske čete, čiji je komandant bio Krsto Papić, kao i radio-veza. Vezista je bio Dragan Simić zvani Učo, a njega je menjao Duško Božić, vozač Krste Papića. Seća se da je bilo zimsko doba, februar mesec, oko pet sati posle podne, kada je Radomir Šušnjar rekao kuvarici Stanici Marković da ide kući jer Milan Lukić dovodi civile u školu. Izašao je da vidi o čemu se radi, i uočio da je u blizini škole, na prilaznom putu, kod česme Ajdarovac kamion sleteo sa puta. Kada je prišao kamionu video je da je tu vojska, prepoznao je Milana Lukića, Gojku Lukića, Bobanu Indiću, Jovu Lipovcu, Ljubišu i Dušku, Draganu Đekić i Petku Indića. Milan Lukić mu je naredio da ode i pozive meštanina Kostu Ilića, da dođe sa traktorom i izvuče kamion, što je svedok i učinio. Kada je došao kod Koste, video je da su kod njega Krsto Papić i Dušan Božić, Kostin zet. Nakon što je kamion izvučen na put, kamion je došao do škole. Sa kamionom su došla još dva putnička vozila. Oko kamiona se rasporedilo dvadesetak vojnika. Među njima su bili Niko Vujičić, Obrad Poluga, Novak Poluga, Mitar Četnik, „Neša što je bio u Crnoj Gori“, Vilaret Milovan i Vilaret Stevo, Jovo Lipovac, Radojica Ristić, Sredoje Lukić, takođe Duško i Ljubiša Vasiljević, Gojko Lukić, Dragana Đekić i Milan Lukić. Napravljen je špalir od kamiona do ulaza u školu i naređeno je civilima koji su bili u kamionu da siđu, ponesu torbe i uđu u školu. Civili su ulazili u hodnik škole i odvodenii su prema fiskulturnoj sali. Tačan broj civila svedoku nije poznat – činilo mu se da ih je dvadesetak. Dragana Đekić je vikala na civile, psovala im je majku ustašku i udarala ih kundakom puške. Video je da civile udara puškom i nogama i Jovo Lipovac. Kasnije su do škole došli Krsto Papić i Duško Božić. Oni su otišli na sprat u kancelariju gde se nalazila veza i gde je bio Dragan Simić. U kancelariju su za njima otišli Milan Lukić, Boban Indić i Obrad Poluga. Svedok je stajao ispod prozora kancelarije i čuo je da razgovaraju. Krsto je pitao Milana zašto je civil doveo u Prelovo, zašto ih nije odveo negde na drugo mesto i tamo pobio koga je hteo. Na to je Milan Lukić nešto psovao, nakon čega su Milan, Boban i Obrad izašli iz kancelarije i došli u fiskulturnu salu. Iz sale se čulo kukanje i vrištanje civila koje su tukli. Za to vreme svedok je bio ispred škole, jer mu vojnici koji su bili napolju nisu dozvoljavali da uđe. Nakon određenog vremena iz škole su izašli vojnici i ponovo napravili špalir kroz koji su ljudi iz fiskulturne sale sprovodeni do kamiona. Ljudi su bili goli i kravati. Ništa na njima nije bilo od odeće osim veša, odnosno biili su samo u gaćama, boski. Jednom visokom čoveku bio je urezan krst na leđima. Svi vojnici koji su bili kod škole su se ukrcali u kamion i putnička vozila i otišli su u pravcu Višegrada. Pre odlaska Milan Lukić je dao svedoku kanister sa naftom i naredio mu da sve stvari iz fiskulturne sale iznese i spali. Iznosio je garderobu i neke papire, dokumente u nekoliko tura i palio ih. Kada je iznosio četvrtu turu, vratili su se Milan Lukić i vojnici koji su bili sa njim. Prvo su otišli u fiskulturnu salu gde su podelili plen, vredne stvari koje su uzete od putnika. Neki vojnici su bili nezadovoljni, pričali su da im je Milan dao malo novca. Milan je posle toga otišao na sprat kod Krste Papića. Svedok je čuo da su se raspravljali, Milan je naredio Krsti da ode sutradan sa

120 Transkript sa glavnog pretresa od 8. jula 2020. godine.

vojskom i da „ono pokupi”, a na Krstino pitanje gde su pobijeni i bačeni Milan mu je odgovorio da su u jednoj garaži u Rasimovoj kući u Mišićima. Narednih dana bilo je rasprave između Krste Papića i komandanta Damljana Mitrašinovića iz Višegrada, oko toga kako je Milan Lukić dobio kamion. Kada je drugi dan u školu došla kuvarica Stanica, rekla je svedoku da je na televiziji bila vest o otmici ljudi iz voza u Štrpcima, javljeno je da su odvedeni u nepoznatom pravcu. Dok su njih dvoje bili u kuhinji došao je Krsto Papić i rekao mu da ide do Drage Čarkića i kaže mu da sa traktorom ode na Mušiće. U međuvremenu su pred školu došli Božidar i Ilija Vukadović i Ilija Papić, pa su zajedno sa Krstom i njegovim vozačem vozilom Lada niva negde otisli. Nakon njihovog odlaska došao je Milan Lukić i krenuo je da pregleda kako je svedok očistio fiskulturnu salu. Kada je video da je ostala neka čarapa i dugme, ošamario je svedoka i naredio mu da sve ponovo očisti. Sve je ponovo čistio, ali nije mogao potpuno da očisti fiskulturnu salu jer su zidovi upili krv. Kada su se istog dana Krsto Papić i ostali vratili u školu, ručali su i smejali su se pričajući kako je Čarkiću bilo muka i kako je povraćao kada je video leševe. Drago Čarkić se naljutio na svedoka i nije sa njim razgovarao jer mu ovaj nije rekao zbog čega treba da ide na Mušiće. Pričalo se da su tela bačena u Drinu. Trećeg dana nakon odvođena civila iz škole, dok je svedok sedeо sa vezistom Draganom Simićem, pozvao je Mile Joksimović, komandir iz Župljanske čete, čiji si vojnici čuvali Drinu, i javio da su neki leševi civila u Drini zapeli za rastinje, pa su ih onda oni čakljama odgurnuli dalje niz Drinu.¹²¹

Sudsko veće odredilo je neuropsihijatrijsko veštačenje svedoka Mitrašina Glišića na okolnosti utvrđivanja mentalnih sposobnosti svedoka, zapamćivanja, inteligencije, mogućnosti reprodukovanja, da li je sklon konfabulacijama, imajući pri tom u vidu obrazovni nivo svedoka.¹²²

40

Krivični postupak obustavljen je 16. avgusta 2021. godine u odnosu na optuženog Ljubišu Vasiljevića koji je preminuo.¹²³

Svedok odbrane Boban Indić naveo je da se pred sudom BiH protiv njega vodi postupak zbog istog krivičnog dela, te da iz tog razloga ne želi da svedoči.¹²⁴ Svedok odbrane Oliver Krsmanović naveo je da je u kritičnom periodu bio pripadnik redovnih vojnih formacija Vojske Republike Srpske i da se njegova jedinica nalazila na lokaciji mesta Drinsko, koje je udaljeno tridesetak kilometara od Prelova. U Prelovo nikada nisu odlazili. Miću Jovičića poznaje – nije bio u njegovoj jedinici i retko ga je viđao, povremeno u gradu. Ime Mitrašina Glišića mu je poznato jer je svedočio u postupku koji se za isto krivično delo vodi pred sudom Bosne i Hercegovine, u kom postupku je svedok jedan od optuženih.¹²⁵

Stalni sudski veštak, dr Ratko Kovačević, neuropsihijatar, bio je predsednik Komisije veštaka koja je obavila veštačenje svedoka Mitrašina Glišića. Naveo je da je komisija veštaka utvrdila da je svedok Mitrašin Glišić osoba sa jednostavnom strukturom ličnosti, sa intelektualnim sposobnostima u području donjeg proseka, bez edukativne nadgradnje i sa uskim socijalnim komunikacijama. Kod njega nije utvrđeno prisustvo duševne bolesti, duševne zaostalosti, privremene duševne poremećenosti niti

121 Transkript sa glavnog pretresa od 19. oktobra 2020. godine.

122 Naredba o veštačenju K.Po2 br. 4/2017 od 23. oktobra 2020. godine.

123 Rešenje K.Po2 br. 7/14 od 16. avgusta 2021. godine.

124 Transkript sa glavnog pretresa od 22. januara 2021. godine.

125 *Ibid.*

druge teže duševne poremećenosti. U vreme ispitivanja, svedokove sposobnosti opažanja, pamćenja i reprodukcije upamćenih događaja bile su očuvane. Veštačenjem je takođe utvrđeno da svedok ne boluje od demencije, ne produkuje konfabulacije niti pokazuje sklonost ka patološkom izmišljanju događaja. Prilikom analize njegovog duševnog stanja i mogućnosti svedočenja o vremenu kritičnog događaja, veštaci su utvrdili da nema podataka niti medicinske dokumentacije koji bi ukazivali na postojanje duševne bolesti ili neke druge bolesti u vreme kritičnog događaja, a koji bi svedoku remetili funkcije opažanja, pamćenja i reprodukcije.¹²⁶

Stalni sudski veštak Zvezdanka Savić, specijalista medicinske psihologije, kao član Komisije koja je obavila veštačenje svedoka Mitrašina Glišića, navela je da ostaje pri datom nalazu i mišljenju i da u celosti prihvata navode dr Kovačevića.¹²⁷

Sudsko veče odredilo je dopunsko neuropsihijatrijsko veštačenje svedoka Mitrašina Glišića, obzirom da je u međuvremenu pribavljen medicinski karton svedoka koji se nalazio u Domu zdravlja u Višegradu. Zadatak veštaka je bio da utvrde da li podaci koji se nalaze u medicinskom kartonu utiču na njihov osnovni nalaz i mišljenje.¹²⁸

Sudski veštak dr Ratko Kovačević, izjašnjavajući se o dopunskom nalazu veštaka, naveo je da je uvidom u zdravstveni karton Medicine rada Doma zdravlja Višegrad svedoka Mitrašina Glišića utvrđeno da je evidentirana dijagnoza hronični alkoholizam, koja je u kartonu navedena od 11. oktobra 2000. godine do 3. jula 2001. godine, zajedno sa dijagnozom čir na dvanaestopalačnom crevu. Nema podataka da je navedenu dijagnozu postavio neuropsihijatar, niti da je svedok psihijatrijski lečen. Komisija veštaka je ocenila da dijagnoza hronični alkoholizam ne utiče na osnovni nalaz i mišljenje komisije veštaka.¹²⁹

41

U odnosu na primedbu advokata da je svedok alkoholičar, jer je takva dijagnoza navedena u njegovom zdravstvenom kartonu, veštak je naveo da je akutni alkoholizam psihijatrijska bolest. Međutim nema dokaza u medicinskoj dokumentaciji da je ova dijagnoza potvrđena, jer nema dokaza da je svedok upućivan kod psihijatra, niti da mu je za ovu dijagnozu propisana bilo kakva terapija. Takođe nema dokaza ni za dijagnoze o postojanju čira na dvanaestopalačnom crevu, jer istu nije postavio lekar specijalista gastroenterolog.

Sudski veštak izjasnio se na nalaz komisije veštaka u odnosu na optuženu Dragana Đekić, navodeći da su veštaci zaključili da je ista prosečnih intelektualnih sposobnosti i jednostavne strukture ličnosti. U periodu nakon povratka sa ratišta patila je od posttraumatskog stresnog poremećaja i imala tešku depresivnu epizodu, ali se njeno mentalno stanje posle medicinskog tretmana stabilizovalo. Optužena je u vreme kritičnog događaja bila stara 17 i po godina i njeno ponašanje je bilo u skladu sa uzrastom, u granicama normalnosti. Mogućnosti optužene da shvati značaj svoga dela i upravlja svojim postupcima u tom periodu su bile smanjene, ali ne i bitno.¹³⁰

---

126 Transkript sa glavnog pretresa od 24. maja 2021. godine.

127 *Ibid.*

128 Naredba o dopunskom veštačenju L.Po2 br. 4/17 od 23. avgusta 2021. godine.

129 Transkript sa glavnog pretresa od 14. oktobra 2021. godine.

130 *Ibid.*

Sudski veštak dr Milena Stanković, psihijatar, kao član komisije veštaka, ostala je u svemu pri osnovnom i dopunskom nalazu. Objasnila je da u zdravstvenom kartonu svedoka Mitrašina Glišića postoji samo radna dijagnoza alkoholizam, ali da istu nije postavio psihijatar. Nigde ne postoji izveštaj da je svedok lečen psihiatrijski na način kako se leče alkoholičari. Dijagnozu alkoholizam nije postavio psihijatar, jer je postojeća dokumentacija sa medicine rada, gde ne rade psihiatri. Prilikom veštačenja koje je obavljen, nije ustanovljeno da je svedok alkoholičar.¹³¹

Sudski veštak Zvezdanka Savić, specijalista medicinske psihologije, ostala je u svemu pri datom nalazu. Objasnila je da je svedok Mitrašin Glišić osoba u granicama prosečnog, sa skromnim intelektualnim sposobnostima. Testiranje je pokazalo da je kod njega psihoorganska razgradnja bila u granicama normale za njegovu starosnu dob. Nije uočeno postojanje demencije, niti je postojao indikator da je reč o alkoholičaru. Svedok je simplifikovana ličnost očuvanog socijalnog funkcionisanja. Ima očuvan odnos prema autoritetima. Sposoban je da se seća onoga što je bilo, i njegove sposobnosti da se izjašnjava o događajima koji su bili ranije su očuvane. Nije sugestibilan niti manipulativan.¹³²

Navela je da nije učestvovala u izradi dopunskog nalaza veštaka, jer ju je prof. Kovačević obavestio da je za ispitanika Mitrašina Glišića stigla medicinska dokumentacija koja se odnosi na njegovo fizičko zdravlje, te da nema potrebe da se kao psiholog uključuje u analizu iste. Rekao joj je da će je on potpisati na dopunskom nalazu i ona se sa tim saglasila. Nakon što su joj predočeni osnovni i dopunski nalaz, potvrdila je da se na dopunskom nalazu ne nalazi njen potpis.¹³³

42

Branioci optuženih zatražili su da se osnovni i dopunski nalaz veštaka izdvoje iz spisa predmeta, jer smatrali da se u konkretnom slučaju radi o falsifikatu i u formalnom i u materijalnom smislu.

Sudsko veće je donelo rešenje da se iz spisa predmeta izdvajaju osnovni i dopunski nalaz komisije veštaka o veštačenju svedoka Mitrašina Glišića, obzirom da je dopunski nalaz ocenilo kao nezakonit, a osnovni nalaz jer se ovakvim postupanjem predsednika komisije veštaka pojavila sumnja i u osnovni nalaz i mišljenje.¹³⁴

Određeno je novo veštačenje na iste okolnosti.¹³⁵

Tok postupka u 2022. godini

Zbog promene predsednika sudskog veća, glavni pretres je 18. aprila 2022. godine počeo iznova.¹³⁶ Tokom 2022. godine zakazano je devet sudećih dana, od kojih je šest održano. Suđenja su odlagana tri puta zbog lošeg zdravstvenog stanja optuženog Jovana Lipovca. Tokom suđenja ispitan je četiri svedoka i pet sudskeh veštaka.

131 Transkript sa glavnog pretresa od 26. novembra 2021. godine.

132 *Ibid.*

133 Transkript sa glavnog pretresa od 21. decembra 2021. godine.

134 Rešenje K.Po2 br. 4/17 od 21.12.2021. godine.

135 Transkript sa glavnog pretresa od 21. decembra 2021. godine.

136 Nekadašnju predsednicu sudskega veća, sudiju Veru Vukotić, koja je otišla u penziju, zamenila je sudija Snežana Nikolić-Garotić.

Sudski veštak dr Jelena Sredanović, psihijatar, kao predstavnik Komisije klinike za psihijatrijske bolesti „Dr Laza Lazarević“, navela je da je komisija obavila veštačenje svedoka Mitrašina Glišića na okolnosti utvrđivanja mentalnih sposobnosti svedoka, pamćenja, inteligencije, mogućnosti reprodukovanja, da li je isti sklon konfabulacijama, a sve imajući u vidu godine i obrazovni status svedoka. Prilikom pregleda svedoka uočeno je drhtanje gornjih ekstremiteta, što ukazuje na moguću Parkinsonovu bolest. Takođe je uočeno i postojanje subkortikalnih i kortikalnih redukcionih promena, za koje se ne može utvrditi kada su nastale. To su trajne promene koje utiču na osnovne psihičke funkcije, a posebno na pamćenje, koje je kod svedoka kompromitovano. Kompromitovano je pamćenje i reprodukcija i u ranijim i u sadašnjim događajima. Lice koje se različito izjašnjava o bitnim činjenicama može to činiti radi popunjavanja praznina u sećanju. Svedokovi potencijali za funkcionisanje su jako skromni. Svedok je nepismen, skromnih intelektualnih sposobnosti, reč je o osobi koja aktuelno intelektualno funkcioniše u okviru lakše mentalne zaostalosti. Pamćenje, upamćivanje i reprodukovanje su reduktivni, kao i psihomotorne sposobnosti. Pokazao je solidno poznavanje socijalnih pravila i normi ponašanja. Radi se o jednostavnoj strukturi ličnosti, aktuelno registrovanih veoma skromnih intelektualnih sposobnosti, ne samo zbog primarno niskih intelektualnih kapaciteta, već i usled kombinacije izrazito nestimulativnih uslova razvoja, kao i verifikovanih organskih izmena. U veštačenje svedoka nije bio uključen neurolog jer ga klinika nema. Komisija veštaka nije mogla precizno da se izjasni na pitanja suda, pa je predložila da komisija više kompetencije, odnosno Sudsko-psihijatrijski odbor Medicinskog fakulteta izvrši detaljniju i dublju eksploraciju ličnosti svedoka.¹³⁷

Sud je 14. septembra 2022. godine naredio komisijsko veštačenje svedoka Mitrašina Glišića koji je poverio Sudsko-psihijatrijskom odboru Medicinskog fakulteta u Beogradu radi utvrđivanja njegove procesne sposobnosti.¹³⁸

43

Stalni sudski veštak Zvezdanka Savić, specijalista medicinske psihologije, koja je vršila veštačenje optužene Dragane Đekić, navela je da je veštačenjem utvrđeno da je, u vreme izvršenja krivičnog dela, mentalni status optužene odgovarao njenom kalendarskom uzrastu. Objasnila je da kod optužene u odbrambenoj strategiji dominira racionalizacija, potiskivanje i negiranje aktivnosti koje ceni kao loše. U vreme izvršenja dela bila je u dobu adolescencije, kada se ličnost još uvek razvija, kada postoje impulsivnost i povodljivost. Zbog svoje porodične situacije bila je posebno izložena povodljivosti, „i to je bio i beg i osećaj pripadnosti i neka želja za dokazivanjem“. U tom uzrastu nije mogla da jasno proceni stvarne posledice nekih svojih postupaka. Njen duševni razvoj odgovarao je njenom kalendarskom uzrastu.¹³⁹

Ponovno je ispitan svedok Mićo Jovićić koji je ostao je u svemu pri ranije datim iskazima. Objasnio je da su u Štrpcima, zajedno sa drugim vojnicima, kraj voza uz prugu stajali optuženi Jovan Lipovac i braća Vasiljević, te da su stražarili kraj voza. Kada su došli u Prelovo, kod škole, svedok je, dok je bio napolju, video optuženog Gojka Lukića i čuo optuženu Dragana Đekić. Oni nisu bili u Štrpcima. Video je i Krstu Papića koji se izvan sale prepirao sa Milanom Lukićem. Optuženog Gojka Lukića

137 Transkript sa glavnog pretresa od 14. septembra 2022. godine.

138 Rešenje Višeg suda u Beogradu K.Po2 br. 4/2017 od 14. septembra 2022. godine.

139 Transkript sa glavnog pretresa od 15. septembra 2022. godine.

je video odmah ispred vrata u školi, a kasnije i u fiskulturnoj sali, gde je video i optuženu Dragunu Đekić. Njih dvoje su u sali gurali i udarali otete putnike, a Dragunu je video i u hodniku škole kako nekog od tih putnika udara. Video je i obojicu braće Vasiljević – i oni su maltretirali otete putnike, kao i optuženi Jovan Lipovac. On je zarobljene udarao kundakom puške i šutirao ih. U Mušiću su otišli svi, sa kamionom i dva putnička vozila, pa je tamo video i optužene Lukić i Đekiću. Vojnici su stajali u dva reda i privodili su zarobljene po dvojicu Bobanu Indiću i Milanu Lukiću koji im je pucao u potiljak. Prilikom dolaska u Mušiću, misli da im je Boban Indić rekao da se rasporede, tako da su napravili špalir u kome su bili i optuženi. Stajali su iza zarobljenika sa uperenim puškama. Naveo je da mu je poznato da je svima koji su bili dobrovoljci u vojsci RS, a bili zaposleni u Srbiji, u Srbiji išao radni staž i da su redovno dobijali plate.¹⁴⁰

Svedok Krsto Papić, koji je takođe ponovno ispitan, ostao je pri ranije datom iskazu. Naveo je da je u školi u Prelovu bio oko 20 minuta, te da od prisutnih optuženih tamo nije video nikoga. Video je samo Milana Lukića, sa kojim je imao veoma neprijatan razgovor. Sa zamenikom TRZ je imao korektan odnos, i isti mu nije ništa sugerisao. Po rečima svedoka, optuženi Gojko Lukić nije učestvovao u ratu već je „vodio lep život u Višegradu“.¹⁴¹

Radmila Stevanović, svedokinja odbrane optužene Dragane Đekić, navela je da je početkom 1993. godine, nakon obuke koju je obavila u Beogradu, a na kojoj je obučavana „da izvlači ranjenike“, kao dobrovoljac otišla u Višegrad, tako što je iz Beograda do Užica putovala vozom a zatim autobusom. Po dolasku u Višegrad bila je raspoređena na položaj u Okolištu. Bili su smešteni u nekadašnjem Domu za decu ometenu u razvoju. Nije mogla da se seti u koju jedinicu je bila raspoređena, niti ko joj je bio neposredni starešina. Svi su imali maskirne kombinezone i automatske puške. Poznaje, pored optužene Dragane Đekić, i Miću Jovičića, kao i Nešu Ranislavljevića, dok je Milana Lukića videla samo dva puta. Na ratištu je bila kratko, svega tri do četiri meseca, ali taj period boravka nije mogla da veže ni za jedan period kao što su Nova godina, Božić, neka slava. Iz perioda boravka na ratištu zapamtila je dogadaj kada su sa Okolišta krenuli u neku akciju. Bilo je hladno i bio je dubok sneg. Isli su negde kamionom oko dva sata, a onda su se kretali kroz šumu. Akcija je izgledala kao da su isli „da prte sneg“. Ostalo joj je u sećanju da je tom prilikom optužena Dragana Đekić upala u dubok sneg. Ceo taj dan Dragana je bila sa njima. Za otmicu je čula tek sutradan, nije videla otete Muslimane niti joj je poznato šta je sa njima bilo, jer ne čita novine, a na televiziji gleda samo zabavni program. Od svega joj je poznato da je „neka grupa bila negde i napravila nešto“. Ubrzo nakon tog događaja sa snegom, optužena Dragana Đekić je napustila tu jedinicu i prešla u jedinicu nekog Davora. Opisujući optuženu u tom periodu, navela je da je ista imala maskirni kombinezon, vojničke čizme i hekler, i da nikada nije kosu vezivala u rep.¹⁴²

Kao član Sudsko–psihiatrijskog odbora Medicinskog fakulteta u Beogradu, prof. dr Srđan Milovanović je naveo da je određeno komisijsko veštačenje svedoka Mirašina Glišića koje je povereno odboru, a radi utvrđivanja procesne sposobnosti svedoka. Nalaz i mišljenje uradili su u prostorijama UKCS u

140 *Ibid.*

141 *Ibid.*

142 Transkript sa glavnog pretresa od 26. oktobra 2022. godine.

Beogradu i obavili su neurološki, psihijatrijski pregled i psihološko-psihijatrijsku eksploraciju svedoka u svrhu veštačenja. Odbor je utvrdio da je svedok Mitrašin Glišić osoba sa jednostavnom strukturom ličnosti, bazično niskih intelektualnih potencijala, u opsegu ispod prosečnih. Nisu našli postojanje bilo kakvog težeg poremećaja duševnog zdravlja, privremenog ili trajnog mentalnog poremećaja ili mentalne zaostalosti, koji bi njegove sposobnosti učinili neprimerenim da shvati prirodu i svrhu postupka, ili da razume pojedine procesne radnje i njihove posledice. U sadašnje vreme svedok je procesno sposoban, odnosno sposoban je da svedoči. Boluje od Parkinsonove bolesti, što ima za posledicu usporenje motorike i tremor u mirovanju. Zbog toga je potrebno da iskaz daje u sedećem položaju i u trajanju do 45 minuta.

Prof. dr Srdan Milovanović objasnio je da je pregled svedoka Mitrašina Glišića izvršen po svim pravilima i da je odbor angažovao vrhunskog psihologa za potrebe ovog veštačenja. Nije mu bilo poznato da je odbrana angažovala stručnog savetnika, pa iz tog razloga stručni savetnik nije pozvan da prisustvuje pregledu. Nalaz i mišljenje odbor nije zasnivao na ranijim nalazima. U odnosu na pitanja branilaca o alkoholizmu svedoka Glišića, objasnio je da je svedok direktno pitan da li je konzumirao alkohol, na šta je isti dogovorio da je nekada pio, ali je negirao opijanja. U vezi dijagnoze hronični alkoholizam, koja je navedena u medicinskoj dokumentaciji svedoka, nema drugog dokaza sem te konstatacije, kao što bi npr. bila propisana terapija, dakle nema psihijatrijske dijagnoze da se radi o hroničnom alkoholizmu. U isto vreme, odbor nije imao nedvosmislen podatak da je svedok Glišić u vreme kritičnog događaja bio alkoholisan, niti su veštaci dužni da iskaze svedoka koriste u svom nalazu. Kod svedoka ne postoje konfabulacije koje su psihološki poremećaj – osoba koja ih ima nije svesna da praznine u sećanju pokriva njima. Odbor se sastoji od profesora fakulteta, ali takođe ima mogućnost da angažuje i druge stručnjake koji nisu u radnom odnosu na fakultetu.¹⁴³

45

Prof. dr Nikola Vojvodić, neurolog, bio je član Sudsko-psihijatrijskog odbora koji je obavio veštačenje svedoka Mitrašina Glišića. Objasnio je da je kod svedoka utvrđeno postojanje Parkinsonove bolesti, ali da su njegove procesne sposobnosti očuvane u celosti. Ograničenja u svedočenju (po pitanju vremena trajanja svedočenja i davanja istog u sedećem položaju) odnose se na fizičke sposobnosti svedoka. Njegova blaga usporenost u govoru i mišljenju ne utiče na procesnu sposobnost. Parkinsonova bolest je oboljenje struktura mozga odgovornih za obavljanje brzih motornih funkcija, dok su mentalne funkcije potpuno očuvane. Na ukazivanje branilaca da je sâm svedok naveo da je kasno prohodao i progovorio, objasnio je da lezije mozga nastale u ranom periodu života nisu progresivne, a tek oko 29. i 30. godine života se završava razvoj mozga. Dečiji mozik je veoma prilagodljiv, pa funkcije lako preuzimaju delovi mozga koji nisu zahvaćeni traumom. Kod takve dece može biti smetnji u razvoju u detinjstvu i one vremenom mogu da se prevaziđu. Svedok je prilikom pregleda reagovao na šalu, a osobe koje su sposobne da na šalu adekvatno odreaguju nemaju gubitak kognitivnih sposobnosti. Na magnetnoj rezonanci bi se video postojanje oštećenja hipotalamus, koji je zadužen za filtriranje informacija, međutim takvih oštećenja kod svedoka nema – kod njega su sve strukture mozga koje utiču na pamćenje očuvane. Na pitanja branilaca da li je odbor svoj nalaz zasnovao na ranijim nalazima veštaka, profesor Vojvodić je odgovorio da je on prvi neurolog koji je pregledao svedoka. Takođe je

143 Transkript sa glavnog pretresa od 25. novembra 2022. godine.

naveo da je prilikom pregleda svedoka odbor bio upoznat sa ranijim nalazima veštaka, ali da su oni prilikom pregleda bili isključeni. Kod novog pregleda raniji nalazi se mogu uzeti eventualno samo kao indikatori da na nešto treba posebno obratiti pažnju. Procesna sposobnost se podrazumeva, a veštak samo traži nalaze na osnovu kojih može da zaključi da su te sposobnosti narušene. Zadatak veštaka nije da se bavi značenjem nekih izjava pacijenata. Objasnio je da je hipomimija prateća pojava kod Parkinsonove bolesti, te da je to situacija kada izostaje uobičajena mimika, pa lice takvih pacijenata izgleda kao maska. U odnosu na pitanja branilaca kako je alkoholizam, koji spominju određeni svedoci, uticao na svedokovu mogućnost pamćenja, odgovorio je da je pitanje alkoholizma bitno sa dva aspekta. Jedan je da dovodi do trajnog oštećenja mozga koje kod svedoka nije prisutno, a drugi je da može da doveđe do pojave hronične epilepsije, koja takođe nije prisutna kod svedoka. Stoga, sa aspekta svedokovih procesnih sposobnosti, hroničnih posledica alkoholizma nema. Svedokovo različito izjašnjavanje o vremenu kada je služio vojni rok je pitanje radne memorije na koju mogu uticati razni faktori, kao što su stres, umor, ali to nije znak nečije sposobnosti. Kada se vrši neurološko-psihološka procena, jako je važno imati u vidu nivo obrazovanja ispitanika, a svedok Glišić je osoba niskog edukativnog nivoa i on ne vlada opštim podacima. Kod svedoka nisu uočene konfabulacije. Na pitanje stručnog saradnika odbrane, o postojanju eventualne demencije kod svedoka, profesor je dogovorio da postoje slučajevi kada bolesnici, koji boluju od Parkinsonove bolesti, imaju u isto vreme i demenciju, ali da se to javlja u terminalnoj fazi bolesti, a svedok nije u toj fazi. Postojanje tremora kod svedoka nije parametar za određivanje faze bolesti, jer on kod nekih bolesnika čak i izostaje, dok se kod drugih javlja u svim fazama. Činjenica da svedok ne ume da gleda na sat sama za sebe ne znači ništa. Pitanje je da li je uopšte znao da gleda na sat pa je to zaboravio, ili to nije nikada ni znao. Brzo gubljenje sposobnosti za gledanje na sat bilo bi znak brze demencije, i to bi se video kod ispitanika, a tako štoa kod svedoka nije uočeno.¹⁴⁴

Stalni sudski veštak specijalista medicinske psihologije, dr Jasmina Barišić, ostala je u svemu pri datom nalazu za svedoka Mitrašina Glišića. Veštačenje svedoka je uključivalo tri segmenta – kliničke markere, medicinsku dokumentaciju i testiranje, i na osnovu dobijenih rezultata je formiran zaključak. Ispitanik ima funkcionalno mišljenje, što ukazuje da se radi o osobi koja nije mentalno zaostala. On poseduje konkretno i funkcionalno mišljenje, što je dovoljno za normalno funkcionisanje. Radi se o osobi simplifikovane strukture koja nema oštećeno pamćenje. Pročitala je njegove ranije iskaze i u istima nije našla bitna odstupanja. Zaključila je da svedok nije sugestibilna osoba. Obzirom da alkohol nije zastupljen u dužem periodu, konzumiranje istog nije ostavilo posledice na svedoka. Ima očuvano pamćenje, percepciju i govor, nije sklon konfabulacijama, niti je zapazila da u njegovim iskazima ima laganja.

Branioci optuženih izneli su primedbe, tako da je branilac optuženog Jovana Lipovca, advokat Đorde Dozet, naveo da je očigledno da svedok Mitrašin Glišić laže, dok je branilac optuženog Duška Vasiljevića, advokat Nebojša Perović, naveo je da je očigledna tendencioznost u davanju nalaza i mišljenja veštaka čiji je cilj da opravda iskaz svedoka, te da je ovakav odnos veštaka takav da bi sudska

---

144 Ibid.

veće o ovakvom veštačenju trebalo da obavesti Ministarstvo pravde koje bi trebalo da odluči o daljem veštačenju ovog veštaka. U najmanju ruku, sud ne bi trebalo da prihvati ovakav nalaz i mišljenje.¹⁴⁵

Ponovno je ispitana svedok optužbe Mitrašin Glišić. Naveo je da se u vreme kritičnog događaja nalazio ispred škole u Prelovu, te da je video jedan kamion koji je u blizini česme sleteo sa puta, i da je isti ubrzo izvučen traktorom. Kamion je došao do škole zajedno sa još dva putnička vozila, prišao je školi zadnjim delom i iz njega su izvedeni civili koji su uvedeni u fiskulturnu salu. Čuo ih je kako kukaju i plaču. Kasnije su izvedeni iz sale skoro goli, samo u donjem vešu, a neki od njih su bili bosi. Posle njihovog izlaska iz sale, po naređenju Milana Lukića, morao je da očisti salu. Primetio je da je sala bila krvava. Pokupio je stvari koje su pripadale izvedenim civilima i zapalio ih, ali mu je žao što nije sačuvao njihove lične dokumente. Poznaje sve optužene. Video je optuženog Jovu Lipovca, koji je stajao kraj kamiona, kako gura civile, dok je optužena Dragana Đekić bila u hodniku škole, negde na sredini hodnika koji vodi ka fiskulturnoj sali. Ona je tukla civile. Poznaje optuženog Gojka Lukića, a poznaje i njegovu braću Sredoja i Milana. Gojko je bio u Milanovojoj grupi, imao je uniformu i oružje, i udarao je civile kundakom od puške, kao i Obrad i Novak Poluga. Poznaje Duška Vasiljevića kao i njegovog, sada pokojnog brata Ljubišu, jer su oni živeli u Đurevićima dok nisu napravili kuću u Obrenovcu. I njih dvojica su bili vojska Milana Lukića. Video ih je kako tuku civile. Civile je najviše tukao Mitar zvani Četnik, a tu je bio prisutan i Stevo Vilaret. U školi je, na spratu, bila kancelarija u kojoj je bila veza, i tu je došao Krsto Papić koji je zvao Damjana Mitrašinovića i pitao ga zašto je poslao Milana Lukića, a ovaj mu je odgovorio da je Milan sâm uzeo kamion. Iz Prelova su sa civilima otišli svi optuženi, a Boban Indić mu je dao gorivo da bi mogao da zapali stvari odvedenih civila. Po oceni svedoka, kod škole u Prelovu je bilo oko 50 vojnika i svi oni su otišli sa civilima.¹⁴⁶

47

Nalazi FHP-a

Dobra regionalna saradnja

Ovaj predmet je veoma dobar primer regionalne saradnje. Na osnovu Protokola tužilaštva Bosne i Hercegovine i Tužilaštva za ratne zločine republike Srbije o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida, koji je potписан 2013. godine, Tužilaštvo BiH i TRZ su u ovom predmetu formirali zajednički istražni tim koji je prikupljao dokaze o zločinu izvršenom u Štrpcima, što je rezultiralo istovremenim hapšenjem 5. decembra 2014. godine petoro osumnjičenih u Srbiji i desetoro osumnjičenih u BiH.

Neodgovorno postupanje TRZ

TRZ je krajnje neodgovorno pristupalo podizanju optužnice u ovom predmetu, obzirom da je prvu optužnicu podiglo još 3. marta 2015. godine, ali ju je sud deset puta vraćao TRZ-u pre nego što je ista potvrđena – što na ispravku zbog postojanja formalnih nedostataka predviđenih ZKP-om, što

145 Transkript sa glavnog pretresa od 12. decembra 2022. godine.

146 *Ibid.*

zbog postojanja potrebe za dopunom istrage. Optužnica je konačno potvrđena tek 24. oktobra 2018. godine.¹⁴⁷ Vraćanje optužnice više puta TRZ-u da bi se ispravili formalni nedostaci je sramno za svako tužilaštvo, a posebno za tužilaštvo ranga TRZ-a. Da bi se ovo prikriло, TRZ je sa svog sajta sklonilo ovu optužnicu.¹⁴⁸

Nedopustivo postupanje sudskog veštaka

Prilikom izrade dopunskog nalaza veštaka, iako u izradi istog nije učestvovala članica komisije Zvezdanka Savić, predsednik komisije prof. dr Ratko Kovačević u nalazu i mišljenju je naveo da jeste. Takođe je i umesto nje je potpisao nalaz, i obavestio je o tome. Postupajući na ovaj način, sačinjen je nezakonit dokument koji se ne može koristi u postupku, što je imalo za posledicu izdvajanje kompletног nalaza veštaka, kako osnovnog, tako i dopunskog iz sudskog spisa, i određivanje novog veštačenja. Ovakvo postupanje veštaka je nespojivo sa njihovom ulogom u sudskom postupku, pa bi o istom sud trebao da obavesti Ministarstvo pravde, obzirom da veštace, shodno Zakonu o sudskim veštacima, imenuje i razrešava ministar nadležan za poslove pravosuda.¹⁴⁹

147 **Hronologija kretanja optužnice u predmetu Štrpci: Prva optužnica** (KTO br.1/15 od 03.03.2015.) je vraćena TRZ-u rešenjem Višeg suda u Beogradu, Odeljenja za ratne zločine (K-Po2 br. 3/15 Kv-Po2 br. 14/15 od 06.03.2015. godine) da bi se ispravili uočeni formalni nedostaci; **druga optužnica** (KTO br.1/15 od 09.03.2015.) je vraćena TRZ-u rešenjem Višeg suda u Beogradu, Odeljenja za ratne zločine (K.Po2 br. 3/15 Kv.Po2 br. 16/15 od 12.03.2015.) da bi se ispravili uočeni formalni nedostaci; **treću optužnicu** (KTO br. 1/15 od 13.03.2015.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, vratio TRZ-u naređujući dopunu istrage, radi boljeg razjašnjenja stvari, kako bi se mogla ispitati osnovanost optužnice (Naredba K. Po2 br. 3/2015, Kv.Po2 br. 34/2015 od 09.04.2015.); četvrta optužnica (KTO br. 1/15 od 15.10.2015.) je vraćena TRZ-u rešenjem Višeg suda u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine (K Po2 br. 3/15, Kv-Po2 br. 73/15 od 19.10.2015), kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci; **petu optužnicu** (KTO 1/15 od 20.10.2015.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, vratio TRZ-u, naređujući dopunu istrage, radi boljeg razjašnjenja stvari, kako bi se mogla ispitati osnovanost optužnice (K.Po2 br. 4/2015, Kv-Po2 br. 76/2015 od 20.11.2015); šestu optužnicu (KTO br. 1/15 od 06.04.2017.) je potvrdio Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine (Rešenje K.Po2 br. 3/2015, Kv-Po2 br. 20/17 od 28.04.2017), ali je Apelacioni sud (Rešenjem Kž2-Po2 6/17 od 05.06.2017.) ukinuo rešenje o potvrđivanju optužnice i vratio je prvostepenom суду na ponovno odlučivanje (radilo se o pitanju mogućnosti podizanja optužnice bez ovlašćenog tužioca). Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu ponovno donosi rešenje (K.Po2 br. 3/15, Kv-Po2 br. 29/17 od 16.06.2017.) o potvrđivanju iste optužnice, ali Apelacioni sud ponovno ukida rešenje i vraća prvostepenom суду na odlučivanje (Rešenjem Kž2 Po2 8/17 od 24.07.2017). Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu i treći put donosi rešenje (K-Po2 br. 3/2015, Kv-Po2 br. 41/17 od 21.08.2017.) kojim potvrđuje optužnicu od 06.04.2017. godine, ali Apelacioni sud rešenjem (Kž2 Po2 12/17 od 02.10.2017.) preinačuje to rešenje tako što odbacuje optužnicu, jer je nije podigao ovlašćeni tužilac. **Sedmu optužnicu** (KOT br. 1/15 od 26.10.2017.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, vratio TRZ-u rešenjem (K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 45/17 od 27.10.2017.) kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci. **Osmu optužnicu** (KTO br. 1/15 od 06.11.2017.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, ponovno vratio TRZ-u, rešenjem K-Po2 br. 17/17, Kv-Po2 br. 47/17 od 08.11.2017, kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci; **devetu optužnicu** (KTO 1/15 od 20.11.2017.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine (naredbom K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 51/17 od 21.12.2017.) vratio TRZ-u sa nalogom da doneše naredbu o dopuni istrage; **desetu optužnicu** (KTO 1/15 od 10.05.2018.) je Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine rešenjem (K-Po2 br. 4/17, Kv-Po2 br. 6/18 od 14.05.2018.) vratio TRZ-u kako bi se ispravili uočeni formalni nedostaci. TRZ se izjasnilo podneskom o ovoj odluci, nakon čega je sud našao da je optužnica sastavljena u skladu sa ZKP-om i poslao je optuženima na izjašnjavanje. Desetu optužnicu, od 10.05.2018. godine, Viši sud u Beogradu, Odeljenje za ratne zločine, potvrdio je rešenjem (Kv-Po2 24/18 od 01.10.2018). Apelacioni sud u Beogradu doneo je rešenje (Kž2-Po2 13/18 od 24.10.2018.) kojim potvrđuje odluku, odnosno rešenje Višeg suda.

148 Sajt TRZ – dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5>, pristupljeno 23. decembra 2022. godine.

149 Zakon o sudskim veštacima (*Službeni glasnik RS* broj 44/2010).

V. Predmet Ćuška/Qyshk¹⁵⁰

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak (ponovljeno suđenje)	
Datum podizanja optužnice: 10. septembar 2010. godine	
Datum početka suđenja: 20. decembar 2010. godine	
Postupajući tužilac: Bruno Vekarić	
Optuženi: Toplica Miladinović, Abdulah Sokić, Srećko Popović, Siniša Mišić, Slaviša Kastratović, Boban Bogičević, Veljko Korićanin, Vladan Krstović, Lazar Pavlović, Milan Ivanović i Predrag Vuković	
Krivično delo: Ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz, predsednik veća sudija Vinka Beraha-Nikićević sudija Snežana Nikolić-Garotić
Broj optuženih: 11	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 7
Rang optuženih: niže i srednje rangirani	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Broj žrtava: 141	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1
Broj ispitanih svedoka: 116	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

49

¹⁵⁰ Predmet Ćuška, izveštaji sa suđenja i dokumenta iz predmeta dostupna na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/cuska.html>, pristupljeno 20. decembra 2022. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Prvu optužnicu za zločin u Čuški/Qyshk TRZ je podiglo 10. septembra 2010. godine protiv devetorice okriviljenih – Toplice Miladinovića, Srećka Popovića, Slaviše Kastratovića, Bobana Bogićevića, Zvonimira Cvetkovića, Radoslava Brnovića, Vidoja Korićanina, Veljka Korićanina i Abdulaha Sokića.¹⁵¹

Okriviljenima se stavljalno na teret da su, kao pripadnici 177. vojno-teritorijalnog odreda Peć (177. VTO), TO Peć i aktivnog i rezervnog sastava policije, zajedno sa sada pokojnim Nebojšom Minićem, njihovim komandirom, dana 14. maja 1999. godine izvršili napad na civilno stanovništvo u selu Čuška/Qyshk (opština Peć/Pejë, Kosovo), kojom prilikom su ubili 44 albanska civila, zapalili najmanje 40 porodičnih kuća i više od 40 drugih objekata, tri kamiona i pet putničkih vozila, oduzeli zlatni nakit i druge dragocenosti u tačno neutvrđenoj vrednosti, oduzeli novac u iznosu od ukupno 125.000 DM, više putničkih automobila i dva kamiona i proterali iz sela više od 400 civila, i to žena, dece i staraca.¹⁵²

Za isti zločin TRZ je 1. aprila 2011. godine podiglo optužnicu protiv Zorana Obradovića¹⁵³, 27. aprila 2011. godine protiv Milojka Nikolića¹⁵⁴, 31. maja 2011. godine protiv Ranka Momića¹⁵⁵, 7. novembra 2011. godine protiv Siniše Mišića¹⁵⁶ i 26. septembra 2012. godine protiv Dejana Bulatovića¹⁵⁷.

50

Optužnica je proširena dana 27. septembra 2012. godine na način da su optuženi terećeni i za zločine koje su izvršili u selima Ljubenić/Lubeniq, Pavljan/Pavlane i Zahać/Zahaq. Oni su dana 1. aprila 1999. godine u selu Ljubenić/Lubeniq ubili najmanje 43 i ranili 12 albanskih civila, zapalili 11 kuća i otimali novac od civilnog stanovništva, a isto stanovništvo proterivali za Albaniju. Nakon napada na selo Čuška/Qyshk, optuženi su istog dana, odnosno 14. aprila 1999. godine u selu Pavljan/Pavlane ubili 10 civila, zapalili najmanje sedam porodičnih kuća, a od civilnog stanovništva oduzimali novac i dragocenosti. Istog dana u selu Zahać/Zahaq ubili su najmanje 22 civila albanske nacionalnosti, oduzeli oko 28.000 DM i oko 30 motornih vozila, najmanje pet kuća zapalili, a civilno stanovništvo proterivali.¹⁵⁸

TRZ je odustalo od krivičnog gonjenja u odnosu na optuženog Zvonimira Cvetkovića i 17. decembra 2012. godine podnelo izmenjenu jedinstvenu optužnicu kojom je bilo obuhvaćeno 13 optuženih:

151 Optužnica TRZ broj KTRZ 4/10 od 10. septembra 2010. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/ktrz_4_10_cir~0.pdf, pristupljeno 30. decembra 2022. godine.

152 *Ibid.*

153 Optužnica TRZ, KTRZ 4/10 od 1. aprila 2011. godine.

154 Optužnica TRZ, KTRZ 07/11 od 27. aprila 2011. godine.

155 Optužnica TRZ, KTRZ 9/11 od 31. maja 2011. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%A0%D0%97_9_11_Cir.pdf pristupljeno 30. decembra 2021. godine.

156 Optužnica TRZ, KTRZ 19/11 od 7. novembra 2011. godine.

157 Optužnica TRZ, KTO br. 5/2012 od 26. septembra 2018. godine.

158 Optužnica TRZ, KTRZ 4/10 od 27. septembra 2012. godine.

Toplica Miladinović, Srećko Popović, Slaviša Kastratović, Boban Bogićević, Radoslav Brnović, Vidoje Korićanin, Veljko Korićanin, Abdulah Sokić, Zoran Obradović, Milojko Nikolić, Ranko Momić, Siniša Mišić i Dejan Bulatović.¹⁵⁹

Tokom postupka TRZ je 2. jula 2013. godine odustalo od krivičnog gonjenja u odnosu na optuženog Vidoja Korićanina. Takođe je 28. decembra 2012. sa jednim optuženim zaključilo sporazum o svedočenju, koji je u kasnijem toku postupka ispitivan pod pseudonimom „A1”. Istim sporazumom je određeno da će, nakon svedočenja optuženog, TRZ odustati od njegovog krivičnog gonjenja, što je TRZ i učinilo svojim podneskom od 19.06.2013. godine. Do kraja prvostepenog postupka TRZ je još u tri navrata (2. oktobra¹⁶⁰, 16. oktobra¹⁶¹ i 5. decembra 2013. godine¹⁶²) proširivalo i uređivalo optužnicu, tako da je konačno optužnicom bilo obuhvaćeno i silovanje trinaestogodišnje G.N. u selu Pavljani/Pavlane.

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu¹⁶³ doneo je 11. februara 2014. godine presudu kojom su devetorica optuženih oglašeni krivim za izvršenje krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osuđeni na kazne zatvora u rasponu od dve do dvadeset godina, dok su dvojica optuženih – Radoslav Brnović i Veljko Korićanin – oslobođeni optužbe zbog nedostatka dokaza.¹⁶⁴

Sud je oglasio krivim optuženog Toplicu Miladinovića, komandanta 177. VTO Peć, za izdavanje naredbe pokojnom Nebojši Miniću, komandiru Interventnog voda 177. VTO Peć, da izvrši napad na civilno stanovništvo albanske nacionalnosti i preduzme raseljavanje ovog stanovništva, iako je znao da će pripadnici jedinice uništavati i pljačkati civilnu imovinu i ubijati civile, što su oni i činili. O svemu ovome je imao neposredna saznanja, jer se za vreme napada na selo Ljubenić/Lubeniq nalazio na samom ulazu u selo, a za vreme napada na sela Čuška/Qyshk, Pavljane/Pavlane i Zahać/Zahaq bio u stalnom kontaktu sa pripadnicima svoje jedinice putem radio-veze sa pokojnjim Nebojšom Minićem. Tako su optuženi, pod komandom pokojnog Nebojše Minića, u Ljubeniću/Lubeniq 1. aprila 1999. godine ubili najmanje 42 civila i naneli teške telesne povrede u vidu prostrelnih rana jedanaestorici oštećenih; u selu Čuška/Qyshk 14. maja 1999. godine ubili su najmanje 41 civila, a u selu Pavljane/Pavlane 14. maja 1999. godine ubili su 10 civila, nakon čega su kuće i posmrtni ostaci ubijenih civila zapaljeni. U ovom napadu je trinaestogodišnja G.N. silovana. Takođe, sudska veće je utvrdilo da je u napadu na selo Zahać/Zahaq 14. maja 1999. godine lišeno života 20 civila. U napadima na sva ova sela uništena je i opljačkana imovina velikih razmara.

51

159 Izmenjena jedinstvena optužnica TRZ, KTRZ 4/10 od 17. decembra 2012. godine.

160 Izmenjena optužnica TRZ, KTRZ 4/10 od 2. oktobra 2013. godine.

161 Transkript sa glavnog pretresa od 16.10.2018. godine.

162 Izmenjena optužnica TRZ KTRZ 4/10 od 5.12.2013. godine.

163 Sastav veća: Snežana Nikolić-Garotić, predsednica veća, sudije Vinka Beraha-Nikićević i Rastko Popović, članovi veća.

164 Presuda Višeg suda u Beogradu K Po2 br. 48/2012 od 11. februara 2014. godine.

Drugostepena odluka

Apelacioni sud u Beogradu¹⁶⁵ doneo je 26. februara 2015. godine rešenje kojim je uvažio žalbe svih branilaca, ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom суду na ponovni postupak. Apelacioni sud je našao da je prvostepena presuda zahvaćena bitnim povredama odredbi krivičnog postupka, jer je „izreka presude nerazumljiva i protivrečna samoj sebi”, a takođe i zato što nisu dati razlozi o odlučujućim činjenicama, a oni koji su dati su nejasni i u znatnoj meri protivrečni. Sud je takođe našao da ni činjenično stanje nije potpuno utvrđeno.¹⁶⁶

Ponovljeni postupak

Ponovljeni postupak je počeo pred novim većem¹⁶⁷ 8. juna 2015. godine. Krivični postupak je razdvojen u odnosu na okriviljenog Ranka Momića, jer je u bekstvu i nije dostupan državnim organima. Takođe, sud je doneo rešenje da se sa ovim postupkom spoji postupak koji se vodio protiv okriviljenih, bivših pripadnika policije Vladana Krstovića, Lazara Pavlovića i Milana Ivanovića u predmetu *Ljubenić/Lubeniq*, koji su optužnicom TRZ terećeni da su sa ostalim okriviljenim, dana 1. aprila 1999. godine, učestvovali u zločinima u selu Ljubenić/Lubeniq.¹⁶⁸

Krivični postupak protiv optuženog Radoslava Brnovića obustavljen je 29. septembra 2015. godine, jer je isti u međuvremenu preminuo.

52

Svedočio je ranije zaštićeni svedok Zoran Rašković, koji je naveo da su optuženi Krstović i Ivanović kritičnog dana bili u selu Ljubenić/Lubeniq, dok za optuženog Pavlovića nije siguran. Svedok Zoran Rašković ostao je u potpunosti kod svih iskaza koje je prethodno dao tokom ovog postupka. On je opisao napad na selo Ljubenić/Lubeniq i naveo da je tom prilikom streljano između 60 i 100 muškaraca – civila albanske nacionalnosti. Istakao je da je komandant jedinice „Šakali” izdao naredbu da se iz grupe okupljenih meštana sela Ljubenić/Lubeniq izdvoje svi muškarci stariji od 12 godina, koji su potom streljani.¹⁶⁹

TRZ je 22. decembra 2015. godine podiglo jedinstvenu optužnicu protiv 12 optuženih – Toplice Miladinovića, Srećka Popovića, Milojka Nikolića, Siniše Mišića, Slaviše Kastratovića, Bobana Bogićevića, Dejana Bulatovića, Abdulaha Sokića, Vladana Krstovića, Lazara Pavlovića, Milana Ivanovića i Veljka Korićanina.¹⁷⁰

Krivični postupak razdvojen je 25. januara 2016. godine u odnosu na okriviljenog Dejana Bulatovića, jer iz zdravstvenih razloga nije u mogućnosti da prati tok postupka.¹⁷¹

---

¹⁶⁵ Sastav veća: sudija Sonja Manojlović, predsednica veća, sudije Nada Hadži-Perić, Vučko Mirčić, Bojana Paunović i Jasmina Vasović, članovi veća.

¹⁶⁶ Rešenje Apelacionog suda u Beogradu broj Kž1 Kpo2 6/14 od 26. februara 2015. godine.

¹⁶⁷ Sastav veća: sudija Vladimir Duruz, predsednik veća, sudije Vinka Beraha-Nikićević i Vera Vukotić, članice veća.

¹⁶⁸ Optužnica TRZ broj KTO 8/13 od 7. aprila 2014. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_8_13.pdf, pristupljeno dana 30. decembra 2022 godine.

¹⁶⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 23. novembra 2015. godine.

¹⁷⁰ Optužnica TRZ KTRZ br. 4/10 od 22. decembra 2015. godine.

¹⁷¹ Transkript sa glavnog pretresa od 25. januara 2016. godine.

Tokom dokaznog postupka ispitivana su dva svedoka odbrane okrivljenih Vladana Krstovića i Lazara Pavlovića, koji su naveli da su okrivljeni u kritičnom periodu bili u njihovom društvu u ugostiteljskim objektima.¹⁷² Takođe su ispitani i svedoci koji su već ranije svedočili.¹⁷³

Postupak je 2017. godine obustavljen u odnosu na optuženog Milojka Nikolića, koji je u međuvremenu preminuo.

Nova optužnica

TRZ je tokom jula meseca 2019. godine podiglo optužnicu i protiv Predraga Vukovića¹⁷⁴, nekadašnjeg pripadnika 177 VTO Peć, zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva izvršenog u selima Ljubenić/Lubeniq i Čuška/Qyshk.¹⁷⁵

On se tereti da je u selu Ljubenić/Lubeniq izvršio napad na civilno stanovništvo tako što je pretresao kuće Albanaca preteći im oružjem i isterivao ih iz kuća, a takođe je pucao u pravcu civila i njihovih kuća iz automatskog oružja, kojom prilikom je ubijeno četvoro civila. Optuženi pripadnici VTO su, nakon što su okupili meštane u centru sela, izdvojili grupu od 60 muškaraca, te izvršili raseljavanje većeg dela civilnog stanovništva terajući ih da idu prema Albaniji. Vuković se takođe tereti da je uništavao imovinu albanskih civila u velikim razmerama tako što je palio porodične kuće i druge objekte, a zatim i da je učestvovao u ubistvu i telesnom povređivanju civila muškaraca, tako što je sa ostalim pripadnicima VTO pucao u izdvojenu grupu muškaraca, kojom prilikom je ubijeno 42 a ranjeno 11 muškaraca.

53

Istom optužnicom Vuković se tereti da je 14. maja 1999. godine, zajedno sa ostalim optuženim te NN pripadnicima VTO, učestvovao u napadu na civilno stanovništvo sela Čuška/Qyshk u kojem je smrtno stradalo 17 civila, izvršio raseljavanje civilnog stanovništva, uništavao njihovu imovinu u velikim razmerama, te vršio ubistva civila tako što je zajedno sa pokojnim Milojkom Nikolićem i Rankom Momićem prinudio grupu od 12 civila da uđu u kuću Azema Gašija. U te civile su zatim pucali iz automatskog oružja, kojom prilikom je ubijeno 11 a ranjen jedan civil, nakon čega je kuća u kojoj su bila tela ubijenih zapaljena. Takođe je, zajedno sa Dejanom Bulatovićem, iz grupe civila koji su bili okupljeni u dvorištu kuće Brahma Gašija, izdvojio trojicu civila, odveo ih u dvorište kuće Rasima Rame i tamo ubio, pucajući u njih iz svog naoružanja.

Na glavnom pretresu održanom 22. novembra 2019. godine veće je donelo Rešenje kojim je sa tekućim postupkom spojilo postupak koji se vodi protiv optuženog Predraga Vukovića.¹⁷⁶

---

172 *Ibid.*

173 Transkript sa glavnog pretresa od 15. marta 2019. godine; Transkript sa glavnog pretresa od 17. maja 2019. godine; Transkript sa glavnog pretresa od 27. juna 2019. godine.

174 Zahtevom za provođenje istrage KTRZ 4/2010 od 13. marta 2010. godine kao osumnjičeni bio je obuhvaćen i Predrag Vuković, ali se nalazio u bekstvu. Uhapšen je 2018. godine u Cnoj Gori i izručen Srbiji.

175 Optužnica TRZ, KTO 3/19 od 3. jula 2019. godine.

176 Transkript sa glavnog pretresa od 22. novembra 2019. godine.

Izjašnjavajući se povodom optužnice, optuženi je izjavio da je optužnicu razumeo, da se ne oseća krivim i da će se do daljnog braniti čutanjem.¹⁷⁷

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine zakazano je sedam sudećih dana tokom kojih je ispitan jedan svedok, a optuženi Predrag Vuković je izneo svoju odbranu.

Svedok optužbe Zoran Rašković, koji je već svedočio više puta tokom ovog postupka, svedočio je samo u odnosu na optuženog Predraga Vukovića. Naveo je da mu je poznato da je isti imao nadimak Madžo i da je u jedinicu došao posle dogadaja u selu Ljubenić. Vuković je, sa ostalim pripadnicima jedinice, bio u Čuški, u grupi u kojoj su bili Ranko Momić i Milojko Nikolić zvani Šumadija. Njih trojica su sproveli jednu grupu od 10 do 15 civila u kuću i streljali ih. Nakon njihovog ulaska u kuću sa civilima, čuo je rafalnu paljbu i video ih kako izlaze iz kuće. Objasnio je da je optuženi Srećko Popović „ubijao za Srbiju“, kao i da nije dao mlađim borcima da ubijaju govoreći im: „Nemojte vi, da ne prljate dušu.“ Takođe je naveo da optuženi Popović nije pljačkao, dirao žene niti ubijao decu. Vezano za događaje u selu Ljubenić, do sada nije govorio da je general Balić rekao Mrtvom da je to bio taktički veoma dobar potez, jer su ti proterani meštani Albanci prošli kroz druga albanska sela, što je podstaklo i druge da se isele sa Kosova. Svedok je zatražio mere zaštite, barem dok ovaj postupak traje, jer mu je prečeno. Njemu je optuženi Ranko Momić (u bekstvu) poručio da je ovo današnje svedočenje poslednja prilika da povuče sve ranije date iskaze, jer će mu u protivnom pobiti porodicu. Objasnio je da je odmah po saznanju suda gde se nalazi, to saznao i Momić, pa prepostavlja da u sudu postoji „insajder“. Sada je u strahu, mnogo toga je prečutao jer su mu „mudri ljudi“ rekli da je sada drugo vreme i da se dobro pazi.¹⁷⁸

54

Odbrana optuženog Predraga Vukovića

Optuženi Predrag Vuković, koji se u ranijoj fazi postupka branio čutanjem, izneo je svoju odbranu. Naveo je da nije učestvovao ni u jednom oružanom sukobu koji se odvijao na prostoru bivše Jugoslavije. U selu Ljubenić nikada nije bio. Uoči bombardovanja, krajem marta meseca 1999. godine, došao je kao rezervni policajac u selo Dolovo pored Kline. Posle boravka u Dolovu, vratio se u Peć polovinom maja meseca 1999. godine i javio se u vojni odsek, odakle je upućen u VTO, gde je dobio klasičnu SMB uniformu, a od naoružanja automatsku pušku. Tamo je zatekao Mrtvog (Radoslav Minić), Bobana Bogićevića, Zorana Obradovića i Ranka Momića. Ranko Momić i Mrtvi su imali motorole. Aktivnosti odreda su bile da pomažu starijim ljudima. Prva akcija bila je u selu Čuška, odakle je njegov najbolji drug Čeku. Da se ide u akciju saznao je prethodno veče u kafiću – obavestio ga je neko iz grupe. Na dan akcije neko je došao kući po njega kolima, pa su otišli do štaba. Mrtvi je tada bio glavni i za sve se on pitao. U Čušku je otišlo nekoliko putničkih vozila sa pripadnicima jedinice, a optuženi je došao u poslednjem vozilu. U selu su već bili postavljeni traktori sa ženama i decom. Ušao je u jednu kuću u kojoj je zatekao uplakanu devojku. Nju je otpratio do traktora. Čuo je pucnje po selu, ali nije video ko

---

177 Ibid.

178 Transkript sa glavnog pretresa od 8. jula 2022. godine.

je pucao. Kada je došao u centar sela video je da se razdvajaju muškarci od žena i dece, ali nije video šta se sa muškarcima dogodilo. Seo je u neki hlad i sedeо sa ženama koje su tu bile – jedno sat do sat i po, a nakon toga se vratio u Peć, tako da nije ni bio u selima Pavljan i Zahać. Navodi Zorana Obradovića da je ubio jednog čoveka nisu tačni. Bio je preneražen šikaniranjem žena i dece u Čuški, kao i njihovim proterivanjem, zna da je od ljudi tražen i novac, ali se ne seća ko je tražio novac i od koga. U Čuški je video Zorana Obradovića, kog poznaće iz ranijeg perioda i za kog tvrdi da „nije čist u glavu“ i Zorana Raškovića kako utrčavaju i istrčavaju iz dvorišta „kao mungosi“, a video je takođe i Milojka Nikolića. Optuženog Toplicu Miladinovića je poznavao iz ranijeg perioda samo iz videnja – video ga je samo jednom, kada se javio u vojni odsek.¹⁷⁹

Nalazi FHP-a

Dugo trajanje postupka

Sudjenje u ovom predmetu traje već 12 godina i neizvesno je kada će se postupak pravnosnažno okončati. U ponovljenom postupku je na godišnjem nivou održavan mali broj glavnih pretresa, tako da je 2016. godine održano pet sudećih dana, 2017. godine šest, 2018., 2019. i 2022. godine po tri sudeća dana, dok 2020. i 2021. godine nije održan ni jedan sudeći dan. Detaljnu analizu ovog problema FHP je dao u *Izveštaju o suđenjima za 2021. godinu*.¹⁸⁰

Nepripremljena optužnica

55

Tokom trajanja glavnog pretresa TRZ je učestalo podizalo optužnice protiv novih počinilaca, odustajalo od krivičnog gonjenja protiv pojedinih optuženih i više puta optužnice menjalo i uređivalo. Tako je tek dve godine od podizanja prve optužnice za zločin u selu Čuška/Qyshk TRZ proširilo optužnicu i na zločine koji su istog dana izvršeni u susednim selima Pavljan/Pavlane i Zahać/Zahaq. Sve ovo ukazuje da se procesuiranju zločina koji su počinjeni u ovim selima pristupilo vrlo površno, te da su pitanja, koja je trebalo rešiti još tokom istrage, ostavljana da se rešavaju tokom glavnog pretresa, čime se postupak odgovarajući a žrtve izlažu dodatnoj traumatizaciji jer ne znaju kada će se postupak pravnosnažno okončati i da li će dočekati pravdu.

Nepotpuna optužnica TRZ-a

Brojni dokazi izvedeni od početka suđenja u ovom predmetu upućuju i na odgovornost određenih lica koja nisu obuhvaćena optužnicom, a nalazila su se na hijerarhijski višim pozicijama u VJ u kritičnom periodu.

179 Transkript sa glavnog pretresa od 27. decembra 2022. godine.

180 Videti detaljnije: Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2021. godine*, (Beograd: FHP, 2021), str 93, dostupno na http://www.hlc-rdc.org/wp-content/uploads/2022/11/Godisnji-izvestaj-2022_srpski.pdf, pristupljeno 24. januara 2023. godine.

O tome je, u februaru 2014. godine, prilikom objave prve prvostepene presude, govorila i predsednica veća, koja je naglasila: „Pravila vojne hijerarhije nalažu da se zaključi da je još neko tu bio osim Toplice Miladinovića, međutim, bavili smo se onim što je stavljen na teret ovde optuženima.“ To je potvrdio i sâm tužilac u završnoj reči: „[N]a kom nivou je to sve organizovano nije utvrđeno i nije predmet ovog postupka...“¹⁸¹

Činilo se da je pomak u smeru utvrđivanja odgovornosti i drugih lica koji su se nalazila u vojnoj hijerarhiji u vezi sa zločinima obuhvaćenim optužnicom u predmetu Čuška/Qyshk predstavljalici odluka TRZ iz avgusta 2014. godine da pokrene istragu protiv komandanta 125. motorizovane brigade VJ Dragana Živanovića, u čijoj su se zoni odgovornosti nalazila ova sela. Međutim, TRZ je 1. marta 2017. godine donelo naredbu o obustavi istrage, jer je utvrdilo da nema dovoljno dokaza za optuženje. Utemeljenost ovakve odluke TRZ-a može se ozbiljno dovesti u pitanje, jer je ostalo nerazjašnjeno kako je postupajući zamenik tužioca doneo zaključak da nema dovoljno dokaza za optuženje, kada nije ispitao ni sve svedoke koje je sâm odredio, niti sve svedoke koje su predložili punomoćnik oštećenih i odbrana.¹⁸²

Nerasvetljena uloga MUP-a

Tokom ovog postupka ostala je nerasvetljena i uloga pripadnika MUP-a u organizovanju, izvršenju i prikrivanju zločina. O ulozi policijskih snaga govorilo je više svedoka, kao i pojedini okriviljeni u svojim odbranama.¹⁸³ Isto tako, u dokaznom postupku izvršen je uvid u ratni dnevnik Vojnog odseka Peć, u kojem je bilo upisa koji se odnose na 177. VTO. U jednom od ovih upisa navodi se da su 177. VTO bile pridodate dve čete MUP-a. Pored toga, više oštećenih, ali i optuženi, u svojim svedočenjima istakli su da je prilikom izvršenja zločina, pored vojnika, u njihovom selu bio prisutan i veći broj policajaca. To je prilikom objavljuvanja prve prvostepene presude naglasila i predsednica veća, ističući: „Sud je siguran i ubeđen da oštećeni prave razliku između plave i zelene uniforme, a oni kažu da je tamo bilo još nekog drugog...“¹⁸⁴ Međutim, uprkos svim ovim dokazima, TRZ nije istražilo navode o učešću pripadnika MUP-a u ovim zločinima, čime je prekršilo zakonsku obavezu da sprovede efikasnu i delotvornu istragu kako bi adekvatno istražilo sve navode o počinjenim zločinima.

Zaštita svedoka

Iskaz svedoka Zorana Raškovića predstavlja jedno od najupečatljivijih svedočenja u svim do sada sprovedenim postupcima za ratne zločine. Pored velikog doprinosa utvrđivanju činjeničnog stanja, njegovo svedočenje je posebno značajno zbog ukazivanja na jedan od glavnih problema svih suđenja za ratne zločine u Srbiji, a to je neefikasna zaštita svedoka-insajdera, tj. bivših ili aktivnih pripadnika snaga bezbednosti. Svedok Zoran Rašković (koji je tokom istrage imao status zaštićenog svedoka, a na glavnom pretresu svedočio, na lični zahtev, pod punim imenom i prezimenom) više puta tokom prvog

181 Transkript sa objavljuvanja presude od 11. februara 2014. godine.

182 Videti opširnije u: Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji 9* (Beograd, FHP, 2019), str. 23-25.

183 Svedoci M.J., M.V. i Z.R., kao i optuženi Toplica Miladinović, Srećko Popović i Radoslav Brnović.

184 Transkript sa objavljuvanja presude od 11. februara 2014. godine.

suđenja otvoreno je ukazivao na nedostatke programa zaštite svedoka i na pretnje kojima je izložen, uključujući i one od policajaca zaduženih za njegovu bezbednost.¹⁸⁵ Tokom svedočenja u ponovljenom postupku istakao je da se ti problemi nastavljaju, navodeći da ne može da izvadi ličnu kartu i da mu to onemogućava normalan život.¹⁸⁶ Detaljnu analizu ovog problema FHP je dao u *Izveštaju o suđenjima za 2011. godinu*¹⁸⁷ i *Analizi procesuiranja ratnih zločina u Srbiji*.¹⁸⁸

---

185 Transkript sa glavnog pretresa od 25. januara 2012. godine.

186 Transkript sa glavnog pretresa od 23. novembra 2015. godine.

187 Videti detaljnije: Fond za humanitarno pravo, *Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji u 2011. godini*, (Beograd: FHP, 2012), str 99, 100 i 101.

188 *Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji u periodu od 2004. do 2013. godine*.

VI. Predmet *Srebrenica*¹⁸⁹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 21. januar 2016. godine	
Datum početka suđenja: 12. decembar 2016. godine	
Postupajući tužilac: Bruno Vekarić	
Optuženi: Nedeljko Milidragović, Milivoje Batinica, Aleksandar Dačević, Boro Miletić, Jovan Petrović, Aleksa Golijanin i Vidosav Vasić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZSRJ, član 142	
Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća) sudija Zorana Trajković sudija Dejan Terzić
Broj optuženih: 7 Rang optuženih: nižerangirani Broj žrtava: 1.313 Broj ispitanih svedoka: 29	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 8 Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 4 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 4 Broj ispitanih veštaka: 2
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

58

¹⁸⁹ Predmet *Srebrenica-Kravica*, izveštaji sa suđenja i dokumenti dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/srebrenica.html>, pristupljeno dana 20. decembra 2022. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi se terete da su, kao pripadnici Centra za obuku Jahorina Specijalne brigade policije MUP-a Republike Srpske, 14. jula 1995. godine, unutar i u neposrednoj okolini hangara zemljoradničke zadruge u selu Kravica (opština Bratunac, BiH), izvršili ubistvo 1.313 bošnjačkih civila.¹⁹⁰

Optuženi su Nedeljko Milidragović (komandir 2. voda 1. čete), Milivoje Batinica, Aleksandar Dačević, Boro Miletić, Jovan Petrović i Dragomir Parović (pripadnici 2. voda), kao i Alekса Goljanin i Vidosav Vasić (pripadnici 1. voda 1. čete).

Nedeljko Milidragović je u ranim jutarnjim časovima 14. jula 1995. godine izdao naređenje Goljaninu, Batinici, Dačeviću, Miletiću, Paroviću i Vasiću, kao i drugim pripadnicima svoje čete, da ubiju oko stotinu civila koji su bili zatočeni u hangaru u Kravici. U skladu sa naređenjem, oni su formirali strelnički vod, izvodili civile iz hangara, primoravali ih da pevaju četničke pesme, a zatim ih zajedno sa Milidragovićem ubijali pucajući u njih iz automatskog oružja. Potom su Milidragović, Batinica, Petrović i Goljanin pojedinačnim pucnjima ubijali civile koji su davali znake života.

Istog dana, kada su civili dovoženi autobusima i kamionima do hangara u Kravici, Milidragović je u više navrata naredio Goljaninu, Batinici, Dačeviću, Miletiću, Petroviću i Paroviću da ih ubiju. Zajedno sa Milidragovićem, optuženi su ispred i oko hangara ubili više stotina civila.

59

Na ovaj način lišeno je života najmanje 1.313 civila čiji je identitet do sada utvrđen, a njihovi posmrtni ostaci pronađeni su u masovnim grobnicama na više lokaliteta u BiH: Glogova, Ravnice, Hangar Kravica, Blječeva, Zeleni Jadar, Zalazje i Pusmulići.

Odbrana optuženih

Optuženi Nedeljko Milidragović, Alekса Goljanin, Vidosav Vasić i Aleksandar Dačević nisu iznosili svoju odbranu, odnosno nastavili su da se brane čutanjem.¹⁹¹ Optuženi Bora Miletić, Dragomir Parović i Jovan Petrović nisu žeeli da iznose svoju odbranu na glavnom pretresu, već su ostali pri svojim iskazima koje su dali pred TRZ, pa su izvršena emitovanja tonskih snimaka njihovih ispitivanja pred TRZ. U iskazu koji je dao pred TRZ, optuženi Boro Miletić naveo je da je, kao izbeglo lice iz Hrvatske, 29. juna 1995. godine uhapšen u Beogradu i prebačen na Jahorinu, gde su mu rekli da je postao pripadnik Policije Republike Srpske. Na Jahorini je bilo mnogo ljudi koji su, kao i on, na silu dovedeni. Komandir njegovog voda bio je okrivljeni Neđo Milidragović. Sa Jahorine su 11. jula krenuli na teren u

¹⁹⁰ Optužnica TRZ KTO br. 2/2015 od 21. januara 2016. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_15_%D0%8B%D0%B8%D1%80~0.pdf, pristupljeno 20. decembra 2022. godine.

¹⁹¹ *Ibid.*

neko selo kraj Drine, čijeg se imena ne seća. Sutradan su autobusima otišli do nekog puta, a autobus u kojem se nalazio zaustavio se kraj vojnika UNPROFOR-a, koji su se predali. Izašli su iz kamiona i otišli sve do baze UNPROFOR-a, oko koje je video žene i decu. Optuženi Milidragović im je naredio da idu u pretres terena, da provere da li u kućama koje su u okolini videli ili u šumi ima Muslimana. Pronašli su jednog dečaka kojeg je komandir Nedо predao jednoj grupi vojnika. Pretraživali su teren čitav dan.¹⁹² Trećeg dana, odnosno 14. jula, ponovo su išli da obezbeđuju asfaltni put, to jest da ga čuvaju ako se neko preda, ali se niko nije predao. Za dva dana koje je proveo na obezbeđenju puta, video je desetak autobusa sa zarobljenim Muslimanima. Četvrtog dana su ponovo krenuli na teren i došli su do nekog naselja, gde su se zaustavili kod nekog platoa i žicom ogradiene zgrade, koji su mu ličili na firmu. Unutar te žice bilo je dosta žena i dece, možda oko hiljadu, a među njima nije bilo muškaraca. Imali su zadatak da ih čuvaju, da kroz rupe na žici žene i deca ne izadu iz kruga. Po njih je došlo dosta autobusa i kamiona koji su ih odvozili, i njihovo odvoženje trajalo je sve do mraka. Petog dana njegova jedinica vratila se na Jahorinu.¹⁹³

U iskazu koji je dao pred TRZ, optuženi Dragomir Parović naveo je da ga je 19. ili 20. juna 1995. godine u Beogradu uhapsila policija i prebacila na Jahorinu, gde mu je rečeno da je postao pripadnik specijalne policije. Ne seća se tačnog dana kada je sa Jahorine u Bratunac prevezeno oko 100 pripadnika policije. Sutradan su se odvezli do baze UNPROFOR-a, i tom prilikom im je rečeno da im je zadatak da razoružaju pripadnike UNPROFOR-a. Potom mu je optuženi Milidragović naredio da sa još jednim momkom iz voda idu i pretresu kuće koje su bile u blizini baze. Pretres kuća završen je do dva ili tri sata, a potom je naređen pokret i oni su upućeni peške do jedne fabrike u kojoj su bili smešteni civili. Bilo je par hiljada civila, uglavnom žena i dece i mali broj muškaraca. Oni su te večeri autobusima i kamionima nekuda odvezeni. Narednog jutra, optuženi Milidragović ih je postrojio i rekao im da idu na zadatak. Trebalо je da nadgledaju deo nekog puta, za slučaj da se neko preda. Nedо je doveo jednog dečaka, uzrasta od oko 12-13 godina, i naredio mu da doziva svoje rođake da se predaju. Nakon pola sata neki civili, Muslimani, predali su se. Civili koji su se predali odvoženi su kamionima u grupama od po 20 do 30 ljudi, a optuženi misli da su se tog dana predale dve grupe ljudi. U daljem iskazu optuženi je ispričao da je dečak, kojeg je Nedо doveo, bio sa njima i sutradan, kada su išli u pretres terena, i da ga je u jednom trenutku Nedо odveo u šiblje pokraj puta, a zatim se čuo i pucanj iz pištolja. Naredni dan su proveli na istom položaju. Tog dana je došao i transporter UNPROFOR-a, iz koga su preko megafona, na srpskom jeziku, pozivani ljudi da se predaju. Predalo se dosta muškaraca i svi su bili civili. Oni su nekuda odvoženi kamionima. Optuženi Milidragović i Golijanin su naredili da se jedna grupa od oko 20 do 30 lica koja su se predala obezbeđuju, a od njih su tražili da predaju novac koji su imali kod sebe. Nakon toga su sprovedeni do kuće pored puta, gde im je naređeno da legnu na stomak, jedan do drugog. Milidragović je pokazao u njegovom pravcu i na još jednog momka, čijeg imena nije mogao da se seti, i rekao im da streljaju. Prema rečima optuženog, prvo je počeo da puca momak do njega, koji je ispalio čitav rafal. Među streljanima je bilo preživelih. Optuženi navodi da nije mogao da puca i da je pola okvira ispalio u zemlju, tvrdeći da su svi koji su bili do njega preživeli. Tokom noći čuli su se jauci ranjenih ljudi, a ostali pripadnici jedinice su im podrugljivim tonom prebacivali zbog toga.

192 Transkript sa glavnog pretresa od 7. februara 2017. godine.

193 Transkript sa glavnog pretresa od 13. aprila 2017. godine.

Ujutru su Milidragović i Golijanin otišli do tih ljudi, nakon čega su se čuli rafali, i jauci su utihnuli. To je bio poslednji dan na tom terenu. Provlačili su se kroz šumu gde su zatekli utaban put, jer su se prethodnih dana tu predavali Muslimani. Na putu su ih pokupili autobusi koji su ih odvezli do škole u kojoj su bili smešteni prethodnih dana, a potom iz škole na Jahorinu. U vezi sa događajem u hangaru u Kravici tvrdi da on i njegov vod nisu bili umešani u to.¹⁹⁴

U iskazu koji je dao pred TRZ, optuženi Jovan Petrović naveo je da je u maju ili junu 1995. godine iz opštine Pećinci nasilno odveden na Jahorinu. Bio je primoran da potpiše ugovor da dobrovoljno pristupa u jedinicu policije. Nakon dolaska na Jahorinu raspoređen je u treći vod, čiji je komandant bio optuženi Milidragović. Prvi teren na koji su otišli bio je 14. ili 15. jula 1995. godine, i to je bila Srebrenica. Autobusom su došli u Bjelovac i prespavali su u školi. Dalje navodi da se čekao Zvornički korpus i general Mladić. Zadatak je bio da se osvoji Srebrenica. Autobusom su stigli do Bratunca, a odatle peške u Potočare, gde nije bilo nikoga. Drugog dana su bili u reonu sela Sandići, gde su obezbeđivali put kako bi sprečili prebacivanje Muslimana sa jedne na drugu njegovu stranu. Navodi da je čuo Mladića kako preko megafona govorio „Komšije, predajte se, neće vam biti ništa”, a nakon toga je video da se neki predaju. U vezi sa događajima u hangaru u Kravici ne zna ništa, čuo je „neke priče” i rafalnu pucnjavu, a on sâm je tih dana bio bliže Konjević Polju, na oko 14 kilometara od hangara. Čuo je da je ispred hangara streljano 10 do 15 Muslimana i da su 2 ili 3 žene silovane.

Kada su se povlačili kroz šumu, naišli su na dva leša. Za prvi navodi da se čovek sâm obesio, što zaključuje na osnovu toga što su mu u džepu pronašli oproštajno pismo. Za drugog navodi da je ubijen od strane svojih sunarodnika, što objašnjava time da su jedni hteli da se predaju, dok drugi nisu, pa su se posvađali. Oko 100 ljudi iz čete je kroz šumu došlo do Konjević Polja, i тамо су zatekli 30 zarobljenih ljudi. Ne zna ko je zarobio te ljude, niti šta je bilo sa njima posle. Autobusima su odvezeni na Jahorinu.¹⁹⁵

61

Optuženi Milivoje Batinica, iznoseći svoju odbranu, negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je 1992. godine izbegao iz Sarajeva u Zrenjanin, gde su ga pripadnici policije krajem juna 1995. godine na ulici uhapsili i odakle je odveden na Jahorinu, u Centar za obuku Specijalne brigade policije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, u kojem je postao pripadnik te brigade, i to 3. voda prve čete. Njegov neposredni nadređeni bio je komandir čete Tomislav Krstović. Od optuženih je na Jahorini video Nedeljka Milidragovića i Aleksu Golijanina, dok ostale optužene u tom periodu nije poznavao. Najveći broj pripadnika njegove jedinice činili su ljudi koji su, kao i on, prisilno dovedeni. Tretirali su ih kao izdajnike i dezterere. Dana 11. ili 12. jula 1995. godine na Jahorinu su došli autobusi, pa su svi otišli u selo Bjelovac i smestili se u školu, gde su prenoćili. Sutradan su otišli u Potočare. Bili su blizu baze UNPROFOR-a, ali u nju nisu ulazili. Oko baze je bilo nekoliko hiljada ljudi. To su bili civilni – žene, deca, stariji ljudi i samo desetina muškaraca srednjih godina. Ljudi su bili uplašeni, ali ih niko nije sprečavao da se kreću. Zadatak njegove jedinice je bio da čuva red, odnosno da okupljene ljude niko ne dira. Uočio je u Potočarima i pripadnike VRS. Dok se

194 Transkript sa glavnog pretresa od 31. maja 2017. godine.

195 Ibid.

nalazio u Potočarima, došli su autobusi, za koje misli da su došli po civile. Oko 13 ili 14 časova njegova jedinica je dobila naređenje da se vrati u Bjelovac, tako da mu nije poznato šta se kasnije dešavalo sa civilima. Te ili sledeće večeri, krenuli su iz Bjelovca sa zadatkom da obezbeduju put Bratunac–Konjević Polje. Rečeno im je da treba da obezbede da autobusi sa ženama i decom, koji će krenuti iz Bratunca, nesmetano prodru prema Konjević Polju i dalje prema Tuzli. Na deonici puta gde se nalazio, ispred je bila šuma, put je bio krivudav i tokom noći se pucalo sa svih strana. Pred zoru je došlo do smirivanja, a tog dana počeli su da se predaju pripadnici Armije BiH, pa ih se ukupno predalo oko 20 do 30. Neki od njih su imali uniforme, a neki su bili u civilu, nisu imali oružje. Ljudi koji su se predali skupljao je kamion u kojem su bili pripadnici VRS. Iz kamiona su, preko megafona, Muslimani pozivani da se predaju. Pripadnici njegove jedinice su samo čuvali ljude koji su se predali. U ranim poslepodnevnim satima vratili su se u Bjelovac, a sutradan su išli u pretres terena kroz šumu prema Konjević Polju – tražili su pripadnike Armije BiH koji se nisu predali. Nikada nije bio u Kravicama, i ranije nije ni čuo za hangar.¹⁹⁶

Odbacivanje optužnice

Apelacioni sud u Beogradu doneo je 5. jula 2017. godine rešenje kojim je odbacio optužnicu TRZ-a u ovom predmetu. Po nalaženju suda, nesporno je da u vreme podizanja optužnice, odnosno 21. januara 2016. godine, nije bilo tužioca za ratne zločine, niti vršioca te funkcije.¹⁹⁷ Naime, ranijem tužiocu prestala je funkcija 1. januara 2016. godine, a novi tužilac stupio je na funkciju tek 31. maja 2017. godine. U tom periodu nije bio postavljen vršilac funkcije tužioca, što je, shodno Zakonu o javnom tužilaštvu, bilo nepohodno uraditi kako bi TRZ moglo nesmetano da funkcioniše.¹⁹⁸ Stoga zamenici javnog tužioca u tom periodu nisu mogli da postupaju, a samim tim nisu mogli ni da podižu optužnice.

Nastavak postupka

Nakon odbacivanja optužnice, TRZ je podnelo predlog da se postupak nastavi po već postojećoj optužnici, obzirom da je predlog za nastavak postupka podneo ovlašćeni, odnosno novi tužilac. Viši sud je svojim rešenjem odbio ovaj predlog, navodeći da se postupak može nastaviti jedino podnošenjem novog optužnog akta od strane TRZ.

Apelacioni sud je, odlučujući o žalbi TRZ na odluku o odbacivanju optužnice, 19. septembra 2017. godine doneo rešenje¹⁹⁹ kojim je odlučio da se postupak može nastaviti po ranije podignutoj optužnici, i u tom pravcu preinacio rešenje Višeg suda. Ovakav stav Apelacioni sud je zasnovao na tumačenju odredbe ZKP-a kojom je određeno da se, kada prestanu razlozi koji su doveli do odbačaja optužnice, na zahtev ovlašćenog tužioca, krivični postupak može nastaviti.²⁰⁰ Razlog za odbačaj optužnice bila je činjenica da optužnica nije podignuta od strane ovlašćenog tužioca. Međutim, kada je zahtev za

¹⁹⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 7. februara 2017. godine.

¹⁹⁷ Rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kž2 Po2 7/17 od 5. jula 2017. godine.

¹⁹⁸ Zakon o javnom tužilaštvu, član 36.

¹⁹⁹ Rešenje Apelacionog suda u Beogradu od 19. septembra 2017. godine.

²⁰⁰ ZKP, član 417, stav 1, tačka 1.

nastavak krivičnog postupka podnet od strane ovlašćenog tužioca, Apelacioni sud je našao da su se ispunili zakonski uslovi za nastavak postupka, jer je smetnja, u vidu odsustva ovlašćenog tužioca, sada otklonjena.

Krivični postupak je nastavljen tako što je ponovo započeo glavni pretres, čitanjem optužnice o kojoj su se izjasnili svi optuženi, navodeći da nisu krivi. Tokom uvodnih izlaganja, postupajući zamenik i branioci optuženih ostali su kod navoda i predloga iznesenih tokom pripremnog ročišta. Sud je našao da se, iako je pripremno ročište održano u vreme kada nije bilo ovlašćenog tužioca, zapisnici sa istog mogu koristiti, jer se njihovim čitanjem ne vrši bitna povreda odredbi postupka, obzirom da nisu u pitanju zapisnici sa glavnog pretresa.

Svedoci u postupku

Naznačajnija su bila svedočenja dvojice zaštićenih svedoka, koji su svedočili pod pseudonimima „302“ i „303“, uz upozorenje suda prisutnima da sve što saznaju na ovom pretresu moraju čuvati kao tajnu.

Svedok/oštećena Saliha Osmanović opisala je kako je u julu 1995. godine napustila Srebrenicu sa suprugom i sinom, te kako su se rastali na mestu zvanom Kazani. Ona je otišla u Potočare, dok su suprug i sin krenuli kroz šumu prema Tuzli. Tada ih je poslednji put videla.²⁰¹

Dvojica ispitanih svedoka, Krsto Simić i Ostoja Stanojević, bili su vozači koji su, nakon ubistva civila, upućeni u Kravicu da izvrše prevoz leševa. Oni su detaljno opisali kako je vršen prevoz leševa do primarne, a kasnije i do sekundarne masovne grobnice, međutim nisu imali saznanja o tome ko je izvršio ubistva u Kravici.²⁰²

63

Svedok Zoran Erić naveo je kako je 11. jula 1995. godine upućen iz Bratunca u zemljoradničku zadrugu u Kravici, da nahrani stoku koja je bila smeštena u štali iza hangara. Iz štale nije mogao da vidi šta se dešava ispred hangara. Dana 13. jula 1995. godine, u poslepodnevnim satima, dok se nalazio u štali, čuo je povik „Alahu ekber“, a zatim „Hajde da podavimo četnike rukama!“ Kasnije je čuo da su četvorica zatočenika iz hangara uhvatili stražara, odvukli ga u hangar i ubili ga. Nakon toga je počelo „žešće pucanje“, a čuo je i detonacije bombi. Pucnjava je počela tokom dana, ali je trajala i svu noć. Ocenio je da je pucano iz više oružja, kratkim rafalima. Hangar je bio pun ljudi. Pucnjava je prestala 14. jula 1995. godine u prepodnevnim satima, a nakon dva do tri sata neko je preko megafona pozivao preživele da izadu iz hangara. Pozivali su ljudе da izađu, sa pričom da je došla cisterna sa vodom, sanitet i autobusi da ih voze. Nakon poziva čuo je u razmacima tri puta naredbu „Pali!“ i pucnjavu sa puta. Ljudi koji su izašli su pobijeni. Dok je trajala pucnjava, nije smeо da izlazi iz štale. Kada je izašao iz štale, video je da ima dosta mrtvih. Misli da je ispred hangara bilo 200–300 tela. Video je i jednu desetinu zaklanih ljudi, čija su tela bila uz samu liniju asfalta. Nije mu poznato koliko je bilo ubijenih u hangaru, jer u njega nije ulazio.²⁰³

201 Transkript sa glavnog pretresa od 25. septembra 2018. godine.

202 Transkript sa glavnog pretresa od 26. septembra 2018. godine.

203 *Ibid.*

Ispitani svedoci optužbe, pripadnici Centra za obuku Jahorina Specijalne brigade policije MUP-a Republike Srpske, opisali su svoj boravak na Jahorini i odlazak na teren u julu 1995. godine na područje Srebrenice, ali o događajima u Kravici nisu imali neposrednih saznanja, već su znatno kasnije čuli „da je nešto bilo”.²⁰⁴

Svedok optužbe Radenko Đurković opisao je kako ga je, kao rukovaoca građevinskih mašina, u julu mesecu 1995. godine pozvao direktor komunalnog preduzeća iz Bratunca, Dragan Mirković, i naredio mu da u Glogovi iskopa grobnicu. Lokaciju na kojoj je trebao da kopa pokazali su mu Mirković i oficir VRS Momir Nikolić. Grobnica koju je iskopao bila je dugačka između 30 i 50 metara. Nakon kopanja grobnice Mirković ga je poslao u Kravicu do hangara, gde je utovarivao leševe u kamione. Procenio je da je tada u hangaru bilo oko 200 leševa. Sutradan je, opet po Mirkovićem nalogu, iskopao drugu, veću grobnicu koja se nalazila preko puta prve. Ponovo je istog dana otišao u Kravicu i utovarivao leševe. U Glogovi su zakopavana tela ubijenih u Kravici, ali su kamioni dovozili i tela onih koji su ubijeni na drugim lokacijama, odnosno sa linije proboja. Naime, u šumama prema Crnom Vrhu vodile su se borbe sa Armijom BiH, koja je tu vršila proboj. Kada je sve bilo gotovo, zatrpano je grobnice u Glogovi. Nakon dva ili tri meseca, Momir Nikolić je istu ekipu ponovno angažovao, ovoga puta na iskopu tela i njihovom prebacivanju na druge lokacije. Radili su 15 dana, isključivo noću, navodno da ih niko ne bi video. Tela su odvožena prema Bratuncu, na njemu nepoznatu lokaciju.²⁰⁵

Svedoci odbrane, saborci optuženih, Jugoslav Stanišić, Stojan Savić, Ljubiša Janjić i Nikola Rudan, nisu imali nikakvih saznanja o dešavanjima u hangaru u Kravici²⁰⁶, dok svedok Ljubisav Simić, koji je u kritičnom periodu bio predsednik skupštine opštine Bratunac, o kritičnom događaju nije imao neposrednih saznanja, već je od direktora zadruge u Kravici i drugih boraca čuo da su kod hangara videli ubijene.²⁰⁷

Svedok odbrane Boško Budimir je objasnio da je, zajedno sa bratom Veljkom Budimirom, odveden u Centar za obuku pripadnika policije na Jahorini, i da im je komandir bio optuženi Milidragović. Obzirom da su obojica automehaničari i vozači, popravljali su vozila koja su bila u Centru. Odlaskom na teren u Bjelovac, po naređenju Duška Jevića, komandanta Centra Jahorina, popravljali su i odvozili transportere UNPROFOR-a. Tako su vozili jedan transporter u Zvornik, a pratio ih je optuženi Milidragović, zajedno sa svojim kumom, u putničkom vozilu. Nakon što su transporter parkirali iza policijske stanice u Zvorniku, Milidragović ih je odveo svojoj kući, gde su i prespavali. Sutradan, to je bio 12. juli, Petrovdan, vratili su se u Bjelovac. Tada su svedok i brat dobili naređenje da idu i pogledaju još neke transportere koji su se nalazili tu u blizini, prema Potočarima, te da i njih dovezu u Bjelovac. Jedan transporter su uspeli da ospesobe za vožnju i dovezli su ga u Bjelovac, a Jević im je naredio da ga odvezu u Janju. U Janju su krenuli 14. jula 1995. godine oko 10 časova, i opet ih je na putu do Janje

204 Transkript sa glavnog pretresa od 13. novembra 2018. godine.

205 Transkript sa glavnog pretresa od 19. marta 2019. godine.

206 Transkript sa glavnog pretresa od 26. februara 2019. godine.

207 Transkript sa glavnog pretresa od 12. decembra 2019. godine.

pratio optuženi Milidragović, kojeg je i ranije tog jutra video u Bjelovcu. Iz Janje su otišli u Zvornik i prespavali kod Milidragovića, a ujutru, 15. jula 1995. godine, vratili su se u Bjelovac.²⁰⁸

Svedok Veljko Budimir, opisujući kretanje optuženog Milidragovića u kritičnom periodu, naveo je da je 12. jula 1995. godine vozio zajedno sa bratom transporter UNPROFOR-a u Zvornik, i da ih je optuženi Milidragović pratio, zajedno sa svojim kumom, u putničkom vozilu. U Zvorniku su kod Milidragovića i prespavali, pa su se ujutru, 13. jula 1995. godine vratili u Bjelovac. Tada su svedok i brat dobili naređenje od Duška Jevića da idu i pogledaju još jedan transporter i da ga odvezu u Janju. Krenuli su u Janju i opet ih je pratilo optuženi Milidragović, da bi se 14. jula 1995. godine, oko podne, vratili u Bjelovac.²⁰⁹

Svedok odbrane Duško Jević²¹⁰ se u vreme kritičnog događaja nalazio na dužnosti pomoćnika komandanta Specijalne brigade policije MUP-a RS i komandanta Centra za obuku Jahorina Specijalne brigade policije. Naveo je da je u Centru bila organizovana i obuka lica koja su početkom leta 1995. godine na Jahorinu prisilno dovedena iz Srbije, tzv. dezterera. Dana 11. jula 1995. godine dobili su naredbu od Ljubiše Borovčanina (tada zamenika komandanta Specijalne brigade policije RS) da se upute na područje Srebrenice. Krenuo je sa prvom četom i došli su u mesto Bjelovac, gde su bili smešteni u prostorije osnovne škole. Iste večeri dobili su zadatak da sutradan odu na područje Potočara i obezbeđuju civile. Ujutru, 12. jula 1995. godine, išli su zajedno sa pripadnicima SJB Zvornik. Dobili su zadatak da obezbeđuju civile do momenta njihove evakuacije, a drugi deo zadatka je bilo obezbeđenje putne komunikacije Bratunac–Konjević Polje. Na obezbeđenje putne komunikacije došla je i druga četa sa Jahorine. Tog dana je počela evakuacija civila iz Potočara i trajala je do popodnevnih sati 13. jula 1995. godine. Civile u Potočarima su obezbeđivali da ih niko ne bi dirao. Na putnoj komunikaciji su se nalazili i pripadnici vojske RS. U večernjim časovima 13. jula 1995. godine otišao je u Bijeljinu i vratio se 14. jula. Javio se Borovčaninu, koji ga je tada obavestio da se desio incident. Oko podneva je obišao putnu komunikaciju i pred hangarom u Kravici je, krećući se vozilom, primetio hrpu sena, jedan kamion i jedan utovarivač. Tom prilikom u blizini hangara nije primetio pripadnike svoje jedinice – njih je video na putnoj komunikaciji zajedno sa pripadnicima PJP iz Zvornika. Niko od njegovih komandira vodova nije ga obavestio da se dogodio incident, niti mu je poznato da je neko od njih narediо ubistva zarobljenika. O kritičnom događaju čuo je kasnije. Dok su bili na terenu, naišli su na dva pokvarena transportera UNPROFOR-a, pa je optuženom Milidragoviću izdao naređenje da te transportere sa svojim ljudima popravi i prebaci u bazu policije RS u Janji. Milidragović je bio specijalist za oklopna vozila, pa mu je iz tog razloga i poverio ovaj zadatak. Vreme prebacivanja transportera mu nije poznato.²¹¹

Svedok odbrane Tomislav Kovač je u vreme kritičnog događaja bio zamenik ministra unutrašnjih poslova Republike Srpske, i najviši po činu (general). Naveo je da poznaje optužene Nedeljka

208 Transkript sa glavnog pretresa od 9. aprila 2019. godine.

209 Transkript sa glavnog pretresa od 16. maja 2019. godine.

210 Duško Jević je pravnosnažno osuđen presudom Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina zbog krivičnog dela genocida (pomaganje).

211 Transkript sa glavnog pretresa od 20. maja 2019. godine.

Milidragovića i Aleksu Golijanina iz ranijeg perioda. Sa optuženim Milidragovićem je saradivao i pre rata – isti je bio stručnjak za oklopne transportere u Specijalnoj jedinici policije, pa je kao takav bio instruktor u Centru za obuku policije na Jahorini. Svedok se 14. jula 1995. godine kretao iz pravca Zvornika prema Srebrenici, sa zadatkom da dođe u Srebrenicu i тамо formira stanicu milicije. Tokom kretanja, na delu puta između Bratunca i Konjević Polja, zapazio je jedinicu optuženih koji su bili raspoređeni duž putne komunikacije. Dolaskom do hangara u Kravici, negde oko 13 časova, na udaljenosti od nekih 300 do 500 metara od hangara primetio je optuženog Milidragovića, ali mu nije poznato kada je isti došao na tu lokaciju, niti kakvo je bilo njegovo kretanje. Ispred hangara nije primetio tela streljanih zarobljenika. Smatra da je Kravica, u odnosu na dešavanja u vezi sa Srebrenicom, bila jedan odvojen događaj, te da se tamo „desio incident“. Nije imao nikakvih saznanja da je u ovom događaju učestvovao neko od pripadnika jedinice sa Jahorine. Ljubiša Beara, tadašnji načelnik Uprave bezbednosti Glavnog štaba VRS²¹², bio je glavni nalogodavac „da se ide u ubijanja zarobljenika“. Takvu naredbu je izdao svim svojim bezbednjacima, a njegov zamenik Popović²¹³ je bio glavni operativac. Prema saznanjima do kojih je došao zaključno sa mesecom septembrom 1995. godine, u Kravici je bilo 320 žrtava.²¹⁴

Kao svedok odbrane optuženog Alekse Golijanina, pred sudom je trebalo da svedoči i Neđo Jovičić, koji je svedočio u više postupaka pred MKTJ, kao i pred sudom BiH, u kojim postupcima je, prilikom svedočenja o događajima koji se odnose na dešavanja u mestu Kravice tokom 13. jula 1995. godine, imao mere zaštite. Zbog toga je sudska veće naložilo braniocu optuženog Alekse Golijanina da sudu podnese molbu ili zahtev za ovlašćenje, odnosno autorizaciju, te da se u pismenoj formi obrati predsedniku Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove, u cilju pribavljanja podataka o konkretnoj odluci i vrstama zaštitnih mera MKTJ koje postoje u odnosu na svedoka Neđu Jovičića, te da zatraži da se zaštitne mere identifikuju ili potvrde, ili da se od Međunarodnog rezidualnog mehanizma za krivične sudove eventualno zatraži ukidanje ili izmena zaštitnih mera.²¹⁵

66

Svedokinja Kristina Nikolić je tokom rata imala radnu obavezu, odnosno bila je zadužena za mužu krava koje su bile u štali zadruge u selu Kravica, ali se u vreme kritičnog događaja nalazila u Bratuncu.²¹⁶ Svedokinja odbrane Dobrila Stojanović, dalja rođaka optuženog Nedeljka Milidragovića, navela je da je u kritičnom periodu živila u Zvorniku i da se družila sa suprugom optuženog. O događajima u mestu Kravice nema nikakvih saznanja. Optuženog Milidragovića videla je 12. jula 1995. godine u Zvorniku, kada je sa belim transporterom UNPROFOR-a došao u grad i zaustavio se ispred radnje u kojoj je svedokinja radila zajedno sa njegovom suprugom. Optuženi je ušao u radnju i popričao sa

---

212 Ljubiša Beara je 30. januara 2015. godine pravноснаžno osuđen pred MKTJ na doživotnu kaznu zatvora za genocid, udruživanje radi vršenje genocida, zločine protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja u potupku *Srebrenica* (IT-05-88).

213 Vujadin Popović je 30. januara 2015. godine pravноснаžno osuden pred MKTJ na doživotnu kaznu zatvora za genocid, udruživanje radi vršenje genocida, zločine protiv čovečnosti i kršenje zakona i običaja ratovanja u potupku *Srebrenica* (IT-05-88).

214 Transkript sa glavnog pretresa od 11. juna 2019. godine.

215 Transkript sa glavnog pretresa od 26. septembra 2019. godine.

216 Transkript sa glavnog pretresa od 31. januara 2020. godine.

njima. Istog dana ga je ponovo videla kada je došao kući sa još dva vojnika, jer je u to vreme bila kod njegove supruge na kafi.²¹⁷

Svedok odbrane Miloš Stupar naveo je da optuženog Nedeljka Milidragovića poznaje iz perioda pre rata, i to kao pripadnika Specijalne jedinice policije. Objasnio je da je bio komandir Odreda policije Šehovići do 15. juna 1995. godine, kada je otišao na odmor u Kruševac, gde je bio do 13. jula 1995. godine, kada se vratio u Bratunac. Po povratku u Bratunac saznao je od Ljubiše Borovčanina da je njegova jedinica tu u blizini, pa je otišao da ih obide u mestu Sandići. Saznao je da su pripadnici njegovog odreda došli na teren u Sandiće 12. jula 1995. godine sa zadatkom da obezbeđuju putnu komunikaciju Bratunac–Konjević Polje. Tada je video Bošnjake koji su se predavali pripadnicima vojske i policije Republike Srpske. Oni su odvodenici u zadrugu, prema Bratuncu. Komandant odreda policije iz Šekovića, sada pokojni Rado Ćuturić, javio je da je neko ranjen kod zadruge, gde se nalazio vod policije iz Skelana. Kada je svedok došao do zadruge u Kravici, primetio je pet do šest mrtvih i oficira koji je imao opekontine na obe ruke, kojeg je povezao do lekara u Bratuncu. Taj oficir mu je objasnio da se povredio otimajući oružje od lica koje je pucalo i ubilo Krstu Dragičevića iz Skelana. Ubrzo zatim je dovezeno Krstino telo, a došao je i odred iz Skelana. Svedoku je Borovčanin naložio da ode u Skelane i organizuje Krstinu sahranu, što je svedok i učinio. Sahrana je bila u Skelanima 14. jula 1995. godine. Nakon sahrane svedok je, po pozivu Borovčanina, došao u Zvornik, gde je dobio jedan odred iz Šehovića sa kojim je otišao na liniju, na Baljkovicu. Na tom položaju jedinica je odbijala jake napade muslimanske vojske, koji su dolazili iz pravca Srebrenice – to su bili pripadnici 28. divizije Armije BiH. Svedoku je poznato da su ubistva Muslimana u hangaru u Kravici vršili pripadnici voda iz Skelana. U vreme tih događaja svedok nije imao saznanja da su na terenu i pripadnici Centra za obuku sa Jahorine.²¹⁸

Svedok odbrane Vitomir Kapuran naveo je da je u kritičnom periodu bio pripadnik MUP-a RS, pomoćnik komandanta za logistiku, te da je bio smešten u Janji. Optuženog poznaje iz ranijeg perioda, kao pripadnika policije, za kojeg zna da je bio pri Centru za obuku na Jahorini. Nije mogao da se seti kada je tačno u kritičnom periodu video optuženog Milidragovića – misli da je to bilo negde oko Petrovdana, tako što je optuženi u Janju dovezao neka vozila mirovnih snaga.²¹⁹

Svedok odbrane Petar Mitrović (pravnosnažnom presudom suda BiH osuđen za genocid, izvršen ubijanjem zarobljenika u ZZ Kravice) izjavio je da ne poznaje optužene. U vreme kritičnog događaja bio je pripadnik Trećeg voda „Skelani” u sastavu Drugog odreda Specijalne policije Šekovići. Zadatak njegovog odreda je bio da obezbede putnu komunikaciju Bratunac–Milići jer su tu bila borbena dejstva. Bili su raspoređeni duž komunikacije 12. jula 1995. godine, on se nalazio na oko 800 metara od ZZ Kravice. Tu lokaciju su napustili 13. jula 1995. godine jer je poginuo njihov saborac Krsto Dragičević. Naime, njemu je jedan od zarobljenika iz hangara u Kravici oteo pušku i ubio ga, pa je iz tog razloga došlo do incidenta. Video je oko 15 ubijenih ispred hangara. Na toj lokaciji su se nalazili i

---

²¹⁷ Ibid.

²¹⁸ Ibid.

²¹⁹ Ibid.

pripadnici VRS. Nije mu poznato koja jedinica ih je zamenila na položaju. Za ubistva u Kravici saznao je iz medija nakon akcije.²²⁰

Svedok odbrane Mendeljev Đurić (pravnosnažnom presudom suda BiH osuđen za genocid izvršen ubijanjem zarobljenika u ZZ Kravice) izjavio je da poznaje optuženog Nedeljka Milidragovića. Objasnio je da je u vreme kritičnog događaja pripadao jedinici Centra za obuku Jahorina kao instruktor. Tu je bilo ukupno 12 instruktora i niko nikada nije imao zvanje komandira čete. U Centar su na obuku dolazile jedinice sa starešinama i prvi put su uhapšeni u Srbiji došli kao neorganizovana grupa. Jedan od instruktora bio je i optuženi Milidragović, i među njima nije postojala nikakva nadređenost. Njegova jedinica otišla je na teren u Srebrenicu, njih oko 80, ali svedok nije boravio na području Kravice. Prvi i drugi dan su bili u Potočarima na obezbeđivanju evakuacije civila i u popodnevnim časovima su se povlačili. Nije mu poznato ništa o obezbeđenju putne komunikacije Bratunac-Milići i ZZ Kravice. Njegova jedinica bila je i u pretresu terena, koji su vršili pod kontrolom vojske. Tokom boravka na terenu nikome nije prenosio naređenja, već je kao instruktor vodio grupu od oko 15 ljudi. Otuženi Milidragović je takođe imao svoju grupu. Nije bio ovlašten da izdaje naređenja jer nije postojala organizaciona struktura jedinice sa Jahorine. Nije bilo nikakvog rasporeda i ova jedinica nije bila vojna formacija. Imali su samo internu organizaciju da bi mogli da funkcionišu. O događajima u ZZ Kravice nije imao nikakvih saznanja – o istim je saznao tek tokom suđenja.²²¹

Odbacivanje optužnice u odnosu na optuženog Dragoslava Parovića

68

Sudski veštak, neuropsihijatar prof. dr Ljubica Leposavić iznela je ispred sudske-psihijatrijskog odbora Medicinskog fakulteta u Beogradu nalaz veštačenja optuženog Dragoslava Parovića. Prema nalazu veštaka optuženi nije procesno sposoban, jer se njegovo zdravstveno stanje, utvrđeno prilikom veštačenja koje je obavljeno pre dve godine, znatno pogoršalo. Sudski veštak psiholog Emilija Erić takođe je navela da optuženi Dragoslav Parović, zbog pogoršanja zdravstvenog stanja, više nije procesno sposoban.²²²

Sudska veče donelo je rešenje kojim je, zbog trenutne procesne nesposobnosti, odbacio optužnicu u odnosu na optuženog Dragoslava Parovića.

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine zakazano je 10 sudećih dana od kojih su održana samo dva, tokom kojih je vršen uvid u pismene dokaze koji se nalaze u predmetu. Suđenja su dva puta odlagana zbog odsutnosti člana sudske veće, jednom zbog odsutnosti branioca, četiri puta zbog izostanka po nekog od optuženih a jednom zbog traženja izuzeća postupajućeg zamenika tužioca i predsednice sudske veće.

---

220 Transkript sa glavnog pretresa od 29. novembra 2021. godine.

221 *Ibid.*

222 Transkript sa glavnog pretresa od 8. februara 2021. godine.

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Tužilaštvo BiH je podiglo optužnicu za genocid protiv Milidragovića i Goljanina, koju je Sud BiH potvrdio još tokom jula meseca 2012. godine. Međutim, njima se nije moglo suditi u BiH, jer žive u Srbiji od završetka rata u BiH 1995. godine. Na osnovu Protokola o saradnji u progonu osumnjičenih za ratne zločine, zločine protiv čovečnosti i zločin genocida, koji su 2013. godine potpisali TRZ i Tužilaštvo BiH, u ovom predmetu dva tužilaštva su ostvarila veoma dobru razmenu informacija i dokaza, koja je rezultirala i pokretanjem postupka za zločin u Srebrenici pred domaćim pravosuđem.

Selektivna optužnica

U skladu sa svojom ustaljenom praksom, TRZ je u ovom predmetu optužilo isključivo niskorangirane osobe. Naime, prvooptuženi i najviše rangirana osoba u ovom predmetu je u vreme izvršenja dela bio komandir voda. FHP je još 2010. godine podneo TRZ-u krivičnu prijavu protiv nekoliko visokorangiranih pripadnika VRS zbog krivičnog dela genocid u Srebrenici, a koji žive u Srbiji, pojavljuju se u javnosti i u medijima²²³ i dostupni su državnim organima.²²⁴ Prijavom su, pored ostalih, obuhvaćeni Petar Salapura, ondašnji pukovnik VRS i načelnik Uprave za obaveštajne poslove Glavnog štaba, Milorad Pelemiš, komandant 10. diverzantskog odreda Glavnog štaba VRS, za kojim je raspisana međunarodna poternica, kao i Dragomir Pećanac, major VRS i zamenik komandira Vojne policije Bratunačke lake brigade iz sastava Drinskog korpusa VRS. Ove osobe, međutim, do danas nisu optužene.

69

Dugo trajanje postupka

Glavni pretres u ovom predmetu počeo je 12. decembra 2016. godine, i nakon šest godina nalazi se u fazi dokaznog postupka. Glavni pretresi su u više navrata odlagani zbog odsustva nekog od optuženih i traženja izuzeća sudskega veća, ali se suđenja nisu mogla održavati ni u periodu od jula 2017. godine do 1. marta 2018. godine, jer je optužnica bila odbačena, kao i iz razloga jer Apelacioni sud dva puta nije blagovremeno vratio spise predmeta koji mu je bio prosledjen radi odlučivanja o žalbama na odluke postupajućeg sudskega veća. Tokom 2020. godine suđenja se zbog epidemiološke situacije izazvane korona virusom nisu održavala tokom vanrednog stanja. Tokom 2022. godine suđenja su četiri puta odlagana zbog izostanka nekog od optuženih, ali i zbog odsutnosti jednog člana sudskega veća, i branilaca. U predmetima sa većim brojem optuženih i njihovih branilaca, postoji realna mogućnost većeg broja odlaganja glavnih pretresa zbog izostanka nekog od njih, na šta sud nije u mogućnosti da utiče.

²²³ Videti npr. gostovanje Milorada Pelemiša u emisiji „Goli život“ 2014. godine, dostupno na <https://www.youtube.com/watch?v=BPQUIH78yhI>, pristupljeno dana 30. decembra 2022. godine.

²²⁴ FHP, saopštenje, „Krivična prijava za genocid u Srebrenici“, 16. avgust 2010. godine, dostupno na <http://www.hlc-rdc.org/?p=13072>, pristupljeno dana 30. decembra 2022. godine.

VII. Predmet Zvornik-Standard²²⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 10.05.2019.	
Datum početka suđenja: 27.09.2019.	
Postupajući tužilac: Ognjen Đukić	
Optuženi: Dalibor Maksimović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet je ustavljen iz BiH	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Snežana Nikolić-Garotić sudija Vinka Beraha-Nikićević
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 5
Rang optuženih: bez čina	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 53
Broj žrtava: 4	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1
Broj ispitanih svedoka: 16	Broj ispitanih sudskih veštaka: 1
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

70

²²⁵ Predmet *Zvornik-Standard*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/zvornik.html>, pristupljeno dana 14. decembra 2022. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi Dalibor Maksimović²²⁶ tereti se da je kao pripadnik vojne jedinice TO Milići, dana 18. aprila 1992. godine, u popodnevni satima, u objektu „Standard“ u Karakaju (Opština Zvornik, BiH) – u kom objektu je na spratu bila stacionirana srpska SJB Zvornik, a u prizemlju objekta stacionirani pripadnici vojnih formacija, između ostalih i njegova jedinica – nakon saznanja da je tog dana u Zvorniku poginuo njegov saborac, kada su sa sprata iz prostorija policijske stanice sprovedena privredna civilna lica bošnjačke nacionalnosti sa lisicama na rukama, i to braća Iljaz, Nijaz i Nedžad Karaosmanović, Fadil Čirak i jedno NN lice, istim pucao rafalnim hicima u leđa, ubivši pri tom na licu mesta Fadila Čiraka, te Iljaza i Nijaza Karaosmanovića, dok je NN lice uspelo pobeci. Zatim je optuženi zajedno sa još jednim NN vojnikom prišao Nedžadu Karaosmanoviću, koji je u tim trenucima davao znake života, te su istog do smrti udarali nogama po telu.²²⁷

Odbrana optuženog

Optuženi se u ovoj fazi postupka branio čutanjem.²²⁸

Svedoci u postupku

71

Svedoci/oštećene Fehrija Čirak, kojoj je stradao suprug Fadil, Alija Handžić, kojoj su stradala braća Iljaz, Nijaz i Nadžad Karaosmanović, Zilha Karaosmanović, kojoj je stradao suprug Iljaz Karaosmanović i Mila Karaosmanović kojoj je stradao suprug Nedžad Karaosmanović, nisu imale neposrednih saznanja o kritičnom događaju. Svedokinja Fehrija Čirak navela je da je 7. aprila 1992. godine, kada su počela ratna dejstva u Zvorniku, sa suprugom Fadilom i decom otišla u Beograd kod prijateljice. Preko TV-a su videli da je novoformirana srpska vlast u Zvorniku uputila javni poziv stanovnicima Zvornika da se vrate u grad i da prijave svoju imovinu, pa je njen suprug Fadil odlučio da se vrati. Prilikom prvog pokušaja da uđe u Zvornik nije uspeo, ali je nakon dva dana otišao ponovo, nakon čega mu se izgubio svaki trag. Dobila je informaciju da je njen suprug bio zatvoren u „Alhosu“ radi ispitivanja, da je jedan od pripadnika srpske vojske stradao u Zvorniku, te da je, u znak odmazde, neko ubio njenog supruga Fadila i trojicu braće Karaosmanović.²²⁹

226 Optuženi je pravnosnažnom presudom Višeg suda u Beogradu K.Po2 8/2017, od 23. septembra 2019. godine, koja je potvrđena presudom Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po24/20 od 17. septembra 2020. godine osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, izvršenog 9. maja 1992. godine na području opština Bratunac i Milići.

227 Optužnica TRZ KTO br. 1/2019 od 10. maja 2019. godine, dostupno na https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/anonim_maksimovic.pdf, pristupljeno 14. decembra 2022. godine.

228 Transkript sa glavnog pretresa od 27. septembra 2019. godine.

229 Transkript sa glavnog pretresa od 7. novembra 2019. godine.

Svedokinja Alija Handžić navela je da je na početku rata cela njena porodica izbegla iz Zvornika i otišla u Šabac kod ujaka njene snaje Ljilje, Nijazove supruge. Nijaz je prijavio Crvenom krstu u Šapcu da su izbegli. Nakon par dana videli su na TV-u kako Branko Grujić, tadašnji predsednik opštine Zvornik, poziva stanovništvo da se vrati i prijavi svoju imovinu. Zbog toga su njene dve snaje odlučile da odu u Zvornik, pa ih je Nijaz odvezao na autobusku stanicu. U međuvremenu su, u kuću gde su bili smešteni, došla dva muškarca u civilu i tražila Nijaza, rekavši da se javi u SUP u Šapcu. Čim se Nijaz vratio, otišao je da se javi u SUP, i dok je bio тамо, došla su ponovo ista dvojica muškaraca i pozvala ostalu braću, odnosno Ilijaza i Nedžada da krenu u SUP. Tada ih je poslednji put videla. Prvi put je došla do saznanja o sudbini svoje braće tokom 1999. godine, kada ju je jedan taksista iz Memića prepoznao i rekao joj da je čuo za njihovu tragediju i da joj je braću ubio neko iz Milića. Svedokinjina prijateljica Edina, koja je udata za Mimu Perića, obućara iz Milića, ispričala je njihovoj majci da joj je sinove ubio „Dača iz Milića“, koji se time hvalio njenom mužu. O sudbini svoje braće čula je i od Zorana Crnogače iz Zvornika, koji je došao kod nje tokom 2007. godine, i ispričao da je bio priveden i vezan za radijator u objektu u kojem je neki vojnik iz Milića ubio njenu braću. Takođe je rekao da je sa njenom braćom ubijen i Fadil Čirak.²³⁰

Svedok Božo Drmonjić, saborac optuženog, naveo je da je u Zvorniku, u prizemlju objekta u kojem su bili smešteni, kritičnog dana čuo neku pucnjavu, te da je kasnije saznao da je ubijen neki čovek. Nije mu poznato gde se nalazio optuženi u vreme pucnjave. Istakao je da je 17. decembra 2009. godine Državnoj agenciji za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine (SIPA) dao iskaz pod pritiskom, i da mu je prilikom davanja istog prečeno. Pretili su mu pripadnici SIP-e, pa čak i njegovoj čerki koja je u Francuskoj. Ucenjivali su ga da će „dobiti 20 godina ako ne potpiše“, pa stoga nisu tačni navodi iz tog iskaza da je bio očevidec kritičnog događaja i da je upravo on oteo pušku optuženom nakon što je ovaj pucao u civile.²³¹

72

Svedok Pero Milanović, takođe saborac optuženog, objasnio je da je nekoliko dana pre kritičnog događaja njihova jedinica došla iz Milića u Zvornik, sa zadatkom da čuva vitalne objekte u gradu. Po dolasku u Zvornik bili su smešteni u prostorije u prizemlju objekta koji je pripadao preduzeću „Standard“. Kritičnog dana nalazio se u „Standardu“, u prizemlju, u prostoriji u kojoj je spavao, kada je putem radio-veze saznao da je u gradu poginuo pripadnik njihove jedinice Miladin Vujadinović, zvani Luta. U jednom trenutku na hodniku se čula rafalna paljba, pa je izašao da vidi o čemu se radi. Video je optuženog sa oružjem u ruci i ljude koji su ga držali i pokušavali da mu uzmu oružje. Na podu hodnika primetio je nepomično telo muškarca u civilnoj odeći, oko kojeg se širila krv. Optuženog su odveli negde na sprat istog objekta i tamo ga zadržali tokom noći. Sutradan se cela jedinica vratila za Miliće, ali nije siguran da se i optuženi vratio zajedno sa jedinicom. Naveo je da je, pred nadležnim organima u BiH, u ranijem periodu davao iskaz u vezi sa ovim događajem, te da na njega niko nikada nije vršio pritisak u vezi sa tim.²³²

---

230 *Ibid.*

231 *Ibid.*

232 Transkript sa glavnog pretresa od 18. decembra 2019. godine.

Svedokinje/oštećene Zilha Karaosmanović i Mila Karaosmanović o kritičnom događaju nisu imale neposrednih saznanja. Svedokinja/oštećena Zilha Karaosmanović, supruga ubijenog Ilijaza Karaosmanovića, objasnila je da je pre početka ratnih dešavanja u BiH sa svojom porodicom, suprugom Ilijazom i dvojicom sinova, živela u Zvorniku u sopstvenoj kući. U Zvorniku su, u porodičnoj zajednici, živeli njeni svekar i svekrva, never Nedžad sa suprugom Milom i decom, te zaova Alija sa suprugom i decom. Suprugov brat Nijaz takođe je živeo u Zvorniku sa suprugom Ljiljom i decom, u svom stanu. Na početku rata cela porodica je izbegla iz Zvornika i otišla u Šabac, kod ujaka njene jetrve Ljilje. Ljiljin suprug Nijaz je prijavio Crvenom Krstu u Šapcu da su izbegli. Nakon par dana videla je na TV-u kako tadašnji predsednik opštine Zvornik poziva stanovništvo da se vrati i prijavi svoju imovinu. Zbog toga je odlučila da zajedno sa jetrvom Milom ode u Zvornik, pa ih je njen never Nijaz odvezao na autobusku stanicu. Prvo su otišle u Mali Zvornik, kod svedokinjine porodice, kako bi videle kakva je situacija u Zvorniku. Po dolasku u Mali Zvornik, Alija ih je telefonom obavestila da je nakon njihovog odlaska policija odvela svu trojicu braće Karaosmanovića, odnosno Ilijazu, Nijaza i Nedžada. Kada je to saznala, otišla je u Zvornik u stanicu policije, sa namerom da sazna o sudbini svog supruga i njegove braće. Komandir stанице police joj je rekao da su njenog supruga i njegovu braću odveli u prostorije „Standarda“, gde navodno treba da ih ispitanu. Zajedno sa Milom je otišla do „Standarda“, ali nisu mogle da uđu u objekat, jer su videle da se u krugu nalazi mnogo vojnika. Vojnici su im svašta dobacivali, pa im je jedan od njih posavetovao i da odu, a da će njihovi muževi biti ispitani i pušteni. Ostale su u Zvorniku još sedam-osam dana, ali o sudbini svojih muževa nisu uspele ništa da saznaju. Napustile su Zvornik i vratile se u Mali Zvornik kod roditelja. Dana 23. aprila 1992. godine, izvesni Ostoja iz Zvornika rekao je radnom kolegi njenog komšije da je bio prisutan kada su u „Standardu“ ubijena sva tri brata Karaosmanovića. Tu informaciju joj je prenela osoba koja želi da ostane anonimna. Posmrtni ostaci njenog supruga pronađeni su nakon rata na lokalitetu Kazan Bašča u Zvorniku, identifikovani i predati porodici.²³³

Identičan iskaz dala je i svedokinja/oštećena Mila Karaosmanović.²³⁴

Svedok optužbe, Petar Golić, naveo je da je tokom rata bio pripadnik Miličkog bataljona, čija je Rudnička četa početkom aprila 1992. godine otišla u Zvornik sa zadatkom da čuva fabriku Glinica. Po dolasku u Zvornik bili su smešteni u zgradu današnjeg Tehnološkog fakulteta, tada firme „Standard“, ali su dobili zadatak da stražare po punktovima u gradu. Kritičnog dana u gradu je poginuo pripadnik njihove jedinice Milutin Vujadinović zvani Luta, pa je otišao sa dvojicom vojnika da dovezu njegovo telo u prostorije „Standarda“. U međuvremenu se dogodio taj „nered“ u „Standardu“. Kada je došao sa Lutinim telom, zatekao je u „Standardu“ metež i video na hodniku kraj stepenica koje vode na sprat na podu jedno telo. Misli da je taj čovek bio u civilnoj odeći. Na zidu je video tragove od metaka. Pričalo se da je jedna osoba iskočila kroz prozor i pobegla. Optuženog tada nije video.²³⁵

Svedok optužbe Goran Kaldešić je objasnio da je početkom aprila meseca 1992. godine bio pripadnik TO Milići, te da je njegova jedinica upućena u Zvornik sa zadatkom čuvanja vitalnih privrednih

²³³ Transkript sa glavnog pretresa od 21. februara 2020. godine.

²³⁴ Ibid.

²³⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 25. juna 2020. godine.

objekata. Po dolasku u Zvornik smešteni su u prostorije koje su se nalazile u prizemlju objekta „Standard”, dok je na spratu objekta bila smeštena policija. Svedok je dežurao na punktu u gradu kada je preko radio-uredaja obavešten o pogibiji saborca zvanog Luta. Tada su krenuli prema „Standardu”, a po dolasku u objekat saznao je da se jedan vojnik ranio. Video je ljude na hodniku objekta, a od nekih boraca je čuo da su osoba zvana Žuć i njegovi ljudi ubili nekog zarobljenika, a da je jedan pobegao.²³⁶

Svedok optužbe Savo Đukanović naveo je da je bio pripadnik rezervnog sastava JNA u Milićima i da je grupa od oko 50 ljudi upućena u Zvornik radi obezbeđenja vitalnih objekata u gradu i zaštite stanovništva. U Zvorniku su bili smešteni u prostorije objekta „Standarda“, u kojem je bila, u jednom delu, i policija iz Zvornika. Svedok je bio raspoređen na obezbeđenju bolnice u Zvorniku, gde je znao i da prespava. Došao je u prostorije „Standarda“ nakon što se čulo da je poginuo njihov saborac zvani Luta. Tada je čuo da je u objektu neko pucao i ubio čoveka. Pričalo se da je to bio neko od pripadnika Žućine jedinice. Optuženog poznaje, on nije bio pripadnik njihove jedinice, niti ga je video u Zvorniku.²³⁷

Svedok optužbe Petko Panić bio je, u vreme kritičnog događaja, pomoćnik komandira policije u Zvorniku. Bili su smešteni u prostorijama objekta „Standarda“, gde je pored redovne policije bila smeštena i vojna policija, kao i vojska. Kritičnog dana, kada se sa terena vratio u „Standard“, video je u hodniku u prizemlju kako u lokvi krvi leže tri muška tela. Prepoznao je braću Ilijazu i Nijaza Karaosmanovića i osobu koja je radila kao dispečer na autobuskoj stanici u Zvorniku. Jedan od prisutnih vojnika mu je tada rekao da je ih je ubio neko iz Miličke čete, u znak osvete zbog pogibije saborca.²³⁸

74

Svedok optužbe Zoran Obradović je sve do penzionisanja radio u Zvorniku kao policajac. U aprilu mesecu 1992. godine novoformirana Srpska policija bila je smeštena u prostorijama objekta „Standard“. Pored policije, tu su bili smešteni pripadnici TO, rezervnog sastava policije i pripadnici paravojnih formacija. O kritičnom događaju nema neposrednih saznanja – kolege policajci su mu ispričale da je u gradu ubijen mladić iz Milića, te da su, u znak osvete, pripadnici te jedinice ubili braću Karaosmanović i Fadila Čiraka.²³⁹

Svedokinja/oštećena Ljiljana Stiner je supruga pok. Nijaza Karaosmanovića. Navela je da su na Bajram, odnosno 4. aprila 1992. godine shvatili da treba privremeno da napuste Zvornik iz bezbednosnih razloga. Čitava porodica Karaosmanovića otišla je u Šabac, kod svedokinjinog ujaka. Par dana po dolasku u Šabac njen suprug je otišao u policiju da se prijavi. Ubrzo nakon prijavljivanja došla je policija i tražili su da sa njima krenu i ostala dva suprugova brata, navodno da ih ispitaju. Tada ih je svedokinja poslednji put videla. Obzirom da se nisu vraćali iz policije, svedokinja je sa ocem otišla da se za njih rasplita. U policiji u Šapcu im je rečeno da su prebačeni u Zvornik. Kada je bila na Karakaju i išla pešice sa ocem prema Zvorniku, naišao je kamion sa vojnicima u kom je bio njihov poznanik

---

236 Transkript sa glavnog pretresa od 7. decembra 2020. godine.

237 Transkript sa glavnog pretresa od 19. januara 2021. godine.

238 *Ibid.*

239 Transkript sa glavnog pretresa od 1. marta 2021. godine.

Ostoja, koji joj je rekao da ne ide u Zvornik jer nije bezbedno, i da su njen suprug i oba devera ubijeni. I pored upozorenja, svedokinja je otišla u Zvornik. Obilazila je mesta za koja je čula da su u njima zatočeni Muslimani i raspitivala se za supruga. Sledeće nedelje svedokinja je ponovno došla u Zvornik, u svoj stan i u kuću svojih roditelja, gde je primetila da je sve ispreturnano i da su vredne stvari odnete. Tada joj je rečeno da pita osobu koju su zvali Žuća, koji je bio „neki kao komandant“, za sudbinu supruga i devera. Tako je i postupila, a Žuća joj je rekao da su Karaosmanovići učinili veliku nepravdu srpskom narodu i da zbog toga ne očekuje ništa dobro. Kasnije je porodici rečeno da su njen suprug i braća ubijeni 15. aprila 1992. godine. Bilo je govora da su zatvoreni kako bi od njihovog oca tražili otkupninu, jer se znalo da su imućna porodica. Posmrtni ostaci supruga Nijaza i njegove braće pronađeni su nakon rata na lokaciji Kazan Bašča i predati porodici.²⁴⁰

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine bilo je zakazano pet sudećih dana, od kojih su tri održana, tokom kojih je ispitan jedan sudski veštak i pokušano ispitivanje jednog svedoka optužbe.

Sudski veštak, neuropsihijatar dr Branko Mandić, izjašnjavao se o procesnoj sposobnosti svedoka Zorana Crnogače. Objasnio je da je svedok u trenutku davanja iskaza, odnosno 27. novembra 2017. godine, bio procesno sposoban. Prema raspoloživoj medicinskoj dokumentaciji, on je lečeni alkoholičar. Međutim, kod istog se ne registruje poremećaj zapamćivanja i reprodukcije zapamćenog. Svedok je pretrpeo i moždani udar, ali se iz postojeće dokumentacije ne može utvrditi kada, s obzirom da je to konstatovano u medicinskoj dokumentaciji 15. novembra 2017. godine. Posledice moždanog udara mogu biti motorne prirode, a iz nalaza psihijatra iz marta 2018. godine ne registruju se nikakvi psihološki ispadni. Napomenuo je da je alkoholizam bolest zavisnosti a ne duševna bolest. Sećanja na ranije događaje su kod alkoholizma očuvana.²⁴¹

Sud je pokušao da ispita svedoka optužbe Nenada Jovića. Ispitivanje svedoka se vršilo putem video-konferencijske veze sa sudom u Nemačkoj. Sa svedokom je bila otežana komunikacija, pa je njegova supruga, u čijoj pratnji je svedok pristupio sudu, navela da isti ima problem sa govorom, da boluje od demencije, da je porodica pre tri-četiri godine primetila promene u vidu naglog pogoršanja, i da svedok ide kod psihijatra poslednjih pet-šest godina.²⁴²

Nakon ovoga, sudska veća je zatražilo dostavljanje medicinske dokumentacije sa kojom svedok raspolaže, kako bi se utvrdila njegova procesna sposobnost, kako sada, tako i 13. decembra 2017. godine, odnosno u vreme davanja iskaza pred nadležnim organima BiH.²⁴³

Do kraja 2022. godine tražena medicinska dokumentacija nije bila dostavljena sudu.

²⁴⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 1. oktobra 2021. godine.

²⁴¹ Transkript sa glavnog pretresa od 27. januara 2022. godine.

²⁴² Transkript sa glavnog pretresa od 19. maja 2022. godine.

²⁴³ Ibid.

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, s obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH. Radi se o drugoj ustupljenoj optužnici protiv istog optuženog.²⁴⁴

Prekomerna i nepotrebna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ u okviru odeljka „Optužnice“²⁴⁵, anonimizovana je na način da je objavljen samo dispozitiv iste, u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.²⁴⁶ Naime, tim Pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način“²⁴⁷. Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva istu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja“²⁴⁸, ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“.²⁴⁹ Kako je anonimizovano ime optuženog, ali i žrtava, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog Pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koja se terete za izvršenje ratnih zločina čije izvršenje izaziva veliku društvenu opasnost, ali i njihovih žrtava, čije pominjanje u javnosti predstavlja vid satisfakcije za žrtve i njihove porodice i preduslov za priznavanje patnji koje su pretrpele, pre svega na osnovu svog identiteta. U isto vreme, nije bilo mesta anonimizaciji imena i prezimena optuženog, jer je njegov

²⁴⁴ Po prvoj ustupljenoj optužnici Tužilaštva BiH, postupak se protiv optuženog vodio u predmetu *Bratunac*, K.Po2 8/2017. u kojem je doneta pravnosnažna presuda 17. septembra 2020. godine.

²⁴⁵ Optužnica TRZ KTO br. 1/2019 od 10. maja 2019. godine.

²⁴⁶ Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%BC%D0%8B%D0%BC%D0%8B%D0%90%D0%9E%D0%90%D0%90%D0%90%D0%90.pdf, pristupljeno 30. decembra 2022. godine.

²⁴⁷ *Ibid*, član 1, stav 2.

²⁴⁸ *Ibid*, član 5, stav 1.

²⁴⁹ *Ibid*, član 5, stav 2.

identitet i pre nego što je TRZ podiglo optužnicu, bio poznat javnosti. Naime, on je prvobitno optužen u BiH, pa je o toj optužnici i postupku koji je protiv njega pokrenut, još 2018. godine u više navrata izveštavamo u BiH.²⁵⁰

---

250 Detektor, *Maksimović: potvrđena optužnica za zločine u Zvorniku*, dostupno na <https://detektor.ba/2018/05/03/maksimovic-potvrđena-optuznica-za-zlocine-u-zvorniku/>, pristupljeno 14. januara 2023. godine; Sud BiH obaviješten da će se postupak protiv Dalibora Maksimovića voditi u Srbiji, dostupno na <https://detektor.ba/2019/06/14/sud-bih-obavijesten-da-ce-se-postupak-protiv-dalibora-maksimovica-voditi-u-srbiji/>, pristupljeno 14. januara 2023. godine.

VIII. Predmet *Kalinovik*²⁵¹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: ponovljeni prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 26. septembar 2019.	
Datum početka suđenja: 13. januar 2020.	
Postupajući tužilac: Ljubica Veselinović	
Optuženi: Dalibor Krstović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet ustupljen iz BiH	
Postupajuće veće	sudija Zorana Trajković, predsednica veća sudija Mirjana Ilić, članica veća sudija Dejan Terzić, član veća
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 7
Rang optuženih: bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Broj žrtava: 1	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2
Broj ispitanih svedoka: 17	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Ponovljeni prvostepeni postupak	

²⁵¹ Predmet *Kalinovik*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/kalinovik.html>, pristupljeno dana 12. januara 2023. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi se tereti da je, kao pripadnik Vojske Republike Srpske, tačno neutvrđenog dana u avgustu 1992. godine, u večernjim satima, zajedno sa NN saborcem došao do Osnovne škole „Miladin Radojević“ u Kalinoviku, u kojoj su se nalazili nezakonito zaroobljeni civilni bošnjačke nacionalnosti iz Kalinovika i okolnih mesta, i to uglavnom žene i deca, ušao u učionicu u kojoj se nalazila oštećena B1, pozvao je po imenu i rekao joj da izađe napolje. Nakon što je ista izašla, vodeći sa sobom svoje maloletno dete, naredio joj je da vrati dete jer će ga u protivnom silovati, pa kada je oštećena B1 to učinila, odveo ju je u susednu učionicu u kojoj nije bilo nikoga i naredio joj da se skine. Kada je oštećena to odbila, pretio joj je da će uzeti njenu decu, pa se oštećena, u strahu za život svoje dece, skinula, nakon čega ju je optuženi silovao, preteći da nikome ne sme reći za silovanje, jer će prvo stradati njena deca, pa ona. Nakon izvršenog silovanja, optuženi joj je naredio da se ne oblači i izašao iz učionice, u koju je odmah ušao njegov NN saborac i silovao oštećenu.²⁵²

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je tokom oružanog sukoba bio pripadnik Vojske Republike Srpske, i da je bio običan borac. U selu Rudice u opštini Kalinovik imao je rodbinu – babu i dedu, stričeve – koju je posećivao. To selo je mešovitog nacionalnog sastava – u njemu su živeli Srbi i Muslimani. Poznavao je svoje komšije Muslimane. Početkom avgusta meseca 1992. godine nalazio se na položaju koji je bio iznad sela Rudice. Počela je velika ofanziva pripadnika Armije BiH na Trnovo, pa se zabrinuo za svoju rodbinu. Došao je u Kalinovik i sa tri druga otišao u prostorije OŠ „Miladin Radojević“, gde su se nalazili zaroobljeni Muslimani, kako bi se raspitao o svojoj rodbini. Naime, zaroobljene Muslimane su razmenjivali za zaroobljene i poginule pa, kako mu je poginuo stric, došao je da se raspita oko razmene. Sa njim su tada bili Nenad Ćiro, Nenad Jokić i Zoran Popović, koji je kasnije poginuo. Optuženi je nosio uniformu i pancir, a bio je naoružan puškom i bombama. Dolaskom u školu primetio je nekoliko vojnika ili policajaca, kao i neke civile, žene i decu, ali ni sa kim od njih nije razgovarao, niti je među njima video nekog poznatog. Pitao je jednog od vojnika šta se dešava, i nakon petnaestak minuta otišao je iz škole. Nikada više nije dolazio u školu po informacije, jer je već sutradan prebačen u mesto Dobro Polje, na liniju odbrane. Ime i prezime oštećene B1 nije u mogućnosti da poveže sa nekim određenim likom, jedino zaključuje po njenom prezimenu da može biti iz okoline njegovog sela.²⁵³

²⁵² Optužnica TRZ KTO 2/19 od 26. septembra 2019. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_19_%D0%8B%D0%B8%D1%80.pdf, pristupljeno 12. januara 2023.

²⁵³ Transkript sa glavnog pretresa od 13. januara 2020. godine.

Svedoci u postupku

Svedokinja Memna Jašarević nije imala neposrednih saznanja o kritičnom događaju, dok je prilikom ispitivanja zaštićenog svedoka B5 javnost bila isključena.²⁵⁴

Svedok Elvir Čusto o silovanju oštećene B1 zna iz majčine priče, koja je bila zatočena u OŠ „Miladin Radojević“ u Kalinoviku zajedno sa oštećenom. Majka mu je ispričala da je jednog dana optuženi Krstović došao po oštećenu i izveo je iz učionice u kojoj su se nalazile. Kada se oštećena vratila, bila je u teškom stanju, „pa se moglo naslutiti da je bila zlostavljana“, jer se tresla i plakala.²⁵⁵

Svedok Duško Mandić je u vreme kritičnog događaja bio rezervni policajac koji je radio na obezbeđenju OŠ „Miladin Radojević“ u Kalinoviku. U školi su u prvo vreme bile smeštene Srpske koje su izbegle iz Konjica, pa potom muškarci bošnjačke nacionalnosti, a zatim Bošnjakinje sa decom. Tokom avgusta meseca 1992. godine u prostorije škole ulazili su pripadnici paravojnih jedinica. Naveo je da mu se jedno jutro, kada je došao u školu, oštećena B1 požalila da ju je silovao komšija, s tim što on tada nije znao o kome se radi, niti ga je poznavao. Kasnije je saznao ime optuženog.²⁵⁶

Svedok Milan Lalović naveo je da je tokom jula i avgusta meseca 1992. godine, kao pripadnik rezervnog sastava policije, vršio obezbeđenje OŠ „Miladin Radojević“ u Kalinoviku. Nije video da je neko silovan, ali je kasnije čuo o tome. Nikada u životu nije video optuženog Krstovića. Predsednica veća predočila je svedoku deo njegovog iskaza od 18. oktobra 2007. godine, koji je dao pred nadležnim organima BiH, u kom je naveo da se seća silovanja oštećene B1 jer je zajedno sa Slavkom Lalovićem zvanim Ustaša bio u smeni kada je u školu došao optuženi Krstović, koji je sa Lalovićem otišao do druge prostorije. Od drugih stražara je ubrzo saznao da je Krstović tom prilikom silovao ženu. Svedok je potvrđio da su ovi navodi njegovog iskaza tačni.²⁵⁷

80

Svedok Tahir Panjeta bio je tokom avgusta meseca 1992. godine četiri dana zatočen u prostorijama OŠ „Miladin Radojević“ u Kalinoviku. Video je da su zatočenici bili zlostavljeni. Za optuženog je čuo kasnije, od žena koje su bile zatočene – one su mu pričale da ih je optuženi maltretirao.²⁵⁸

Svedoci odbrane Nenad Jokić i Nenad Čiro, saborci optuženog, naveli su da su došli pred OŠ „Miladin Radojević“ zajedno sa optuženim, Nenadom Čirom i sada pokojnim Zoranom Popovićem, da bi se rasipitali o članovima svoje porodice, obzirom da nisu znali šta je sa njima nakon što su muslimanske snage preuzele kontrolu nad Trnovom. Tom prilikom su bili u uniformama i naoružani. U školu nisu mogli da uđu jer ju je čuvala policija – došli su samo do ulaznih vrata.²⁵⁹

Prilikom ispitivanja oštećene/zaštićene svedokinje B1 javnost je bila isključena.²⁶⁰

254 Transkript sa glavnog pretresa od 14. jula 2020. godine.

255 Transkript sa glavnog pretresa od 6. oktobra 2020. godine.

256 *Ibid.*

257 *Ibid.*

258 Transkript sa glavnog pretresa od 3. novembra 2020. godine.

259 *Ibid.*

260 Transkript sa glavnog pretresa od 10. decembra 2020. godine.

Tokom dokaznog postupka izvršen je uvid u iskaze zaštićenih svedoka B2, B4 i B6 koje su dali pred Tužilaštvo BiH, jer ovi svedoci zbog svog zdravstvenog stanja nisu u mogućnosti da pristupe sudu.²⁶¹

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 13. maja 2021. godine presudu kojom je Dalibora Krstovića oglasio krivim zbog silovanja Bošnjakinje i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od devet godina, dok je oštećenu B1, radi ostvarivanja imovinskopravnog zahteva, uputio na parnicu.²⁶²

Sudsko veće je utvrdilo da je optuženi, kao pripadnik VRS, neutvrđenog dana tokom avgusta 1992. godine u večernjim satima, došao do OŠ „Miladin Radojević“ u Kalinoviku, ušao u učionicu u kojoj su bili zatvoreni civili bošnjačke nacionalnosti, te imenom pozvao oštećenu B1 rekavši joj da izade iz učionice. Nakon što je ista to učinila i sa sobom povela maloletno dete, naredio joj je da vrati dete. Kada je oštećena odbila da to učini, zapretio je da će joj silovati dete, pa je oštećena vratila dete u učionicu i izašla na hodnik. Optuženi ju je potom odveo u praznu učionicu, u koju je sa njima ušao i jedan NN pripadnik VRS koji je ubrzo izašao. Optuženi joj je naredio da se skine, a kada je oštećena to odbila, pošao je prema vratima govoreći da će joj uzeti decu, pa je oštećena, u strahu za život svoje dece, skinula odeću. Nakon toga ju je optuženi silovao, a posle silovanja naredio joj da se ne oblači, već je izašao iz učinioce, da bi odmah ušao NN vojnik koji ju je takođe silovao. Optuženi je tada ušao u učionicu i zapretio oštećenoj da ne sme nikome da kaže za to jer će u protivnom prvo stradati njena deca, a zatim i ona.

Iz saglasnih i detaljnih iskaza svedoka Fadile Hatić, Naze Pervan, Hasnije Ahatović, svedoka pod pseudonomom B2 i B3 koje su zajedno sa oštećenom B1 bile zatvorene u OŠ „Miladin Radojević“ u Kalinoviku, a koje je sud prihvatio ocenivši ih kao pouzdane, utvrđeno je na koji način je optuženi izveo oštećenu iz učionice, šta se dešavalо sa njenom decom i u kakvom stanju je bila oštećena kada se vratila. Njihovi iskazi su potkrepljeni iskazima oštećene, kao i svedoka Duška Mandića, koji je radio kao obezbedenje škole i koji je naveo da mu je oštećena, koju je poznavao od ranije, uplakana ispričala da ju je prethodne noći silovao komšija Dalibor Krstović.

Sud je prihvatio iskaz oštećene B1 kao uverljiv i iskren, obzirom da je ista vrlo detaljno opisala način na koji ju je optuženi, kog je od ranije poznавала kao unuka nekadašnjih komšija, silovao.

Odbranu optuženog, da nije uopšte poznavao optuženu, te da u kritičnom periodu nije čak ni ulazio u unutrašnjost OŠ „Miladin Radojević“ u Kalinoviku, sud nije prihvatio. Istu je ocenio kao neuverljivu, suprotnu izvedenim dokazima i sračunatu na izbegavanje krivične odgovornosti. Posebno iz razloga jer je u suprotnosti sa iskazom oštećene i iskazom svedoka B4, koji je naveo da je obezbedivao školu i da se seća događaja kada je u prostorije škole došlo lice koje mu se predstavilo kao Dado Krstović i rekao mu da ide da vidi svoju komšinicu, te da je tom prilikom odveo tu svoju komšinicu u prostoriju koja se nalazila u prizemlju škole, a pri izlasku iz škole mu rekao: „Da vidiš šta komšija komšinici može da uradi.“

261 Ibid.

262 Presuda Višeg suda u Beogradu K. Po2 3/2019 od 13. maja 2021. godine.

Sud je tokom postupka takođe utvrdio da je u vreme izvršenja ovog krivičnog dela postojao unutrašnji oružani sukob, da je optuženi bio pripadnik oružanih formacija jedne od sukobljenih strana, da je oštećena B1 bila civilno lice u bespomoćnom položaju, odnosno lice koje je, prema odredbama međunarodnog humanitarnog prava, moralo biti zaštićeno u oružanom sukobu, te da u konkretnom slučaju postoji veza između oružanog sukoba i radnji izvršenja koje je preduzeo optuženi. Optuženi je konkretnom prilikom kršio pravila međunarodnog prava, pa su se time u njegovom ponašanju stekla sva bitna obeležja krivičnog dela za koje se tereti. Optuženi je postupao sa direktnim umišljajem jer je bio svestan svoga dela i njegove zabranjenosti i htio je njegovo izvršenje.

Prilikom odmeravanja kazne sud je kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog cenio njegove porodične prilike i neosudivanost, te da je u vreme izvršenja dela bio star svega 20 godina, dok je kao otežavajuće okolnosti cenio jačinu ugrožavanja oštećene konkretnom prilikom, pobude iz kojih je delo učinjeno i iskazanu upornost tokom prinude na obljubu oštećene.

Sud je oštećenu radi ostvarivanja imovinskopopravnog zahteva uputio na parnicu, našavši da tokom postupka nije pruženo dovoljno podataka za odlučivanje o istom. Ovo iz razloga jer iz Nalaza i mišljenja veštaka medicinske struke neuropsihijatra dr Omera Ćemalovića nisu mogle da se utvrde posledice krivičnog dela koje je predmet optužbe. Naime, iz nalaza je utvrđeno da kod oštećene postoji umanjenje opšte životne sposobnosti od 45% kao posledica posttraumatskog stresnog poremećaja do kog je došlo usled okolnosti u kojima se nalazila oštećena tokom trajanja zatočeništva sa decom, ponašanja osoblja logora i posetilaca, uslova boravka, neadekvatne ishrane, te fizičke i psihičke torture koju je trpela počev od 25. juna 1992. godine kada je odveden njen suprug. Međutim, iz istog ne proizilazi u kom procentu je isključivo događaj koji je predmet optužbe doprineo umanjenju opšte životne aktivnosti kod oštećene. Iz nalaza se takođe nije moglo utvrditi koji je intenzitet straha oštećena pretrpela, niti u kom trajanju. Obzirom da su izostali pouzdani parametri na osnovu kojih bi sud mogao odlučivati o visini imovinskopopravnog zahteva oštećene, sud je oštećenu uputio da u parničnom postupku ostvaruje to pravo.²⁶³

Drugostepena odluka

Apelacioni sud u Beogradu²⁶⁴ doneo je 17. decembra 2021. godine rešenje kojim je ukinuo prvostepenu presudu zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka i predmet vratio prvostepenom суду na ponovni postupak.²⁶⁵

Po nalaženju Apelacionog suda, prvostepeni sud je prekoračio optužbu jer je okrivljenog oglasio krivim za radnje preduzete nakon izvršenog silovanja oštećene, a koje mu nisu optužnicom stavljene na teret. Time je osuden za veću kriminalnu količinu od one koja mu je optužnicom stavljena na teret. Takođe je doveden u pitanje i kvalitet prava na odbranu okrivljenog, pa samim tim i pravo na pravično

---

263 *Ibid.*

264 Sastav sudskega veća: sudija Rastko Popović, predsednik veća, sudije Olivera Andelković, Nada Hadži-Perić, dr Miodrag Majić i Aleksandar Vujičić, članovi veća.

265 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 6/21 od 17. decembra 2021. godine.

suđenje. Ovo iz razloga jer je prvostepeni sud tokom postupka izveo niz dokaza upoznavanjem sa sadržinom zapisnika o iskazima većeg broja svedoka, koji su iskaze davali pred Tužilaštvom BiH tokom istrage. Kako ovim ispitivanjima nisu prisustvovali okrivljeni i njegov branilac, nisu ni bili u mogućnosti da unakrsno ispituju svedoke, niti su mogli da proveravaju kredibilitet iskaza svedoka, čime je okrivljeni doveden u neravnopravan položaj u odnosu na tužioca.

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine zakazano je sedam sudećih dana od kojih su održana tri, tokom kojih su ispitana dva svedoka optužbe. Suđenje je jednom prezakazano, jednom odloženo jer su u sudu nisu pristupili pozvani svedoci, odloženo još jednom zbog bolesti optuženog, a jednom iz razloga jer optuženi nije primio preciziranu optužnicu.

Postupajući po nalogu Apelacionog suda, prvostepeni sud je u ponovljenom postupku pokušao da neposredno ispita svedoke čiji su iskazi, dati tokom istrage pred nadležnim organima BiH, u ranijem postupku pročitani. Tri svedoka (svetoci B1, B4 i B6) obavestili su sud da nisu u mogućnosti da svedoče iz zdravstvenih razloga.²⁶⁶ Svedokinja Hasnija Ahatović nije uredno pozvana, jer se sa istom zbog veoma oštećenog sluha nije mogao uspostaviti kontakt. Svedokinja Fadila Hatić odbila je da svedoči, navodeći da nije u stanju da svedoči, i odbila je da radniku suda dostavi sadašnju adresu, dok je svedok B3 u međuvremenu preminuo.²⁶⁷

Svedok optužbe Dragan Cerovina ostao je u svemu pri iskazu koji je dao pred nadležnim organima BiH i naveo da je u kritičnom periodu OŠ „Milan Radojević“ u Kalinoviku obezbedivala policija, te da je i sâm nekoliko puta vršio obezbedivanje. U školi su u početku bili zatvoreni muškarci, a kasnije žene i deca. Misli da ih je bilo oko 185, mada nije postojala evidencija zatvorenih. Žene su u školu prisilno dovedene. Usmeni nalog načelnika Boška Govedarice je bio da se radi o licima koja idu u razmenu i da se moraju čuvati, te da se spreči bilo čiji ulaz u školu. Ranko Krstović, inače drugar svedoka, došao je kod njega kući 2007. godine i rekao mu da su ga napale rođena tetka i supruga optuženog zato što je o optuženom pričao svašta. Tada mu je ispričao da je optuženi silovao jednu ženu u školi i da je to znao ceo Kalinovik, i naveo je puno ime i prezime te žene, te rekao da je to ista osoba o kojoj je govorio tokom istrage. Kasnije je Krstović čitav ovaj razgovor negirao, tvrdeći da ga je svedok izmislio. Objasnio je da je Krstović „eto takav“, sklon izmišljanju, a na pitanje suda kako to da se tek sada setio da je Krstović takav, odgovorio je da se, eto, tek sada setio toga. Pre razgovora sa Rankom, neko mu je rekao da su u obezbeđenju bili sada pokojni Predrag Terzić i Aleksandar Cerovina. Policajac Danilo Đerem pitao je svedoka dok su bili na punktu u Ježicama koliko je žena imao, i tom prilikom mu rekao da je svaki od njih imao po dve-tri. Dok je svedok bio stražar u školi nikو nije dolazio, sem Pere Eleza. Jednom prilikom je pokušala „neka Perina vojska“, ušli su naoružani u hodnik i rekli su da „hoće da vide Turkinje“, ali ih je u toj nameri sprečila jedna cura, Srpkinja. Svedok tada nije smeо prema tim vojnicima da okrene pušku jer su svi oni bili naoružani.²⁶⁸

83

266 Transkript sa glavnog pretresa od 23. septembra 2022. godine.

267 Transkript sa glavnog pretresa od 6. juna 2022. godine.

268 Transkript sa glavnog pretresa od 23. septembra 2022. godine.

Svedok optužbe Miloš Valentić ostao je u svemu pri iskazima koje je dao pred nadležnim organima BiH. Optuženog nije poznavao dok se isti nije oženio. Svedok je u kritičnom periodu bio policajac i vršio je obezbeđivanje OŠ „Miloš Radojević“ u Kalinoviku. U školi su bili smešteni Muslimani iz Gacla i Kalinovika, muškarci i žene. Policija je stražarila ispred škole i nisu puštali nikoga da uđe. Čuo je da su ipak ulazili neki vojnici i „tukli neke koji su tu bili“. Nije čuo da je u školi bilo silovanja, a takođe se ne seća šta je ranije izjavljivao.²⁶⁹

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optužene ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, s obzirom da optuženi, koja je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

Uređivanje ustupljene optužnice

84

Optužnica koju je TRZ podiglo protiv Dalibora Krstovića primer je dobro uredene optužnice, posebno obrazloženja u kome je prema rezultatima istrage opisano stanje stvari i detaljno navedeni dokazi kojima se utvrđuju činjenice koje su predmet dokazivanja. Naime, u ustupljenoj optužnici Tužilaštva BiH²⁷⁰, tužilac detaljno objašnjava elemente krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, dok se o konkretnim dokazima, kojima se potvrđuju inkriminisane radnje optuženog, govori vrlo uopšteno. Tako npr. navodi „o samoj inkriminisanoj radnji, navedenoj u izreci optužnice, svjedoči žrtva, svjedok pod pseudonimom 'B1'. Osim oštećene, na okolnosti same inkriminisane radnje svedočit će, u granicama svojih iskaza i svjedoci...“ – bez navođenja sadržaja i ocene tih iskaza. U isto vreme predloženo je izvođenje velikog broja dokaza – pismene dokumentacije koja se ne odnosi ni na inkriminisane radnje ni na inkriminisani period. Očigledno je da je prvobitna optužnica Tužilaštva Bosne i Hercegovine bila podignuta za drugo krivično delo, odnosno za krivično delo zločin protiv čovečnosti, te da istu Sud BiH nije potvrđio, iz kog razloga je tužilac istu samo formalno podigao za drugo krivično delo – ratni zločin protiv civilnog stanovništva, bez da se upuštao u uređenje iste prema novoj kvalifikaciji i inkriminisanim radnjama.

TRZ je takvu optužnicu uredilo u skladu sa činjenicama koje su predmet dokazivanja, tako što su u obrazloženju precizno i jasno navedene izjave svedoka vezane za inkriminisane radnje, ocena istih kao i ocena odbrane optuženog i ostalih predloženih dokaza, čime je TRZ pružilo veoma dobру argumentaciju zašto smatra da se u radnjama okrivljenog stiču sva bitna obeležja krivičnog dela za koje se tereti.

---

269 Ibid.

270 Optužnica Tužilaštva BiH Broj T20 0 KTRZ 0002825 10 od 20.11.2017. godine.

Tendenciozni stav Apelacionog suda

Apelacioni sud je, ukidajući prvostepenu presudu, zamerio prvostepenom sudu što je izvršio uvid u iskaze pojedinih svedoka koji zbog bolesti nisu pristupili sudu, a koji su svoje iskaze dali tokom istrage pred nadležnim organima BiH, bez da su isti ispitani na glavnom pretresu. Time je, po oceni suda, doveden u pitanje kvalitet prava na odbranu, a samim tim i prava na pravično sudjenje. Ovo iz razloga jer je optuženi, kada nema neposrednog ispitivanja svedoka, onemogućen da istog unakrsno ispituje i proverava njegov kredibilitet, kao i da se, eventualno, vrši suočenje.

Apelacioni sud ovakve žalbene navode odbrane u zadnje vreme sve češće prihvata po automatizmu, bez ulaženja u detaljnije razmatranje konkretne situacije. Insistiranje na pokušajima da se na svaki način obezbedi neposredno ispitivanje ovakvih svedoka je gubljenje vremena i jedini rezultat toga je odgovlačenje postupka. U konkretnom slučaju jedan od svedoka je u međuvremenu preminuo, četiri svedoka su odbila da svedoče, a sa jednim svedokom se nije mogla uspostaviti komunikacija. Jedini rezultat postupanja po odluci Apelacionog suda je bio nepotrebni gubitak vremena i odgovlačenje postupka, jer se pokazalo da je prvostepeni sud pravilno ocenio da se ovi svedoci ne mogu neposredno ispitati čak ni putem video-konferencijske veze. Sa druge strane, zaista je upitno da li je optuženima zaista narušeno pravo na odbranu, ako se ima u vidu da su svi optuženi, tokom istrage koja se protiv njih vodila u BiH, sa tom činjenicom i te kako dobro bili upoznati, jer su, po zamolnici iz BiH, pred domaćim sudom i ispitani. Po saznanju da se protiv njih u BiH vodi krivični postupak, mogli su da se jave nadležnom organu BiH, da imaju branioca, te da sve svedoke neposredno ispituju, proveravaju njihov kredibilitet i predlažu izvođenje svih dokaza za koje ocene da im idu u korist. Njihovo pozivanje na nemogućnost neposrednog ispitivanja svedoka u postupku pred domaćim sudom je faktički zloupotreba prava na odbranu, koju bi Apelacioni sud trebao da ima u vidu.

IX. Predmet *Bratunac II*²⁷¹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 18. septembar 2020.	
Datum početka suđenja: 29. januar 2021.	
Postupajući tužilac: Ivan Marković	
Optuženi: Novak Stjepanović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet ustupljen iz BiH	
Postupajuće veće	sudija Dejan Terzić (predsednik veća) sudija Mirjana Ilić sudija Zorana Trajković
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 7
Rang optuženih: bez čina	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Broj žrtava: 1	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 4
Broj ukupno ispitanih svedoka: 9	Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

²⁷¹ Predmet *Bratunac II*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bratunacII.html>, pristupljeno dana 25. decembra 2022. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi Novak Stjepanović se tereti da je kao pripadnik VRS – jedinice Vojna pošta VP 7042 Bratunac, neutvrđenog dana početkom juna 1992. godine u Bratuncu, u napuštenoj kući silovao Bošnjakinju, koju su prethodno u tu kuću doveli njoj nepoznati naoružani vojnici iz prostorija rudnika „Sase“ u mestu Sase, gde je bila zatočena sa članovima svoje porodice i drugim bošnjačkim civilima.²⁷²

Odbojna optuženog

Optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je nesporno da je tokom oružanih sukoba u BiH bio pripadnik VRS i da je bio u mestu Sase, jer je rodom iz Sasa, ali da nije silovao oštećenu.²⁷³

Svedoci u postupku

Svedokinja Nurfija Omić navela je da optuženog poznaje pod nadimkom Krke. U vreme kritičnog događaja imala je 17 godina. Navela je da je tačno da je optuženi odveo tri devojke, Edinu, Razu i Ramizu iz zgrade direkcije rudnika Sase gde su bili zatočeni bošnjački civili. Optuženi je tom prilikom bio sa još nekim borcima, i rekao je da ih vode u Bratunac da navodno tamo nešto očiste i spreme. Kada su sutradan vraćene, jedna od njih je rekla da je silovana, ali svedokinja nije sigurna da li je to rekla njoj ili njenoj sestri Nurvini. Zamolila je sudsko veće da je ne pozivaju više da svedoči, već da pozovu njenu sestruru koja „sve to bolje zna“²⁷⁴

87

Svedok Milija Perić naveo je da se ne seća da je 9. februara 2017. godine davao iskaz pred nadležnim organima BiH. Nakon što mu je predsednik veća predložio isti, naročito deo u kom je izjavio da je optuženi, zvani Krke, bio blizak sa Sašom Cvetkovićem, potvrđio je da je taj iskaz svojeručno potpisao. Optuženog tokom rata nije sretao, jer je kao pripadnik VRS samo kratko vreme bio u rudniku Sase, dok je ostali period proveo na borbenoj liniji. Nije mogao da se seti da li su u vreme njegovog boravka u rudniku Sase zatvarani civili, ali se seća da je tamo ipak bila dovedena njegova komšinica Gordana Omić sa dvoje dece.²⁷⁵

Svedok Petko Rankić davao je iskaz pred nadležnim organima BiH 2014, 2016. i 2017. godine. U iskazu datom 2016. godine navodio je da je optuženi imao na raspolaganju neku kuću u Bratuncu i da je u nju dovodio mlađe ženske osobe koje su bile zatvorene u direkciji rudnika Sase. Tokom ovog svedočenja

272 Optužnica TRZ KTO br. 4/20 od 18. septembra 2020. godine, dostupno na https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D1%82%D0%BE_4_20_%D0%9D%D1%81.pdf, pristupljeno 25. decembra 2022. godine.

273 Transkript sa glavnog pretresa od 29. januara 2021. godine.

274 Transkript sa glavnog pretresa od 13. septembra 2021. godine.

275 *Ibid.*

negirao je te navode, tvrdeći da poznaje optuženog jer su komšije, te da je isti tokom rata, odnosno do kraja 1992. godine, bio sa njim u jedinici. Potvrdio je da je davao iskaz 2016. godine i da je isti potpisao, ali da je prilikom davanja iskaza „bilo pritisaka“, te da njemu nije poznato „šta su oni tamo pisali“ jer mu nisu dali da pre potpisivanja pročita iskaz. Optuženi nije izvodio žene iz direkcije rudnika, već su to činili dobrovoljci.²⁷⁶

Svedok Dragan Đoković naveo je da je u sklopu direkcije rudnika Sase bilo „neljudskih postupanja“. Odatle su žene i devojke odvođene u neke kuće u Bratuncu. Optuženi je u Bratuncu oduzeo kuću od Juse Efendića i u tu kuću su dovođene i silovane mlađe žene i devojke. Nije mogao da se izjasni od koga je tačno čuo tu priču, ali su mu to pričale žene Srpskinje.²⁷⁷

Svedok Nenad Milovanović naveo je da optuženog poznaje i da mu je poznato da je isti tokom rata otišao u Bratunac i da je tamo zauzeo neku kuću. Čuo je da su u tu kuću dovođene žene i devojke.²⁷⁸

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine zakazano je sedam sudećih dana od kojih su održana tri, tokom kojih su ispitana četiri svedoka. Suđenja su tri puta odlagana jer sudu nisu pristupili pozvani svedoci, jednom zbog izostanka branioca optuženog, a jednom zbog odsutnosti člana sudskog veća.

Svedokinja optužbe Begajeta Mujić navela je da optuženog Novaka Stjepanovića poznaje od ranije, jer su bili komšije i sa njima su se lepo slagali. Svedokinja je 27. ili 28. maja 1992. godine, zajedno sa drugim civilima Bošnjacima, zatvorena u zgradu direkcije rudnika Sase. Tu su bile zatvorene i sestre bliznakinje Raza i Ramiza Dugonjić. Njih dve su izveli Todorović i Saša Cvetković, a ostalim zatočenicima je rečeno da idu u Bratunac da nešto spreme i očiste. Svedokinja se nije sećala da li je optuženi učestvovao u izvođenju Raze i Ramize. Kada su se vratile, nisu ništa pričale, ali su svi znali šta se desilo jer je Ramiza bila uplakana. Izveden je i svedokinjin zet, koji je poslan na pregovore, odnosno da odnese poruku bošnjačkoj strani, i zaprećeno mu je da će, ukoliko se ne vrati, njegova čerka, Edina Karić, koja je takođe bila zatočena, biti streljana. On se nije vratio, pa su se Edina i svedokinja celu noć oprštale jedna od druge i plakale, jer je bilo rečeno da će Edinu streljati. Sutradan ujutru su pred vratima čule neku gužvu, stražar je otvorio vrata i svedokinja je među vojnicima videla Miroljuba Todorovića i okrivljenog koji je stajao kraj vrata. Vojnici su izveli njenu rođaku Edinu i Šemsu Alića. Ubrzo je čula šest hitaca i pomislila je da su Edinu ubili. Kasnije, kada su se nakon razmene srele u Tuzli, Edina joj je ispričala da je nakon izvođenja iz sale u Sasama odvedena u Bratunac i silovana više puta, ali joj nije rekla ko ju je silovao, niti koje devojke su tada bile sa njom.²⁷⁹

Svedokinja optužbe Fatima Demirović navela je da o kritičnom događaju nema neposrednih saznanja, već da joj je posle rata o svemu tome pričala njena rođena sestra Raza. Objasnila je da je u aprilu mesecu 1992. godine već bila uodata, kao i njena sestra Fata, a da su zajedno u stanu živeli njihovi

276 Ibid.

277 Ibid.

278 Ibid.

279 Transkript sa glavnog pretresa od 28. februara 2022. godine.

roditelji, brat Muhamed i sestre Raza i Ramiza, koje su tada bile mlade devojke. Jednog dana došao je na vrata Saša Cvetković sa još nekoliko srpskih vojnika, a ocu koji im je otvorio vrata rekli su da traže Muhameda. Muhamed je čuo da ga traže i uspeo je da pobegne iz stana tako što je iskočio kroz prozor i pobegao prema šumi. Saša i vojnici su ih sve izveli iz stana i odveli u rudnik Sase, u jednu prostoriju koja se nalazila u upravnoj zgradi rudnika. Tu je bilo zatvoreno puno civila. Nakon par dana jedan broj civila, među kojima su bili i svedokinja roditelji, vojnici su kamionom odveli, navodno na neku razmenu, i od tada im se gubi svaki trag. Među vojnicima koji su ih odveli Raza je prepoznala komšiju Predraga. U prostoriju gde su bile zatvorene svedokinjine sestre Raza i Ramiza došao je vojnik i tražio devojke dobrovoljce da idu u Bratunac da očiste i spreme neke kuće. Kada se ni jedna devojka nije javila, on je izabrao njih dve i još jednu devojku koja se zvala Edina i odveo ih. One su odvedene u neku kuću u Bratuncu u kojoj je već bilo drugih devojaka. Tu je, sa još nekoliko vojnika, došao i optuženi koji je njenoj sestri Razi naredio da ode gore na sprat, odveo je u jednu sobu, naredio joj da se skine i tada joj je uradio šta je htelo. Inače, svedokinja poznaje optuženog iz viđenja još od pre rata, jer je dolazio u naselje i družio se sa nekim momcima.²⁸⁰

Svedoci odbrane Rade i Spasoje Milovanović naveli su da optuženog poznaju od detinjstva i da su u Sasama bili komšije. Tokom rata u BiH svedoci su odlazili u Bratunac da posete članove porodice. Kada su jednom prilikom bili u Bratuncu videli su optuženog kako pokušava da zaštitи dve devojke od Zvonka Đokanovića, koji je prema njima bio bezobrazan. Došlo je do konflikta između optuženog i Zvonka, kojom prilikom je optuženi potegao pištolj koji je slučajno opalio, pa je Zvonko tada smrtno stradao. Misle da su kasnije od nekoga čuli da je jedna od tih devojaka bila rođaka optuženog. Nikada nisu čuli da je optuženi napadao žene, već samo da ih je branio, jer je on bio jako pravičan.²⁸¹

89

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, s obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

Mali broj održanih sudećih dana

Glavni pretres u ovom predmetu počeo je 29. januara 2021. godine, ali su tokom iste održana samo tri pretresa, dok su pretresi čak četiri puta odlagani, dok su tokom 2022. godine od sedam zakazanih održana samo tri sudeća dana.

---

280 Transkript sa glavnog pretresa od 14. aprila 2022. godine.

281 Transkript sa glavnog pretresa od 13. septembra 2022. godine.

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Novaka Stjepanovića, anonimizovanu tako da je umesto imena optuženog navelo da se radi o osobi A.A.²⁸² Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer se podaci o optužnici, sa punim imenom i prezimenom optuženog, nalaze kao već objavljeni podaci na sajtu Suda BiH.²⁸³ Takođe, o predmetu je pre početka postupka u R. Srbiji izveštavano u medijima BiH, gde se optuženi pominje imenom i prezimenom.²⁸⁴ Ovakvom anonimizacijom javno objavljenih optužnica, TRZ iste čini krajnje nejasnim²⁸⁵, a optužene široj javnosti potpuno nevidljivim, što je potpuno suprotno kako Nacionalnim strategijama iz 2016. i 2021. godine²⁸⁶, tako i Tužilačkoj²⁸⁷ strategiji za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji. Naime, navedenim strategijama predviđeno je unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju sudenja za ratne zločine, a pre svega kroz olakšanu dostupnost informacija o postupcima za ratne zločine, kako bi se postigao krajnji cilj – unapredena transparentnost postupaka za ratne zločine. U situaciji kada šira javnost u praksi nije u mogućnosti da pregledom sajta TRZ sazna ni imena optuženih, TRZ šalje jasnu poruku da su za njega ciljevi strategija puka formalnost.

282 Optužnica TRZ KTO br. 4/20 od 18. septembra 2020. godine, dostupno na https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D1%82%D0%BE_4_20_%D0%9D%D1%81.pdf, pristupljeno 25. decembra 2022. godine.

283 Predmet Suda Bosne i Hercegovine broj S1 1 K 026153 17 Kro - Stjepanović Novak

284 Detektor, *Od Srbije zatraženo da preuzme krivično gonjenje optuženog za zločine u Bratuncu*, 22.oktobar 2020. godine, dostupno na <https://detektor.ba/2020/10/22/od-srbije-zatrazeno-da-preuzme-krivicno-gonjenje-optuzenog-za-zlocine-u-bratuncu/>, pristupljeno 3. decembra 2022. godine.

285 Na svim optužnicama TRZ optuženi se označavaju kao A.A, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5>, pristupljeno 3. decembra 2022. godine.

286 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%9D%D0%90%D0%A6%D0%98%D0%9E%D0%9D%D0%90%D0%9B%D0%9D%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%95%20%D0%97%D0%90%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A6%D0%95%D0%A1%D0%A3%D0%98%D0%A0%D0%90%D0%8A%D0%95%20%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%9D%D0%98%D0%A5%20%D0%97%D0%9B%D0%9E%D0%A7%D0%98%D0%9D%D0%90>. PDF, pristupljeno 3. decembra 2022. godine;

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20\(SL%20glasnik%2097%2021\)%202022.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20(SL%20glasnik%2097%2021)%202022.pdf), pristupljeno 3. decembra 2022. godine.

287 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji 2018-2023, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%A2%D0%A3%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%90%D0%A7%D0%9A%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%90>.pdf, pristupljeno 3.decembra 2022. godine.

X. Predmet Sanski Most II²⁸⁸

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 25. mart 2021.	
Datum početka suđenja: 28. jun 2021.	
Postupajući tužilac: Snežana Pavlović-Pejić	
Optuženi: Branko Basara	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet ustupljen iz BiH	
Postupajuće veće	sudija Vladimir Duruz (predsednik veća) sudija Vinka Beraha-Nikićević Sudija Snežana Nikolić-Garotić
Broj optuženih: 2	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 8
Rang optuženih: visoko rangirani	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Broj žrtava: 287	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2
Broj ukupno ispitanih svedoka: 4	Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

91

²⁸⁸ Predmet *Sanski Most II*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/sanski_most-II.html, pristupljeno dana 14. decembra 2022. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi Branko Basara i Nedeljko Aničić su terećeni da su u saizvršilaštvu izvršili krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva na način da su za vreme oružanog sukoba u tadašnjoj Republici Bosni i Hercegovini, optuženi Branko Basara kao komandant 6. sanske brigade VRS i Nedeljko Aničić kao komandant štaba TO opštine Sanski Most, oba članovi Kriznog štaba Opštine Sanski Most, kršili pravila međunarodnog humanitarnog prava tako što su jedinice koje su im bile podređene učestvovale u oružanim napadima na naselja koja nisu bila naseljena srpskim stanovništvom (a u nameri raseljavanja), ubistvima, protivpravnim zatvaranjima, napadima na civile i civilna naselja i fizičkom povređivanju. Optuženi su bili u stanju uračunljivosti, bili su svesni da aktivnostima njihovih jedinica mogu biti izvršena krivična dela i na to su pristali, pa su tako njihove podređene jedinice izvršile:

1. Protivpravna zatvaranja i fizičko povređivanje

Dana 25.05.1992. godine, kada je policija u sadejstvu sa jedinicama SOS-a i drugim jedinicama vojske 6. sanske brigade počela hapšenje po kućama civila muslimanske i hrvatske nacionalnosti koji su bili opštinski funkcioneri, politički aktivisti SDA, intelektualci iz Sanskog Mosta, među kojima i AB, AV, AG, AD, AĐ, AE, AŽ, AZ, AI, AJ, AK, AL, ALj, AM, koji su dovedeni u prostorije Stanice javne bezbednosti, gde su podvrgnuti ispitivanju, a nakon što je vojska uhapsila prvog predsednika Stranke demokratske akcije AN, odvela ga u selo Magarica, u komandu 6. sanske brigade, gde je bio pretučen, a potom odveden u radio-stanicu „Sana“ gde mu je naređeno da čita već pripremljen tekst u kom „priznaje“ da su mu oči otvorili oficiri i vojnici srpskih oružanih snaga i da su za svu tugu i bol nanesenu muslimanskom narodu isključivo krivi Muslimani koji nisu imali sluha da pruže ruku srpskom narodu, koji je svoju velikodušno pružao, a kojim tekstrom je pozvao Muslimane da se predaju srpskoj vojsci i da predaju svo ilegalno i legalno naoružanje srpskim vlastima, kao i da ne nasedaju na priče muslimanskih i hrvatskih ekstremista, jer će to dovesti do masovnog stradanja nedužnog naroda, te je nakon pročitanog teksta odveden u Stanicu javne bezbednosti, gde je zajedno sa drugima zatvoren u pritvorsku jedinicu i gde su neki od njih psihički i fizički zlostavljeni, premeštani, držani i premlaćivani u garažama zvanim „Betonirka“ i ponovo vraćani u Stanicu javne bezbednosti, da bi do avgusta meseca 1992. godine bili prebačeni u logor na Manjaču, svi osim verskih službenika – AJ i AK – koji su ostali zatočeni u Stanici javne bezbednosti, a koji su potom ubijeni i čija tela su ekshumirana i identifikovana na lokalitetu „Lugovi – Trnava“;

2. Napad na civilno stanovništvo i civilno naselje

U toku noći 26.05.1992. godine, nakon što su se artiljerijske jedinice 6. sanske brigade stacionirale na reonu Magarica, Dabra i Kruhara, a 1. i 4. pešadijski bataljon blokirali naselja Mahala, Otoka i Muhići, na način da su raspoređeni duž magistralnog puta Ključ–Prijedor desnom obalom reke Sane,

suprotno pravilima Međunarodnog humanitarnog prava 7, 8, 9, 13. i 14. uz IV Hašku konvenciju o zakonima i običajima rata na kopnu iz 1907. godine, otpočeli su artiljerijski napad sa lokaliteta Magarica i Dabra na blokirana nebranjena naselja Muhići, Otoka i Mahala u kojima se nalazilo civilno stanovništvo i koji je trajao najmanje 12 sati, kojom prilikom su privatne kuće i drugi civilni objekti zapaljeni, a civilno stanovništvo, zbog straha za svoje živote, prisiljeno da se skriva i boravi u podrumskim prostorijama svojih kuća sve do ulaska pešadije;

3. Protivpravna zatvaranja i fizičko povređivanje

Dana 27.05.1992. godine, a nakon što su jedinice 6. sanske brigade i interventne jedinice „Crnog Đorđa“ i Srpskih odbrambenih snaga (SOS) ušle u naselja Mahala, Muhići i Otoka, otpočele su pretrese kuća iz kojih su bez razloga i nezakonito isterivale zatečene civile, decu, žene i muškarce, prisiljavale ih pod pretnjom vatrenim oružjem da se moraju kretati prema Dašićima i Krkojevcima, kao mestima određenim za skupljanje stanovništva, gde su držani pod stražom naoružanih vojnika, bez hrane i vode celi dan, a odatle prevezeni i nezakonito zatvoreni u prostorije Osnovne škole „Narodni front“ i Sportske dvorane, koji su pretvoreni u zatočeničke objekte, kojom prilikom je isterano iz svojih kuća i zatvoreno gotovo svo stanovništvo Mahale, Muhića i Otoke, a civili ANJ i AO koji su se na putu prema Dašićima izdvajili iz kolone ubijeni su – a njihova tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Greda I“;

4. Ubistva

Dana 27.05.1992. godine je prilikom pretresa, isterivanja stanovništva i odvođenja prema sabirnim centrima grupa vojnika ispred kuće [...] ubila AP, a nakon što su u kući pronašli i iz skloništa isterali zatečene civile, u njih su pucali iz automatske puške i ubili AR, AS, AT, AĆ, AU, AF, AH i njegovu gravidnu suprugu AC, čija tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Greda I“;

93

5. Ubistva i protivpravna zatvaranja

Dana 27.05.1992. godine, u naselju Otoka, naoružana grupa vojnika nezakonito je lišila slobode civile AĆ i AĐ, dovela ih do AŠ-ove kuće, gde su iz kuće isterali sve zatečene civile, nakon čega je jedna grupa vojnika AŠ, njegovu suprugu i snahu odvela u pravcu Krkojevaca, a druga grupa vojnika odvela i ubila civile AĆ, AĐ i BA, koji su ekshumirani i identifikovani u masovnoj grobnici „Greda I“;

6. Napad na civilno stanovništvo i civilno naselje

Dana 31.05.1992. godine artiljerija 6. sanske brigade, stacionirana kod Osnovne škole u Kljevcima, suprotno pravilima Međunarodnog humanitarnog prava 7, 8, 9, 13. i 14. uz IV Hašku konvenciju o zakonima i običajima rata na kopnu iz 1907. godine, otpočela je neselektivno granatiranje nebranjениh civilnih sela Vrhopolje i Hrustovo, koja su se već nalazila u okruženju naoružanih i za napad spremnih vojnika, kojom prilikom je veliki broj porodičnih kuća i pratećih objekata zapaljen i porušen, a što je nateralo civile da zbog straha za svoje živote zaklon potraže u podrumskim prostorijama i garažama, sve dok u sela nije ušla pešadija;

7. Ubistva

Dana 31.05.1992. godine, nakon što je vojska ušla u nebranjeno selo Hrustovo, u garažu koja se nalazila u kući [...], gde je bilo skriveno oko 37 civila, uglavnom žena i dece, ubacili su eksplozivnu napravu od čije eksplozije su ubijeni BG, BD, BD, BE, BT, dete BZ, BI, BJ, dete BK, BL, BLj, BM, BN, BNj, BO, BP, BR, BS, BT i BČ, koji su ekshumirani i identifikovani u masovnoj grobnici „Hrustovo I – Kukavice“;

8. Ubistva i protivpravna zatvaranja

Dana 31.05.1992. godine, nakon što je vojska ušla u nebranjeni zaseok Begići, svo zatečeno civilno stanovništvo dovela je pred kuću BU, gde su žene i decu zatvorili u kuću, a muškarce poveli preko njive zvane Vinogradine, prema Vrhpoljskom mostu, da bi, dolaskom do klanice pored mosta na reci Sanici, VV ubio civile BF i BH, dolaskom na raskrsnicu u Vrhpolje ubio civila BU, na magistralnom putu prema Sanskom Mostu ubio civila BC, dolaskom na Vrhpoljski most ubio civila BČ, a zajedno sa drugim vojnicima na Vrhpoljskom mostu ubijao civile na način da su im naredili da se skinu i skaču sa mosta, te dok su padali u vodu pucali su u njih i tako ih ubijali, među kojima i BD, BŠ, VA, VB, VG, VD, VĐ, VE, VŽ, VZ, VI, VJ, VK i VL, koji su ekshumirani i identifikovani u masovnoj grobnici „Vrhpoljski most I i II“;

9. Ubistva

94

Dana 01.06.1992. godine, a nakon što su se stanovnici Hrustova okupili na Keranjskom groblju radi sahrane poginulih u garaži porodice [...], artiljerija 6. sanske brigade počela ih je granatirati, zbog čega su se sklonili u obližnju kuću, vlasništvo VLj-a, nakon čega ih je opkolila vojska i ispred kuće odvojila žene od muškaraca, a nakon što su dovedeni i drugi muškarci iz sela, njih oko 100, svi su odvedeni na Vrhpoljski most, gde su ih razdvajali po grupama, pa su tako:

- a) njih oko 25, među kojima su bili i VM, VN, VNj, VO, VP, VR, VS, VT, VČ, VU, VF, VH, VC, VČ, VD, VŠ, GA, GB, GV, GD, GĐ i GE, odveli u pravcu Tomine i ubili, čija tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Tomina – Markovići“;
- b) njih preko 20, među kojima su bili i GŽ, GZ, GI, GJ i GK, odveli prema Tomini – Gornjoj Tramošnji i ubili, a čija tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Gornja Tramošnja – Jankov Do“;

10. Protivpravna zatvaranja

Preko 20 civila su odveli pred Stanicu javne bezbednosti i predali policiji koja ih je zatvorila u garažu zvanu „Betonirka“, među kojima su bili i GL, GLj, GM, GN, GNj, GO, GP, GR, GS, GT, GČ, GU, GF, GH, GC, GČ, GŽ, GŠ i DA, gde su premlaćivani i izgladnjivani, da bi avgusta meseca 1992. godine, zajedno sa drugima iz zatočeničkih objekata Sanskog Mosta, transportovani u logor „Manjača“ na Manjači;

11. Ubistva, protivpravna zatvaranja i raseljavanje

Dana 01.06.1992. godine u Hrustovu vojnici isteruju iz kuća civile i pod pretnjom oružja vode ih u pravcu Sanskog Mosta, da bi dolaskom na Vrhopolski most razdvojili muškarce od žena i dece, koje su sproveli u selo Tomina, a potom u zatočenički objekat „Krings“ u Sanskom Mostu, odakle su ih proterali sa teritorije opštine, a muškarce ubili, među kojima i DB, DV, DG, DĐ, DE, DT i DZ, čija tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Vrhopolski most – II“;

12. Ubistva

Dana 01.06.1992. godine u Hrustovu, nakon što su DI i DJ, zajedno sa medicinskom sestrom DK, pušteni od strane vojske koja se nalazila u selu da svojim putničkim vozilom prevezu u Dom zdravlja u Sanski Most ranjene DL i dete DLj, kojom prilikom su povezli i decu DK, dolaskom na Vrhopolski most zaustavljeni su od strane vojnika koji su se nalazili na Vrhopolskom mostu, isterani iz vozila koje im je oduzeto, te su žene i deca, u pratnji zatečenog doktora, odvezeni u Dom zdravlja, a DI i DJ zadržani i ubijeni, čija tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Vrhopolski most II“;

13. Ubistva i protivpravna zatvaranja

U periodu od 31.05.1992. godine do 04.06.1992. godine u selu Hrustovo vojska nastavlja sa pretresom kuća i „čišćenjem terena“, kojom prilikom zatečeno civilno stanovništvo isteruje iz kuća, te jedan broj odvodi u zatočeničke objekte u Sanskom Mostu, a preko 50 civila ubija na različitim lokacijama u selu, među kojima su i DM, DN, DNj, DO, DP, BS, DR, BNj, DS, BP, DT, DĆ, DU, DF i BR, koji su ekshumirani i identifikovani u masovnoj grobnici „Hrustovo – I“, te DH, DC, DĆ, ZŽ, DŠ, ĐA, ĐB, ĐV, BG, ĐG, BĆ, ĐD, ĐE, ĐT, koji su ekshumirani i identifikovani iz pojedinačnih grobnica u selu, ĐZ, ĐI, ĐJ, ĐK, ĐL, ĐLj, ĐM, ĐN, ĐNj, ĐO, ĐP, ĐR, ĐS, ĐT, DĆ, ĐU, ĐF, ĐH, ĐC i DĆ, koji su ekshumirani i identifikovani iz masovne grobnice „Vrhopolje – polje“;

14. Ubistva i protivpravna zatvaranja

Nakon granatiranja 31.05.1992. godine vojska ulazi u selo Vrhopolje, gde vrši pretrese i pod pretnjom oružjem iz kuća i mesta na kojima su se skrivali isteruje svo zatečeno civilno stanovništvo i nakon što ga okuplja u centru sela, naređuje da selo moraju napustiti i ići u pravcu Tomine, a pre polaska kolone sa zaprežnih kola su izdvojili i odmah počeli udarati kundacima po svim delovima tela EŽ, EŠ, GĆ, EA, EB, EV i EG, koje su, nakon što su isterani stanovnici napustili selo, ubili i čija tela su ekshumirana i identifikovana u masovnoj grobnici „Gornja Tramošnja – Jankov Do“;

15. Ubistva

Dana 31.05.1992. godine, iz kolone civila iz sela Vrhopolja, koja se kretala u pravcu sela Tomina, nakon što su kolonu zaustavili na Vrhopolskom mostu, vojnici su izdvojili 7 muškaraca civila, od kojih su ED, EĐ, ET, EZ i EI ubili i čija tela su pronađena u masovnoj grobnici „Gornja Tramošnja – Jankov Do“, a telo EJ u grobnici „Vrhopolski most – III“, dok se civilu EK od tada gubi svaki trag;

16. Protivpravna zatvaranja i raseljavanja

Dana 31.05.1992. godine, po nalogu vojske, zatečeni civili sela Vrhopolja, koji su isterani iz svojih kuća, osim izdvojenih muškaraca u selu i na Vrhopolskom mostu, bez prtljaga koji se nalazio u kolima, proterani su u selo Tomine, gde su bili prisiljeni potpuno obespravljeni boraviti oko mesec dana, da bi ih dana 05.07.1992. godine proterali iz Tomine u zatočenički objekat Hala „Krings“ u Sanskom Mostu, a odatle kamionima u Trnopolje u Prijedoru, odakle su teretnim vozom transportovani za Doboј i gde im je naređeno da pešače u pravcu Gračanice, do teritorije pod kontrolom Armije BiH;

17. Ubistva

Nakon 31.05.1992. godine pa nadalje vojska i dalje vrši pretrese i „čišćenje“ po selu Vrhopolje, da bi pronađene i otkrivene muškarce civile ubili, među kojima i VLj, EL, ELj, EM, EN i ENj, koji su ekshumirani i identifikovani u pojedinačnim grobnicama u selu Vrhopolje;

18. Ubistva

Dana 25.06.1992. godine, nakon što je vojska ponovo vršila pretres i pregled terena sela Hrustovo i Vrhopolje, došla je u zaselak Kenjare gde je svo zatečeno civilno stanovništvo isterala iz kuća na sredinu sela i odvojila muškarce od žena i dece, pa ženu i decu puštaju kućama, a muškarce odvode u kuću [...], u Kljevcima, da bi ih sutradan 26.06.1992. godine odveli na lokalitet Kasapnice, zatvorili ih u kuću [...], u koju su počeli ubacivati bombe i pucati u nju iz vatrenog oružja, a potom su je zapalili, kojom prilikom su ubili EO, EP, ER, ES, ET, EĆ, EU, EF, EH, EC, EĆ, ED, EŠ, TA, TB, TV, TG i TD, dok su svedok TĐ i TE uspeli pobeci kroz prozor, da bi vojska TE pronašla i predala u Stanicu javne bezbednosti, od kada mu se gubi svaki trag;

96

19. Napad na civilno stanovništvo i civilno naselje

U periodu od 23.07.1992. godine do 25.07.1992. godine, artiljerija 6. sanske brigade, suprotno pravilima Međunarodnog humanitarnog prava 7, 8, 9, 13. i 14. uz IV Hašku konvenciju o zakonima i običajima rata na kopnu iz 1907. godine, vršila je neselektivno granatiranje nebranjениh sela Stari Majdan, Stara Rijeka i Briševo, koja su se nalazila u okruženju vojnika 6. sanske brigade i 5. kozarske brigade iz Prijedora, kojom prilikom su privatne kuće i drugi civilni objekti zapaljeni, što je nateralo civilne da zbog straha za svoje živote borave u neuslovnim prostorijama, sve dok ih nije isterala pešadija 6. sanske brigade, koja je ušla u sela;

20. Ubistva

Od 23.07.1992. godine do 25.07.1992. godine, vojska 6. sanske brigade otpočela je pešadijski napad na nebranjena sela Briševo, Stara Rijeka i Stari Majdan, kojom prilikom su palili kuće i isterivali civilno stanovništvo iz kuća, vršili pretrese i oduzimanje lične imovine, te zatečeno stanovništvo premlaćivali i psihički i fizički zlostavljavali i na različite načine mučili i ubili civile – muškarce i žene, među kojima su i ŽZ, ŽI, ŽJ, ŽK, ŽL, ŽLj, ŽM, ŽN, ŽNj, ŽO, ŽP, ŽR, ŽS, ŽT, ŽĆ, ŽU, ŽF, ŽH, ŽC, ŽČ, TŽ, ŽŠ, ZA,

ZB, ZV, ZG, ZD, ZĐ, ZE, ZT, ZI, ZJ, ZK, ZL, ZLj, ZM, ZN, ZNj, ZO, ZP, ZR, ZS, ZT, ZĆ, ZU, ZF, ZH, ZC, ZČ, ZD, ZŠ, IA, IB, IV, IG, ID, IE i IŽ, koji su ekshumirani i identifikovani u pojedinačnim grobnicama u Briševu i Staroj Rijeci, kao i IZ, IJ, IK, IL, ILj, IM, IN, INj i IO, ekshumirani i identifikovani u masovnoj grobnici „Stari Majdan – Stara Rijeka“;

Protivpravna zatvaranja

Najranije dana 25.07.1992. godine u selu Briševu, dok je vojska koja je ušla u selo ubijala, palila kuće, isterivala iz kuća, te premlaćivala i psihički i fizički zlostavljalaa stanovništvo, muškarce isterane iz kuća ili uhvaćene u šumi i drugim mestima na kojima su se zbog straha za život skrivali, uhvatili su, te su ih odveli i zatvorili u zatočenički objekat „Krings“ u Sanskom Mostu, gde su oko mesec dana boravili na golom betonu, bez osnovnih uslova za život, i gde su ispitivani i premlaćivani, među kojima i IP, IR, IS, IT, IĆ, IU, IF, IH, IC, IČ, IDž, IŠ, JA i JB;

21. Ubistva

Dana 01.08.1992. godine, vojska je nastavila sa pretresom muslimanskih sela na levoj obali reke Sane, pa je dolaskom u selo Lukavice isterala svo zatečeno civilno stanovništvo iz kuća, gde su odvojili muškarce od žena i dece, a potom 14 civila muškaraca porodice [...] odveli nadomak sela i ubili, među kojima JV, JG, JD, JĐ, JE, JŽ, JZ, JI, JK, JL, JLj, JM, JN i JNj, koji su ekshumirani i identifikovani u masovnoj grobnici „Lukavice“.²⁸⁹

Odbacivanje optužnice protiv optuženog Nedeljka Aničića

Sudsko veće odbacio je optužnicu protiv Nedeljka Aničića nakon što je stalni sudski veštak dr Zoran Stanković naveo da je Komisija veštaka obavila medicinsko veštačenje optuženog Aničića, za kog je utvrdila da je trajno procesno nesposoban zbog svog zdravstvenog stanja, imajući u vidu i da je star 94 godine.²⁹⁰

97

Iznošenje odbrane optuženog Branka Basare

Optuženi Branko Basara negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Objasnio je da ga je Krajiški korpus u oktobru 1991. godine postavio za komandanta 6. sanske brigade VRS. Tada je bio u penziji, po činu pukovnik. Između njega kao komandanta brigade, i političkog rukovodstva Sanskog Mosta dolazilo je do sporova. Nije bilo kasarne, pa su borci bili kod svojih kuća, i za svaki zadatak je morao da vrši mobilizaciju. Kada je brigada 3. aprila 1992. godine došla na područje Sanskog Mosta, bila je razmeštena po srpskim selima, a štab komande je bio u mestu Lušci Palanka. Zadatak brigade je bio da sprečava međuetničke sukobe stanovništva. Sa Nijazom Halilovićem, koji je u to vreme bio kapetan u TO, obišao je sva okolna muslimanska sela i oni su obećali da vojsku neće napadati, i tako

289 Optužnica KTO 2/21 od 25. marta 2021. godine, dostupno na https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2021-07-kto_2_21_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7.pdf, pristupljeno 14. decembra 2022. godine.

290 Transkript sa glavnog pretresa od 28. juna 2021. godine.

je bilo sve dok u Sarajevu nije napadnuta kolona JNA. Tada je iz Krajiškog korpusa dobio naređenje da se izvrši razoružavanje stanovništva u muslimanskim selima. Po dobijanju naređenja, pozvao je sve videnje ljudi iz tih sela, obavestio ih je o obavezi razoružavanja i dao im je rok od 10 dana da to učine tako što će oružje predati MUP-u ili najbližoj vojnoj jedinici. Ubrzo je od MUP-a dobio informaciju da se to skoro uopšte ne čini. Odlučio je da se izvrši razoružavanje, i tako je i učinjeno, bez da je iko uhapsen ili privoden. Problem je bilo naselje Mahala u Sanskom Mostu. Tu je bilo „ekstrema“ koji su bili naoružani i oni su razmenjivali vatru sa ranije formiranim SOS-om (Srpske odbrambene snage), koji se nalazio na drugoj obali Sane. Pre nego što se krenulo u razoružavanje, preko svih sredstava informisanja dato je obaveštenje da se žene, deca i stariji ljudi sklone, odnosno da izađu iz naselja u roku od tri sata. Kada je njegova jedinica krenula prema Mahali, gadani su minobacačima. Mahala nije granatirana jer se radi o uskom naselju. Dejstvovalo se „osama“ i „zoljama“. Većina ekstremista se izvukla prema šumi Golaja, gde je bio centar za obuku „Zelenih beretki“. Akcija je trajala oko sat i po, nakon čega su se vojnici vratili u svoj reon. Jedinica nikoga nije zarobljavalila ili hapsila. Posle jedinice, u naselje je trebala da uđe civilna policija. Šta se dešavalo nakon što se njegova jedinica povukla, optuženom nije poznato.

Sledeća akcija u kojoj je učestvovala njegova jedinica bila je u mestu Hrustovo. Komandant bataljona, koji je išao prema Hrustovu, prišao je optuženom sa 18 muslimanskih mladića koji su hteli da se pridruže jedinici. Ti momci su ostavljeni u jednoj kući sa četiri borca da ih čuvaju od pripadnika paravojnih jedinica. U međuvremenu je taj bataljon napadnut i u tom napadu su poginula dva vojnika. Revoltirani pogibijom saboraca, vojnici koji su čuvali mladiće ubili su njih 17. Nije tačno da su na tu kuću bacane bombe, jer ih borci nisu ni imali. Četiri vojnika koji su ubili ove mladiće odmah su uhapseni i oni su osuđeni. Istog dana kod Vrhopljanskog mosta izdvojeno je 16 Muslimana – njima je naredeno da skaču sa mosta i u njih su pucali. Nije mu poznato ko ih je ubio, jer su do dolaska boraca optuženikove jedinice, počinoci pobegli.

98

Optuženi je dobio zadatak da razoruža „Zelene beretke“ koje su se nalazile u šumi Golaja. Šuma je opkoljena u toku noći. Dva pijana borca iz njegove brigade su zarobljena, pa su „Zelene beretke“ pozvale komandanta bataljona da dode na pregovore ukoliko želi da ih spase. Zarobili su tom prilikom i komandanta bataljona, koji je kod sebe imao plan veze, pa je kapetan Avdić javio da se vojska raspušta jer je akcija završena. Prihvaćeno je da se „Zelenim beretkama“ omogući nesmetan prolaz iz tog područja prema Bihaću. Zarobljeno je još 10 boraca iz optuženikove brigade. Na pregovore oko prolaska „Zelenih beretki“ došao je Avdić, pa je traženo da oni predaju oružje pre odlaska u Bihać. Formirana je kolona, a optuženi je spremio i obezbeđenje kolone. Pozvao je i UNPROFOR, pa su i oni došli, sa tri predstavnika. U formiranoj koloni je bilo 146 pripadnika „Zelenih beretki“, i oni su u pratnji UNPROFOR-a bezbedno stigli u Bihać.

Optuženi je takođe objasnio da je on bio mirnodopski komandant i da nije imao pritvor čak ni za svoje borce, te da nikoga nije zatvarao. Trudio se da preduzme sve kako bi se sprečili zločini. Ukazao je da se u optužnici navode dogadaji iz mesta koja se nalaze na desnoj obali Sane, a na tom području njegova jedinica nikada nije vršila razoružavanje. To su na tom području radile neke opštinske strukture i pripadnici SAS, nad kojima nije imao nikakvih ovlašćenja. Po traženju čelnika SDA preselio je jedinicu

u Lušci Palanku. Takođe je pomogao da se iz objekta u kom se nalazila muslimanska policija svi bezbedno udalje, jer je dobio najavu da će objekat biti napadnut. Oni su svi bezbedno prešli na drugu obalu Sane.

Ocenio je da je optužnica pripremana za Haški tribunal, da bi se dokazalo da je u Sanskom Mostu izvršen genocid. Stoga su Muslimani pravili masovne grobnice tako što su sve umrle i poginule sa drugih lokacija donosili i sahranjivali u masovnu grobnicu da bi je prikazali kao masovnu grobnicu civila. Kako im to ni Haški tribunal nije prihvatio, tada su nastojali da po svaku cenu nađu nekog odgovornog. Sa optuženim Aničićem nije nikada sarađivao, nije sa njim „ni kafu popio“.

Napomenuo je da nije bio član Kriznog štaba – to je osmišljeno kako bi ga nekako povezali sa teritorijom i na tome zasnovali njegovu navodnu odgovornost. Nije bio odgovoran za teritoriju, nije dobijao nikakve naredbe, niti je uopšte i mogao postupati po naredbama Kriznog štaba. Ni jedan njegov izveštaj nije upućen Kriznom štabu, nego je sve slao nadređenom Krajiškom korpusu, i samo je njihove naredbe izvršavao.

Nijaz Halilović je uhapšen po odluci srpskog političkog rukovodstva opštine. U to vreme je bio u Beogradu. Nijazov otac je došao iz Austrije, doneo njegov pasoš i novac za put, pa mu je obećao da će izvući Nijaza i poslati ga za Austriju. Intervenisan je kod generala Talića, pa je po njegovom naređenju iz Manjače izveo Nijaza i jednog doktora. Poveo ih je prema Srbiji – Nijaza u policijskoj uniformi. Na granici nisu hteli da puste doktora kao Muslimana koji je vojno sposoban, ali je ipak uspeo da ih prevede preko granice. Nijazu je dao civilno odelo, kao i novac i pasoš koje mu je otac ostavio, i on je otišao za Austriju. Napominje da ga optužnica tereti za iseljavanje, a on je samo ova dva čoveka izveo iz Bosne.

99

Naredbe za hapšenje Muslimana izdavao je predsednik opštine koji je u isto vreme bio i predsednik Kriznog štaba. To je bio Nedeljko Rašula. Nikakvih akcija njegova jedinica nije imala sa MUP-om. SJB je mogla samostalno da donosi odluke, pa optuženom nije poznato gde su ljudi zatvarani i odvođeni. Ako su SOS ili TO nešto radile, o tome ga nikada nisu obaveštavali. U svim akcijama koje su preduzimane u mestima na desnoj obali Sane nije učestvovala njegova brigada nego opština, TO i SOS ili neki samozvani „specijalci“ koji nisu pripadali nikome.

Njegova brigada učestvovala je jedino u borbama u Mahali i Hrustovu, te u šumi Golaja na području Sanskog Mosta. Poznato mu je da je postojao logor „Manjača“, jer je otišao u njega da izvuče Nijaza.²⁹¹

Svedoci u postupku

Svedok optužbe Adil Draganović je pre izbijanja oružanih sukoba sa porodicom živeo u Sanskom Mostu i bio predsednik suda. Po izbijanju oružanih sukoba smenjen je sa te funkcije i otišao je kod roditelja. Bio je veoma uplašen jer je dobio pretnje smrću, pa je iz grada sklonio suprugu i decu. Uhapšen je 25. maja 1992. godine i poslat u logor na Manjači. Uhapsili su ga vojnici. U logoru je ostao

²⁹¹ Ibid.

do decembra 1992. godine. Jednom je pretučen dok je bio u Sanskom Mostu, a tokom boravka u logoru je maltretiran – tukli su logoraše svaki dan. Poznaje optuženog, seća se da je došao kao dobrovoljac, bio je komandant, viđao ga je na skupovima Lige mira, poseduje njegov dnevnik i izveštaje. Optuženi je smenjivao i proterivao ljudе, hvalio se da je očistio mesto od Muslimana. Od čoveka koji je preživeo ubijanja na mostu čuo je o tim ubistvima. Nakon rata vodio je istragu, pa je utvrđio da je okriviljeni komandovao napadom na Sanski Most. Dok je bio zatvoren u Sanskom Mostu i sâm je čuo granate – tom prilikom zapaljena je i njegova kuća sa ostalim kućama koje su zapaljene u naselju Mahala. Optuženi se lično preko radija obraćao i hvalio se svojim uspesima. Čovek koji je takođe bio pritvoren rekao mu je da mu je optuženi Basara našao arsenal oružja u kući. Optuženi je na sastancima govorio da rata neće biti, ali je to govorio samo da bi stekao poverenje Bošnjaka, koje je u stvari prevario. Vojska je imala faktičku vlast u Sanskom Mostu.²⁹²

Svedok optužbe Dragan Majkić bio je načelnik Stanice javne bezbednosti u Sanskom Mostu do 1. maja 1992. godine. Tokom marta 1992. godine došlo je do pogoršanja bezbednosne situacije u gradu pa je optuženom, kao komandantu VI sanske brigade, uputio dopis sa molbom da dođe u grad jer je međunacionalni sukob stanovništva neizbežan. Brigada je došla 6. aprila – u samom gradu vojske nije bilo, ona je bila udaljena od grada 15 kilometara, a štab joj je bio u mestu Lušci Palanka.

Dana 13. aprila 1992. godine dobio je informaciju da paravojna formacija Srpske odbrambene snage (SOS) traži hitan sastanak sa predsednikom opštine Nedeljkom Rašulom da preuzmu vlast. Inače, SOS je formiran odmah po formiranju SDS-a, a kasnije su njeni pripadnici bili pripadnici VRS. Predsednik opštine ga je obavestio da će se taj sastanak održati sutradan u 16 časova u parohijskom domu. Svedok je otišao u Banja Luku kod svog načelnika Stojana Župljanina i obavestio ga je o situaciji, na šta mu je Župljanin rekao da čuva policiju ukoliko dođe do pucnjave. Inače, SOS je tada brojao oko 20 ljudi, njihov komandir je bio Dušan Šaović, i protiv njih je bilo 15 prijava za krivična dela izazivanja opštne opasnosti eksplozivnim napravama.

100

Kada se vratio u Sanski Most, sastanak je već trajao. Bilo je govora o formiranju kriznog štaba u koji je ušao Rašula i dogovoren je da se ide u pregovore sa SDA i HDZ po pitanju mirnog razlaza. Pregovori su trajali sledeća dva dana, i postignut je dogovor da se mirno razidu 17. aprila 1992. godine. Međutim svedok je pozvan noću da dođe na sastanak Kriznog štaba, gde su mu rekli da sutra moraju napasti SUP jer se nisu mogli dogovoriti oko toga kome će pripasti zgrada SUP-a. Svedok je rekao da se policija ne sme umešati u to i da ne dolaze do zgrade SUP-a. Sutradan Muslimani koji su radili u SUP-u skoro da nisu ni došli na posao. Svedok je sa komandirom Enverom Hujićem i optuženim razgovarao o nastaloj situaciji, i optuženi je tada rekao da neće dozvoliti sukob. Tada je svedok rekao Enveru da ide kući, navodno na odmor, do ponedeljka, a ako SDA ne ustupi drugu zgradu muslimanskoj policiji, da u ponedeljak dođe na posao. Enver je pozvao SDA i nakon razgovora rekao mu je da je dobio instrukciju da ne odlazi iz zgrade. U zgradu policije su došli svi policajci, Srbi, Hrvati i Muslimani, i dogovoren je da ostane ko hoće. Muslimani su u ranim jutarnjim satima otišli. Tokom noći 17/18. aprila 1991. godine političari SDA i HDZ pokupili su policajce Hrvate i Muslimane i zauzeli zgradu

---

292 Transkript sa glavnog pretresa od 17. septembra 2021. godine.

opštine. U zgradu policije su zatim došli predsednik opštine Rašula i njegova delegacija i rekli da se HDZ i SDA nisu mogli dogovoriti, pa je Rašula dao ultimatum da će, ukoliko se ne napusti zgrada opštine, uslediti napad. Svedoku je javljeno da su iz zgrade opštine otišli političari, ali da o tome nisu obavestili policajce. On je pozvao policajce Hrvate i Muslimane koji su bili u zgradi opštine i rekao im da su ih političari napustili, a oni su mu rekli da o postavljenom ultimatumu nemaju nikakvih saznanja. Došlo je do manje razmene vatre, a brzo su pripadnici SAS-a javili da su ušli u zgradu opštine i da nije bilo stradalih. Tek sutradan svedoku je javljeno da je jedan policajac iz zgrade opštine pronaden u blizini jer je uganuo nogu – bio je pijan i tu je zaspao. Svedok je odredio policajca koji ga je odvezao kući. U narednih desetak dana svedok je organizovao punktove, a 1. maja 1992. godine ga je Krizni štab smenio, tako da je narednih meseci bio neraspoređen. Prilikom ulaska u zgradu policije nije bilo tenkova i oklopnih vozila, niti je bilo pripadnika 6. sanske brigade.

O događajima u Mahali zna da je 6. sanska brigada 25. maja 1992. godine tražila da muslimansko stanovništvo preda oružje, ali da je odziv bio slab. Prilikom razoružavanja u Mahali došlo je do sukoba sa onima koji nisu predali oružje i bilo je puškaranja, nakon čega su Muslimani napustili Mahalu. Nije mu poznato ko je naredio granatiranje Mahale. U kasnijem periodu bilo je sukoba i kod Vrhopolja, gde je bio poginulih na obe strane. Tu je jedan Musliman iz puškomitrailjeza ubio tri srpska vojnika koji su išli u akciju razoružavanja.

Faktičku vlast u Sanskom Mostu imao je Krizni štab. Brojao je osam članova, a među njima je bio i jedan predstavnik SOS-a. Oni su smenjivali i direktore firmi. Predsednik SDS-a, odnosno Rašula, imao je glavnu reč u Kriznom štabu. U odnosu na hapšenja i privodenja članova SDA oko 25. maja 1992. godine, poznato mu je da je predsednik SDS-a krajem maja meseca pročitao neki proglašenje u kome svu krivicu preuzima na sebe. Civilna vlast je formirana 4. maja 1992. godine i oni su tada preuzezeli vlast od Kriznog štaba.

Kasnije je formirana Prva srpska brigada i njeni pripadnici su privodili Muslimane u sportsku halu. Bili su zatvarani i u prostorije pojedinih firmi. Te objekte je čuvala policija i po jedan vojni policajac. U zgradi policije bila je pritvorska jedinica. Zatvorenici su iz grada prebacivani u vojni logor na Manjači.²⁹³

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine zakazano je osam sudećih dana od kojih su održana samo dva, tokom kojih su ispitana dva svedoka optužbe. Dva puta su suđenja odlagana zbog odsutnosti jednog člana sudskog veća, a četiri puta su otkazivana.

Svedok optužbe Mile Dobrijević objasnio je da je u vreme kritičnih događaja bio inspektor za opšti kriminal u SJB Sanski Most. Nakon izbora koji su održani 1991. godine u Sanskom Mostu formirana je vlast sa srpskom većinom. Tokom aprila 1992. godine vodili su se razgovori između predstavnika SDS-a, HDZ-a i SDA o podeli vlasti, što se odnosilo i na policiju. Prilikom te podele, izvršena je i

---

²⁹³ Transkript sa glavnog pretresa od 1. decembra 2021. godine.

teritorijalna podela, tako što je srpskoj strani pripala desna obala uz reku Sanu, a leva muslimanskoj. Dogovor je bio da nesrpski deo policije formira svoju stanicu. Oni su u toku večeri 17. aprila 1992. godine zauzeli prostorije Skupštine opštine, ali su kasnije te prostorije napustili. U tom periodu postojao je Krizni štab, koji je imao svoje organe. Da bi se omogućilo funkcionisanje opštinske vlasti, morala je da se umeša i vojska, odnosno 6. sanska brigada, koja je došla u aprilu 1992. godine. Komanda brigade bila je smeštena u mestu Lušci Palanka, koje je udaljeno od Sanskog Mosta oko 30 kilometara, a komandant brigade je bio optuženi pukovnik Branko Basara. Pripadnici 6. sanske brigade bili su meštani.

Svedoku nije poznato da li je optuženi imao ikakvu ulogu u Kriznom štabu. Poznato mu je da je optuženi, u tom mirnom periodu, nastojao da sve prode bez sukoba. Zbog toga je čak bio i prozivan, tvrdilo se da je „crveni“ jer nije htio da skine petokraku. U Sanskom Mostu je postojao SOS – to su bile srpske odbrambene snage, i imalo ih je svako srpsko selo, kao što su muslimanska sela imala MOS, a hrvatska HOS. Kasnije, tokom 1992. i 1993. godine, SOS je bio uniformisan i naoružan, ali oni nisu bili povezani sa 6. sanskom brigadom – više su kontaktirali sa pukovnikom Aničićem koji je stalno bio u gradu, dok je optuženi bio na ratištu.

Dešavalo se da su u gradu ljudi bili privođeni, a da se u stvari nije ni znalo ko ih je privodio. Nekada je vojna policija privodila civile, a tih vojnih policija je bilo više – bile su na terenu prisutne i korpusna vojna policija, ali i policija iz Prijedora. Svedok je tokom maja i juna 1992. godine ispitivao privedeni lica. Ispitivanje je vršeno na više lokacija: u OŠ „Hasan Kikić“, u „Betonjerki“, u policiji, ali i na Manjači. Naredjenja za postupanje svedok je dobijao od načelnika Kriminalističke policije. Privedeni su ispitivani na okolnosti napada na vojsku i posedovanja oružja. U to vreme uniformisana lica nisu ni mogla da se privode, jer su svi bili naoružani civili. Policija ih nije lišavala slobode, jer su već bili privedeni – samo ih je ispitivala. Nakon ispitivanja tih lica, deo njih je prebacivan na Manjaču.

102

Objektom „Betonjerka“ je rukovodio jedno vreme Miladin Papić. Primetio je da je privedeni Zikrija Bahtić imao telesne povrede. Priveden je u vezi s tim i tokom istrage utvrđeno je da ga je pretukao pripadnik rezervnog sastava policije Martić. Protiv Martića je zbog toga vođen i postupak. Nije mu poznato zbog čega je Bahtić bio priveden. Neki od privedenih su nakon ispitivanja puštani na slobodu. Za sva ispitana lica postoje zabeleške koje je svedok potpisivao. Nije mu poznato ko je pravio spiskove za odvođenje na Manjaču, niti ko je o tome odlučivao. Privođeni su uglavnom Muslimani zbog posedovanja oružja, a kasnije i Srbi koji su im to oružje prodavali. U SJB su 25. maja 1992 godine privođeni Redžo Kurbegović, Muhamed Smajlović, jedan kapetan, Suad, bivši tužilac. Ta lica su dovođena na razgovor na okolnosti organizovanja i naoružavanja muslimanskog stanovništva, kao i prikupljanja sredstava za nabavku oružja, po čijoj direktivi su postupali, kao i u vezi sa organizacijom napada na vojsku, kojih je bilo. Aldin Draganović je bio predsednik suda, odnosno istražni sudija. On je priveden jer nije htio da vrati naoružanje („škorpion“) koje je zadužio kao pripadnik rezervnog sastava Državne bezbednosti. Vršena su privođenja lica od kojih je oduzimano oružje.

Muslimani su bili dobro organizovani u vojne jedinice. Patriotska liga je bila dobro naoružana. Svedok je poznavao predsednika SDA iz Sanskog Mosta, i poznato mu je da je ovaj odlazio u Zagreb radi

nabavke oružja i eksploziva. Takođe mu je poznato da je on i pročitao proglašenje na radiju Sanskog Mosta. U vezi sa granatiranjem Mahale i Muhića, svedoku je poznato da su padale granate i da je bilo rafalne paljbe, ali su prijave da padaju granate stizale i iz mesta sa srpskim stanovništvom. Nema saznanja da su u Mahali vršena ubistva civila. Takođe mu ništa nije poznato u vezi sa granatiranjem mesta Briševac, jer isto nije bilo u njihovojoj nadležnosti, obzirom da pripada Prijedoru. Za stradanje porodice Alibegović u mestu Lukavice čuo je tek nakon pola godine od događaja, ali mu detalji nisu poznati. Takođe mu ništa nije poznato o događajima na mostu u mestu Vrhopolje.

Nakon što bi dobila dojavu o ubistvu u nekom mestu, policija bi izlazila na uviđaj, a protiv počinilaca su pokretani postupci. Tako je podneta krivična prijava protiv Gorana Mrđe zbog trostrukog ubistva Muslimana, koje je izvršio sa još tri pripadnika vojske. Oni su procesuirani i osuđeni. Na području Sanskog Mosta bilo je napada na vojsku, odnosno na JNA. Muslimanske oružane formacije iz Ključa došle su na područje opštine Sanski Most. Njih su meštani Kamengrada, gde su se bili smestili, oterali da ne bi imali problema. U tom periodu većina muslimanskih boraca bila je u civilnom odelu. Oni bi samo odložili oružje i deklarisali bi se kao civili. Na Manjači je ispitivao Eniza Šabanovića, lekara koji je bio deo saniteta muslimanskih jedinica. Inače, radilo se o osobi koja je i ranije, u alkoholisanom stanju, izazivala sukobe po nacionalnoj osnovi. O svim razgovorima sa privremenim licima sačinjavane su službene beleške. Dovodenje na ispitivanje vršili su policajci, koji su ujedno i stražarili u objektima u kojima je bilo zatvorenih.

Objektima za zatvaranje u Sanskom Mostu upravljala je policija. Jedno vreme je upravljao Drago Vujanić, a njega je na tu poziciju postavio Krizni štab. Na području opštine Sanski Most bile su 6. sanska brigada i četiri bataljona pod pukovnikom Aničićem, korpusna vojna policija, TO Sanski Most koja je takođe bila podeštena, kao i dva odreda TO koji su bili pod komandom Kriznog štaba, dok je SOS-a bilo svuda. Ljudi nije naoružavala 6. sanska brigada – oružje koje su dobijali bilo je vojno, ali je ono dolazilo sa druge strane, odnosno iz Banja Luke i Krajine.²⁹⁴

Svedok optužbe, Husejin Bašić, o kritičnim događajima nije imao neposrednih saznanja jer je u tom periodu bio na privremenom radu u inostranstvu. Supruga svedoka, koja se nalazila u Sanskom Mostu, pričala mu je da su u napadu na Mahalu, 25. maja 1992. godine, prilikom granatiranja, poginuli njihov sin i snaja koja je bila trudna. Ni ona nije bila očeviđac tog događaja, već su joj to ispričale komšije.²⁹⁵

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv

294 Transkript sa glavnog pretresa od 24. februara 2022. godine.

295 Transkript sa glavnog pretresa od 31. avgusta 2022. godine.

optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, s obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

Pravna kvalifikacija

Tužilaštvo BiH je podiglo, a sud BiH potvrdio optužnicu protiv okrivljenih zbog krivičnog dela zločin protiv čovečnosti i predmet je Republici Srbiji ustupljen sa takvom kvalifikacijom. Međutim, TRZ je promenilo kvalifikaciju, pa je podiglo optužnicu za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Razlog ovakvog postupanja TRZ je zauzeto stanovište da se ne može krivično delo kvalifikovati kao zločin protiv čovečnosti, jer isto, kao takvo, u domaćem pravosuđu nije postojalo u vreme izvršenja. Naime, u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije, krivično delo zločin protiv čovečnosti predviđeno je kao pojedinačno krivično delo Krivičnim zakonom koji je počeo da se primenjuje od 1. januara 2006. godine. S obzirom da su tokom istrage u BiH dokazi prikupljeni za jedno krivično delo, a da je TRZ kasnije podiglo optužnicu za drugo krivično delo, ostaje da se vidi u kojoj meri to može uticati na postupak. Posebno iz razloga jer se optuženi Branko Basara optužnicom TRZ faktički tereti po osnovu komandne odgovornosti koja se pokušava podvesti pod umišljajno postupanje u izvršenju krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Ovo krivično delo vrši se ili naredivanjem ili neposrednim izvršenjem neke od više alternativno postavljenih radnji. Navodi optužnice da je kao saizvršilac odgovoran zajedno sa optuženim Aničićem jer su „jedinice koje su im bile podređene učestvovale u oružanim napadima na naselja koja nisu naseljena srpskim stanovništvom, u nameri raseljavanja ubistvima, protivpravnim zatvaranjima, napadima na civile i civilna naselja [...] a okrivljeni u stanju uračunljivosti bili svesni da aktivnostima njihovih jedinica mogu biti izvršena krivična dela i na to pristali“, ne uklapaju se u kvalifikaciju za ovo krivično delo, jer je očigledno da optuženi nije neposredni izvršilac, niti postoje navodi u optužnici da je isti naredio izvršenje neke od inkriminisanih radnji. Optuženom se suštinski na teret stavlja ponašanje inkriminisano konceptom komandne odgovornosti, pri čemu se formalno to ne čini, već se tereti kao saizvršilac, pa ostaje da se vidi kako će TRZ dokazati postupanje optuženog kao saizvršioca, gde je neophodno jasno dokazati postojanje zajedničke odluke za izvršenje krivičnog dela, i konkretne radnje koju je optuženi preuzeo sa umišljajem, a koja bitno doprinosi izvršenju krivičnog dela.

104

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Branka Basare i Nedeljka Aničića anonimizovanu tako da je umesto imena optuženih navelo da se radi o osobi A.A. i osobi B.B. Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer se podaci o optužnici, sa punim imenom i prezimenom optuženih, nalaze kao već objavljeni podaci, na sajtu Suda BiH.²⁹⁶ Takođe, o predmetu je pre početka postupka u R. Srbiji izveštavano u medijima BiH, gde se optuženi pominju punim imenom i prezimenom²⁹⁷. Ovakvom anonimizacijom javno objavljenih optužnica, TRZ iste čini

296 Predmet Suda Bosne i Hercegovine broj S1 1 K 016738 14 Kro.

297 Detektor, *Srbiji ustupljen predmet za zločine u Sanskom Mostu i Prijedoru*, 13. mart 2020. godine, dostupno na <https://detektor.ba/2020/03/13/srbiji-ustupljen-predmet-za-zlocine-u-sanskom-mostu-i-prijedoru/>, pristupljeno 15. decembra 2022. godine

krajnje nejasnim²⁹⁸, i optužene široj javnosti potpuno nevidljivim, što je u potpunosti suprotno kako Nacionalnim strategijama iz 2016. i 2021. godine²⁹⁹, tako i Tužilačkoj³⁰⁰ strategiji za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji. Naime, navedenim strategijama predviđeno je unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine, a pre svega kroz olakšanu dostupnost informacija o postupcima za ratne zločine, kako bi se postigao krajnji cilj – unapređena transparentnost postupaka za ratne zločine. U situaciji kada šira javnost u praksi nije u mogućnosti da pregledom sajta TRZ sazna ni imena optuženih, TRZ šalje jasnu poruku da su za njega ciljevi strategija puka formalnost.

Pored imena optuženih, u optužnici su anonimizovana i imena žrtava. Kada je u pitanju optužnica po više tačaka i sa velikim brojem žrtava, jedino u slučaju kada se ista pročita na glavnom pretresu, mogu se čuti imena žrtava, ali zbog njihove brojnosti monitori sudenja nisu u mogućnosti da evidentiraju njihova imena, što umnogome otežava praćenje postupka.

Procesuiranje visokorangiranih

U ovom postupku optužena su dvojica visokorangiranih oficira nekadašnje JNA, od kojih je Branko Basara optužen kao komandant 6. sanske brigade VRS, tada u činu pukovnika, a Nedeljko Aničić kao komandant štaba TO opštine Sanski Most, tada takođe u činu pukovnika. Procesuiranje visokorangiranih pripadnika vojske svakako je veoma pozitivno, međutim, mora se imati u vidu da to nije rezultat rada TRZ, već da se radi o preuzetoj potvrđenoj optužnici iz BiH, odnosno da je optuženje ovih visokorangiranih oficira rezultat rada Tužilaštva BiH.

---

298 Na svim optunicama TRZ prvooptuženi se označavaju kao A.A, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5>, pristupljeno 15. decembra 2022. godine.

299 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%9D%D0%90%D0%A6%D0%98%D0%9E%D0%9D%D0%90%D0%9B%D0%9D%D0%90%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%95%20%D0%97%D0%90%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A6%D0%95%D0%A1%D0%A3%D0%98%D0%A0%D0%90%D0%8A%D0%95%20%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%9D%D0%98%D0%A5%20%D0%97%D0%9B%D0%9E%D0%A7%D0%98%D0%9D%D0%90.PDF>, pristupljeno 15.decembra 2022. godine;

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20\(Sl.%20glasnik%2097%2021\)%2022.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20(Sl.%20glasnik%2097%2021)%2022.pdf), pristupljeno 15. decembra 2022. godine.

300 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji 2018-2023, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%A2%D0%A3%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%90%D0%A7%D0%9A%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%90.pdf>, pristupljeno 15. decembra 2022. godine.

XI. Predmet *Rogatica*³⁰¹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 9. oktobar 2020.	
Datum početka suđenja: 12. mart 2021.	
Postupajući tužilac: Ivan Marković	
Optuženi: Rajko Kušić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet ustavljen iz BiH	
Postupajuće veće	<p>sudija Vinka Beraha-Nikićević (predsednica veća) sudija Snežana Nikolić-Garotić sudija Vladimir Duruz</p>
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: visokorangirani Broj žrtava: 210 Broj ukupno ispitanih svedoka: 3	<p>Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 8 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 1 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0</p>
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

³⁰¹ Predmet *Rogatica*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Rogatica.html>, pristupljeno dana 15. decembra 2022. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi Rajko Kušić se tereti da je u vremenskom periodu od kraja maja 1992. godine pa do kraja jula 1995. godine, na području opštine Rogatica, prvo na dužnosti komandanta Teritorijalne odbrane Opštine Rogatica, kasnije komandanta Rogatičke brigade i komandanta Prve podrinjske lake pešadijske brigade, naredio da se izvrši napad na civilno stanovništvo i naselja i učestvovao u tim napadima koji su imali za posledicu smrt, kao i da se vrše ubistva, mučenja, nečovečna postupanja, nanošenje patnji i povreda telesnog integriteta, raseljavanje i preseljavanje, kao i protivzakonita zatvaranja nesrpskog stanovništva. Preko njemu podređenih pripadnika Teritorijalne odbrane, kasnije Rogatičke brigade i Prve podrinjske lake pešadijske brigade, u saradnji sa pripadnicima policije Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Rogatica, organizovao je nezakonito zatvaranje nesrpskog stanovništva na području opštine Rogatica u zatočeničke objekte, koje je neposredno obilazio i u njima ispitivao zatočena lica, a lično je rukovodio i napadima na nesrpsko stanovništvo koje je ubijano, nezakonito zatvarano u zatočeničke objekte i u njima premlaćivano, odvođeno na prinudni rad, odvođeno na nepoznata mesta od kada se vode kao nestali, i u kojim napadima su zatočene žene i devojke silovane, a imovina nesrpskog stanovništva i verski objekti uništavani. Takođe se tereti da je koordinisao aktivnostima vojnih i policijskih snaga na području opštine Rogatica u kojima je celokupno nesrpsko stanovništvo te opštine prisilno preseljeno van teritorije Srpske Republike Bosne i Hercegovine, tako što su:

107

1. U periodu od kraja maja do početka juna 1992. godine pripadnici Teritorijalne odbrane Srpske opštine Rogatica, a nakon što je po naredbi optuženog od meštana sela Pašića Kula, Bijelogorice i Godimilje u opštini Rogatica, u kojima su živeli Muslimani, oduzeto naoružanje koje su oni legalno posedovali, izvršili su pešadijski napad na pomenuta sela, tako što su pucanjem iz automatskog oružja i aktiviranjem bombi ubili civile AB, AV, AG, AD, AĐ, AE i AŽ, čija tela su ekshumirana početkom septembra 1998. godine, a usto i zapalili kuće više porodica;
2. Dana 3. juna 1992. godine u jutarnjim časovima pripadnici Rogatičke brigade izvršili su pešadijski napad na nebranjeno selo Seljani u opštini Rogatica u kojem su živeli Muslimani, kojom prilikom su razdvojili muškarce od žena i dece, a zatim civile AZ, Al, AJ, AK, AL, ALj, AM, AN, ANj, AO, AP, AR, AS i AT odveli na lokalitet Piješevac u opštini Rogatica, gde su ih pucanjem iz vatrenog oružja lišili života, čija tela su ekshumirana u toku septembra 2004. godine na lokalitetu Dizdareva njiva u opštini Rogatica, a žene i decu bez ikakvog pravnog osnova lišili slobode i zatvorili u prostorije Srednjoškolskog centra „Veljko Vlahović“ u Rogatici, odakle su ih nakon nekoliko dana transportovali na Hrešu u opštini Stari grad, Sarajevo;
3. Dana 8. juna 1992. godine pripadnici Rogatičke brigade i Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Rogatica izvršili su pešadijski napad na civilno nesrpsko stanovništvo, koje se krilo u stambenoj zgradi u ul. Maršala Tita na broju 6 u Rogatici, tako što su iz automatskog oružja pucali i bacali

bombe prema zgradama, kojom prilikom su ubili civila AĆ, te su naredili civilima da izadu iz stanova, a kada su oni to učinili, civilima AU, AF, AH, AC, AĆ, ADŽ, AŠ, BA, BV, BG, BD, BĐ, BE, BŽ, BZ, BI i mlt. BJ naredili da legnu na asfalt, nakon čega su pedesetak žena, dece i starijih muškaraca odveli do Srednjoškolskog centra „Veljko Vlahović“ u Rogatici, gde su ih zatvorili u ucionicu, iako za to nije bilo zakonskog osnova, a zatim civile AU, AF, AH, AC, AĆ, ADŽ, AŠ, BA, BV, BG, BD, BĐ, BE, BŽ, BZ, BI i mlt. BJ u koloni odveli do pomenutog Srednjoškolskog centra, gde su ih postrojili u dva reda, vezali im oči i ruke, gde je optuženi izvršio njihovu smotru, naredio da se mlt. BJ i BI odvedu u prostorije Srednjoškolskog centra u Rogatici i da se postrojeni muškarci ubace u autobus i odvedu u pravcu naselja Karanfil mahale, gde je po njihovom dovođenju u pomenuto naselje naredio da se zatočenik AŠ vrati u prostorije Srednjoškolskog centra, nakon čega su civili AU, AF, AH, AC, BD, BE, AĆ, ADŽ, BA, BV, BG, BĐ i BŽ odvedeni u nepoznatom pravcu, čija tela su pronađena i ekshumirana u toku 2000. godine u jami „Paklenik“ kod sela Kalimanići u opštini Sokolac;

4. U junu 1992. godine pripadnici Ladževinske čete, Gučevske čete, Plješevičke čete, Kozičke čete i Interventni vod, koji su bili u sastavu Rogatičke brigade, po usmenoj naredbi optuženog, naredili su meštanima sela Kukavice, Kujundžijeviće i Mesiće da predaju naoružanje kojim su raspolagali, a nakon što su ovi oružje predali, dana 9, 10. i 11. jula 1992. godine, ili približno tih datuma, po usmenoj naredbi optuženog, putem radio-veze koju je preneo osuđeni BB komandiru Ladževinske čete, na ova nebranjena muslimanska sela izvršili su prvo artiljerijski, a potom pešadijski napad, kojom prilikom je ubijen veći broj civila, među kojima su bili BK, BL, BLj, BM, BN, BNj, BO, BP, BR, BS, BT, BĆ, BU, BF, BC i BH, čija tela su ekshumirana u selu Kukavice početkom oktobra 1998. godine, dok se BĆ-u gubi svaki trag, te je veći broj kuća, u pomenutim selima, u vlasništvu Muslimana, zapaljen;
5. Dana 15. juna 1992. godine kod jame „Paklenik“ kod sela Kalimanići u opštini Sokolac, koje je bilo u zoni odgovornosti Rogatičke brigade, VV i još dvojica pripadnika Rogatičke brigade, zajedno sa još nekoliko pripadnika Višegradske brigade i policije Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Višegrad, iz automatskog oružja i aktiviranjem bombi lišili su života civila, i to BDŽ, BŠ, VA, VB, VG, VD, VĐ, VE, VŽ, VZ, VI, VJ, VK, VL, VLj, VM, VN, VNj, VO, VP, VR, VS, VT, VĆ, VU, VF, VH, VC, VČ, VDŽ, VŠ, GA, GB, GV, GD, GĐ, GE, GŽ, GZ, GI, GJ, GK, GL, GLj, GM, GN, GNj i GO, koje su tog dana u autobusu ispred fabrike slada „Rasadnik-Sladara“ u Rogatici vezanih ruku dovezli na jamu „Paklenik“, dok je sa strelnjanja pobegao GP; tela ubijenih su ekshumirana u toku 2000. godine u jami „Paklenik“ kod sela Kalimanići u opštini Sokolac;
6. Dana 19. juna 1992. godine pripadnici Rogatičke brigade, policije Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Rogatica i paravojne formacije „Beli orlovi“ izvršili su pešadijski napad na nebranjeno naselje Gračanica u opštini Rogatica, u kojem su živeli Muslimani, tako što su im naredili da izadu iz kuća, a kada su oni to učinili, pucanjem iz automatskog oružja ubili civile GP, GR, GS, GT, GĆ, GU, GF, GH, GC, GĆ, GDŽ, GŠ, DA, DB, DV, DG, DD, DE, DŽ, DZ, DI, DJ, DK, DL, DLj, DM, DN, DNj, DO, DP, DR, DS, DT, DĆ, DU, DF, DH, DC, DĆ, DDŽ, DŠ, ĐA, ĐB, ĐV, ĐG, ĐE, ĐD, ĐŽ, ĐZ, ĐI, ĐJ, ĐK, ĐL, ĐLj, ĐM, ĐN, ĐNj, ĐO, ĐP, ĐR, ĐS, ĐT, ĐĆ, ĐU, ĐF, ĐH i dr, a zatim

- žene, decu i starije muškarce bez ikakvog pravnog osnova odveli i zatvorili u prostorije Crkvenog doma u Rogatici, za koje vreme su iz automatskog oružja pucali u vazduh, u koji Dom je dolazio osumnjičeni AA i ispitivao zarobljena lica, pri čemu su zarobljenice ĐH, ,ĐC, ĐČ, ĐDž, ĐŠ, EA i dr. odvođene u susednu zgradu u naselju Tekija, gde su silovane od strane pripadnika Rogatičke brigade, a zarobljenicama EB, EV, EG, ED, EĐ, EŽ, EZ, EI, EJ, EK, EL, ELj, EM i EN narednog dana vezali su ruke i oči i u autobusu odvezli u nepoznatom pravcu, za čiju sudbinu do danas nema nikakvih informacija, a nakon dva do tri dana zarobljene žene, decu i starije muškarce premestili su u prostorije Srednjoškolskog centra „Veljko Vlahović“ u Rogatici;
7. Dana 19. juna 1992. godine pripadnici Rogatičke brigade i policije Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Rogatica izvršili su pešadijski napad na civilno stanovništvo u naselju Živaljevina, u opštini Rogatica, u kojem su živeli Muslimani, tako što su im naredili da izađu iz kuća, a kada su to oni učinili, zapalili su kuće ENj, EO i dr, a zatim su bez ikakvog pravnog osnova lišili slobode i odveli civile EP, ER, ES, ET i dr. do benzinske pumpe, gde je osumnjičeni AA naredio da se razdvoje muškarci od žena i dece, da vojno sposobne muškarce – civile EĆ, EU, EF, EP, ES, ET, ER – kao i mlđe. EH odvedu u pravcu fabrike slada „Rasadnik-Sladara“, od kada im se gubi svaki trag, sve do 2000. godine kada su njihova tela ekshumirana u jami „Paklenik“ kod sela Kalimanići u opštini Sokolac, pri čemu je EC odvojio iz grupe žena i dece i odveo je na ispitivanje u prostorije fabrike slada „Rasadnik-Sladara“ u Rogatici, dok su žene i decu odveli i zatočili u prostorije Srednjoškolskog centra „Veljko Vlahović“ u Rogatici;
8. Početkom avgusta 1992. godine pripadnici Prve podrinjske lake pešadijske brigade napali su nebranjeno selo Rakitnica, u opštini Rogatica, u kojem su živeli Muslimani, tako što su prvo izveli artiljerijski, a potom i pešadijski napad, kojom prilikom su iz automatskog oružja ubili civile EĆ, EDž, EŠ, ŽA, ŽB, ŽV i ŽG, čija tela su pronađena i ekshumirana početkom septembra 1998. godine, kao i civile ŽD, ŽĐ, ŽE, ŽZ, ŽI, ŽJ, ŽK i ŽL, čija tela do danas nisu pronađena;
9. Dana 2. avgusta 1992. godine u jutarnjim časovima pripadnici Prve podrinjske lake pešadijske brigade napali su nebranjeno selo Kozarde u opštini Rogatica, u kojem su živeli Muslimani, tako što su prvo izveli artiljerijski, a potom i pešadijski napad, kojom prilikom su iz automatskog oružja ubili civile ŽLj, ŽM, ŽN i ŽNj, čija tela su pronađena i ekshumirana početkom septembra 1998. godine, ŽO, ŽP, ŽR, ŽS i njegovu crku i ŽT, čija tela do danas nisu pronađena, ranili civile ŽĆ, ŽU, ŽF, ŽH, a civile ŽC, ŽČ, ŽDž, ŽŠ, ZA, ZB, ZV, VG, BD, ZĐ, ZE, ŽŽ i ŽŠ bez ikakvog pravnog osnova lišili slobode i zatvorili u barake fabrike slada „Rasadnik-Sladara“ u Rogatici;
10. Dana 2. avgusta 1992. godine u ranim jutarnjim časovima pripadnici Prve podrinjske lake pešadijske brigade iz pravca Stijenica, Burata i sela Zakomo, napali su nebranjeno selo Kramer u opštini Rogatica, u kojem su živeli Muslimani, tako što su prvo izveli artiljerijski, a zatim pešadijski napad, kojom prilikom su iz automatskog oružja ubili civile ZT, ZJ, ZK, ZL, ZLj, ZM i ZN, zapalili nekoliko kuća, a potom bez ikakvog pravnog osnova preko sto pedeset civila Bošnjaka lišili slobode i odveli do osnovne škole u selu Han Stijenice, za koje vreme je optuženi iz putničkog

vozila golf kroz otvoreni prozor zarobljenim civilima govorio „Hajte, balije, šta ste razvukli, majku vam balijsku, ukoliko neko pokuša bježati pucaću u njega“, a zatim naredio da se razdvoje vojno sposobni muškarci – civili ZNj, ZO, ZP, ZR, ZS, ZT, ZĆ, ZU, ZF, ZH, ZC, ZDŽ, IA, IB, IV, TG, ID, IĐ, TE, odvedu iza škole, gde su ih pripadnici Rogatičke brigade pucnjem iz vatrenog oružja ubili, čija tela su pronađena i ekshumirana u toku maja 2011. godine, na lokalitetu Ivan Polje u opštini Rogatica, a zatim je jednom od svojih vojnika naredio da se žene, deca i stariji muškarci zatvore u prostorije pomenute osnovne škole, iz koje su u toku noći autobusima transportovani do Hreše na području Sarajeva;

- ll. Dana 14. avgusta 1992. godine ili približno tog datuma u selu Kosova u opštini Rogatica, zajedno sa osuđenim BB i još nekoliko pripadnika Prve podrinjske lake pešadijske brigade, učestvovao u nezakonitom zatvaranju civila IŽ, IZ, IJ i JK u garaži u vlasništvu IL, gde su osuđeni BB i izvesni GG u prisustvu optuženog fizički zlostavljal i ponižavali IZ udarajući ga pesnicama u predelu glave, stavljali mu nož ispod vrata i terali ga da jede metke 7,62 mm, lŽ udarali pesnicama po glavi i nogama po telu, usled čega je izgubio svest i IJ udarali pesnicama u glavu, nanoseći im time snažne telesne bolove i patnje, nakon čega su iz garaže izveli IJ, od kada mu se gubi svaki trag;
12. Dana 15. avgusta 1992. godine pripadnici Prve podrinjske lake pešadijske brigade, dvadeset sedam zatočenih civila Bošnjaka iz prostorija fabrike slada „Rasadnik-Sladara“ u Rogatici odvezli su na kotu Jačen, u blizini sela Duljevac, u opštini Rogatica, na kojoj su korišćeni kao živi štit ispred srpskih vojnika prilikom napada na kotu Jačen, gde je osuđeni OD, pripadnik Rogatičke brigade, pucajući iz automatske puške lišio života zarobljene civile ILj, IM, IN, INj, IO, IP, IR, IS, IT, IĆ, IU, IF, IH, IC, IĆ, IDŽ, IŠ, JA, JB, JV, JG, JO, JD, JE, JŽ i JZ, čija tela su ekshumirana u toku septembra 1998. godine u selu Duljevac, u opštini Rogatica, dok su sa strelnjanja pobegli JI, JK i JL;
13. U periodu od 8. juna 1992. godine do polovine avgusta 1992. godine pripadnici Prve podrinjske lake pešadijske brigade, zajedno sa pripadnicima policije Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Rogatica i organima civilne vlasti Srpske opštine Rogatica, učestvovali su u formiranju zarobljeničkih prostorija u Srednjoškolskom centru „Veljko Vlahović“ u Rogatici kako bi u iste protivzakonito zatvorili muslimansko stanovništvo, a koje su obezbeđivali pripadnici Rogatičke brigade, kasnije Prve podrinjske lake pešadijske brigade Rogatica, pa držeći u zarobljeništvu između trista pedeset i hiljadu civila Muslimana sa područja opštine Rogatica, u neuslovnim prostorijama bez adekvatnog smeštaja, sa veoma oskudnim dnevnim obrocima hrane, izlagali svakodnevnom fizičkom i psihičkom zlostavljanju od strane vojnika i policajaca, u koje je dolazio osumnjičeni AA, ispitivao i otpuštao neke od zarobljenih lica, koja su autobusima i kamionima transportovana do mesta Mangurići i Kaljina u opštini Oovo i do mesta Stoborani u blizini Žepe, pa su u toku boravka u zarobljeništvu, u prostorijama pomenutog Srednjoškolskog centra, zarobljenice JLj, JM, JN, JNj, JO, JP, JR, JS i dr. silovane, zarobljeni muškarci upućivani na kopanje rovova, nošenje municije za potrebe srpskih vojnika i pravljenje mitraljeskog gnezda od vreća peska;
14. Polovinom septembra 1992. godine pripadnici Prve podrinjske lake pešadijske brigade Rogatica izvršili su pešadijski napad na nebranjena sela Vragolove i Karačići u opštini Rogatica, u kojima su

- živeli Muslimani, kojom prilikom su pucanjem iz vatrene oružja ubili JT, JĆ, JU, JF, JH, čija tela su ekshumirana u 2000. godini, a u štali u selu Karačići, JĆ, JDŽ, JŠ i KA, čija tela do danas nisu pronađena;
15. U periodu od polovine juna 1992. godine do kraja 1994. godine pripadnici Rogatičke brigade, kasnije Prve podrinjske lake pešadijske brigade Rogatica, zajedno sa pripadnicima policije Stanice javne bezbednosti Srpske opštine Rogatica i organima civilne vlasti Srpske opštine Rogatica učestvovali su u formiranju zarobljeničkih prostorija u fabrici slada „Rasadnik-Sladara“ u Rogatici, kako bi u iste protivzakonito zatvorili muslimansko stanovništvo, a koje su obezbedivali pripadnici Rogatičke brigade, kasnije Prve podrinjske lake pešadijske brigade Rogatica, pa držali u zatočenju oko trista pedeset civila Muslimana sa područja opštine Rogatica u neuslovnim prostorijama bez adekvatnog smeštaja, sa veoma oskudnim dnevnim obrocima hrane, izložene svakodnevnom fizičkom i psihičkom zlostavljanju od strane vojnika i policajaca, u čemu je učestvovao i optuženi tako što je šakama i nogama udarao zatočenike KB, KV i KG, koji su autobusima i kamionima transportovani do mesta Mangurići, u opštini Olovo i u logore Sušica u Vlasenici i Batković u Bijeljini, pa su u toku boravka u zarobljeništvu, u prostorijama pomenute fabrike slada, zarobljenice KD i dr. silovane, a zarobljeni muškarci upućivani na čišćenje gradskih ulica i kopanje rovova, dok su ubijeni KĐ, KE, KŽ, KZ, KB, KV i KG, čija tela su ekshumirana u blizini fabrike slada „Rasadnik-Sladara“ u toku novembra 1998. godine i u jami „Paklenik“ kod sela Kalimanići, u opštini Sokolac, u toku 2000. godine;
16. U periodu od kraja juna do kraja avgusta 1992. godine pripadnici Rogatičke brigade, kasnije Prve podrinjske lake pešadijske brigade, bez vojnih potreba i u nameri da unište tragove postojanja muslimanskog naroda, na području opštine Rogatica, tenkovskim granatama srušili su Arnautovića džamiju sagradenu 1558. godine i Čaršijsku džamiju sagradenu u XVII veku i minirali džamije u Kramer selu, Šljedovićima, Kukavicama, Mahali, Rakitnici i drugim selima u kojima su živeli Muslimani;
17. U periodu od kraja juna 1992. godine do kraja jula 1995. godine pripadnici Rogatičke brigade, kasnije Prve podrinjske lake pešadijske brigade, sa lokaliteta Borika u opštini Rogatica, vršili su artiljerijske napade na civilno stanovništvo Žepe, u opštini Rogatica, u kojoj su živeli Muslimani, a koja je Rezolucijom Veća sigurnosti Ujedinjenih nacija broj 824 (1993) na 3.208 sednici dana 06.05.1993. godine proglašena zaštićenom zonom, kojom prilikom su ubili više civila, među kojima KI, KJ, KL, KLj, KM, KN, KNj, KO, KP, KR, KS, KT i dr.³⁰²

Odbrana optuženog

U ovoj fazi postupka optuženi se brani čutanjem.³⁰³

³⁰² Optužnica KTO 5/20 od 9. oktobra 2020. godine, dostupno na https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_5_20_%D0%9A%D1%80~0.pdf, pristupljeno 16. decembra 2022. godine.

³⁰³ Transkript sa glavnog pretresa od 12. marta 2021. godine.

Svedoci u postupku

Svedok optužbe Mlađen Sikirić je tokom oružanog sukoba u BiH bio pripadnik VRS kao vozač i bio je u kasarni na Vardišu u Višegradu. Njegov komandir Željko Šimšić je 14. ili 15. juna 1992. godine poslao svedoka i njegovog kolegu Ranka Kneževića, takođe vozača, da se sa kamionom jave u Crveni krst i pomognu pri prevozu civila iz Višegrada do jedne lokacije u blizini Olova. Dolaskom do Crvenog krsta video je da se radi o koloni koju je činilo sedam do osam vozila – kamiona i autobusa. Autobusi su bili većinom iz firme „Višegradtrans“. Prevozili su uglavnom žene, decu i starije ljude. U svedokovom kamionu bilo je dvadesetak civila. Išli su u konvoju bez vojne pratrne. Tokom puta niko nije zaustavljao konvoj, niti je bilo pucnjave. Imali su samo zastoje tehničke prirode, jer je put bio uzak pa veći autobusi nisu mogli lako da manevrišu u krivinama, ali nije primetio da je iko od civila tokom puta izvođen iz vozila. Dolaskom do odredišta, koje je u stvari bila jedna livada, vozila su se zaustavljala da bi civili izašli, a zatim su se okretala i vraćala nazad. Primetio je da su civili krenuli pešice niz livadu prema Olovu, kao i da niko od civila nije ostao u vozilima. Konvoj vozila se vratio na Sokolac gde su prespavali, a sutradan su se vratili u Višegrad. Tokom puta niko iz Rogatičke brigade nije zaustavljao konvoj, niti im je izdavao neka naredenja. U periodu od 1992. do 1995. godine svedok nije boravio na području opštine Rogatica.³⁰⁴

Svedok optužbe Ferid Spahić je početkom oružanih sukoba u BiH živeo u mestu Bosanska Jagodina, opština Višegrad. U mesto su iz Višegrada došli autobusi kojima je bošnjačko stanovništvo trebalo da se preveze na područje u okolini Olova, a koje je bilo pod kontrolom Armije BiH. Kada je konvoj autobusa došao u Višegrad, priključilo se još autobra, a ti autobra su imali naoružane pratioce. Došlo je do incidenta jer je Milan Lukić htio da izdvoji jednog od muškaraca.

112

Pre ulaska u Rogaticu zaustavljen je autobra. Vojnici u maskirnim uniformama razdvojili su žene i decu od muškaraca, tvrdeći da muškarci idu u razmenu. Nakon razdvajanja krenuli su ka Sokocu, gde su prenoćili. Sutradan su došli u Rogaticu i stigli do silosa u Rasadniku. Vojnici su krenuli da ih izvode iz autobra, kojom prilikom su vezani, pretučeni i oduzeti su im novac i dragocenosti koje su imali. Ljude su odvodili prema jednom šumarku gde su vršili streljanje. Video je da streljavaju ljude, pa je iskoristio činjenicu da je bio na kraju kolone, u blizini šume, i pobegao sa još jednim čovekom. Kod jame gde su streljali video je Slavišu Vukojičića, za kog je kasnije čuo da je bio desna ruka optuženog. Optuženog ne poznaje.³⁰⁵

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine bilo je zakazano osam sudećih dana, od kojih su održana dva dana i ispitan jedan svedok optužbe. Suđenja su pet puta odlagana jer sudu nisu pristupili pozvani svedoci.

Svedok optužbe Armin Baždar naveo je da je u vreme kritičnog događaja imao 14 godina, te da je u to vreme sa ocem, majkom i sestrom živeo u Seljanima, selu u blizini Rogatice. Napad na njegovo selo

304 Transkript sa glavnog pretresa od 27. maja 2021. godine.

305 Transkript sa glavnog pretresa od 19. oktobra 2021. godine.

desio se 3. juna 1992. godine, kada su ubijeni zdravi i sposobni muškarci. Dana 4. avgusta 1992. godine u selo su došli vojnici VRS-a tvrdeći kako treba da ih zaštite, odnosno smeste u Srednjoškolski centar, tako što su minibusom odveli žene, decu i starije. Taj Srednjoškolski centar je, po oceni svedoka, u stvari bio logor, iz kojeg su u večernjim satima izvodili žene i devojčice, za koje je naknadno saznao da su silovane. Sutradan, u jutarnjim satima, odvojili su žene i starije – među kojima su bili njegovi majka, sestra i otac. Njega su sa daidžom i još deset do petnaest ljudi odveli u „Rasadnik“, gde je bio zatvoren do dana streljanja – 15. avgusta. Iz „Rasadnika“ je u više navrata odvođen na prinudne radove. Dana 15. avgusta 1992. godine, u poslepodnevnim satima došao je Radisav Ljubinac, zvani Pjano, koji im je rekao da idu u neku akciju, nakon čega su odvedeni u mesto Duljevac, gde ih je dočekalo oko 30 vojnika VRS-a, koji su imali automatsko naoružanje. Po izlasku iz minibusa vezali su im ruke na leđa, a jedan vojnik je uzeo dvojicu zarobljenih, koje je vodio ispred sebe, istovremeno pucajući po jednom prevoju. Nakon toga su te ljude vratili i naredili im da se priključe ostalima. Stao je do svog ujaka, koji mu je tada rekao da će ih pobiti. Video je da se vojnicima tada priključio i Dragoje Paunović zvani Špiro. Jedan od vojnika počeo je da ubija jednog po jednog zarobljenika, a zatim je Špiro rafalnom paljbom ubijao ostale zarobljenike. Svedok je tom prilikom pogoden u levu nadlakticu, prilikom čega se okrenuo za 180 stepeni i pao potruške, a zatim je pogoden i u desnu nadlakticu. Nakon pucnjave nastalo je zatišje i svedok je tada čuo da neko, putem radio-veze koju je imao Špiro, pita istog ko to puca. Špiro je odgovorio pitanjem „Ko pita?“, da bi ta osoba odgovorila „Rajko Kušić pita“, na šta mu je Špiro odgovorio da on puca. Svedok je tada uspeo da nekako pobegne do obližnjeg šumarka i tako se spasi. Nije mogao da se seti da je u jednom ranije datom iskazu rekao da je akcija bila izvedena po naredbi optuženog Kušića, a na ponovljeno pitanje je odgovorio da verovatno jeste. Naveo je da u nekim ranijim izjavama nije spominjao motorolu jer je njegov iskaz zavisio od vremena i načina uzimanja iste. Nije se mogao izjasniti da li je prilikom kritičnih događaja video optuženog, s obzirom da ga ne poznaje.³⁰⁶

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, s obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

Pravna kvalifikacija

Tužilaštvo BiH je podiglo, a sud BiH potvrđio optužnicu protiv okrivljenih zbog krivičnog dela zločin protiv čovečnosti i predmet je Republici Srbiji ustupljen sa takvom kvalifikacijom. Međutim,

---

306 Transkript sa glavnog pretresa od 1. septembra 2022. godine.

TRZ je promenilo kvalifikaciju, pa je podiglo optužnicu za krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Razlog ovakvog postupanja TRZ je zauzeto stanovište da se ne može krivično delo kvalifikovati kao zločin protiv čovečnosti, jer isto, kao takvo, u domaćem pravosudu nije postojalo u vreme izvršenja istog. Naime, u krivičnom zakonodavstvu Republike Srbije, krivično delo zločin protiv čovečnosti predviđeno je kao pojedinačno krivično delo Krivičnim zakonom koji je počeo da se primenjuje od 1. januara 2006. godine. Obzirom da su tokom istrage u BiH dokazi prikupljeni za jedno krivično delo, a da je TRZ kasnije podiglo optužnicu za drugo krivično delo, ostaje da se vidi u kojoj meri to može uticati na postupak.

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Rajka Kušića anonimizovanu tako da je umesto imena optuženih navelo da se radi o osobi A.A. Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer se podaci o optužnici, sa punim imenom i prezimenom optuženih, nalaze kao već objavljeni podaci na sajtu Suda BiH.³⁰⁷ Takođe, o predmetu je pre početka postupka u R. Srbiji, odnosno još 2015. godine, izveštavano u medijima BiH, gde se optuženi pominje punim imenom i prezimenom³⁰⁸. Ovakvom anonimizacijom javno objavljenih optužnica, TRZ iste čini krajnje nejasnim³⁰⁹, a optužene široj javnosti potpuno nevidljivim, što je u potpunosti suprotno kako Nacionalnim strategijama iz 2016. i 2021. godine³¹⁰, tako i Tužilačkoj³¹¹ strategiji za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji. Naime, navedenim strategijama predviđeno je unapređenje ukupnog odnosa društva prema pitanju suđenja za ratne zločine, a pre svega kroz olakšanu dostupnost informacija o postupcima za ratne zločine, kako bi se postigao krajnji cilj – unapredena transparentnost postupaka za ratne zločine. U situaciji kada šira javnost u praksi nije u mogućnosti da pregledom sajta TRZ sazna ni imena optuženih, TRZ šalje jasnu poruku da su za njega ciljevi strategija puka formalnost.

114

Pored imena optuženih, u optužnici su anonimizovana i imena žrtava. Kada je u pitanju optužnica po više tačaka i sa velikim brojem žrtava, jedino u slučaju kada se ista pročita na glavnom pretresu mogu

---

307 Predmet Suda Bosne i Hercegovine broj S1 1 K 017608 14 Kro

308 Detektor, *Potpisana optužnica protiv Rajka Kušića*, 3. april 2015. godine, dostupno na <https://detektor.ba/2015/04/03/potpisana-optuznica-protiv-rajka-kusica/>, pristupljeno 15. decembra 2022. godine.

309 Na svim optužnicama TRZ prvooptuženi se označavaju kao A.A. dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%88%D1%86%D0%B5>, pristupljeno 3. decembra 2022. godine.

310 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06-%D0%9D%D0%90%D0%A6%D0%98%D0%9E%D0%9D%D0%90%D0%9B%D0%9D%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%95%20%D0%97%D0%90%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A6%D0%95%D0%A1%D0%A3%D0%98%D0%A0%D0%90%D0%8A%D0%95%20%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%9D%D0%98%D0%A5%20%D0%97%D0%9B%D0%9E%D0%A7%D0%98%D0%9D%D0%90%90.pdf>, pristupljeno 3. decembra 2022. godine;

Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20\(SL%20glasnik%2097%2021\)%202022.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20(SL%20glasnik%2097%2021)%202022.pdf), pristupljeno 3. decembra 2022. godine.

311 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji 2018-2023, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06-%D0%A2%D0%A3%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%90%D0%A7%D0%9A%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%90.pdf>, pristupljeno 15. decembra 2022. godine.

se čuti imena žrtava, ali zbog njihove brojnosti monitori suđenja nisu u mogućnosti da evidentiraju njihova imena, što umnogome otežava praćenje postupka.

Procesuiranje visokorangiranih

U ovom postupku optužen je Rajko Kušić koji je u vreme optuženja bio visokorangiran oficir i koji je u vreme kritičnih događaja obavljao dužnosti komandanta Teritorijalne odbrane Opštine Rogatica, kasnije komandanta Rogatičke brigade i komandanta Prve podrinske lake pešadijske brigade. Procesuiranje visokorangiranih pripadnika vojske svakako je veoma pozitivno, međutim, mora se imati u vidu da to nije rezultat rada TRZ, već da se radi o preuzetoj potvrđenoj optužnici iz BiH, odnosno da je optuženje ovih visokorangiranih oficira rezultat rada Tužilaštva BiH.

Slab odziv svedoka

U dosadašnjem toku postupka najveći broj odlaganja zakazanih glavnih pretresa bio je iz razloga što se sudu nisu odazivali pozvani svedoci optužbe, pa su tako tokom 2021. odložena dva, a tokom 2022. godine pet glavnih pretresa. Imajući u vidu protek vremena, kao i činjenicu da je najveći broj svedoka iz BiH, sve češće se dešava da se svedoci zbog starosti ili lošeg zdravstvenog stanja ne odazivaju na pozive suda. To dovodi do odugovlačenja postupka, ali u velikoj meri utiče i na mogućnost kvalitetnog presuđivanja.

XII. Predmet *Rudice*³¹²

PREGLED PREDMETA		
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak		
Datum podizanja optužnice: 6. decembra 2020.		
Datum početka suđenja: 22. april 2021.		
Postupajući tužilac: Vasilije Seratlić		
Optuženi: Nezir Mehmetaj		
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142		
  Postupajuće veće 		
sudija Dejan Terzić (predsednik veća) sudija Mirjana Ilić sudija Zorana Trajković		
116	Broj optuženih: 1 Rang optuženih: bez čina Broj žrtava: 9 Broj ukupno ispitanih svedoka: 7	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 10 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 6 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 2
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres		

³¹² Predmet *Rudice*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Rudice.html>, pristupljeno dana 15. decembra 2022. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi Nezir Mehmetaj se tereti da je tokom juna i jula meseca 1999. godine na području sela Rudice, opština Kлина, kao pripadnik OVK, zajedno sa više NN pripadnika iste formacije, učestvovao u ubistvima, otmicama, proterivanju, nasilnom odvođenju i fizičkom zlostavljanju nealbanskog civilnog stanovništva, pljačkanju njihove imovine i paljenju kuća tako što je:

- počev od 15. juna 1999. godine, kao vođa grupe pripadnika OVK, došao u porodičnu kuću Ramadana Jelaja u selu Rudice, za koga je bilo poznato da je bio u dobrom odnosima sa Srbima iz sela Rudice, i zatražio od njega da ode do kuća porodice Dašići, nagovori ih da predaju oružje, uz uveravanje da im se ništa neće desiti, što je ovaj i učinio, te su Dašići, verujući Jelaju, predali oružje, da bi nakon dan-dva optuženi i više NN lica, pripadnika OVK, došli do kuće Dašića, kojom prilikom su Mihailo, Jovanka, Dragan i Dragutin Dašić prisilno uvedeni u kombi i odvedeni na za sada nepoznatu lokaciju, gde su na neutvrđen način lišeni života, a njihovi posmrtni ostaci do danas nisu pronađeni;
- krajem juna 1999. godine, kao vođa grupe pripadnika OVK i zajedno sa više NN pripadnika te grupe, saznavši da se Ramadan Jelaj vratio u svoju kuću, odakle je bio pobegao za Crnu Goru iz straha za svoj život, jer je čuo da ga optuženi traži i da se raspituje za njega, presreo istog na putu i nasilno uveo u prodavnicu u selu Rudice, gde su ga maltretirali i ispitivali tako što su ga psovali, govorili mu da je srpski špijun, da je otkrivao položaje OVK, a optuženi mu je rekao „Tebi je žao što smo ubili Dašiće“, nakon čega su ga, nasilno ga držeći za ruke, na kratko doveli do njegove porodične kuće u selu Rudice, te uveli u vozilo, kojom prilikom je optuženi, pre nego što je ušao u to vozilo, rekao jednoj od čerki „Sad ga vidiš zadnji put, nećeš da ga vidiš drugi put“, pa su krenuli prema mestu Zalcu, gde je na neutvrđen način lišen života, a njegovi posmrtni ostaci do danas nisu pronađeni;
- krajem juna i počekom jula 1999. godine u selu Rudice, kao vođa grupe pripadnika OVK i zajedno sa više NN lica – pripadnika te grupe, iz kuće izveo Zorku Šiljaković, gde je na neutvrđen način lišena života, a njeni posmrtni ostaci do danas nisu pronađeni;
- krajem juna i tokom jula 1999. godine u selu Rudice, kao vođa grupe pripadnika OVK i zajedno sa više NN pripadnika te grupe, u više navrata tokom dana ulazio u šest kuća Srba, Roma i Egipćana, koji su prethodno pobegli pred njihovim pretnjama i iznosio iz tih kuća vredne stvari, da bi noću sa bidonom dolazio do tih kuća i palio ih, kao i kuće još četiri porodice;
- krajem juna i tokom jula 1999. godine u selu Rudice, kao vođa grupe pripadnika OVK i zajedno sa više NN pripadnika te grupe, u više navrata maltretirao i zlostavljao više stanovnika nealbanske nacionalnosti, i to Roma i Egipćana, tako što su jednom prilikom **četiri lica odveli** iz njihovih

kuća, pretukli nogama i rukama i izbacili iz kola, od kojih povreda su sva navedena lica imala crna leđa, krvave glave i zbog čega nisu mogli da hodaju, a drugom prilikom je 6-7 maloletnih Roma i Egipćana nasilno doveo do svoje kuće u selu Rudice, naterao ih da sat vremena kopaju jamu, nakon čega je uz psovke „Sad ču da jebem mater Ciganima i Romima što žive ovde, samo albansko da bude“ pucao u njihovom pravcu, nakon čega su ti mladići od straha pobegli i posle dva dana napustili selo Rudice i više se nikad nisu vratili.³¹³

Odbojana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Objasnio je da je rodom iz sela Rudice, te da je 1987. godine otišao u Švajcarsku, gde je radio sve do 2021. godine kada je otišao u penziju. U selu su mu ostali roditelji, braća i sestre. U Švajcarskoj se oženio, dobio troje dece, zbog čega je radio po deset i više sati dnevno kako bi zaradio za izdržavanje porodice. Sve vreme trajanja oružanih sukoba na Kosovu bio je u Švajcarskoj, što se jasno može videti iz izvoda o njegovim zaradama, jer se po iznosima koje je primao vidi da sve do avgusta meseca 1999. godine nije koristio ni dane odmora niti bolovanje. U septembru mesecu 1999. godine otišao je u Albaniju, gde su mu bile izbegle majka i sestra, kupio kola u Draču i sa majkom i sestrom došao u svoje selo Rudicu. O pojedinim događajima tokom oružanih sukoba čuo je od Ahmeta Ahmađekaja. Po dolasku u Rudicu tražio je oca koji je tada bio u zatvoru, da bi saznao da se nalazi u Sremskoj Mitrovici. U Rudici je proveo tri meseca, da bi se krajem novembra meseca 1999. godine vratio u Švajcarsku. Ništa nije čuo o porodici Dašić, niti ih je poznavao iz ranijeg perioda. Neke ljude iz te porodice upoznao je tek 2018. ili 2019. godine, kada su se oni vratili u selo. Ne poznaje Zorku Šiljaković, niti je čuo šta se njoj dogodilo. Poznaje Izeta Ahmađekaja, znaju se od detinjstva, njega je prvog i pitao za svog oca. Izet mu je jednom prilikom rekao da su odveli Ramadana Jehaja. Nikada u životu nije nosio uniformu. Čuo je da u selu Zablać postoji osoba koja se isto zove Nezir Mehmetaj, ali je ne poznaje.³¹⁴

118

Svedoci u postupku

Svedok/oštećeni Ljubiša Dašić naveo je da je sa porodicom živeo u selu Rudice sve do 15. ili 16. juna 1999. godine kada je, iz bezbednosnih razloga, zbog ulaska pripadnika OVK, sa delom svoje porodice napustio selo. Kada su napuštali selo, ispratili su ih komšije Albanci i Romi, koji su bili tužni zbog njihovog odlaska. U selo se vratio tek nakon nekoliko godina, kada je bio organizovan povratak raseljenih. Tom prilikom je video da su sve njihove kuće porušene i spaljene. U lokalnoj prodavnici, koju su držali članovi porodice Ahmađekaj, otac i sinovi su mu izjavili saučešće. Od meštana, čija imena zbog njihove bezbednosti neće da spominje, jer su ostali da žive u selu Rudice, saznao je šta se desilo njegovom ocu Mihailu, bratu Dragutinu, braći od strica i snaji Jovanki. Nakon ulaska pripadnika OVK u selo, komšija Ramadan Jelaj došao je do kuća njegove porodice i ponudio im pomoći pri izlasku iz sela i odlasku u Rožaje. Međutim, Dašiće su zarobili Albanci i pričalo se da su muškarci mučeni i

313 Optužnica KTO 2/20 od 16. decembra 2020. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2021-07/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE.pdf, pristupljeno 15. decembra 2022. godine.

314 Transkript sa glavnog pretresa od 22. aprila 2021. godine.

nakon toga ubijeni, dok su snaju Jovanku i komšinicu Zorku Šiljegović duže mučili i ubili nekoliko dana kasnije. Kao organizatore mučenja i ubistva članova porodice Dašić meštani su označili Mustafu, Sefu, Džaferu i Nezira Mehmetaja, kao i nekoliko članova porodice Barjaktari. Navodno je jedna komšinica pitala optuženog što Jovanku više ne ubiju umesto što je toliko muče. Nakon što su ubijeni članovi porodice Dašić, grupa odgovorna za njihovo ubistvo tražila je i Ramadana Jelaja, jer su se bojali da ih on može odati, pa su i njega ubili. Posmrtnе ostatke oca Mihaila i brata Dragutina još nisu pronašli.³¹⁵

Svedok/oštećeni Milutin Dašić izjavio je da optuženog ne poznaje. Čuo je da se, nakon što je ovaj postupak pokrenut, u selu Rudice potpisuje peticija, u kojoj se navodi da optuženi nije odgovoran za stradanje Dašića, i da Albanci vrše pritisak na svedokove rođake u selu da i oni potpišu tu peticiju. Po prestanku bombardovanja, u junu 1999. godine, otišao je iz Rudice u strahu od pripadnika OVK. Prve informacije o stradanju oca i brata čuo je od kuma Vukote Petkovića koji je ostao u selu 10 do 15 dana nakon njegovog odlaska. Kada se nakon nekoliko godina vratio u selo, od članova porodice Ahmađekaj primio je saučešće za oca Mihaila. Saznao je od meštana da su Dašići, njegov otac Mihailo, brat Dragutin, braća od strica i snaja Jovanka nekim kombijem odvedeni iz sela 17. ili 18. juna 1999. godine, i da je u kući Vlade Šiljkovića bio improvizovani zatvor koji su formirali meštani Rudice koji su bili pripadnici OVK. Sve kuće Dašića su srušene i popaljene. Meštani sela Kruševa pričali su mu da su tela Dašića bačena u reku Beli Drim, nakon što su ubijeni na mostu. Čuo je od komšinice Ajše Jelaj da je u grupi koja je mučila i ubila članove njegove porodice glavni bio optuženi Nezir Mehmetaj. Pričalo se da su Dašići, muškarci, pobijeni 18. juna 1999. godine, a Jovanka i komšinica Zorka Šiljegović oko dve nedelje kasnije. Nije želeo da otkrije identitet ostalih osoba koje su mu pričale o stradanju članova njegove porodice, jer se boji za njihovu bezbednost, obzirom da oni i dalje žive u Rudici.³¹⁶

119

Svedokinja/oštećena Slavica Vratnica, čerka ubijene Zorke Šiljegović, navela je da je u Rudici živila njena majka Zorka kao penzionerka i da je o njenog sudsudbini saznala u oktobru 1999. godine. Zvala je telefonom komšinicu Ajšu Jelaj, koja joj je rekla da se njena majka kod nje krila tri dana pre nego što su je pripadnici OVK odveli. Čula je da su joj majku ubili 25. ili 26. juna 1999. godine, a kuću i imanje opljačkali i zapalili, kao i sve srpske kuće u selu. Među pripadnicima OVK koji su u tome učestvovali, čula je da je optuženi bio glavni. Ne želi da navede imena osoba od kojih je čula o stradanju svoje majke, jer bi i njih ubili, obzirom da i danas žive u selu. Napominje da njene rođake koji su ostali da žive u Rudici komšije Albanci prisiljavaju da potpišu peticiju kojom traže da se optuženi oslobođe od krivice.³¹⁷

Svedok odbrane Milija Arsović o kritičnom događaju nije imao neposrednih saznanja. Kao sveštenik u kritičnim periodu je u transporteru KFOR-a prolazio kroz okolna sela i kroz mali prozor primetio je na ulazu u selo Rudice pet tela, za koja je pretpostavio da su nasilno stradalih, ali ih nije prepoznao niti je mogao da opredeli pol stradalih. Optuženog nije prepoznao, niti ga je dovodio u vezu sa stradalima.³¹⁸

315 Transkript sa glavnog pretresa od 26. maja 2021. godine.

316 Ibid.

317 Ibid.

318 Transkript sa glavnog pretresa od 9. jula 2021. godine.

Svedok optužbe Dževad Jelaj o kritičnom događaju nije imao neposrednih saznanja. Od članova svoje porodice, sestara i njihovih muževa čuo je da su pripadnici OVK tokom leta 1999. godine iz porodične kuće porodice Dašić u selu Rudice odveli Mihaila, Jovanku, Dragana i Dragutina Dašića koje su kasnije ubili. Takođe je čuo da su pripadnici OVK izveli iz kuće i ubili Zorku Šiljaković, te da su zlostavljeni nealbansko stanovništvo i pljačkali napuštene kuće komšija Srba i nealbanaca. Poznaje optuženog dobro jer su obojica rodom iz sela Rudice. Međutim, u pričama koje je čuo, niko nije spominjao optuženog.³¹⁹

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine zakazano je 10 sudećih dana od kojih je održano šest. Dva puta su suđenja odlagana zbog odsutnosti člana sudskog veća, jednom zbog nemogućnosti uspostavljanja video-konferencijske veze putem koje je trebao da bude ispitani svedok koji živi u inostranstvu, a jednom iz razloga što optuženom nije uručen prevod nalaza veštaka na albanski jezik. Tokom suđenja sud je ispitao dva svedoka, jednog sudskog veštaka i jednog stručnog savetnika.

O nalazu i mišljenju Nacionalnog centra za kriminalističku forenziku ispitivan je Dejan Ćirković, koji nije stalni sudski veštak. Objasnio je da je zadatok veštačenja bio da se utvrdi da li je optuženi osoba sa sporne fotografije. Prilikom izrade nalaza koristio je metodu analize morfoloških karakteristika lica i utvrđivanja podudarnosti lica. Ova metoda koristi se na osnovu preporuke mreže evropskih forenzičkih institucija. Prilikom analize, došlo je do „preklapanja“, što znači da su se preklopile sporna i nesporna fotografija prilikom utvrđivanja podudarnosti. Utvrđivanje podudarnosti vrši se primenom softverskog programa. Korištena je metoda antropometrije. Za sada, ne postoji savremeniji softver od onog koji je korišten. Veštak je po obrazovanju inženjer saobraćaja, ali je bio na specijalističkom kursu policije, kao i na obuci u inostranstvu koja se odnosila na prepoznavanje lica. Prilikom rada nije utvrdio autentičnost sporne fotografije, već je radio sa fotografijom koju je dobio na disku. Prilikom analize utvrđena je sličnost na četiri morfološke karakteristike, na osnovu čega je zaključio da je na spornoj fotografiji optuženi.³²⁰

120

Stručna savetnica optuženog, sudski veštak dr Marija Đurić, osporila je nalaz veštaka, navodeći da prilikom veštačenja nije obrazloženo u čemu se sastoje sličnosti na četiri morfološke karakteristike koje su posmatrane, te da postoje karakteristike koje se uočavaju a koje nisu pomenute, na osnovu kojih se vidi razlika u fotografijama. Na osnovu razlika koje je uočila na spornoj i nespornoj fotografiji, zaključila je da postoji mala verovatnoća da se radi o sličnosti, jer se radi o očiglednim razlikama.³²¹

Svedokinja odbrane Kumrije Mališeva, kći pokojnog Ramadana Jelaja, navela je da pozna optuženog jer su oboje živeli u selu Rudice. Poznato joj je da je optuženi radio u Švajcarskoj. U kritičnom periodu bila je u selu Rudice, ali tada nije videla okrivljenog. U selu je bilo pripadnika OVK, i odveli su njenog

319 Transkript sa glavnog pretresa od 8. novembra 2021. godine.

320 Transkript sa glavnog pretresa od 16. marta 2022. godine.

321 *Ibid.*

oca kada je otisao do prodavnice da kupi nešto za jelo. Oca su odvela dva pripadnika OVK, a jedan od njih je Enver Mehmetaj.³²²

Svedok optužbe, Sali Mustafaj, sin pokojnog Ramadana Jelaja, naveo je da je motiv njegovog svedočenja da se osim istine o njegovom ocu, opovrgne iskaz Kumrije Mališeva koja je svedočila u ovom predmetu pre tri meseca, i koji je prema rečima svedoka sadržao dosta neistina. Svedok živi i radi u Nemačkoj od 1989. godine i redovno je održavao kontakt sa svojim porodicom (ocem i sestrama) u Rudicama putem telefona. Njegova sestra Kumrija je živela sa svojom porodicom u selu Kijevo odakle se preselila u Rudice zbog bolje bezbednosne situacije, neposredno pred izbjeganje rata 1999. godine. Svedokov otac, Ramadan Jelaj, u toku rata 1999. godine htio je da napusti Rudice, ali je u tome bio sprečen od strane srpskih snaga. Kada su se u junu 1999. godine policijske i vojne snage Republike Srbije povukle sa područja Kosova i Metohije, Srbi iz Rudica su svoje poljoprivredne mašine ostavili na imanju Ramadana Jelaja. U isto to vreme, vlast u selu je preuzeo Nezir Mehmetaj, zajedno sa drugim pripadnicima OVK, što je svedok saznao iz razgovora sa svojim sestrama, Ajšom i Kumrije. Ramadan, Ajše i Kumrije su živeli na udaljenosti od oko 250 metara od kuće Zorke Šiljković i porodice Dašić. U junu 1999. godine Nezir Mehmetaj je odveo Ramadana u štab OVK gde je pretučen i posle tri dana pušten. Sutradan nakon dolaska kući, Ramadana je posetio Nezir Mehmetaj i od njega tražio da ode do porodice Dašić i da im prenese poruku da predaju oružje, što je Ramadan i uradio, zajedno sa još jednim komšijom. Ramadan je Dašiće znao ceo život i nikad nisu bili u svadi. Kako je svedoku prenela Ajša, kada se Ramadan vratio od Dašića, iz tog pravca su se začuli pucnji. Neposredno nakon ovog događaja, Ramadan Jelaj je taksijem otisao u Rožaje (Crna Gora), odakle se javio svedoku i ispričao mu o dešavanjima u Rudicama. Jednu rečenicu koju je Ramadan izgovorio je svedok zapamtio: „Imam Dašiće na savesti.“ Ramadana je posle nekoliko dana pozvala njegova čerka Ajša i obavestila ga da su u Rudicama ostali bez hrane, te se Ramadan vratio u Rudice taksijem i tom prilikom dovezao brašno i druge namirnice. Hranu je ostavio ispred vrata kuće jer mu je Kumrija saopštila da ga OVK traži i da odmah mora da napusti selo. Ramadan je seo u taksi i krenuo nazad u Rožaje, ali su mu put nakon 100 metara automobilom preprečili Nezir Mehmetaj i Bujar Bajraktari. Njih dvojica su Ramadana izvukli iz automobila i odveli u radnju koja se nalazila u neposrednoj blizini Ramadanove kuće gde su ga pretukli. Istog dana, Ramadana su Mehmetaj i Bajraktari zajedno sa trećim nepoznatim licem odvezli crnim džipom u nepoznatom pravcu, a to su videli Ramadanove čerke, zet i unuk. Osim Ramadana, još nekoliko ljudi iz Rudica su pretučeni, uključujući i Ahmeta, Kumrijinog muža.

Svedok je prvi put čuo šta se desilo sa njegovim ocem u junu 1999. godine, iz razgovora sa Ajšom i Kumrije. Svedok je tokom devedesetih godina napravio kuću u Rudicama koja se nalazila u istom dvorištu gde i kuća njegovog oca. Tvrdi da je opšte poznata činjenica da su Dašiće ubili Mehmetaj i drugi pripadnici OVK, ali da se o tome čuti iz straha od osvete, kao i da je Mehmetaj prisvojio imovinu koja je pripadala Ramadantu Jelaju. Sve vreme rata, Mehmetaj je nosio uniformu OVK. Mustafaj je potvrdio da su njegovu braću i sestre kontaktirali članovi porodice Mehmetaj i nudili im novac u zamenu za svedočenje koje bi išlo u korist optuženog. Na sastanku koji je organizovan tim povodom, Kumrijin sin Hisen je uzeo novac od porodice Mehmetaj, što je dovelo do toga da Kumrija neistinito

³²² Transkript sa glavnog pretresa od 16. septembra 2022. godine.

svedoči. Takođe, svedok je naveo da je u nekoliko navrata primao pretnje od strane članova porodice Mehmetaj.³²³

Nalazi FHP-a

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Nezira Mehmetaja anonimizovanu tako da je umesto imena optuženog navelo da se radi o osobi A.A. Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer se podaci o optuženom, sa punim imenom i prezimenom, navodima odakle je i gde živi, nalaze kao već objavljeni podaci u medijima, od momenta njegovog hapšenja početkom 2020. godine.³²⁴

---

323 Transkript sa glavnog pretresa od 20. decembra 2022. godine.

324 RTV, *Nezir Mehmetaj uhapšen na Merdaru po poternici iz Beograda*, 4. januar 2020. godine, dostupno na https://www.rtv.rs/sr_lat/hronika/nezir-mehmetaj-uhapsen-na-merdaru-po-poternici-iz-beograda_1081586.html, pristupljeno 30. decembra 2022. godine.

PRVOSTEPENE PRESUDE DONETE PRED VIŠIM SUDOM U BEOGRADU

I. Predmet Brčko – Logor Rasadnik³²⁵

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepena presuda	
Datum podizanja optužnice: 21. februar 2020.	
Datum početka suđenja: 1. juni 2020.	
Postupajući tužilac: Dušan Knežević	
Optuženi: Osman Osmanović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	

Postupajuće veče	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća) sudija Zorana Trajković sudija Dejan Terzić
-------------------------	--

123

Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Rang optuženih: bez čina	Broj sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Broj žrtava: 4	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 20	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0

Ključni događaji u izveštajnom periodu: prvostepena presuda
--

³²⁵ Predmet Brčko – Logor Rasadnik, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/rasadnik.html>, pristupljeno dana 27. decembra 2022. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi Osman Osmanović se tereti da je tokom maja i juna meseca 1992 godine u improvizovanom logoru na lokalitetu Rasadnik u Gornjem Rahiću (opština Brčko, BiH), kao pripadnik bezbednosnih struktura muslimanskih oružanih formacija, nečovečno postupao, primenjivao mere zastrašivanja, protivzakonito zatvarao, mučio te vršio nasilje nad oštećenima Aleksandrom Pavlovićem, Milenkom Radušićem, Vasiljkom Todićem i Radom Simićem tako što je:

- 1) dana 6. maja 1992. godine, nakon što mu je doveden oštećeni civil Aleksandar Pavlović, istog legitimisao i zadržao njegovu ličnu kartu, ispitivao ga o navodnom učešću u ratnim aktivnostima na strani srpskih snaga, kojom prilikom su drugi prisutni oštećenom pretili da će mu biti presuđeno nožem ako se utvrdi da je kriv, nakon čega ga je optuženi protivzakonito zatvorio, da bi sutradan bio odveden u limeni objekat – komoru, koji je ranije služio za sušenje voća, sa betonskom podlogom bez prozora, svežeg vazduha i vode, a u kojem je bio zatočen do 14. jula 1992. godine, u kom periodu je jednom prilikom došao optuženi sa jednim pripadnikom iste strane u sukobu kojem je pokazao oštećenog, nakon čega ga je ovaj pripadnik udario nogom u predelu kolena,
- 2) dana 13. maja 1992. godine prilikom ispitivanja oštećenog civila Milenka Radušića, prethodno lišenog slobode, zajedno sa drugim pripadnicima iste strane u sukobu, vršio tokom čitave noći nad njim torturu, tražeći podatke o pojedinim vojno angažovanim licima u Brčkom, kojom prilikom je oštećeni udaran rukama i nogama, drvenom palicom i pendrekom po glavi i telu, pri čemu mu je udarac zadavao i optuženi, od kojih udaraca je oštećeni više puta gubio svest. Oštećeni je nakon ispitivanja prebačen u komoru iz koje je u narednom periodu više puta izvođen na ispitivanja, tokom kojih je fizički i psihički zlostavljan i telesno povređivan. Neutvrđenog dana tokom juna meseca 1992. godine optuženi je zajedno sa još jednim pripadnikom svoje jedinice izveo oštećenog iz komore, psovao mu majku i pretio mu da će ga ubiti i da živ neće izaći, udarao ga po telu više puta rukama i nogama, sve dok se oštećeni od zadobijenih udaraca nije umokrio.
- 3) neutvrđenog dana tokom juna meseca 1992. godine, nakon što je iz komore doveden oštećeni Vasiljko Todić, koji je bio protivpravno zatvoren kao pripadnik srpskih oružanih formacija, prisustvovao njegovom ispitivanju koje su vršili drugi pripadnici optuženikove strane u sukobu, kada je nad oštećenim vršena tortura radi iznuđivanja iskaza, kojom prilikom je oštećeni tučen, usled čega je bio sav krvav, oči su mu bile skoro potpuno zatvorene, nos razbijen, a više zuba i rebro slomljeno. Optuženi je prišao oštećenom i ošamario ga uz reči „Mamu ti jebem, Četo, što lažeš“, nakon čega je oštećeni odveden u komoru u kojoj je bio zatočen 31 dan, a iz koje je povremeno izvođen radi čišćenja đubreta, vađenja neeksplođiranih granata iz zemlje i ispitivanja, tokom kojih je ponovno fizički i psihički zlostavljan.

- 4) neutvrđenog dana tokom juna meseca 1992. godine, iz komore, u kojoj je bio zatočen oštećeni civil Rado Simić, istog izveo i fizički ga zlostavlja, zadajući mu brojne udarce rukama i nogama po telu i glavi, sve dok oštećeni od udaraca nije klonuo, nakon čega je ponovno uveden u komoru.³²⁶

Odbojana optuženog

Iznoseći svoju odbojnu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je tokom oružanog sukoba bio pripadnik MUP-a BiH, Centra službi bezbednosti Tuzla, SJB Brčko. Nikoga nije protivzakonito zatvarao, zastrašivao ili mučio, pa ni oštećene. Samo je obavio razgovor sa oštećenima Aleksandrom Pavlovićem i Milenkom Radušićem, dok lica po imenu Vasiljko Todić i Rado Simić ne poznaće. Objasnio je da ga je rat zatekao u Brčkom kao inspektora za privredni kriminalitet u SKB Brčko. Kada su srpske snage počele da ulaze u grad, stavio se u funkciju Teritorijalne odbrane, gde su pomagali izbeglicama i usmeravali ih, a formirana je neka linija odbrane. Tu je i ostao sve do 5. maja 1992. godine, kada je došao u Maoču, mesto u blizini Brčkog. Dana 6. maja 1992. godine javio se u Centar službi bezbednosti u Gornjem Rahiću, Tahti Tanoviću, koji je tada bio imenovan kao rukovodilac jedne grupe inspektora, koja će kasnije biti poznata kao operativna grupa Državne bezbednosti. Po dolasku u Gornji Rahić Tahtu ga je obavestio da je rasporeden u operativnu grupu, i tokom razgovora s istim saznao je da je privredno jedno lice srpske nacionalnosti, pa je dobio od Tahte zadatak da vidi o čemu se radi. Kada je izašao, video je oštećenog Aleksandra Pavlovića, kojeg je od ranije poznavao. Oštećeni je bio u društvu Suada Kurtovića, pa su mu njih dvojica ispričali da su bili zaustavljeni pred vojnom komandom na Okrajcima, da su jedva izvukli živu glavu od HOS-ovaca i da ih je praktično patrola milicije spasila i sprovela, dovodeći ih u Rahić. O razgovoru sa Pavlovićem obavestio je Tahtu, a o njegovoj daljoj судбини nema saznanja. Sa oštećenim nije nikada imao nikakav konflikt – sretali su se i razgovarali nakon rata više puta, oštećeni je pozdravljao njegovog brata koji se odselio za Ameriku. Smatra da oštećeni Pavlović nije trebao da bude u pritvorskoj jedinici.

125

Oštećenog Milenka Radušića takođe poznaje iz perioda pre rata kao maloletno lice koje je bilo sklono kriminalu. Dobio je zadatak da zajedno sa kolegom Senadom Jašarevićem obavi razgovor sa Radušićem. Oštećenog je dovela vojna policija, a razgovor sa njim je obavljen u periodu od 16. do 18. maja 1992. godine u prostorijama Operativne grupe, u korektnoj atmosferi. Zatvorenici su kasnije premešteni u Rasadnik šumarstva u Maoči, gde je optuženi zajedno sa Senadom Jašarevićem tokom jula meseca 1992. godine obavio još jedan razgovor sa oštećenim Radušićem, koji razgovor je protekao skoro u prijateljskoj atmosferi.

Nije imao ovlašćenja da odlučuje ko će biti zadržan a ko ne. O obavljenom razgovoru izveštavao je svoje nadređene, koji su donosili konačne odluke, ali ih o istim nisu obaveštavali. O stanju u logoru prve informacije dobio je od Rešida Misuća tokom juna 1992. godine, koji mu je rekao da u logor upadaju HOS-ovci, da policija koja obezbeđuje zatvorenike nema moć da ih zaustavi, te da oni upadaju i maltretiraju.

326 Optužnica TRZ KTO 1/20 od 21. februara 2020. godine, dostupno na https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/kto_1_20_cir.pdf, pristupljeno 27. decembra 2022. godine.

Nije mu poznato zašto ga oštećeni terete, ali pretpostavlja da je to povezano sa parnicom za naknadu štete zbog povrede časti i ugleda koju je dobio protiv lista „Press RS“. U časopisu je bio objavljen članak u kojem ga je kolega Novalija Fazović optužio, a potpredsednik Udruženja logoraša Republike Srpske i potvrdio, da je mučio Srbe u logoru u Gornjem Rahiću. Kao razlog zašto ga terete smatra i posao koji je obavljao nakon rata. Bio je načelnik Odeljenja za borbu protiv organizovanog kriminala u MUP-u Tuzlanskog kantona, kojom prilikom je vodio istragu i protiv Vlade. Tada su predmet istrage bili ministri, načelnici opština, direktori javnih preduzeća. Vodio je istrage i u Brčkom protiv nekih šefova odeljenja dok je obavljao funkciju direktora Uprave prihoda, a jedan od njih je i procesuiran, pa mu je pretio da će se osvetiti. Ljudi protiv kojih je vodio istrage sigurno su uticali na svedoke da ga terete.³²⁷

Svedoci u postupku

Oštećeni Vasiljko Todić naveo je da je bio zatvoren u Gornjem Rahiću 83 dana, te da su zatvorenici boravili u komori koja se nekada koristila za sazrevanje voća, gde nisu imali osnovne higijenske uslove. Za to vreme se nije ni jednom presvukao, a hrana koju su dobijali bila je loša. Zbog loše i oskudne ishrane veoma je oslabio. Seća se da su zajedno sa njim bili zatvoreni Aleksandar Pavlović, Milenko Radušić i Blagoje Vujanović koji su umrli, kao i Miko Savić, Brano Sekučić, Budimir Stanišić i Rado Simić. Optuženi je prisustvovao prilikom njegovog ispitivanja. Govorio mu je „Lažeš, Četo“ i ošamario ga je, a drugi su ga tukli i boli šilima, pa je više puta gubio svest. Za vreme boravka u logoru izvodili su ga da tovari smeće i da vadi neeksplodirane granate. Jednom prilikom, dok je tovario smeće, video je kako optuženi tuče Radušića – udarao ga je nogama u glavu i stomak. Toliko je bio pretučen da se od zadobijenih udaraca umokrio. Rado Simić mu je ispričao da je od njega oduzeto 3.500 DM, kao i „Mercedes“ koji je dat hodži u Rahiću. Kada je zatražio da mu to bude vraćeno izlomili su ga, a optuženi ga je najviše tukao.³²⁸

126

Svedokinja Mara Vukmirović, čerka oštećenog, sada pokojnog Aleksandra Pavlovića, o kritičnom događaju saznaла је из оčevih priča. Poznato joј je da on nije imao nikakvo rešenje o zadržavanju ili bilo čemu vezanom za njegov boravak u logoru, niti je protiv njega vođen bilo kakav postupak. Otac je pričao da je bio zatvoren u Gornjem Rahiću u hladnjači rasadnika „Okrajci“. Tu se ranije sušilo voće, a tu „limenku“ je otac zvao „hladnjača“. Prvog dana kada je uhapšen, njen otac je priveden kod optuženog, a u istoj prostoriji je bio i Galib Hadžić koji mu je pretio nožem. Otac je bio civil, nije imao ni uniformu ni oružje. Pokušavao je da se spase, da ode iz grada zato što su pre toga jednom pokušali da ga ubiju. Krenuo je kolima sa prvim komšijom Suadom Kurtovićem, sa kojim su oduvek bili u jako dobrim odnosima, čak i danas. Kutrović je poveo njenog oca u dobroj namjeri da mu pomogne, ali su ih u mestu Gornji Rahić zaustavili HOS-ovci nakon čega je otac odveden kod optuženog u jednu kuću. Od oca su tom prilikom oduzeta i kola, a optuženi mu je oduzeo ličnu kartu. Kurtović je pokušavao da ga tada zaštiti i garantovao je za njega. Sutradan su oca premestili u logor. Otac je pričao da je optuženog video još samo jednom, odnosno da je bio prisutan kada ga je jedan inspektor šutnuo

327 Transkript sa glavnog pretresa od 1. juna 2020. godine.

328 Transkript sa glavnog pretresa od 27. jula 2020. godine.

u koleno. Otac je pričao da je stekao utisak da su Galib Hadžić i optuženi bili osobe koje su imale autoritet nad ostalim stražarima, te da su zarobljenike najviše tukli pripadnici HOS-a i Kobre, a da je za sve to vreme optuženi bio prisutan.³²⁹

Svedokinja Snježana Simikić, sestra po ocu oštećenog, sada pokojnog Milenka Radušića, navela je da je njen brat bio mobilisan, te da je uhapšen sredinom maja meseca 1992. godine u Brčkom i odveden u Gornji Rahić. Pričao je su ga tukli svaki dan, a videla je da je imao i ožiljke po telu. Iz njegove priče je saznala da su uslovi boravka u Rahiću bili loši, da su spavalni na podu, da nisu imali vode ni dovoljno hrane. Kada se brat vratio kući bio je jako mršav, a posledice prebijanja osećao je i kasnije. Nakon boravka od mesec i po u zarobljeništvu u Rahiću, premešten je u Maoču u logor, pa u Tuzlu, ali je govorio da je samo u Rahiću mučen. Nikada nije govorio ko ga je tukao i zlostavljaо.³³⁰

Svedokinja Zora Simić, supruga sada pokojnog Rada Simića, navela je da njen suprug kao civil zaustavljen u svom vozilu koje mu je tada oduzeto i koje mu nikada nije vraćeno. Odveden je u Rahić u logor, a kasnije je prebačen u Tuzlu, odakle je izašao u julu 1992. godine. Suprug joj je pričao da njega niko nije tukao dok je bio u logoru, međutim, pričao je da je Vasiljko Todić tučen i da je doveden u besvesnom stanju. Takođe je pričao da je tučen i Milenko Radušić. Suprug nikada nije spominjao optuženog.³³¹

Svedok optužbe Arman Jašarević naveo je da je u kritičnom periodu bio komandir voda vojne policije, te da su sprovodili zarobljene u Gornji Rahić gde su ih ispitivali pripadnici grupe Državne bezbednosti. Državna bezbednost je, po rečima svedoka, tu bila „alfa i omega“, odnosno to je bio optuženi Osmanović. Vojna policija je samo dovodila ljude na ispitivanje u komandu Državne bezbednosti u Gornjem Rahiću, a ispitivanje dovedenih i odlučivanje o njihovom slanju u logor Rasadnik bilo je u nadležnosti Državne bezbednosti. Lica koja su ispitivana premeštana su iz Gornjeg Rahića u objekte u starom rasadniku, da bi se sklonili od javnosti. Kuća u kojoj su ispitivani u Rahiću nalazila se u centru, pa bi se čulo kako ljudi vrište dok je nad njima vršena tortura. Među licima koja su ispitivala zarobljene bili su i optuženi Osman Osmanović, Halil Tahto, Galib Hadžić i Novalija Fazlović. Komandant logora u Rasadniku bio je Selim Karamehić, sada sudija, kao i Zekerija Mujkanović, sada glavni tužilac Tužilaštva Brčko Distrikta. Svedok je bio prisutan kada je optuženi ispitivao zarobljene i video je da se nad njima vrši tortura. Ljudi iz Državne bezbednosti su prilikom ispitivanja privedene skidali. Svedok je video da su samo jedan ili dvojica bili u gaćama, dok su ostali bili goli. Tukli su ih otvorenom šakom, pesnicama, šipkama i nogama.³³²

Svedok odbrane Senad Jašarević naveo je da je dobar prijatelj optuženog i da je u kritičnom periodu radio zajedno sa optuženim. Bili su pripadnici operativne grupe Državne bezbednosti koja je formirana od nekadašnjih pripadnika MUP-a i bili su smešteni u mestu Gornji Rahić. Sredinom maja meseca 1992. godine dobio je zadatak da zajedno sa optuženim obavi razgovor sa Milenkom Radušićem.

³²⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 1. jula 2020. godine.

³³⁰ *Ibid.*

³³¹ Transkript sa glavnog pretresa od 29. septembra 2020. godine.

³³² Transkript sa glavnog pretresa od 27. jula 2020. godine.

Rečeno im je da je Radušić uhapšen u automobilu koji nije bio njegovo vlasništvo, da je u vozilu bio sakriven eksploziv i da se Radušić lažno predstavlja kao izvesni Alija Zukić. Oštećenog je dovela vojna policija, a razgovor sa njim je obavljen u prostorijama Operativne grupe u korektnoj atmosferi, i o tom razgovoru sačinjena je službena zabeleška. Svedok je primetio da je Radušić imao vidljive povrede, ali tu konstataciju nije uneo u zabelešku. Odluku o daljem zatvaranju ili puštanju privedenih donosile su vojne strukture. Pojedini ispitanici su kasnije premeštani u rasadnik šumarstva u Maoči, gde je tokom jula meseca 1992. godine, zajedno sa optuženim obavio još jedan razgovor sa oštećenim Radušićem koji je protekao skoro u prijateljskoj atmosferi. O tom razgovoru sačinjen je zapisnik koji je svedok i potpisao.³³³

Svedoci odbrane Hazim Mujkić i Novalija Fazlović nisu imali saznanja da je optuženi zlostavljaо zatvorene civile.³³⁴

Svedok odbrane Ferid Fazlović svedočio je, kao rukovodilac Operativne grupe Državne bezbednosti u kritičnom periodu, o tome ko je izdavao naređenja članovima grupe, o okolnostima organizacije pritvorske jedinice u Okrajcima. Poznato mu je da su optuženi i Senad Jašarević obavili razgovor sa Milenkom Radušićem. Tada još uvek nije bilo neke sistematičnosti u radu, pa svedoku nije poznato, u tih prvih 10 do 15 dana, koja je bila uloga optuženog.³³⁵

Svedoci odbrane Esad Bando, Hadžaga Hodžić i Niko Salatović nisu imali saznanja da je optuženi zlostavljaо zatvorenike.³³⁶

128 Svedok odbrane Kadrija Avdić naveo je da poznaje optuženog od 1986. godine, kada je došao u Brčko da radi u policiji, da ga je video u policijskoj stanici u Rahiću krajem maja 1992. godine, ali da mu nije poznato na kojim poslovima je radio.³³⁷

Svedok odbrane Zekerija Mujkanović naveo je da poznaje optuženog, ali da ga u periodu koji je obuhvaćen optužnicom, odnosno maj–juni 1992. godine, nije poznavao niti viđao. Napomenuo je da nikada niko od žrtava, osim Jašarevića, nije doveo u vezu optuženog i Karamehića sa logorom. U Tužilaštvu Brčko Distrikta je tužilac koji radi na predmetima ratnih zločina koji su izvršeni nad srpskim žrtvama – vrlo posvećen poslu – Srbin, pa smatra da bi sigurno pokrenuo postupak protiv optuženog da je imao bilo kakvih saznanja o njegovom nezakonitom ponašanju tokom rata.³³⁸

Svedok odbrane Hajrudin Jusufović, jedan od organizatora odbrane Brčkog, predložen je da svedoči na okolnosti mesta i uloge optuženog Osmana Osmanovića u periodu od 4. do 8. maja 1992. godine. Naveo je da je bio komandant kriznog štaba TO MZ Klanac i da je u tom periodu optuženi bio kod

---

333 Transkript sa glavnog pretresa od 23. novembra 2020. godine.

334 Transkript sa glavnog pretresa od 17. decembra 2020. godine.

335 Transkript sa glavnog pretresa od 5. marta 2021. godine.

336 *Ibid.*

337 Transkript sa glavnog pretresa od 2. aprila 2021. godine.

338 *Ibid.*

njega u jedinici. Razdužen je pre odlaska MUP u Gornji Rahić, gde je trebalo da se javi 8. maja 1992. godine. Nakon što je otišao u MUP, optuženog nije sretao u periodu maj–juni 1992. godine.³³⁹

Svedok odbrane Šefko Kaloper naveo je da poznaje optuženog iz perioda pre rata, s obzirom da je bio pripadnik policije – Službe državne bezbednosti. U periodu od 3. maja do kraja juna 1992. godine boravio je u Gornjem Rahiću, i u tom periodu sreo je na ulici par puta optuženog. Poznato mu je da je optuženi u tom periodu bio angažovan na obavljanju razgovora sa prvih dvadesetak lica koja su bila razmenjena iz logora Luka. Sa optuženim nije imao nikakvih poslovnih kontakata.³⁴⁰

Svedok odbrane Momir Zec naveo je da optuženog ne poznaje³⁴¹, a svedok Amir Sudar da ga nikada nije video na Okrajcima gde je bio zatvoren u jednom periodu³⁴².

Svedok odbrane Halil Tahto naveo je da poznaje optuženog, te da mu je poznato da je isti u periodu maj-juni 1992. godine bio u policiji. Svedok je 19. maja 1992. godine postao član Komisije za prikupljanje podataka o izvršenim ratnim zločinima, s obzirom da je radio u nekadašnjoj Državnoj bezbednosti. Tokom juna meseca 1992. godine svedok je imenovan za zamenika načelnika štaba Obaveštajne službe 108. brigade HVO-a. Postojala je operativna grupa Državne bezbednosti koju su, nakon što su početkom oružanih sukoba napustili Brčko, formirali nekadašnji pripadnici Službe državne bezbednosti. Optuženi nije bio pripadnik ove grupe – on je bio u javnoj bezbednosti. Nije mu poznato kome su privođena lica koja su uhapšena na punktovima, niti ko je mogao da donese odluku o njihovom zadržavanju. Optuženog je viđao, ali mu nije poznato na kojim je poslovima radio, jer službeni kontakt nisu imali. Negirao je navode optuženog da mu je izdavao naređenja da ispita Aleksandra Pavlovića, jer optuženi nije bio pripadnik Operativne grupe, niti je optuženi imao ovlašćenja da donosi odluke o zadržavanju uhapšenih.³⁴³

Svedok odbrane Suad Kurtović je naveo da poznaje optuženog jer su pre izbijanja oružanih sukoba u BiH obojica radili u policiji. Oštećeni Aleksandar Pavlović (zvani Aca) svedokov je prvi komšija, kojem je pomogao da izade iz Brčkog, pa su obojica bila zarobljena na punktu kod Rahića i odvedeni u policiju. Policija mu je rekla da postoji dojava da komšija Aca poseduje radio-stanicu. Razgovarali su sa policijom, optuženim i još jednim policajcem, pa su svedok i Pavlović sve ispričali policiji kako je bilo – u vezi sa njihovom namerom da dodu u Rahić – nakon čega je svedok pušten, a Pavlović zadržan dok se ne provere navodi o radio-stanici. Aca je ostao u zatvoru, pa je svedok nakon mesec dana otišao u Okrajuke, gde se nalazio zatvor, da ga obide. Zatvor je u stvari bio jedan hangar sa limenim krovom, i taj hangar nije bio uslovan za boravak. Primetio je da je Pavlović vidno smršao, i tom prilikom mu je prišao da mu saopšti kako u večernjim satima sa linije dolaze pijani borci i da se onda iživljavaju na zatvorenicima. Tada nikoga nije poimence spominjao kao osobe koje su ga maltretirale. Nakon rata, kada se sreo sa Acom, pričali su o vremenu koje je Aca proveo u zatvoru, i ponovno mu je pričao da je

³³⁹ *Ibid.*

³⁴⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 14. aprila 2021. godine.

³⁴¹ Transkript sa glavnog pretresa od 28. maja 2021. godine.

³⁴² *Ibid.*

³⁴³ *Ibid.*

bio maltretiran, ali ni tada nije spominjao imena. Takođe nije spominjao da je tokom boravka u logoru zadobio neke povrede. Nikada nije spomenuo optuženog.³⁴⁴

Postupajući zamenik TRZ izmenio je optužnicu tako što je iz optužnice izostavio navode da je optuženi nečovečno postupao, primenjivao mere zastrašivanja, protivzakonito zatvarao, mučio te vršio nasilje i nad drugim NN licima, tako da se optuženi izmenjenom optužnicom tereti da je u logoru u Rahiću, kao jedan od glavnih islednika u logoru, ove radnje preduzimao samo prema oštećenima Aleksandru Pavloviću, Milenku Radušiću, Vasiljku Todiću i Radi Simiću.³⁴⁵

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine zakazana su tri sudeća dana od kojih su održana dva, dok je jedan odložen zbog odsutnosti jednog člana sudskog veća.

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 18. marta 2022. godine presudu kojom je optuženog Osmana Osmanovića oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od pet godina.³⁴⁶

Sud je utvrdio da je optuženi, u svojstvu inspektora MUP-a u Brčkom, zajedno sa pripadnicima hrvatsko-muslimanskih snaga u oružanom sukobu, tokom maja i juna 1992. godine nečovečno postupao prema Vasiljku Todiću, pripadniku VRS, kao i prema dvojici srpskih civila, Radi Simiću i Milenku Radušiću. Prema oštećenom Milenku Radušiću, koji je uhapšen na kontrolnom punktu na lokaciji Okrajci kod mesta Gornji Rahić (opština Brčko, BiH), optuženi je primenjivao mere zastrašivanja i telesno ga povređivao, tako što je udaran policijskim i drugim palicama. U telesnom povredivanju oštećenog učestvovali su i drugi pripadnici hrvatsko-muslimanskih oružanih formacija, sa čijim se radnjama optuženi saglašavao i prihvatao ih kao svoje. Takođe je, tokom juna meseca 1992. godine, učestvovao i u ispitivanju i telesnom povredivanju Vasiljka Todića, koji je zarobljen kao pripadnik VRS. Tokom juna meseca 1992. godine na lokalitetu Okrajci, gde se nalazio improvizovani logor, izveo je iz limene komore oštećenog Radu Simića i naneo mu telesne povrede na način da ga je udarao po telu rukama i nogama. Sud je iz izreke presude izostavio postupanje optuženog prema oštećenom Aleksandru Pavloviću, našavši da takve radnje ne predstavljaju radnju izvršenja krivičnog dela. Takođe je izostavio i ponašanje optuženog u odnosu na sve oštećene koje se odnose na period njihovog zatočenja, a ovo iz razloga jer optuženi nije bio nadređen licima koja su povređivala oštećene. Samo prisustvo optuženog takvim događajima, bez i jedne konkludentne radnje koja bi se mogla protumačiti da je saglasan sa takvim postupanjem i da isto prihvata kao svoje, ne čini ga saizvršiocem u inkriminisanim radnjama.

³⁴⁴ Transkript sa glavnog pretresa od 5. novembra 2021. godine.

³⁴⁵ *Ibid.*

³⁴⁶ Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 1/20 od 18. marta 2022. godine.

Prilikom odmeravanja kazne, sud je kao olakšavajuće okolnosti na strani optuženog cenio njegovu neosuđivanost, porodične prilike i protok vremena od izvršenog dela. Kao otežavajuće okolnosti sud je cenio upornost i bezobzirnost prilikom izvršenja dela i nastupele posledice.³⁴⁷

Optuženom je produžen pritvor do upućivanja na izdržavanje kazne, a najkasnije do njenog isteka.

Detaljniju analizu prvostepene presude FHP nije bio u mogućnost da uradi, jer Viši sud u Beogradu odbija da dostavlja presude i odluke iz postupaka koji nisu pravosnažno okončani.

Nalazi FHP-a

Prekomerna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ u okviru odeljka „Optužnice“³⁴⁸, anonimizovana je na način da je objavljen samo dispozitiv iste u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.³⁴⁹ Naime, tim Pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ „objavljaju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenuju ili izostavljaju na dosledan način“.³⁵⁰ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva optužnicu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datum i mesto rođenja“³⁵¹, ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“.³⁵² Kako je anonimizovano ime optuženog, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog Pravilnika i u potpunosti zanemarilo interes javnosti, u čijem je interesu da bude upoznata sa identitetom lica koje se tereti za ratni zločin.

³⁴⁷ *Ibid.*

³⁴⁸ Optužnica TRZ KTO br. 1/2020 od 21.februara 2020. godine, dostupno na https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/kto_1_20_cir.pdf, pristupljeno 27 decembra 2022. godine.

³⁴⁹ Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na [https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%BC%D0%B8%D0%BC%D0%BD%D0%BD%D0%BE.pdf](https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%BC%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE.pdf) pristupljeno 27. decembra 2022. godine.

³⁵⁰ *Ibid*, član 1, stav 2.

³⁵¹ *Ibid*, član 5, stav 1.

³⁵² *Ibid*, član 5, stav 2.

Ovakva anonimizacija je, pored toga, i nepotrebna, jer su o optuženom, još od momenta njegovog hapšenja 2019. godine, izveštavali mediji³⁵³, a pojedini su objavili i fotografiju optuženog.³⁵⁴

Izbegavanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina

Tužilaštvo BiH zatražilo je od Srbije izručenje optuženog Osmana Osmanovića, s obzirom da je on državljanin BiH, kao i da je krivično delo izvršeno na teritoriji BiH, gde se nalaze svedoci i oštećeni, međutim takav zahtev je odbijen. Nesporno je da su državni organi Republike Srbije, shodno odredbama Zakona o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine³⁵⁵, nadležni za vođenje postupaka protiv Osmana Osmanovića. Ovo iz razloga jer je pomenutim zakonom utvrđena nadležnost za postupanje za krivična dela ratnih zločina izvršenih na području bivše Jugoslavije počev od 1. januara 1991. godine, bez obzira na državljanstvo učinioца ili žrtve.³⁵⁶

Međutim, radi jačanja regionalne saradnje, koja je neophodna radi efikasnog procesuiranja svih osumnjičenih, ali i poverenja žrtava, FHP smatra da je ovaj postupak trebalo ustupiti BiH. Uostalom, 2021. godine BiH je ustupljeno krivično gonjenje optuženog Edina Vranja, državljanina BiH koji je, kao i optuženi Osman Osmanović, uhapšen prilikom ulaska u Srbiju. I u vreme hapšenja i optuženja Osmana Osmanovića postojao je identičan zakonski okvir, odnosno mogućnost ustupanja krivičnog gonjenja, pa nije bilo razloga da se tako i ne postupi.

---

353 Novosti, „Osman Osmanović uhapšen zbog ratnih zločina nad Srbima: 'Pao' na prelazu Sremska Rača“, dostupno na <https://www.novosti.rs/vesti/naslovna/dosije/aktuelno.292.html:831995-Osman-Osmanovic-uhapsen-zbog-ratnih-zlocina-nad-Srbima-Pao-na-prelazu-Sremska-Raca>, pristupljeno 24. januara 2023. godine.

354 Radio Brčko distrikta BiH, „Srbijansko pravosuđe podiglo optužnicu protiv Osmana Osmanovića“, dostupno na <https://radiobrcko.ba/arhiva/srbijansko-pravosudje-podiglo-optuznicu-protiv-osmana-osmanovica/>, pristupljeno 24. januara 2023. godine.

355 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine (*Sl. glasnik RS* br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011-dr. zakon i 6/2015).

356 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine, članovi 2. i 3.

II. Predmet Sanski Most–Lušci Palanka³⁵⁷

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepena presuda u ponovljenom postupku	
Datum podizanja optužnice: 3. april 2017. godine	
Datum početka suđenja: 12. juli 2017. godine	
Postupajući tužilac: Bruno Vekarić	
Optuženi: Milorad Jovanović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet ustupljen iz BiH	
Postupajuće veće	sudija Vinka Beraha-Nikićević (predsednica veća) sudija Vladimir Duruz sudija Vera Vukotić
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Rang optuženih: nižerangirani	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Broj žrtava: 15	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 21	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: prvostepena presuda	

133

³⁵⁷ Predmet *Sanski Most – Lušci Palanka*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Sanski_Most_Lusci_Palanka.html, pristupljeno dana 12. decembra 2022. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi Milorad Jovanović tereti se da je, kao pripadnik rezervnog sastava milicije Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, SJB Sanski Most, Odeljenja stanice milicije Lušci Palanka, zajedno sa komandirom Slavkom Vukovićem³⁵⁸ i drugim NN pripadnicima, tokom juna i jula meseca 1992. godine prinudno odvodio i zatvarao civile nesrpske nacionalnosti iz sela sa šireg područja Sanskog Mosta (BiH). Iste je zatvarao u prostorije Spomen-doma „Simo Miljuš“ u Lušci Palanci, gde ih je, sa ciljem da iznudi informacije o posedovanju oružja ili radi dobijanja podataka o navodnom organizovanju otpora prema srpskoj vojsci, udarao rukama, nogama, puškom i raznim predmetima, vezivao za stolicu ili plafonsku gredu i tako vezane premlaćivao, usled čega je jedan civil preminuo. Takođe, civile je terao da se krste, puze po podu i ljube mu čizme.³⁵⁹

Odbojana optužnica

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje dela za koje se tereti. Naveo je da je u kritičnom periodu bio pripadnik rezervnog sastava milicije SJB Sanski Most i da je bio raspoređen u stanici milicije u mestu Lušci Palanka. Privodio je civile bošnjačke nacionalnosti po naređenju svog neposrednog starešine. Priznao je da je nekoliko puta udario jednu privedenu osobu, ali da to nisu bili udarci koji bi joj naneli bilo kakvu patnju.³⁶⁰

134

Odbacivanje optužnice

Sudsko veće donelo je 27. oktobra 2017. godine rešenje kojim je odbacio optužnicu, s obzirom da je istu podigao neovlašćeni tužilac.³⁶¹ Naime, ranijem tužiocu prestala je funkcija 1. januara 2016. godine, a novi tužilac je stupio na funkciju tek 31. maja 2017. godine. U međuvremenu nije bio postavljen ni vršilac funkcije tužioca, zbog čega u navedenom periodu TRZ nije imalo ovlašćenog tužioca. Kako je optužnica u ovom predmetu podignuta upravo u tom periodu, odnosno 3. aprila 2017. godine, smatra se da je optužnicu podigao neovlašćeni tužilac.

³⁵⁸ Slavko Vuković je u međuvremenu preminuo.

³⁵⁹ Optužnica TRZ KTO 1/17 od 3. aprila 2017. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/kto_1_17_lat.pdf, pristupljeno dana 12. decembra 2022. godine.

³⁶⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 12. jula 2017. godine.

³⁶¹ Transkript sa glavnog pretresa od 27. oktobra 2017. godine.

Nastavak postupka

Nakon odbacivanja optužnice, po zahtevu novoizabranog tužioca za ratne zločine, krivični postupak je nastavljen u martu 2018. godine. Postupak je nastavljen u fazi u kojoj je bio i prekinut – nastavkom dokaznog postupka.³⁶²

Svedoci u postupku

Svedoci Vahida Kugić i Sulejman Kaltak, članovi porodica oštećenih, kao i svedokinja Munira Ramić, nisu imali neposrednih saznanja da je optuženi tukao bošnjačke civile koji su bili zatvoreni u prostorijama Spomen-doma „Simo Miljuš“ u Lušci Palanci.³⁶³ Svedok Ejup Beširević, koji je u vreme događaja živeo u selu Modra, opština Sanski Most, opisao je kako je sa grupom meštana odveden u prostorije Spomen-doma „Simo Miljuš“ u Lušci Palanci. Među milicionerima koji su ih odveli bio je i optuženi, koji ga je kasnije, dok je bio zatočen, tukao, kao i još jednog zatočenika.³⁶⁴ Svedok Mesud Avdić takođe je naveo da ga je, dok je bio zatočen, tukao optuženi³⁶⁵, kao što su naveli i svedoci Sadmir Alibegović i Hajro Beširević. Optuženi je priznao da je tri puta udario svedoka Hajru Beširevića i izvinio mu se, navodeći da je to uradio po naređenju svog komandira, jer bi u protivnom bio upućen na ratište.³⁶⁶

Svedoci/oštećeni Fuad Ceric i Vehid Handanagić, koji su bili zatvoreni u prostorijama Spomen-doma „Simo Miljuš“ u Lušci Palanci, teretili su optuženog navodeći da je isti dolazio u prostorije u kojima su bili zatvoreni i tukao ih.³⁶⁷

Svedok Ramiz Ramić, koji je takođe bio zatočen, naveo je da je optuženi tukao Sadmira Alibegovića.³⁶⁸

135

Svedoci Drago Predojević³⁶⁹, Duško Grujić³⁷⁰, Željko Marković³⁷¹, Marko Praštalo, Duško Vranješ i Milan Dekić³⁷², koji su u vreme kritičnog događaja bili pripadnici rezervnog sastava policije kao i optuženi, nisu imali saznanja da je optuženi bilo koje lice zatvoreno u prostorijama Spomen-doma „Simo Miljuš“ tukao, ili na bilo koji drugi način zlostavlja.

Svedok Vid Bilbija, koji je u vreme kritičnog događaja bio aktivni policajac u mestu Lušci Palanka, naveo je da poznaje optuženog, ali da mu takođe nije poznato da li je tukao zatvorenike. Imao je priliku da vidi neke od zatvorenih, pa je tako primetio da je Hilmija Majdaković pretučen, a poznato

362 Transkript sa glavnog pretresa od 28. marta 2018. godine.

363 Transkript sa glavnog pretresa od 9. maja 2018. godine.

364 Transkript sa glavnog pretresa od 28. marta 2018. godine.

365 Transkript sa glavnog pretresa od 20. septembra 2018. godine.

366 Transkript sa glavnog pretresa od 8. novembra 2018. godine.

367 Transkript sa glavnog pretresa od 18. marta 2019. godine.

368 Transkript sa glavnog pretresa od 22. maja 2019. godine.

369 Transkript sa glavnog pretresa od 28. juna 2019. godine.

370 *Ibid.*

371 Transkript sa glavnog pretresa od 4. novembra 2019. godine.

372 Transkript sa glavnog pretresa od 13. decembra 2019. godine.

mu je i da je Džafer Kugić podlegao povredama koje je zadobio dok je bio zatvoren, ali mu okolnosti njihovih povređivanja nisu poznate.³⁷³

Svedok Boško Petrović je tokom juna i jula meseca 1992. godine bio voda patrolnog sektora u SM u Lušci Palanci. Priveo je, zajedno sa patrolom, oštećenog Džafera Kugića, a po naređenju komandira SM Slavka Vukovića. Privodenja su uvek vršena po njegovom naredenju, i uvek je navodeno da se ljudi privode na informativni razgovor. Kugić je doveden i uredno predat komandiru, nakon čega je svedok otišao na druge zadatke. Dok se spremao da krene, u stanicu su došla dva vojna policijaca koja su uletela u komandirovu kancelariju u kojoj se nalazio Kugić, i tada je nastala galama. Tek kada se vratio sa terena dežurni mu je ispričao da je Džafer Kugić pretučen u kancelariji komandira i da je nakon toga preminuo. Nije video optuženog kada je Kugić doveden. Oštećeni Dedo Dervišević je doveden u stanicu nakon par dana. Svedok je otišao na teren, a sutradan je u stanicu čuo priču u kojoj su spominjali Dedu. Tom prilikom bio je prisutan i optuženi Jovanović, koji je rekao da je Dedo otišao. Kada ga je pitao da li je Dedo otišao kući, optuženi mu je odgovorio da je „otišao u gepeku“, tj. da ga je zaklao. Pitao je komandira u vezi sa Dedom Derviševićem, a komandir Vuković mu je rekao da je optuženi pretukao Dedu i da je ovaj preminuo. Poznato mu je da je bio priveden i Sado Kaltak, jer ga je video prilikom dolaska u stanicu. Sado je tada na sebi imao bele pantalone i košulju. Njega je doveo Drago Predojević. Nije mu bilo poznato šta se kasnije sa njim dogodilo.³⁷⁴

Prvostepena presuda

136

Viši sud u Beogradu doneo je 2. februara 2021. godine presudu kojim je optuženog Milorada Jovanovića oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od devet godina.³⁷⁵

Sud je utvrdio da je optuženi, kao pripadnik rezervnog sastava policije iz mesta Lušci Palanka (opština Sanski Most, BiH) tokom juna i jula meseca 1992. godine prinudno dovodio Bošnjake iz sela u okolini Sanskog Mosta, a zatim ih zatvorio u prostorije Spomen-muzeja „Simo Miljuš“ u mestu Lušci Palanka. Zatočene civile je u tom prostoru, ili prilikom odvođenja na ispitivanja u prostorijama stanice milicije, udarao nogama, puškom i raznim predmetima, vezivao ih za stolicu ili gredu na plafonu i premlaćivao, primoravao ih da se krste, puze po podu i ljube mu čizme. Od posledica premlaćivanja je preminuo Dedo Dervišević.

Sud je, na osnovu svedočenja oštećenih, utvrdio da je optuženi zatvorene Bošnjake zlostavljao i mučio, dok je iz iskaza svedoka, pripadnika policije, utvrdio da je Jovanović odgovoran i za smrt Derviševića.

373 Transkript sa glavnog pretresa od 17. septembra 2019. godine.

374 Transkript sa glavnog pretresa od 1. septembra 2020. godine.

375 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 7/17 od 2. februara 2021. godine.

Prilikom odmeravanja kazne sud je kao i do sada kao olakšavajuće okolnosti cenio Jovanovićeve porodične prilike, njegovu neosudivanost, kao i činjenicu da je u vreme izvršenja krivičnog dela bio veoma mlad. Kao otežavajuće okolnosti sud je cenio težinu nastupelih posledica i iskazanu upornost prilikom izvršenja dela.³⁷⁶

Detaljniju analizu prvostepene presude i odluke Apelacionog suda FHP nije bio u mogućnost da uradi, jer Viši sud u Beogradu odbija da dostavlja odluke iz postupaka koji nisu pravosnažno okončani.

Drugostepena odluka

Apelacioni sud u Beogradu, odlučujući o žalbama branilaca optuženog, doneo je 29. oktobra 2021. godine Rešenje kojim je ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak i odlučivanje.³⁷⁷

Po nalaženju Apelacionog suda, prvostepena presuda je zahvaćena bitnim povredama odredaba krivičnog postupka, i ujedno je povređena ravnopravnost izvođenja dokaza na štetu optuženog. Stoga je naloženo prvostepenom sudu da u ponovljenom postupku povede računa o ravnopravnosti izvođenja dokaza, zatim da analizira sve izvedene dokaze, iznese činjenice koje je utvrdio u krivičnom postupku i objasni iz kojih razloga ih uzima kao dokazane ili nedokazane, imajući pri tom naročito u vidu ocenu verodostojnosti protivrečnih dokaza. Takođe je naloženo prvostepenom sudu da detaljno obrazloži kojim razlozima se rukovodio prilikom rešavanja pravnih pitanja, a posebno prilikom utvrđivanja da li je optuženi počinio krivično delo.³⁷⁸

137

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine zakazano je pet dana suđenja koja su sva održana, ispitan je jedan svedok odbrane³⁷⁹, dok je drugi svedok dobrane odbio da svedoči.³⁸⁰

Svedok odbrane Ranko Divjak, kom je optuženi zet, naveo je da je tokom rata u BiH živeo u mestu Skucani Vakuf (opština Sanski Most) i da je stalno prolazio pored Spomen-domu „Simo Miljuš“ u Lušci Palanci, gde je držao prodavnicu. Poznato mu je da je spomen-dom bio korišćen kao pritvor, i oko doma bilo je uvek dosta sveta, civila, policajaca i vojske. Nema saznanja da je neko zlostavljan u pritvoru. Tokom čitavog perioda rata u BiH u mestu Skucani Vakuf živeli su Muslimani koji su imali zaštitu policije. Niko od njih u tom periodu nije pričao da je zlostavljan dok je bio zatvoren u Lušci Palanci, niti mu se iko ikada žalio na postupanje optuženog.³⁸¹

---

376 *Ibid.*

377 Rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 2/21 od 29. oktobra 2021. godine.

378 *Ibid.*

379 Transkript sa glavnog pretresa od 5. aprila 2022. godine.

380 Transkript sa glavnog pretresa od 14. februara 2022. godine.

381 Transkript sa glavnog pretresa od 5. aprila 2022. godine.

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Viši sud u Beogradu doneo je dana 8. aprila 2022. godine presudu kojom je optuženi Milorad Jovanović u ponovljenom postupku oglašen krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SRJ i ponovno osuđen na kaznu zatvora u trajanju od devet godina. Sud je utvrdio da je optuženi, kao pripadnik rezervnog sastava policije iz mesta Lušci Palanka (opština Sanski Most, BiH), tokom juna i jula meseca 1992. godine prinudno dovodio Bošnjake iz sela u okolini Sanskog Mosta, a zatim ih zatvarao u prostorije Spomen-muzeja „Simo Miljuš“ u mestu Lušci Palanka. Zatočene civile je u tom prostoru, ili prilikom odvođenja na ispitivanja u prostorije stanice milicije, zajedno sa drugim pripadnicima policije, udarao nogama, puškom i raznim predmetima, vezivao ih za stolicu ili gredu na plafonu i premlaćivao, primoravao ih da se krste, puze po podu i ljube mu čizme. Od posledica premlaćivanja je preminuo Dedo Dervišević. Sud je, na osnovu svedočenja oštećenih, utvrdio da je optuženi zatvorene Bošnjake zlostavljao i mučio, dok je iz iskaza svedoka očevica Mesuda Avdića, kao i pripadnika policije Boška Petrovića, utvrdio da je Jovanović odgovoran i za smrt Dede Derviševića.

U ponovljenom postupku sud je imao u vidu primedbe iz odluke Apelacionog suda koje su se odnosile na potrebu neposrednog ispitivanja svedoka koji su iskaze dali pred policijom i Tužilaštvo BiH, a koji nisu ispitani na glavnem pretresu. Naime, prvostepenom суду je zamereno da nije uložio dovoljno truda da obezbedi njihovo neposredno ispitivanje. I pored svih nastojanja suda, ti svedoci se nisu mogli neposredno ispitati jer su trojica svedoka u međuvremenu preminula, dok sa dva svedoka koji žive u inostranstvu, sud nije mogao da stupi u kontakt. Međutim, po nalaženju suda, u njihove iskaze, iako nisu dati na glavnom pretresu, sud nije imao razloga da sumnja. Ovo iz razloga jer su na glavnom pretresu svedočili i drugi svedoci, koji su detaljno opisali ponašanje optuženog, na način kako su to opisali i ovi svedoci. Prilikom odmeravanja kazne sud je, kao i do sada, kao olakšavajuće okolnosti cenio porodične prilike optuženog, njegovu neosudivanost, kao i činjenicu da je u vreme izvršenja krivičnog dela bio veoma mlad. Kao otežavajuće okolnosti sud je cenio težinu nastupelih posledica i iskazanu upornost prilikom izvršenja dela.

138

Detaljniju analizu prvostepene presude FHP nije bio u mogućnosti da uradi, jer Viši sud u Beogradu odbija da dostavlja presude i odluke iz postupaka koji nisu pravosnažno okončani.

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak predstavlja dobar primer saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, ovaj predmet je TRZ-u ustupilo Kantonalno tužilaštvo Unsko-sanskog kantona Bihać, s obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

Nemogućnost praćenja toka postupka

Glavni pretresi u ovom postupku održavani su u sudnici u kojoj ne postoje tehnički uslovi da publika koristi slušalice. Stoga je za publiku praćenje iskaza svedoka koji se ispituju putem video-konferencijske veze veoma otežano, s obzirom da je kvalitet zvuka veoma loš. Tonsko praćenje iskaza pomoću slušalica omogućeno je samo sudskom veću i učesnicima u postupku.

FHP smatra da je sud u obavezi da i osobama koje se nalaze u publici kako bi posmatrale suđenja omogući korišćenje slušalica, kako bi na adekvatan način mogle da prate svedočenja putem video-konferencijske veze.

Tendenciozni stav Apelacionog suda

Apelacioni sud je, ukidajući prvostepenu presudu, zamerio prvostepenom суду da nije uložio dovoljno truda da obezbedi neposredno ispitivanje pojedinih svedoka u čije iskaze je tokom postupka izvršen uvid, a koji su svoje iskaze dali tokom istrage pred nadležnim organima BiH. Time je, po oceni suda, doveden u pitanje kvalitet prava na odbranu, a samim tim i prava na pravično suđenje. Ovo iz razloga jer je opruženi, kada nema neposrednog ispitivanja svedoka, onemogućen da istog unakrsno ispituje i proverava njegov kredibilitet, kao i da se, eventualno, vrši suočenje.

Apelacioni sud ovakve žalbene navode odbrane u zadnje vreme sve češće prihvata po automatizmu, bez ulaženja u detaljnije razmatranje konkretne situacije. Pre svega, prvostepeni sud uvek ulaže dosta napora da obezbedi neposredno ispitivanje svedoka, ali zbog proteka vremena, mnogima se izgubi trag, jer npr. odu u inostranstvo, ali sve češće, zbog zdravstvenog stanja, niti su u mogućnosti, niti žele da ponovno daju svoj iskaz. Insistiranje na ponovnim pokušajima da se obezbedi neposredno ispitivanje ovakvih svedoka je gubljenje vremena i jedini rezultat toga je odugovlačenje postupka. Sa druge strane, zaista je upitno da li je optuženima zaista narušeno pravo na odbranu, ako se ima u vidu da su svi optuženi, tokom istrage koja se protiv njih vodila u BiH, sa tom činjenicom i te kako dobro bili upoznati jer su, po zamolnici iz BiH, pred domaćim sudom i ispitani. Po saznanju da se protiv njih u BiH vodi krivični postupak, mogli su da se jave nadležnom organu BiH, da imaju branioca, te da sve svedoke neposredno ispituju, proveravaju njihov kredibilitet i predlažu izvođenje svih dokaza za koje ocene da im idu u korist. Njihovo pozivanje na nemogućnost neposrednog ispitivanja svedoka u postupku pred domaćim sudom je faktički zloupotreba prava na odbranu, koju bi sud trebao da ima u vidu.

III. Predmet Brod na Drini³⁸²

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepena presuda	
Datum podizanja optužnice: 2. februar 2021.	
Datum početka suđenja: 6. jun 2021.	
Postupajući tužilac: Ognjen Đukić	
Optuženi: Danko Vladičić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet ustavljen iz BiH	
Postupajuće veće	sudija Mirjana Ilić (predsednica veća)
	sudija Zorana Trajković
	sudija Dejan Terzić
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 8
Rang optuženih: bez čina	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 6
Broj žrtava: 2	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 10
Broj ukupno ispitanih svedoka: 12	Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: prvostepena presuda	

140

³⁸² Predmet *Brod na Drini*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/brodnadrini.html>, pristupljeno dana 14. decembra 2021. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi Danko Vladičić se tereti da je dana 18. avgusta 1992. godine u noćnim satima, u mestu Brod na Drini (opština Foča, BiH), naoružan vojničkom puškom i namazan crnom bojom po licu, ušao u stan u kom su živeli bračni par Ramo i Time Vranjača i ubio ih ispalivši u njih dva hica iz puške.³⁸³

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi Danko Vladičić negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da je u tom periodu bio u Beogradu. Objasnio je da se iz Broda na Drini 1986. godine preselio u Beograd, te da je, po izbijanju oružanih sukoba u BiH, u periodu od aprila do juna 1992. godine boravio u Brodu, nastojeci da nagovori roditelje da dodu u Beograd. Tokom rata nije pripadao ni jednoj oružanoj formaciji. Nakon odlaska u junu 1992. godine, u BiH nije dolazio sve do 1995. godine. Poznaje bračni par Vranjača – radi se o nekadašnjim komšijama iz susedne zgrade, sa čijim sinom Šefikom je odrastao. Naselje Brod na Drini je prigradsko radničko naselje Foče koje je bilo mešovitog nacionalnog sastava, i u kom su se ljudi poznavali. Zgrade u naselju u kojima su živeli su u stvari bile barake sa po četiri stana. Prvi komšija bračnog para Vranjača bio je Miodrag Đajić, zvani Pušo. Poznato mu je da je bio alkoholičar i da je bio naoružan. Od roditelja je kasnije čuo da se Pušo ubio. Tokom boravka u Brodu 1992. godine viđao je Šefika Vranjaču. Tada je u mestu bilo mnogo paravojske – neki od njih su bili iz Crne Gore, a bila je tu i „Garda“. Oni su pravili probleme bošnjačkom stanovništvu. Među stanovništvom se osećala tenzija, mnogi Bošnjaci su već bili napustili mesto. Za ubistvo bračnog para Vranjača saznao je 1995. godine u Beogradu. Poznaje zaštićenu svedokinju, sa njom nikada nije bio u sukobu i nije mu poznato iz kog razloga ga tereti.³⁸⁴

141

Svedoci u postupku

Svedokinja/oštećena, čerka Rame i Time Vranjača, navela je da optuženog poznaje iz perioda kada je živela u Brodu na Drini, iz kog je otišla 1983. godine u Crnu Goru. On je pre rata bio agresivna osoba i svi su ga se plašili. Voleo je da se potuče, svi su u komšiluku znali da se bavi sitnim krađama i prevarama i da je koristio „neke supstance“ (misleći na drogu). Čula je priče da je optuženi ubio njene roditelje i da je u tome učestvovao i njihov komšija Pušo, koji to nije mogao da podnese, pa se posle ubio. Svedokinji su indirektno javili, oko mesec dana pre ubistva roditelja, da ih skloni jer više nisu sigurni. To joj je javio prvi komšija Mijo Đajić. Roditelji nisu hteli da idu jer je otac bio bolestan, i ostali su kao jedini Muslimani u mestu. Prethodno su komšije, u aprilu 1992. godine, pomogle njenom bratu

383 Optužnica KTO 1/21 od 02. februara 2021. godine, dostupno na https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2021-07/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_%D0%91%D1%80_1_21_%D0%A4%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE_anonimizacija.pdf, pristupljeno 14. decembra 2021. godine.

384 Transkript sa glavnog pretresa od 3. juna 2021. godine.

Šefiku da napusti mesto i dode kod nje u Risan. On se bojao za svoj život jer su u mestu bili pripadnici raznih paravojski, a on je bio vojno sposoban muškarac Musliman. Svedokinjinim roditeljima niko nije smeо da pride jer su se ljudi bojali. To su joj pričale komšije, čija imena ne želi da pominje pred optuženim zbog njihove bezbednosti. Za smrt svojih roditelja je čula od priateljice, koja je došla da joj to lično kaže. Ni danas niko od komšija ne želi da joj kaže istinu o stradanju roditelja, jer se plaše optuženog.³⁸⁵

Svedok optužbe Aleksandar Vasiljević nije imao neposrednih saznanja o kritičnom događaju, ali mu je poznato da se pričalo da je optuženi ubio bračni par Vranjača.³⁸⁶

Ispitan je i zaštićeni svedok S1, tokom čijeg ispitivanja je javnost bila isključena.³⁸⁷

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine zakazano je osam dana suđenja, od kojih je održano šest, tokom kojih je ispitano ukupno 10 svedoka, dok su dva bila otkazana.

Svedoci optužbe Munevera Kukara, Predrag Đajić, Milutin Pantelić i Zorica Dubovina nisu imali neposrednih saznanja o kritičnom događaju. Iz priča su čuli da su u svom stanu ubijeni supružnici Ramo i Tima Vranjača, ali ne i ko je počinilac tog ubistva.³⁸⁸

Svedoci odbrane Nebojša Karalić i Miroslav Živković naveli su da poznaju optuženog kao komšiju iz Beograda. U kritičnom periodu su se intenzivno družili, zajedno su prodavali gorivo.³⁸⁹

142

Svedok odbrane Dobrivoje Stojković naveo je da optuženog poznaje od kraja osamdesetih godina kao komšiju sa Dorćola. Tokom 1991., 1992. i 1993. godine prodavao je benzin i cigarete, poznato mu je da je i optuženi to radio, viđali su se svakodnevno, kasnije su se zajedno bavili molerajem.³⁹⁰ Svedoci odbrane Zoran Tomić i Nedeljko Milović takođe su naveli da su optuženog često viđali u Beogradu tokom kritičnog perioda.³⁹¹

Svedok odbrane Živadin Popović naveo je da je u kritičnom periodu radio u PS Stari Grad u Odseku za suzbijanje opštег kriminaliteta, te da je bio operativac na terenu. Tokom 1991. i 1992. godine zapazio je optuženog na Dorćolu – on se bavio preprodajom benzina na ulici, pa je zbog toga u više navrata i privoden. Pre oko godinu dana svedok je sreo Nebojšu Karalića koji ga je pitao da li hoće da svedoči, s obzirom da smatra da optuženi nije kriv i „da treba da mu pomognemo“. Poznato mu je da su se Karalić i optuženi družili u kritičnom periodu – misli da su tada zajedno prodavali gorivo.³⁹²

---

385 Ibid.

386 Transkript sa glavnog pretresa od 8. oktobra 2021. godine.

387 Ibid.

388 Transkript sa glavnog pretresa od 10. marta 2022. godine.

389 Transkript sa glavnog pretresa od 4. aprila 2022. godine.

390 Transkript sa glavnog pretresa od 20. maj 2022. godine

391 Transkript sa glavnog pretresa od 20. maja 2022. godine.

392 Transkript sa glavnog pretresa od 12. jula 2022. godine.

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 16. novembra 2022. godine presudu kojom je optuženog Danka Vladičića oglasio krivim, i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od devet godina zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Sudsko veće je utvrdilo da je optuženi, tokom nemeđunarodnog oružanog sukoba koji se odvijao od prve polovine aprila 1992. godine pa najkasnije do kraja novembra 1995. godine na području BiH, između organizovanih naoružanih grupa snaga Vojske Republike Srpske sa jedne strane i Armije BiH i Hrvatskog vijeća obrane sa druge strane, dana 18. avgusta 1992. godine u noćnim satima, u mestu Brod na Drini (opština Foča, BiH), naoružan vojničkom puškom i namazan crnom bojom po licu, ušao u stan u kom su živeli bračni par Ramo i Tima Vranjača i ubio ih ispalivši u njih dva hica iz puške.

Nesporno je tokom postupka bilo postojanje nemeđunarodnog oružanog sukoba na prostoru BiH u vreme kritičnog dogadaja, kao i da su oštećeni bili civili Bošnjaci, te da je optuženi pripadnik srpskog naroda i da nije pripadao ni jednoj oružanoj formaciji. Sud je svoju odluku zasnovao na iskazu svedoka, te svedoka/oštećenih. Tako je zaštićeni svedok S1 detaljno opisala kako je u kritičnom periodu živila u Brodu na Drini zajedno sa majkom, u blizini barake u kojoj je živeo bračni par Vranjača, kao i da je u noćnim satima 18. avgusta 1992. godine čula dva pucnja, a da je nedugo zatim na njihova vrata došao optuženi Danko Vladičić naoružan puškom i rekao da je ubio bračni par Vranjača da bi osvetio svog rođaka Dragomira Krnojelca zvanog Krnjo koji je kao pripadnik VRS poginuo na borbenoj liniji 8. avgusta 1991. godine. Takođe je navela da se optuženi, na mestu zvanom Radio Bagrem, gde su se inače sakupljali meštani, hvalio da je ubio bračni par Vranjača. Svedokinja Koviljka Kosović, meštanka Broda na Drini, takođe je potvrdila da se po mestu pričalo da je Vranjače ubio optuženi.

143

Meštani, svedoci Zorica Dubovina i Milutin Đajić, takođe su naveli da se ni jedno drugo ime, sem imena optuženog, nije spominjalo u vezi sa ubistvom bračnog para Vranjača. Svedokinja Zekira Vranjača, čerka ubijenih, navela je da ju je brat obavestio o ubistvu roditelja, kao i da se priča da je to učinio optuženi. Navode optuženog da su u vreme kritičnog dogadaja u Brodu na Drini bili prisutni i pripadnici paravojnih formacija sud nije prihvatio, ocenivši da su isti usmereni u cilju izbegavanja krivične odgovornosti. Svedok Matija Osković navela je da joj je komšija Đajić, zvani Pušo, rekao da je optuženi pretio da će je ubiti jer je Hrvatica, pa ju je, da bi se spasila, zajedno sa još jednim komšijom ispratio do Foče. Time je, po nalaženju suda, demantovana tvrdnja optuženog da je on projugoslovenski orijentisan i da nije pravio razliku u nacionalnoj pripadnosti. Sud nije poklonio veru svedocima odbrane, koji su tvrdili da je optuženi u vreme kritičnog dogadaja prodavao švercovani benzin u Beogradu, jer nikо od njih nije mogao da potvrди da ga je u periodu 16, 17. i 18. avgusta 1992. godine video u Beogradu. Niko od njih nije imao saznanja o činjenicama iz ličnog života optuženog, dok je svedok Živadin Popović naveo da je sreо svedoka Nebojuša Karalića koji ga je pitao da li hoće da svedoči, s obzirom da smatra da optuženi nije kriv i „da treba da mu pomognemo“. Izjave svedoka odbrane sud je ocenio kao neuverljive i date u cilju pomaganja optuženom. Sud je utvrdio da su ubijeni, bračni par Vranjača, bili jedini civili Bošnjaci koji su ostali u mestu Brod na Drini, da su bili stari, da je Ramo bio bolestan i teško pokretan, te da su verovali da ih niko neće povrediti.

Iako optuženi nije bio pripadnik ni jedne oružane formacije u sukobu, sud je utvrdio da je mogao biti izvršilac krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva, iz člana 142 KZ SRJ, jer za izvršenje istog nije neophodna pripadnost nekoj od oružanih formacija, već je dovoljno da postoji tesna veza između oružanog sukoba i izvršenog dela. Postojanje tesne veze između dela i oružanog sukoba sud je našao u činjenici da je optuženom motiv za ubistvo bračnog para Vranjača bila osveta zbog pogibije njegovog rođaka, koji je stradao u sukobu sa pripadnicima Armije BiH, te da su optuženi bili jedini Bošnjaci koji su bili u mestu. Takođe je utvrdio da je optuženi postupao sa umišljajem.

Prilikom odmeravanja kazne sud je optuženom kao olakšavajuće okolnosti cenio protek vremena od izvršenog dela i dosadašnju neosudivanost, a kao otežavajuće okolnosti cenio je težinu izvršenog dela i činjenicu da su ubijeni bili bespomoćni civili.³⁹³

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, s obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

144

Olakšavajuće okolnosti

Prilikom odmeravanja kazne sud je optuženom kao olakšavajuću okolnost cenio protok vremena od izvršenog krivičnog dela. FHP smatra da se protok vremena kao olakšavajuća okolnost ne treba ceniti pri odmeravanju kazni za ovu vrstu krivičnih dela. Da protok vremena nije okolnost koja se može uzimati u obzir prilikom odmeravanja kazni, posredno ukazuje i univerzalna odredba o nezastarevanju ove vrste krivičnih dela. Ovakav stav suda suprotan je ustaljenoj praksi MKSJ – da se dužina perioda između kažnjivog ponašanja i presude ne može uzimati u obzir kao olakšavajuća okolnost³⁹⁴ – kao i savremenoj sudskej praksi.³⁹⁵

---

393 Transkript sa objavljinjanja presude od 16. novembra 2022. godine.

394 MKSJ presuda *Dragan Nikolić* – t.273

395 BGH,2 StR 538/01, Presuda od 21.02.2002. godine – Savezni vrhovni sud Nemačke je, u jednom slučaju ubistva, spomenuo da je dužina vremena od kažnjivog ponašanja do presude mogući olakšavajući faktor, ali je naglasio da se, s obzirom na težinu dela koje je 1943-44. tokom Drugog svetskog rata počinio optuženi, danas 90 godina star, te okolnosti ne mogu uzeti u obzir.

IV. Predmet *Đakovica*³⁹⁶

PREGLED PREDMETA		
Trenutna faza postupka: prvostepena presuda		
Datum podizanja optužnice: 28. jun 2022.		
Datum početka suđenja: 9. septembar 2022.		
Postupajući tužilac: Ljubica Veselinović		
Optuženi: Petrit Dulja		
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142.		
Postupajuće veće	sudija Snežana Nikolić Garotić (predsednica veća) sudija Vunka Beraha-Nikićević sudija Vladimir Duruz	
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudečih dana u izveštajnom periodu: 6	145
Rang optuženih: nižerangirani	Broj održanih sudečih dana u izveštajnom periodu: 5	
Broj žrtava: 1	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 4	
Broj ispitanih svedoka: 4	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0	
Ključni događaji u izveštajnom periodu: prvostepena presuda		

³⁹⁶ Predmet *Đakovica*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/djakovica2.html>, pristupljeno dana 27. decembra 2022. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Petrit Dulja se tereti da je, kao pripadnik OVK, sa više NN pripadnika OVK, tačno neutvrđenog dana u drugoj polovini juna meseca 1999. godine u Đakovici, iz kuće Lale Đeljone nasilno odveo civilno lice Gazmenta Krueziju u svoju kuću u Đakovici, gde je prema njemu nečovečno postupao, fizički ga zlostavljao i telesno povređivao, tako što ga je udarao bejzbol palicom, gađao punim flašama i udario punom flašom iznad desnog uha, usled čega je oštećeni u više navrata gubio svest, dok su ga NN pripadnici OVK udarali kundacima, rukama i nogama, da bi ga nakon toga odveli u selo Babaloć u štab OVK. Tu su ga drugi NN pripadnici OVK zlostavljali i ispitivali na okolnosti mesta sahranjivanja pripadnika OVK i njihove rodbine koji su stradali tokom oružanih sukoba i učešća u sukobima na srpskoj strani.³⁹⁷

Odbojana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je tokom oružanog sukoba na Kosovu bio u Bugarskoj, kod prijatelja, jer nije htio da ratuje. Izgubio je pasoš, bojao se da ode u ambasadu i to prijavi, pa se posle rata na Kosovo vratio ilegalno preko Makedonije. Nikada nije bio pripadnik OVK, nije posedovao uniformu i oružje. Nalazio se na ulici u blizini svoje kuće i razgovarao sa komšijama, kada je u večernjim časovima naišlo jedno vozilo – „Lada“ bele boje – u kom je video oštećenog koji je bio sav krvav. Oštećenog poznaje iz viđenja, kao Gazmenta, i nije mu poznato kako se preziva. U kolima je, pored oštećenog, bio i Rifat Mađuni koga je prepoznao, dok vozača kola nije poznavao. Oni su došli jer su navodno tražili neku karticu OVK, mada mu nije poznato čiju. Dok su se nalazili na ulici, nije video da je oštećenog iko udara ili na neki način zlostavlja. Čuo je da je oštećeni radio na groblju i da je navodno nekom pokojniku odsekao prst kako bi skinuo prsten, i da je taj pokojnik bio rođak nekog pripadnika OVK. Poznaje Hasi Ruždija, i čuo je da ga je ovaj spominjao u nekom krivičnom postupku u negativnom kontekstu, samo da bi umanjio svoju odgovornost.³⁹⁸

146

Svedoci u postupku

Svedok/oštećeni Gazment Kruezi objasnio je da su ga šestorica muškaraca odvela iz kuće njegove taše u Đakovici, vezala ga, i u jednoj, njemu nepoznatoj ulici počeli da ga tuku. Samo je čuo, kada su ga tukli, da su spominjali nekog Petrita, mada njegovo prezime nije čuo. Odvodili su ga nekoliko puta. Ne poznaje ljude koji su ga vodili osim Rifata i Ljuana, niti može tačno da se izjasni koje godine i meseca su ga vodili. Svedoku/oštećenom je predložen iskaz iz 2011. godine koji je dao u Podgorici u kome je naveo da je prepoznao optuženog, na šta je svedok odgovorio da je poznao samo nekog

³⁹⁷ Optužnica TRZ KTO 6/22 od 28. juna 2022. godine, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-09/%D0%9A%D0%A2%D0%9E-6-22%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%2C.pdf>, pristupljeno 3. februara 2023. godine.

³⁹⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 9. septembra 2022. godine.

Ruždiju, a da se ostalih sada ne seća. U svedokovom naselju je bilo više Petrita, pa sada nije siguran da li je optuženi upravo taj Petrit. Negirao je da je, dajući iskaz 2011. godine naveo ime, prezime i ime oca optuženog. Predsednica veća predočila je da se radi o iskazu datom u Podgorici, u kome nema navoda da je prilikom ispitivanja svedoka/oštećenog isti bio upozoren da se može služiti albanskim kao svojim maternjim jezikom, niti da je bio prisutan prevodilac, niti da je svedok/oštećeni izjavio da svoj iskaz želi da dâ na srpskom jeziku. Takođe je ukazala da je zapisnik sačinjen na čirilici, a svedok/oštećeni je izjavio da ne ume da pročita ništa što je pisano čirilicom. Nakon što mu je zamenik TRZ predočio deo iskaza iz 2011. godine u kom navodi da je kritičnog dana odveden u kuću optuženog, svedok/oštećeni je naveo da je vozilom „Lada Niva“ bele boje odveden u mesto Babaloć, a da su ljudi koji su došli po njega bili u uniformama OVK i imali nešto kao bombe zakačeno na uniforme. Takođe je naveo da se ovo ne tiče Petrita, jer ga tog dana nije bilo. Neki Petrit je bio prisutan samo dok su ga odvodili od kuće njegove tašte do neke njemu nepoznate ulice. Pri tom odvođenju u kolima su ga tukli bezbol palicom. Nije ga tukao ni jedan Petrit, niti je kuća u kojoj su ga tukli u Đakovici. Ponovio je da ne poznaje Petrita Dulju niti njegovog oca. Kao razlog zbog kojeg su ga tukli navodi sumnju da je mrtvacima sekao prste da bi mogao da skine prstenje, s obzirom da je u tom periodu radio na prevozu preminulih. Posle ovih događaja otišao je u Crnu Goru, gde i sada živi. U sudnicu je uveden i optuženi, pa je svedok/oštećeni, pogledavši ga, izjavio da to „nije taj čovek“, da je „onaj bio viši“, te da ovaj Petrit „nije bio“, nego neki drugi Petrit kog dobro poznaje.³⁹⁹

Svedokinja Antigona Bahtijari, bivša supruga oštećenog Gazmenta Krueziu, u vreme kritičnog događaja živila je u Đakovici, ali je u tom periodu njen suprug više bio kod druge žene, a kod nje je dolazio samo da vidi dete. Jednom je došla njegova druga supruga sa još dva lica i tada su ga odveli, a to je bilo nakon rođenja čerke. Suprug joj je kasnije, kada je otišla u Podgoricu, pričao da je bio tučen i da ga je tukao neki Rifat koji je čopav, kog svedokinja inače poznaje. Nije spominjao da ga je bilo ko drugi tukao. U decembru 2011. godine u Podgorici su joj pokazivali neke fotografije, ali ona nije na njima nikoga prepoznala. Tada je bio prisutan i prevodilac za albanski jezik. Slabo zna čirilicu, po neko slovo. Nakon što je pogledala sva prisutna lica u sudnici, izjavila je da nikoga ne prepozna.⁴⁰⁰

Svedokinja Fljoreta Ljalja je bivša supruga oštećenog Gazmenta Krueziu. U vreme kritičnog događaja živila je u Đakovici. Sa njom je živeo i oštećeni Gazment, ali je u isto vreme imao još jednu ženu u Đakovici. Često su ga pozivali da ukloni ubijene ljudi sa ulice jer je radio u komunalnom preduzeću. Jednom prilikom su neki ljudi došli da odvedu Gazmenta, spominjali su nekog Petrita, ali nisu spominjali njegovo prezime. Poznato joj je da ima više lica sa imenom Petrit, ali ona to lice nije u mogućnosti da prepozna. Nikoga od tih ljudi nije videla, jer je Gazment izašao da im otvori vrata i sa njima razgovara. Kasnije joj je pričao da su ga odveli u neku kuću, ali nije pričao da su ga tukli. Drugom prilikom kada su došli po njega prepoznala je dva lica, nekog Rifata i Ljuana, jer je samo njih videla. Oni su tada imali vojničke pantalone, ali nije videla jesu li imali oružje. Kada se vratio, Gazment je imao polomljenu gornju vilicu, a majica mu je bila pocepana i krvava. Gazment joj je ispričao da su ga Rifat i Ljuan tukli. Treći put su po Gazmenta došli neki iz Junika, oni su imali crne uniforme,

399 Transkript sa glavnog pretresa od 4. oktobra 2022. godine.

400 Ibid.

ali tada ga nisu tukli, vratio se kući nakon par dana. Ne poznaje Petrita Dulju čiji je otac Fetah. Nije mogla da opredeli vremenski period kada su oštećenog Gazmenta odvodili iz kuće. Nakon što je u sudnicu uveden optuženi, svedokinja je izjavila da istog ne poznaje. Davala je iskaz u policiji u Crnoj Gori, i tada su joj pokazivali foto-album, ali ona nije prepoznaла nikoga. Zbog straha od odvođenja, Gazment je napustio Kosovo i sa drugom suprugom otišao u Crnu Goru i više od dve godine o njemu nije ništa znala. Svedokinja je takođe otišla u Crnu Goru i тамо živelа neko vreme, ali se ne seća kada je to bilo. Sa oštećenim ne živi više od sedam godina – on dolazi povremeno u Đakovicu i kontaktira sa decom. Objasnila je da ju je u Beograd dovezao sin optuženog. Svedokinju je prethodno Gazment obavestio da treba da svedoči, a kada mu je rekla da nema novca za put, on joj je rekao da će pozvati sina optuženog da je vozi.⁴⁰¹

Svedok Dušan Karanović, policajac, pripadnik SORZ-a, saslušavao je tokom 2011. godine u Crnoj Gori svedoke Antigona Bahtijari, Fljoretu Ljalja i oštećenog. Naveo je da su tokom ispitivanja svedoci bili upoznati sa njihovim pravima, te da im je nakon ispitivanja pročitan zapisnik o ispitivanju koji su oni potom potpisali.⁴⁰²

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 8. novembra 2022. godine presudu kojom je optuženi Petrit Dulja oglašen krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 42, stav 1. KZ SRJ i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od dve godine.

Obrazlažući u kratkim crtama donetu presudu, predsednica veća je navela da je sudska veće utvrdilo, na osnovu iskaza oštećenog i svedoka, da je optuženi, kao pripadnik OVK, sa više NN pripadnika OVK, tačno neutvrđenog dana u drugoj polovini juna meseca 1999. godine u Đakovici, iz kuće Lale Đeljone nasilno odveo civilno lice Gazmenta Krueziju u svoju kuću u Đakovici, gde je prema njemu nečovečno postupao, fizički ga zlostavljao i telesno povredivo, tako što ga je udarao bejzbol palicom, gadao punim flašama i udario punom flašom iznad desnog uha, usled čega je oštećeni u više navrata gubio svest, dok su ga NN pripadnici OVK udarali kundacima, rukama i nogama, da bi ga nakon toga odveli u selo Babaloć u štab OVK. Tu su ga drugi NN pripadnici OVK zlostavljalii ispitivali na okolnosti mesta sahranjivanja pripadnika OVK i njihove rodbine koji su stradali tokom oružanih sukoba i učešća u sukobima na srpskoj strani. Naime, oštećeni je detaljno opisao šta mu se kritičnog dana desilo i kako su izgledali pripadnici OVK koji su došli po njega, a isti događaj detaljno opisuje i njegova supruga Fljoreta Ljalja. Iz iskaza svedoka Dušana Karanovića sud je utvrdio da su svedoci, prilikom ispitivanja u Crnoj Gori, svoje iskaze dali u neometanom izlaganju, te da su im iskazi pre potpisivanja pročitani. Sud je takođe utvrdio da je u vreme izvršenja krivičnog dela na prostoru Kosova postojao oružani sukob, da su pripadnici OVK maltretirali civilno stanovništvo, te da je delo izvršeno u vezi sa oružanim sukobom, jer su oštećenog ispitivali da li je tokom oružanog sukoba uzeo učešće na srpskoj strani.

---

401 Transkript sa glavnog pretresa pd 26. oktobra 2022. godine.

402 Transkript sa glavnog pretresa od 4. novembra 2022. godine.

Prilikom odmeravanja kazne, sud je istu ublažio, imajući u vidu porodične prilike optuženog i njegov odnos prema delu.⁴⁰³

Detaljniju analizu prvostepene presude FHP nije bio u mogućnost da uradi, jer Viši sud u Beogradu odbija da dostavlja presude i odluke iz postupaka koji nisu pravosnažno okončani.

Nalazi FHP-a

Efikasno vođenje postupka

Glavni pretres u ovom predmetu počeo je 9. septembra, a prvostepena presuda je doneta 8. novembra 2022. godine. Stoga ovaj postupak predstavlja primer izvanredno efikasnog suđenja u prvostepenom postupku.

---

403 Transkript sa objavljivanja presude od 8. novembra 2022. godine.

PRAVOSNAŽNO OKONČANI POSTUPCI

I. Predmet *Bosanska Krupa II*⁴⁰⁴

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: pravosnažno okončan postupak	
Datum podizanja optužnice: 26. decembar 2017. godine	
Datum početka suđenja: 7. juli 2018. godine	
Postupajući tužilac: Bruno Vekarić	
Optuženi: Joja Plavanjac i Zdravko Narančić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZSRJ, član 142	
Predmet ustupljen iz BiH	
150	sudija Aleksandar Vujičić (predsednik veća)
	sudija Rastko Popović
	sudija Nada Hadži-Perić
	sudija Miodrag Majić
	sudija Olivera Andželković
Broj optuženih: 2	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Rang optuženih: nižerangirani	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 11	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 25	Broj ispitanih sudskih veštaka: 1
Ključni događaji u izveštajnom periodu:	
Pravosnažno okončan postupak	

⁴⁰⁴ Predmet *Bosanska Krupa II*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bosanska_krupa_II.html, pristupljeno dana 12. januara 2023. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi Joja Plavanjac se tereti za ubistvo, a optuženi Zdravko Narančić za pomaganje u ubistvu 11 bošnjačkih civila u prvoj polovini avgusta 1992. godine u Osnovnoj školi „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi (BiH). Optuženi Zdravko Narančić, kao pripadnik Vojne policije 11. krupske lake pešadijske brigade VRS, za vreme dok je obavljao dužnost stražara u zatvoru u prostorijama škole, omogućio je da u prostorije zatvora uđe, naoružan automatskom puškom, optuženi Joja Plavanjac, pripadnik VRS. Optuženi je prvo u zatvoru tražio pritvorenog Predraga Praštala, koji je prethodnih dana lišio života njegovu majku. Iako je Praštalo već bio odveden u pritvor u Banja Luku, optuženi Narančić je prvo otključao i otvorio vrata prostorije u kojoj su držani zatvoreni Bošnjaci, pripadnici grupe „Joks“, na koje je optuženi Plavanjac odmah po otvaranju prostorije pucao iz automatske puške i ubio: Kaltak Rasima, Kaltak Nezira, Kaltak Enesa, Kaltak Emsuda, Kaltak Ferida, Alijagić Fadila, Alijagić Edina, Omić Mirsada, Nasić Rasima i Čehajić Ismeta. Potom je optuženi Narančić otključao i otvorio vrata druge prostorije i glasno zatražio da iz iste izađe lice po imenu Tofik Sedić, pa kada je ovo lice izašlo okriviljeni Plavanjac ga je odveo u fiskulturnu salu škole, pitajući ga najpre zašto je zaustavljao njegovog strica Miću Plavanjca, a zatim ga je pucanjem iz automatske puške ubio.⁴⁰⁵

Odbrane optuženih

151

Iznoseći svoju odbranu, optuženi su negirali izvršenje dela za koje se terete. Optuženi Joja Plavanjac tvrdio je da je predmetna ubistva izvršio njegov sada pokojni otac Lazo Plavanjac. Naime, vojnik RS Predrag Praštalo ubio mu je majku 31. jula 1992. godine, a njegov otac Lazo došao je kod njega 3. avgusta 1992. godine i insistirao da ga odveze do Krupe, do Osnovne škole „Petar Kočić“, jer je čuo da je Praštalo tamo zatvoren. Obojica su bili naoružani. Vrata im je otključao stražar, optuženi Narančić, kojem je bio nadređeni. Narančić im je objasnio da je Praštalo prebačen za Banja Luku, ali je otac insistirao da se otključaju vrata od prostorija u kojima su bili zatvoreni Bošnjaci, da se i sâm u to uveri. Kada je Narančić otvorio jednu prostoriju, otac je među zatvorenim ljudima prepoznao Tofika Sedića i sa njim je nešto razgovarao. Za to vreme, optuženi je sa Narančićem otišao do kancelarije kako bi izvršio uvid u knjigu dežurstva i utvrdio da li je Praštalo zaista prebačen za Banja Luku. U jednom trenutku su čuli pucanj, i kada su izašli iz kancelarije videli su da Tofik Sedić leži mrtav na podu, pa su se vratili ponovo u kancelariju da pogledaju dokumentaciju. Ukrzo su ponovo začuli pucnjavu, nakon čega su potrčali do oca i videli da je pucao u zatvorenike. Nije mu poznato kako je njegov otac otvorio vrata prostorije u kojoj su bili zatvorenici. Narančić je uhvatio njegovog oca da više ne bi pucao i izgurao ga iz škole, nakon čega su njih dvojica otišli.⁴⁰⁶

405 Optužnica TRZ KTO 4/17 od 26. decembra 2017. godine, dostupno na https://tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/kto_4_17_cir~0.pdf, pristupljeno dana 12. januara 2023. godine.

406 Transkript sa glavnog pretresa od 7. juna 2018. godine.

Optuženi Zdravko Narančić je u svojoj odbrani naveo da je optuženog Plavanjca pustio u prostorije škole jer mu je isti bio nadređen, zbog čega je morao da ga sluša, i ujedno je potvrdio navode odbrane optuženog Joje Plavanjca koji se odnose na kritični događaj.⁴⁰⁷

Svedoci u postupku

Svedoci/oštećeni Asim Nasić, Mirela Rekić, Osman Alijagić, Fatima Kaltak i Safija Kaltak ispitani su putem video-konferencijske veze sa Kantonalnim sudom u Bihaću. Oni nisu imali nikakvih neposrednih saznanja o kritičnom događaju ali se, zbog lošeg kvaliteta zvuka, njihovo ispitivanje nije moglo pratiti.⁴⁰⁸

Svedoci Duško Jakšić i Zdravko Marčeta, obojica pripadnici Vojske RS, takođe nisu imali neposrednih saznanja o kritičnom događaju. Naveli su da su čuli da je u ubistvima zatvorenih lica u prostorijama OŠ „Petar Kočić“ učestvovao i pok. Lazo Plavanjac, otac optuženog Joje Plavanjca, premda oca optuženog Plavanjca uopšte nisu pominjali svedočenja pred nadležnim organima u BiH.⁴⁰⁹

Svedoci Mehmed Gerzić, Šefkija Kozlica, Sabit Alijagić, Miralem Selimović i Kasim Haluzović su bili zatvoreni u prostorijama Osnovne škole „Petar Kočić“ u Bosanskoj Krupi. U vreme kritičnog događaja niko od njih nije video pok. Lazu Plavanjca, oca optuženog Joje Plavanjca. Svedok Šefkija Kozlica je u svom iskazu naveo da je video optuženog Joju Plavanjca kako dolazi u školu, zatim je čuo da Plavanjac razgovara sa optuženim Narančićem koji je tada bio stražar u školi, nakon čega je čuo prvo deset pucnjeva, a onda još jedan.⁴¹⁰

152

Svedok Sabit Alijagić, inače komšija optuženog Plavanjca, naveo je da mu je poznato da je par dana pre kritičnog događaja ubijena majka optuženog Plavanjca, i misli da je to uzrok kritičnog događaja. Naime, Plavanjčevu majku je ubio komšija koji je doveden u prostorije škole, ali je ubrzo negde odveden. Sutradan je u školu došao optuženi Plavanjac, koji je bio pijan i tražio ubicu svoje majke. Ušao je u prostoriju u kojoj je bio zatvoren i svedok i izveo Tofika Sedića. Odveo je Tofika u fiskulturnu salu i tamo ga ubio, nakon čega je ušao u prostoriju u kojoj su bili zatvoreni momci koje su zvali „Joksovci“ i pucao u njih.⁴¹¹ Svedok Kasim Kaluzović je naveo da je video optuženog Plavanjca kako dolazi u školu, da su se otvorila vrata od prostorije u kojoj je bio zatvoren, i da je tada video stražara Narančića i Plavanjca. Plavanjac je pokazao na Tofika Sedića koji je bio zatvoren u istoj prostoriji, i izveo ga do fiskulturne sale. Čuo je kako Plavanjac pita Tofika gde mu je brat Zijad, kao i zašto je kao rezervni policajac zaustavio Plavanjčevog strica, i ko je on da to sme da uradi. Zatim se iz tog pravca čuo pojedinačni pucanj. Potom se iz prostorije u kojoj su bili zatvoreni „Joksovci“, njih 10, takođe čula pojedinačna pucnjava.⁴¹²

---

407 *Ibid.*

408 Transkript sa glavnog pretresa od 3. oktobra 2018. godine.

409 Transkript sa glavnog pretresa od 25. decembra 2018. godine.

410 Transkript sa glavnog pretresa od 5. marta 2019. godine.

411 *Ibid.*

412 Transkript sa glavnog pretresa od 8. aprila 2019. godine.

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je dana 15. novembra 2019. godine presudu kojom je optužene Joju Plavanjca i Zdravka Narančića oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ih – Joju Plavanjcu na kaznu zatvora u trajanju od 15, a Zdravku Narančiću na kaznu zatvora u trajanju od sedam godina.⁴¹³

Sudsko veće je izmenilo izreku presude u odnosu na dispozitiv optužnice od 26. decembra 2017. godine u skladu sa iskazima svedoka koji su ispitani, na način da je izmenjen redosled stradanja žrtava. Naime, tokom trajanja postupka sud je, na osnovu saglasnih izjava svedoka, utvrdio da je „optuženi Zdravko Narančić, kao pripadnik Vojne policije 11. krupske lake pešadijske brigade, za vreme dok je obavljao dužnost stražara u zatvoru u prostorijama škole, omogućio [...] da u prostorije zatvora uđe, naoružan automatskom puškom, optuženi Joja Plavanjac, pripadnik Vojske Republike Srpske, koji je prvo u zatvoru tražio pritvorenog Predraga Praštala, koji je prethodnih dana lišio života njegovu majku. Iako je Praštalo već bio odveden u pritvor u Banja Luku, optuženi Narančić je prvo otključao i otvorio vrata prostorije u kojoj je bilo lice po imenu Tofik Sedić, pozvao je istog da izade, pa kada je ovo lice izašlo okriviljeni Plavanjac ga je odveo u fiskulturnu salu škole, pitajući ga najpre zašto je zaustavljao njegovog strica Miću Plavanjca, a zatim ga pucanjem iz automatske puške ubio. Nakon toga, optuženi Narančić otključao je i otvorio vrata druge prostorije u kojoj su držani zatvoreni Bošnjaci, pripadnici grupe 'Joks', na koje je optuženi Plavanjac odmah po otvaranju prostorije pucao iz automatske puške i ubio: Kaltak Rasima, Kaltak Nezira, Kaltak Enesa, Kaltak Emsuda, Kaltak Ferida, Alijagić Fadila, Alijagić Edina, Omić Mirsada, Nasić Rasima i Ćehajić Ismeta.“

153

Sud je ocenio da navodi Joje Plavanjca, kako je predmetno krivično delo izvršio njegov pokojni otac Lazo Plavanjac, nisu dokazani iz razloga što odbrana nije pružila adekvatne dokaze za iste, te sud smatra da je to navedeno samo radi izbegavanja krivične odgovornosti. U prilog ovom zaključku suda ide i tvrdnja svedoka koji su bili zatvoreni u prostorijama škole u vreme izvršenja krivičnog dela, a koji su naveli da tada niko nije video Lazu Plavanjca. Isto tako, sud nije prihvatio navode odbrane Zdravka Narančića da je pustio Joju Plavanjca u prostorije škole u kojoj je bio stražar iz straha što je Plavanjac bio komandant i što je morao da ga sluša. Naime, sud je utvrdio da je Narančić bio stražar, čija je dužnost bila da čuva zatvorenike i da spreči treća lica da im pristupe. Iz iskaza svedoka tokom postupka utvrđeno je da ni u jednom momentu Narančić nije pokušao da spreči Plavanjca u izvršenju krivičnog dela, te ne samo da mu je s umišljajem omogućio da izvrši krivično delo, već mu je i omogućio da po izvršenju krivičnog dela nesmetano izade iz škole.

Prilikom odmeravanja visine kazne okriviljenom Joji Plavanjcu, sud je kao otežavajuće okolnosti cenio smrt 11 lica bošnjačke nacionalnosti, a kao olakšavajuće okolnosti njegove porodične prilike, neosuđivanost i protok vremena od izvršenja dela. I u odnosu na optuženog Zdravka Narančića, sud je kao olakšavajuće okolnosti cenio njegovu neosuđivanost i protok vremena od izvršenja dela.⁴¹⁴

413 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 br. 11/17 od 15. novembra 2019. godine.

414 *Ibid.*

Drugostepena odluka

Apelacioni sud u Beogradu⁴¹⁵ doneo je 22. septembra 2020. godine rešenje kojim je zbog bitnih povreda odredbi krivičnog postupka i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio prvostepenom суду na ponovno odlučivanje.⁴¹⁶

Ponovljeni postupak

U ponovljenom prvostepenom postupku održano je pet sudećih dana, tokom kojih je ispitano sedam svedoka odbrane optuženog Joje Plavanjca, i to Gojko Škondrić⁴¹⁷, Nada Vojinović⁴¹⁸,

Svetu Mamić⁴¹⁹, Nada Plavanjac⁴²⁰, Mirko Zorić⁴²¹, Zoran Đurić⁴²² i Branislav Mandić.⁴²³

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Viši sud u Beogradu⁴²⁴ doneo je 16. juna 2021. godine presudu kojom je optužene Joju Plavanjca i Zdravka Narančića ponovo oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ih – Joju Plavanjca na kaznu zatvora u trajanju od 15, a Zdravka Narančića na kaznu zatvora u trajanju od sedam godina.⁴²⁵

Iskaze ispitanih svedoka odbrane sud nije prihvatio, ocenivši ih kao neuverljive i usmerene radi olakšavanja procesnog položaja optuženog Joje Plavanjca. Naime, svi oni su tvrdili da im se pokojni Lazo Plavanjac poverio da je on, a ne njegov sin ubio nevine ljudе, bez navođenja bilo kakvih detalja, pri čemu su svi svedoci ili u rodbinskim vezama ili u dobrim odnosima sa optuženim Plavanjcem. Takođe je zajedničko svim iskazima da se njihova verodostojnost ne može proveriti. Posebno je neubedljivo, nerealno i neživotno da se pokojni Lazo Plavanjac o navodno izvršenim ubistvima poveravao rođacima, priateljima i komšijama koje nije video 20 godina i sa kojima nije bio posebno blizak, a da o tome, nakon događaja, nikada nije razgovarao sa sinom, optuženim Jojom Plavanjcem, sa kojim je bio u dobrim odnosima do kraja života.

154

Žalbeni postupak

Apelacioni sud u Beogradu je, odlučujući o žalbama branilaca optuženih, 22. novembra 2021. godine održao sednicu veća na kojoj je odlučio da otvorи glavni pretres, te da se, radi pravilnog

⁴¹⁵ Sastav veća: sudija Rastko Popović, predsednik veća, sudije dr Miodrag Majić, Aleksandar Vujičić, Nada Hadži-Perić i Omer Hadžomerović, članovi veća.

⁴¹⁶ Rešenje Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 3/20 od 22. septembra 2020. godine.

⁴¹⁷ Transkript sa glavnog pretresa od 26. marta 2021. godine.

⁴¹⁸ *Ibid.*

⁴¹⁹ *Ibid.*

⁴²⁰ Transkript sa glavnog pretresa od 21. aprila 2021. godine.

⁴²¹ *Ibid.*

⁴²² *Ibid.*

⁴²³ *Ibid.*

⁴²⁴ Sastav sudskega veća: sudija Mirjana Ilić, predsednica veća, sudije Zorana Trajković i Dejan Terzić, članovi veća.

⁴²⁵ Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 br. 7/20 od 16. juna 2021. godine.

utvrđivanja činjeničnog stanja, u pogledu činjenice koja se odnosi na uračunljivost optuženog Joje Plavanjca, obavi njegovo psihijatrijsko veštačenje, obzirom da mu je majka ubijena tri dana pre kritičnog događaja.

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine Apelacioni sud je 17. marta održao glavni pretres tokom kog je saslušao optužene i ispitao sudskega veštaka medicinske struke, psihijatra dr Branka Mandića koji je našao da je sposobnost optuženog da shvati značaj svoga dela i mogućnost da upravlja svojim postupcima, zbog emocionalne napetosti i alkoholisanosti bila smanjena, ali ne i bitno.

Drugostepena presuda

Apelacioni sud u Beogradu⁴²⁶ doneo je 17. marta 2022. godine doneo presudu kojom je optužene oglasio krivim i osudio ih zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva – Joju Plavanjcu za ubistvo, a Zdravku Narančiću za pomaganje u ubistvu 11 bošnjačkih civila. Sud ih je osudio – Joju Plavanjcu na kaznu zatvora u trajanju od 14, a Zdravku Narančiću na kaznu zatvora u trajanju od pet godina.⁴²⁷

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

155

Ovaj postupak predstavlja dobar primer saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, ovaj predmet je ustupio Sud Bosne i Hercegovine, obzirom da optuženi, koji su državljeni Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nisu bili dostupni organima BiH.

Visina kazne i olakšavajuće okolnosti

Izrečene kazne zatvora optuženima – Joji Plavanjcu u trajanju od 14, a Zdravku Narančiću u trajanju od pet godina – nisu primerene težini izvršenog krivičnog dela, odnosno su preblage. Osuđenom Zdravku Narančiću je izrečena kazna zatvora u trajanju od samo 5 godina, koja je neprimerena težini izvršenog dela, jer je isti pomogao okriviljenom Joji Plavanjcu u lišenju života čak 11 lica koje je, kao stražar, bio u obavezi da čuva. Krivičnim zakonom RS određeno je da će se pomagač kazniti kaznom propisanom za krivično delo ili blažom kaznom.⁴²⁸ Obzirom da je za predmetno krivično delo

426 Sastav sudskega veća: sudija Aleksandar Vujičić, predsednik veća, sudije Rastko Popović, Nada Hadži-Perić, Miodrag Majić i Olivera Andelković, članovi veća.

427 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1 po2 5/21 od 17. marta 2022. godine.

428 Član 35 Krivičnog zakonika RS

propisana kazna zatvora u trajanju od najmanje 5 godina⁴²⁹, izricanje kazne zatvora u minimalnom trajanju ne odgovara težini nastupelih posledica krivičnog dela, ni samom načinu izvršenja. Imajući u vidu činjenicu da je osuđeni Zdravković, nakon što je, na traženje osuđenog Plavanjca, otključao vrata prostorije u kojoj je bio zatvoren Tofik Sedić, koga je Plavanjac ubio, na ponovno traženje Plavanjca otključao i vrata druge prostorije u kojoj se nalazilo 10 drugih zatvorenika, koje je Plavanjac takođe odmah pobio, nesporno je da su obojica optuženih ispoljili upornost i bezobzirnost prilikom izvršenja dela. Osuđeni Joja Plavanjac je pobio 11 nedužnih bošnjačkih civila iz bezobzirne osvete, isfrustriran činjenicom da nije našao ubicu svoje majke, kog je poznavao, a koji je inače bio srpske nacionalnosti, što njegovom delu daje posebnu težinu. Činjenica da je isti bio smanjeno uračunljiv, ali ne i bitno, u koje stanje se doveo i konzumacijom alkohola, ni u kom slučaju ne zaslužuje tretman olakšavajuće okolnosti.

Takođe, FHP smatra da se protok vremena kao olakšavajuća okolnost, koju je sud cenio obojici osuđenih, ne treba ceniti pri odmeravanju kazni za ovu vrstu krivičnih dela. Da protok vremena nije okolnost koja se može uzimati u obzir prilikom odmeravanja kazni, posredno ukazuje i univerzalna odredba o nezastarevanju ove vrste krivičnih dela. Ovakav stav suda suprotan je ustaljenoj praksi MKSJ – da se dužina perioda između kažnjivog ponašanja i presude ne može uzimati u obzir kao olakšavajuća okolnost⁴³⁰ – kao i savremenoj sudskoj praksi.⁴³¹

---

429 Član 142 KZ SRJ

430 MKSJ presuda *Dragan Nikolić* – t.273

431 BGH,2 StR 538/01, Presuda od 21.02.2002. godine – Savezni vrhovni sud Nemačke je, u jednom slučaju ubistva, spomenuo da je dužina vremena od kažnjivog ponašanja do presude mogući olakšavajući faktor, ali je naglasio da se, obzirom na težinu dela koje je 1943-44. tokom Drugog svetskog rata počinio optuženi, danas 90 godina star, te okolnosti ne mogu uzeti u obzir.

II. Predmet *Hrasnica*⁴³²

PREGLED PREDMETA
Trenutna faza postupka: pravnosnažno okončan postupak
Datum podizanja optužnice: 24. decembar 2018.
Datum početka suđenja: 22. mart 2019.
Postupajući tužilac: Mioljub Vitorović
Optuženi: Husejin Mujanović
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142

Postupajuće veće	sudija dr Miodrag Majić (predsednik veća)
	sudija Rastko Popović
	sudija Nada Hadži-Perić
	sudija Olivera Andelković
	sudija Duško Milenković

157

Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Rang optuženih: nižerangirani	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Broj žrtava: 8	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ispitanih svedoka: 15	Broj ispitanih sudskih veštaka: 0

Ključni događaji u izveštajnom periodu: Pravnosnažno okončan postupak
---

⁴³² Predmet *Hrasnica*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/hrasnica.html>, pristupljeno dana 27. decembra 2022. godine.

Tok postupka

Tok postupka do 2022. godine

Optužnica

Optuženi Husejin Mujanović se tereti da je u vremenskom periodu od 8. jula pa do 15. oktobra 1992. godine, kao pripadnik Armije BiH i upravnik vojnog pritvora u Hrasnici (opština Iličići, BiH) u pritvoru držao oko 30 srpskih civila koji su nezakonito lišeni slobode, te prema njima nečovečno postupao jer im nije obezbedio elementarne uslove smeštaja, već su boravili u prostorijama bez vode i toaleta. Izdavao je naredbe da se zatvorenici pretuku, usled čega je šest zatvorenika podleglo zadobijenim povredama. Učestvovao je u telesnom povredovanju zatvorenika, pa je tako u svojoj kancelariji tukao zatočenog Mirka Vukovića, a zatvorenog Savu Pejića tukao je u atomskom skloništu.⁴³³

Optuženi Husein Mujanović, koji je državljanin BiH, uhapšen je 30. jula 2018. godine na graničnom prelazu Priboj–Uvac između Srbije i BiH, i od tada se nalazi u pritvoru.

Odbojana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje dela za koje se tereti. Objasnio je da su u zatvor dovođena lica koja je dovodila vojna policija, čiji je komandir bio Munir Hodžić, i njemu je bilo naređeno da ih čuva. Naredbe je izdavao komandant brigade. U tim naredbama je navodeno da se dovode zbog izdaje, izbegavanja da se odazovu mobilizaciji i nekih drugih razloga, ali su svi bili vezani za rat. Srbi su dovođeni jer su bili vojno sposobni. Identitet dovedenih nije proveravao. Bilo je i žena, koje su dovedene zbog kolaboracije sa neprijateljem. Bilo je zatočenih i Hrvata i Muslimana. Niko nije izašao iz zatvora bez dobijenog naloga. Funkcionisanje zatvora bilo je teško organizovati, jer nije bilo ničega. U Hrasnici nije bilo ni struje ni vode, a ni hrane nije bilo dovoljno. Nikoga nije tukao, a svedok Vuković ga u svojoj ranijoj izjavi nije pominjaо. Napominje da ga niko od svedoka nije prepoznaо 1994. i 1995. godine, a 2018. godine su ga svi prepoznali. Nije preduzeo ni jednu od radnji za koje se optužnicom tereti.⁴³⁴

158

Svedoci u postupku

Oštećeni Savo Pejić naveo je da je uhapšen 18. avgusta 1992. godine i odveden u zatvor u garaže koje su bile pregrađene ciglom na manje celije. U tim celijama je bio potpuni mrak, ležao je na betonu i postojalo je samo jedno Čebe kojim se pokrivaо zajedno sa zatvorenim Radovanom Unkovićem. Nisu postojali ni minimalni higijenski uslovi, jer su vodu za piće dobijali tako što bi je natočili u jednu flašu, a nuždu su vršili u celiji i za to koristili konzerve. Od zatvaranja prvi put se okupao tek u novembru mesecu, kada su izvođeni na prinudni rad da bi pravili most na reci Železnici. Na svedokovu molbu,

433 Optužnica TRZ KTO br. 10/2018 od 24. decembra 2018. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_10_18_%D0%9E%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%8B%D1%86%D0%B0~0.pdf, pristupljeno 28. decembra 2022. godine.

434 Transkript sa glavnog pretresa od 22. marta 2019. godine.

stražar mu je dozvolio da se okupa u reci Železnici. Hrana je u zatvoru bila nedovoljna i veoma loša, a dobijali su je jednom dnevno. Za vreme boravka u zatvoru jednom je, tokom septembra meseca 1992. godine, pretučen. Iz čelije ga je izveo stražar Senad Gadžo i pretukao ga ispred vrata, a stražar Zaim Laučić ga je, kada je pao na tlo, udario nogom u bubreg. Tada je bio prisutan i optuženi kojeg je prepoznao po glasu, koji je govorio: „Udri četnika, udri, tuci!“⁴³⁵

Nepostojanje elementarnih uslova smeštaja u zatvoru potvrdili su u svojim iskazima i svedoci/oštećeni Dušan Stanić i Mirko Vuković. Takođe su potvrdili da su zatvorenici bili fizički zlostavljeni, dok je svedok/oštećeni Mirko Vuković naveo da ga je optuženi lično tukao.⁴³⁶

Oštećena Ljeposava Stojanović, čiji je suprug podlegao povredama u zatvoru, kao i Branislav Nikolić i Zoran Stjepanović, čiji su očevi takođe podlegli povredama nakon premlaćivanja u zatvoru, o kritičnim događanjima nisu imali neposrednih saznanja.⁴³⁷

Prvostepena presuda

Viši sud u Beogradu doneo je 6. jula 2020. godine presudu kojom je optuženog Huseina Mujanovića oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina.⁴³⁸

Sud je utvrdio da je optuženi vršio nezakonita zatvaranja, nečovečno postupao, naređivao, ali i sâm nanosio telesne povrede zatočenim civilima. U ponašanju optuženog stekla su se sva bitna obeležja krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 KZ SRJ, kao što su: postojanje oružanog sukoba, teško kršenje pravila međunarodnog humanitarnog prava, postojanje veze između radnji optuženog i oružanog sukoba, te da je krivično delo počinjeno protiv osoba koje nisu aktivno učestvovale u oružanim sukobima, odnosno protiv zaštićenih lica, kako je to predvideno Ženevskim konvencijama. U vreme izvršenja krivičnog dela optuženi je bio upravnik pritvora, što svojim iskazima potvrđuju i svedoci, kao npr. Dušan Stanić, a u spisima predmeta postoje i pisani dokumenti. To su službene zabeleške i naredba o razrešenju okrivljenog sa mesta upravnika pritvora. U inkriminisanom periodu bilo je pritvoreno oko 30 lica srpske nacionalnosti koja su bila pritvorena samo zbog svoje nacionalne pripadnosti. Niko od njih nije dobio nikakvu odluku o pritvaranju, niti takve odluke postoje. Odluke o napuštanju pritvora zbog odlaska na rad, nisu dokaz da su postojale i odluke o pritvaranju, već su one samo mera obezbedenja optuženog, obzirom da je vodio brojno stanje zatvorenih. O lošim uslovima u pritvoru svedočili su svi svedoci koji su bili zatvoreni. Svi su naveli da nisu imali dovoljno hrane i vode, te da je hrana bila loša i oskudna. Sud je poklonio veru svedocima koji su u svojim iskazima navodili da tokom zatočeništva nisu imali ni adekvatnu medicinsku pomoć. I pored loših uslova u Hrasnici, optuženi je ipak bio dužan da pritvorenicima obezbedi bolje uslove. Postojanje loših uslova, uz činjenicu da je optuženi i lično nanosio zatvorenima telesne povrede, govori o

435 Transkript sa glavnog pretresa od 6. maja 2019. godine.

436 Transkript sa glavnog pretresa od 10. juna 2019. godine.

437 *Ibid.*

438 Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 11/18 od 6. jula 2020. godine.

njegovom odnosu prema njima. U tom pravcu su i iskazi svedoka koji navode da su se, dolaskom novog upravnika, uslovi poboljšali. Svedok Obrad Milović je posebno govorio o lošim uslovima, navodeći tako da je jedan od zatvorenih pojeo njegovu usirenu krv, jer je bio toliko gladan. Sud je poklonio veru svedocima koji su veoma verno opisali svoja saznanja o događajima vezanim za nanošenje telesnih povreda zatvorenima. Sud nije prihvatio odbranu optuženog da u kritičnom periodu nije bio upravnik pritvora jer je ista opovrgnuta iskazima brojnih svedoka: Vukovića, Stanića, Medića i drugih. Svedok Savo Pejić je detaljno opisao kako je izведен i tučen i kako se u tim trenucima ponašao optuženi. Kako nije bilo dokaza koji bi doveli u pitanje iskaze svedoka, sud je na istim zasnovao svoju odluku o krivici optuženog.⁴³⁹

Drugostepena odluka

Odlučujući o žalbama TRZ, okrivljenog i njegovih branilaca, Apelacioni sud u Beogradu doneo je 3. februara 2021. godine rešenje kojim je zbog bitne povrede odredaba krivičnog postupka i pogrešno i nepotpuno utvrdenog činjeničnog stanja ukinuo prvostepenu presudu i predmet vratio na ponovni postupak.⁴⁴⁰

Apelacioni sud je zaključio da je odbijanjem svih dokaznih predloga za ispitivanje svedoka odbrane tokom prvostepenog postupka povređen Ustav Republike Srbije, kao i odredba ZKP-a kojom je određeno da svako sâm ili preko branioca ima pravo da iznosi dokaze u svoju korist. Ovo iz razloga jer je odbrana optuženog tokom postupka predlagala da se u svojstvu svedoka ispitaju lica koja imaju neposredna saznanja u vezi sa inkriminisanim događajima, ali prvostepeni sud nije ispitao ni jednog od predloženih svedoka odbrane. To je, po oceni Apelacionog suda, dovelo u pitanje kvalitet prava na odbranu, a samim tim i pravo na pravično suđenje, čime je učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupaka.⁴⁴¹

160

Ponovljeni prvostepeni postupak

U ponovljenom prvostepenom postupku ispitivani su svedoci odbrane.

Svedokinja odbrane Nevzeta Ibrahimović navela je da poznaje optuženog jer su u Hrasnici bili komšije. Polovinom avgusta meseca 1992. godine počela je da volontira u vojnoj policiji u brigadi Armije BiH jer je znala da kuca na pisaćoj mašini. Radila je u kriminalističkoj službi policije, koja se bavila kriminalom pripadnika Armije BiH. Nezir Agan je jedno vreme bio islednik i bavio se ispitivanjima zatvorenika koji su se nalazili u pritvoru. Pritvor je bio smešten u podzemne garaže koje su bile između dva nebodera. Služba u kojoj je svedokinja radila bila je na prvom prizemlju jednog od solitera. U pritvoru su bila lica svih nacionalnosti, ali je najviše bilo Srba. U pritvoru su bila dva brata Papučića i Brigita Papučić, kao i Slavica Medić i Slobodanka Mladić, zatim Savo Pejić i Dušan Stanić. Bili su pritvoreni zbog navodnog skrivanja oružja ili dojavljivanja neprijateljskoj strani. Ubrzo

---

439 *Ibid.*

440 Rešenje Apelacionog suda broj Kž1 Po2 7/20 od 3. februara 2021. godine.

441 *Ibid.*

po njenom dolasku da volontira, došao je i optuženi na mesto upravnika pritvora, ali je nakon mesec i po, najviše dva meseca smenjen.⁴⁴²

Svedok odbrane Amir Šabović naveo je da je optuženi sve do početka septembra meseca 1992. godine bio u Hrasnici. Bio je na poziciji člana komande štaba TO. Početkom oružanih sukoba u Hrasnici situacija je bila veoma teška jer nije bilo struje, hrane i vode. Na čelu vojne vlasti bio je Enes Zukanović, do početka avgusta 1992. godine. Tada je, odnosno od jula meseca 1992. godine, postojao vojni pritvor koji se nalazio u podzemnim garažama između dva nebodera. Upravnik pritvora bio je optuženi, koji je tu dužnost obavljao do 10., najkasnije do 15. avgusta 1992. godine. Optuženi je, kao upravnik pritvora, upućivao zahteve za obezbeđivanje potrepština za pritvor. Bio je profesionalac u obavljanju svog posla i trudio se da obezbedi sve što je u datim okolnostima bilo moguće obezbediti.⁴⁴³

Svedok odbrane Salem Podgorica naveo je da bio u Hrasnici u vreme početka oružanih sukoba i da je obavljao poslove logistike za 104. vitešku motorizovanu brigadu Armije BiH, odnosno da je bio zadužen za nabavke za vojne potrebe. U to vreme u Hrasnici je bila teška situacija, jer nije bilo struje, vode i hrane. Pritvor se nalazio u podzemnim garažama između dva nebodera, a komandant brigade Fikret Prevljak postavio je optuženog za upravnika pritvora, ali je isti bio kratko na toj dužnosti, možda mesec dana. Optuženi je potraživao od brigade hranu i odeću za pritvorenike. Hrana je bila ista i za vojnike i za pritvorenike.⁴⁴⁴

Svedok odbrane Hazim Pašić naveo je da je i pre rata živeo u Hrasnici, u kojoj su pretežno živeli Muslimani, ali je bilo i Hrvata i Srba. Početkom rata u Hrasnicu je došlo dosta Muslimana sa Ilidže i bila je teška situacija jer nije bilo struje, vode i hrane. Postojala je civilna vlast. Husein Mahmutović je bio predsednik civilne vlasti, dok je na čelu vojne bio Fikret Prevljak. Bio je zajedno sa optuženim, kao pripadnik Armije BiH, u jedinici do kraja avgusta 1992. godine, kada je optuženi postavljen za upravnika vojnog pritvora, ali se nakon oko mesec dana ponovo vratio u jedinicu. Svedok je povremeno, kada nije bio na liniji, bio u spoljnom obezbeđenju pritvora koji se nalazio u podzemnim garažama između nebodera, ali u isti nije ulazio.⁴⁴⁵

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine održana su četiri sudeća dana, tokom kojih je ispitanica jedna svedokinja odbrane.

Svedokinja odbrane Sevda Huseinspahić navela je da je početkom rata živila u Hrasnici i da ju je sredinom jula meseca 1992. godine vojni odsek pozvao kao daktilografa koji poznaje „slepo kucanje“. Radila je u vojnoj policiji Armije BiH. Poznato joj je da se pritvor nalazio u garažama, te da je otvoren u maju mesecu 1992. godine, kao i da je njegov upravnik bio Tikač, čijeg se imena ne seća. Polovinom avgusta meseca 1992. godine optuženi je postavljen za upravnika tog zatvora, ali se na toj poziciji nije dugo zadržao. Komentarisi su da je on profesionalac, ali da je prelag. Optuženi je tražio poboljšanje

⁴⁴² Transkript sa glavnog pretresa od 13. septembra 2021. godine.

⁴⁴³ Ibid.

⁴⁴⁴ Ibid.

⁴⁴⁵ Ibid.

uslova za zatvorenike u pogledu hrane, odeće i cigareta, čak se i pismeno obraćao. Ispitivanje pritvorenih vršio je svedokinjin šef, islednik Agan Nezir, i oni su joj prilikom dovođenja na ispitivanje izgledali normalno. U pritvoru su bili Srbi, ali i Hrvati, kao npr. Mirko Bunoza i Bošnjaci, a među pritvorenima je bilo i žena. Poznavala je zatvorene Savu Pejića i Dušana Stanića, kao i supruga Brigitę Papučić. Pritvoreni Srbi su, koliko joj je poznato, ispitivani povodom optužbi za saradnju sa neprijateljem i zbog oružja. U pritvoru su radili kao stražari Senad Gadžo, Nedžib Boberović, Halilović, a Sanija Sluško je bila pravnica u pritvoru – kasnije je prešla u vojnu bezbednost. Husein Mahmutović je bio predsednik opštine, dok je Fikret Prevljak bio vojni komandant, odnosno komandant Četvrte viteške brigade. O zatvorenim licima evidenciju je vodio Agan Nezir. Postojale su pisane odluke o privodenju i saslušavanju, kao i rešenja o određivanju pritvora, koja je potpisivao Agan Nezir. Optuženi to nije ni mogao da radi, jer je on bio upravnik u zatvoru. Kod svedokinja su dovođeni ljudi koji su prvi put ispitivani, i ni na jednom od njih nije uočila nikakve povrede. Nije joj poznato da su u garažama neki ljudi tučeni ili ubijani.⁴⁴⁶

Prvostepena presuda u ponovljenom postupku

Viši sud u Beogradu⁴⁴⁷ doneo je 9. maja 2022. godine presudu kojom je optuženi Husein Mujanović u ponovljenom postupku oglašen krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 10 godina.

Sud je ocenio da je tokom postupka utvrđeno da je optuženi, u periodu od 8. jula do 15. oktobra 1992. godine u Hrasnici, kao upravnik vojnog pritvora, protivzakonito držao zatvorene oko 30 srpskih civila, prema istim nečovečno postupao, naređivao, ali i sam nanosio telesne povrede zatočenim civilima, od čijih posledica su preminula šestorica pritvorenika. U ponovljenom postupku sud je ispitao ukupno devet svedoka odbrane. Oni su se izjašnjavali o vremenu kada je optuženi postao upravnik pritvora i navodili da je to bilo u drugoj polovini avgusta 1992. godine. Sud nije prihvatio ove iskaze, jer su svedoci, koji su bili pritvorenici, navodili da je optuženi bio upravnik i u ranijem periodu, što potvrđuje i pisani dokument – potvrda o vraćanju akumulatora od 30. jula 1992. godine koju je potpisao optuženi kao upravnik vojničkog pritvora. Civili su bili nezakonito zatvoreni jer nije postojala odluka nadležnog organa o njihovom zatvaranju. O lošim uslovima boravka u vojničkom pritvoru detaljno su svedočili preživeli zatočeni. Niko od njih nije posvedočio da su imali neke blagodeti od trebovanja okrivljenog gde traži čebad, a kako ih oni nisu dobili, to jasno svedoči o njegovoј nameri da zatočene civile drži u lošim uslovima. Nakon prebijanja u pritvoru, šest lica je preminulo, a svi ispitani svedoci navode da su 2. i 3. avgusta izvedeni u atomsko sklonište i prebijani do smrti. Svedok Mirko Vuković, jedini koji je preživeo prebijanje, detaljno je opisao ta dešavanja, ali je isto tako opisao i kako ga je optuženi tukao. Te događaje detaljno je opisao i svedok Savo Pejić, a njihovim iskazima sud je poklonio veru.

Sud je optuženom produžio pritvor u trajanju do upućivanja na izdržavanje kazne, a najduže do isteka iste.⁴⁴⁸

⁴⁴⁶ Transkript sa glavnog pretresa od 22. marta 2022. godine.

⁴⁴⁷ Sastav sudskega veća: sudska Dejan Terzić, predsednik veća, sudske Mirjana Ilić i Zorana Trajković, članice veća.

⁴⁴⁸ Presuda Višeg suda u Beogradu K.Po2 3/21 od 9. maja 2022. godine.

Drugostepena presuda

Odlučujući o žalbama TRZ i branilaca optuženog, Apelacioni sud u Beogradu doneo je 22. decembra 2022. godine presudu kojom je delimično uvažio žalbu branioca i optuženog Huseina Mujanovića oglasio krivim zbog krivičnog dela ratni zločin iz člana 142 KZ SRJ i osudio ga na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i šest meseci, u koju mu se uračunava i vreme provedeno u pritvoru počev od 30. juna 2018. godine.

Sud je utvrdio da je optuženi u periodu od 8. jula da do 15. oktobra 1992. godine u Hrasnici, kao upravnik vojnog pritvora, prema zatvorenim civilima nečovečno postupao i nanosio im velike duševne patnje tako što im nije obezbedio minimalne životne uslove, držeći ih zatvorene u garažama koje su pregrađene tako da su od jedne garaže napravljene dve čelije bez prozora, ležajeva i drugog inventara u kojima su zatvoreni civili spavalici na podu, da nisu imali toalet niti su imali slavinu sa tekućom vodom, a dnevno su dobijali samo jednu flašu vode po čeliji, dok su za jelo dobijali minimalne količine hrane, pri čemu im nije pružio ni minimalnu zdravstvenu zaštitu.⁴⁴⁹

Apelacioni sud je izreke presude izostavio radnje izvršenja kao što su protivzakonito zatvaranje, izdavanje naredbe i učestvovanje u nanošenju povreda telesnog integriteta, za koje je okrivljeni prvostepenom presudom bio oglašen krivim. Ovo iz razloga jer je smatrao da tokom postupka nije dokazano van razumne sumnje da ih je optužni izvršio. Sud nije poklonio veru oštećenim koji su ispitani kao svedoci, ocenjujući ih kao nedovoljno uverljive.⁴⁵⁰

Prilikom odmeravanja kazne sud je kao olakšavajuće okolnosti na strani okrivljenog cenio da se radi o porodičnom čoveku, ocu dvoje dece koji do sada nije osuđivan. Od otežavajućih okolnosti cenio je da je okrivljeni svojim ranijim uspešnim radom i iskustvom na istim poslovima trebalo da nadoknadi objektivne poteškoće u redovnom funkcionisanju pritvora, te i nastale posledice u vidu broja civila kojima su nanete velike duševne patnje.⁴⁵¹

163

Nalazi FHP-a

Izigravanje regionalne saradnje u procesuiranju ratnih zločina

Iako je Zakonom o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine određeno da su državni organi Republike Srbije nadležni za vođenje postupaka za ratne zločine počinjene na prostoru cele bivše Jugoslavije, bez obzira na državljanstvo učinioca ili žrtve (princip univerzalne nadležnosti)⁴⁵², FHP smatra da je optuženog Mujanovića trebalo izručiti BiH, čiji je državljanin, kako bi se protiv njega tamo vodio krivični postupak.⁴⁵³ Ovo tim pre jer se protiv njega u BiH odranije vodi

449 Presuda Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 3/22 od 22. decembra 2022. godine.

450 *Ibid.*

451 *Ibid.*

452 Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u postupku za ratne zločine (*Službeni glasnik Republike Srbije* br. 67/2003, 135/2004, 61/2005, 101/2007, 104/2009, 101/2011-dr. zakon i 6/2015), član 2 i 3.

453 Tokom 2018. godine odbijena je molba Ministarstva BiH za izručenje optuženog Huseina Mujanovića.

postupak za istovrsno krivično delo, što je i sâm optuženi potvrdio.⁴⁵⁴ Svaka država nastala raspadom bivše Jugoslavije treba primarno da procesuira sopstvene državljane za počinjene ratne zločine, jer se na taj način šalje poruka da je svaka država nastala raspadom bivše Jugoslavije spremna da se suoči sa zločinima koje su počinili njeni državljeni, da ih procesuira, ali i da je zainteresovana za uspostavljanje i održavanje dobrih odnosa u regionu. Primena načela univerzalne nadležnosti oslikava nepoverenje među tužilaštima koja procesuiraju ratne zločine, predstavlja izigravanje proklamovane spremnosti na regionalnu saradnju i dovodi do opterećivanja odnosa između zemalja i nadležnih tužilaštava, kao što je to bio slučaj Veljka Marića, koji je dugo opterećivao odnose između Srbije i Hrvatske.⁴⁵⁵

Prekomerna anonimizacija optužnice

Optužnica TRZ u ovom predmetu, koja je dostupna javnosti na internet stranici TRZ-a u okviru odeljka „Optužnice“⁴⁵⁶, anonimizovana je na način da je objavljen samo dispozitiv iste u kojem su anonimizovani podaci o imenu optuženog i žrtava, što nije u saglasnosti sa Pravilnikom TRZ o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine.⁴⁵⁷ Naime, tim Pravilnikom je predviđeno da se optužnice TRZ „objavljuju po pravilu u celini, na internet stranici TRZ, ali se podaci na osnovu kojih je moguće identifikovati okrivljene, oštećene, njihove zakonske zastupnike, svedoke, srodnike, bliska lica, susede i slično, zamenjuju ili izostavljaju na dosledan način“.⁴⁵⁸ Umesto objavljivanja optužnice u celini, objavljen je samo njen dispozitiv, pa se ni na koji način ne može utvrditi na kojim dokazima TRZ zasniva istu. Takođe je Pravilnikom predviđeno da se anonimizuju podaci o ličnosti učesnika u postupku kao što su „ime, prezime i nadimak fizičkog lica, adresa, datumi mesto rođenja“⁴⁵⁹, ali je u isto vreme predviđeno da „anonimizaciji ne podležu podaci o imenu, prezimenu i nadimku fizičkog lica, učesnika u postupku, u slučaju da opravdani interes javnosti da zna preteže u odnosu na zaštitu identiteta fizičkog lica“.⁴⁶⁰ Kako je anonimizovano ime optuženog, očigledno je da se TRZ oglušilo o odredbu vlastitog Pravilnika, u potpunosti zanemarujući interes javnosti, tim pre jer je identitet optuženog javnosti bio poznat i pre podizanja optužnice, odnosno od trenutka njegovog hapšenja, o čemu su izveštavali mediji.⁴⁶¹ Stoga je u interesu javnosti bilo da se i na

164

454 Transkript sa glavnog pretresa od 22. marta 2019. godine.

455 Veljko Marić je nekadašnji pripadnik hrvatskih oružanih snaga, državljanin Hrvatske, uhapšen u Srbiji 2010. godine i pravноснажно osuden na 12 godina zatvora zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva presudom Višeg suda u Beogradu K.Po2 47/2010 od 23. septembra 2011. godine, koja je potvrđena presudom Apelacionog suda u Beogradu Kž1 Po2 10/11 od 5. marta 2019. godine.

456 Optužnica TRZ KTO br. 10/2018 od 24. decembra 2018. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_10_18_%D0%9E%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%8B%D1%86%D0%BD-0.pdf, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

457 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine od 20. marta 2019. godine, dostupno na [https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%88%D0%BC%D0%82%D0%9E%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%BE.pdf](https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/documents/2021-04/%D0%9A%D0%A2%D0%9E_2_20_%D0%90%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%88%D0%BC%D0%82%D0%9E%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%BE.pdf), pristupljeno 2. marta 2023. godine.

458 *Ibid*, član 1, stav 2.

459 Pravilnik o anonimizaciji podataka o ličnosti u optužnicama Tužilaštva za ratne zločine, član 5, stav 1.

460 *Ibid*, član 5, stav 2.

461 Telegraf, 31.07.2018. godine, „Na graničnom prelazu uhapšen nekadašnji upravnik ratnog logora u Sarajevu: Tereti se za zločine prema srpskim civilima“, dostupno na <https://www.telegraf.rs/vesti/jugosfera/2979617-na-granicnom-prelazu-uhapsen-nekadasnji-upravnik-ratnog-logora-u-sarajevu-tereti-se-za-zlocine-prema-srpskim-civilima>, pristupljeno 2. marta 2023. godine.

internet stranici TRZ-a, radi upoznavanja sa svim navodima optužnice, ista objavi bez anonimizacije podataka o imenu optuženog.

Slab odziv svedoka odbrane

U ponovljenom postupku, suđenja su odlagana tri puta jer suđu nisu pristupali pozvani svedoci odbrane. Ovakvo ponašanje svedoka nije uobičajeno, jer se radi o svedocima odbrane koji se, u pravilu, uredno odazivaju pozivu suda.

Problematična presuda Apelacionog suda

Presudom Apelacionog suda okrivljeni Husein Mujanović oglašen je krivim zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovništva i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 4 godine i šest meseci, odnosno ispod zakonskog minimuma – kazne zatvora u trajanju od najmanje pet godina. Međutim, sud u izreci presude, govoreći o odluci o krivičnoj sankciji, navodeći zakonske odredbe koje se odnose na opštu svrhu izricanja krivičnih sankcija (član 5 KZ SRJ), svrhu kažnjavanja (član 33 KZ SRJ) i opšta pravila o odmeravanju kazne (član 41 KZ SRJ), uopšte nije naveo da je primenio i institut ublažavanja kazne (član 42). Stoga iz izreke presude, pre svega, nije vidljiv zakonski osnov za ublažavanje kazne. Da se ne radi o propustu prilikom izrade presude, koji bi se sastojao u propuštanju navođenja jednog člana zakona, vidljivo je iz činjenice da sud u obrazloženju presude takođe niti je spomenuo da kaznu ublažava, niti je naveo razloge koji su ga rukovodili da ublaži kaznu ispod zakonskog minimuma, što je po zakonu bio dužan da učini. Ovakvo ponašanje suda je nedopustivo, pogotovu kada se ima u vidu da se radi o presudi Apelacionog suda. Kazna koja se izriče može se ublažiti ispod zakonskog minimuma, ali samo pod određenim uslovima koji su propisani zakonom, odnosno da postoje naročito olakšavajuće okolnosti koje ukazuju da se i sa ublaženom kaznom može postići svrha kažnjavanja.⁴⁶² U konkretnom slučaju sud ni jednom rečju nije naveo da neke okolnosti smatra osobito olakšavajućim, a pogotovu nije uradio ono što je po zakonu bio u obavezi da uradi – da se pozive na valjan zakonski osnov i odluku o visini kazne obrazloži. Sam institut ublažavanja kazne je izuzetak u odnosu na redovno odmeravanje kazne u okviru propisanog raspona, pa primena ovog instituta zahteva i detaljno obrazlaganje svih razloga kojima se sud rukovodio prilikom primene istog.

Radnje izvršenja krivičnog dela koje su optuženom stavljenе na teret, i za koje je prvostepenom presudom bio oglašen krivim, kao što su protivzakonito zatvaranje, izdavanje naredbe i učestvovanje u nanošenju povreda telesnog integriteta, po oceni Apelacionog suda nisu dokazane van razumne sumnje. Međutim, razlozi za ovakav stav, koje je sud naveo, vrlo su neubedljivi, a posebno činjenica da se iskazima oštećenih nije poklonila vera.

Imajući u vidu da je prvostepeni sud dao veoma detaljnu i jasnu analizu i ocenu svih izvedenih dokaza, a posebno iskaza svedoka, kako svakog iskaza pojedinačno, tako i u njihovoj ukupnosti, suprotna ocena istih iskaza zahtevala je, u najmanju ruku, podjednako detaljnu analizu, koju Apelacioni sud nije dao, pa su stoga nejasni i razlozi za zauzimanje potpuno suprotnog stanovišta.

462 Krivični zakon SRJ – član 42.

Zbog svega navedenog presuda Apelacionog suda je veoma problematična i predstavlja primer kakve presude Apelacioni sud ne bi smeо da donosi.

OBUSTAVLJENI POSTUPCI

I. Predmet *Bihać III*⁴⁶³

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: obustavljen postupak	
Datum podizanja optužnice: 15. decembar 2020.	
Datum početka suđenja: 9. mart 2021.	
Postupajući tužilac: Gordana Jekić-Bradajić	
Optuženi: Dragan Dopuđa	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet ustupljen iz BiH	
Postupajuće veće	sudija Dejan Terzić (predsednik veća) sudija Mirjana Ilić sudija Zorana Trajković
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Rang optuženih: bez čina	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 11	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ukupno ispitanih svedoka: 8	Broj ukupno ispitanih sudskeh veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Obustavljen postupak	

167

⁴⁶³ Predmet *Bihać III*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/Bihac_III.html, pristupljeno dana 7. decembra 2022. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi Dragan Dopuđa je optužen jer je kao pripadnik Izviđačkog voda 15. bihaćke brigade VRS, tačno neutvrđenog dana u periodu od 24. juna do prve polovine jula meseca 1992. godine, zajedno sa Željkom Stanarevićem i Sašom Ćurguzom (obojica pravosnažno osudeni pred Sudom BiH za isto delo) i još trojicom NN pripadnika VRS, kamionom došao u logor „IMT traktorski servis“ u mestu Ripač (opština Bihać, BiH), u kojem se nalazilo zatočeno najmanje 59 bošnjačkih civila, nakon čega je jedan NN pripadnik VRS prozvao 11 zatočenih civila kojima su vezali ruke na leđima, ubacili ih u kamion i odvezli do jame zvane „Bezdana“ na Hrgaru, gde su optuženi i još jedan pripadnik VRS izvukli četiri vezana zatvorenika na zemlju, a koje je Željko Stanojević odmah ubio pucajući iz vatrenog oružja, nakon čega su ih odvukli i bacili u jamu. Preostalim zatočenicima je Željko Stanarević potom naredio da siđu sa kamiona, a kada su to i učinili, Saša Ćurguz je trojicu ubio pucajući u njih iz pištolja, a preostala četiri zatočenika ubio je optuženi pucajući u njih iz vatrenog oružja. Zatim su i njihova tela bačena u jamu, u kojoj su 1997. godine pronađeni posmrtni ostaci 83 osobe, od kojih je identifikovano 66 tela, među kojima su i tela 11 zatočenika ubijenih na napred opisani način.⁴⁶⁴

Odbojna optuženog

168

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da je u vreme kritičnog događaja bio na drugoj lokaciji. Objasnio je da je u Nišu služio vojni rok u periodu od 17. septembra 1991. godine do kraja maja 1992. godine, nakon čega se vratio u Bihać. Odmah je raspoređen u 15. bihaćku brigadu i upućen da obezbeđuje kasarnu koja se nalazila u mestu Ripač. Od sredine juna meseca 1992. godine raspoređen je u vojnu policiju i upućen na obuku – odnosno, pukovnik Sovilj je odvojio sve iz vojne policije koji po VS-u nisu bili vojna policija i poslao ih na obuku. U „IMT traktorskому servisu“ je video zarobljene ljude, ali nije ulazio u unutrašnjost. Kao vojni policajac par puta je dovodio zarobljenike do ulaska u logor. To je bilo posle 10. juna 1992. godine, nakon akcije na Ljutočku dolinu, Ćukove i druga mesta. Poznaje Sašu Ćurguzu i Željka Stanarevića iz perioda od pre rata. Nikada nije bio kod jame „Bezdana“, a za nju je čuo tokom ovog postupka.⁴⁶⁵

Tok postupka do 2022. godine

Tokom 2021. godine održana su tri sudeća dana, tokom kojih je ispitano ukupno osam svedoka optužbe, dok su četiri puta suđenja odlagana. Sedam ispitanih svedoka nije imalo nikakvih saznanja o učešću optuženog u odvođenju 11 zarobljenika iz logora koji se nalazio u prostorijama „IMT traktorski servis“ u mestu Ripač (opština Bihać BiH) do jame zvane „Bezdana“ na Hrgaru, i njihovom ubistvu.⁴⁶⁶

⁴⁶⁴ Optužnica TRZ KTO 6/20 od 15.12.2020. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2021-07/kto_6_20_cir.pdf, pristupljeno 7. decembra 2022. godine.

⁴⁶⁵ Transkript sa glavnog pretresa od 9. marta 2021. godine.

⁴⁶⁶ Transkripti sa glavnih pretresa od 2. juna 2021. godine i 15. septembra 2021. godine.

Jedino je svedok optužbe Derviš Čirić, koji o kritičnim dogadjajima takođe nije imao neposrednih saznanja, od preživelih logoraša čuo da je optuženi vršio progon u logoru.⁴⁶⁷

Tok postupka u 2022. godini

Tokom 2022. godine održan je jedan glavni pretres, na kome je glavni pretres počeo iznova zbog promene jednog člana sudskog veća.⁴⁶⁸

Obustavljanje postupka

Optuženi Dragan Dopuđa je u međuvremenu preminuo, pa je Viši sud u Beogradu doneo rešenje kojim se obustavlja krivični postupak.⁴⁶⁹

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Republike Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progona počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

169

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Dragana Dopude, ananimizovanu tako da je umesto imena optuženog navelo da se radi o osobi A.A.⁴⁷⁰ Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer su se podaci o optužnici, sa punim imenom i prezimenom optuženog, nalazili kao već objavljeni podaci na sajtu Suda BiH pre no što je TRZ podiglo optužnicu.⁴⁷¹

Sporost pravosudnih organa kao uzrok obustave postupka

Sporost u procesuiranju izvršilaca ratnih zločina, protekom vremena dovodi do obustavljanja krivičnih postupaka jer isti tokom trajanja postupka umiru. Tako je sud BiH potvrđio optužnicu protiv Dragana Dopude još 2. oktobra 2014. godine, za koga je već tada bilo poznato da je nedostupan državnim organima BiH, ali su bile potrebne godine da se predmet ustupi pravosudu Republike Srbije. Ovakva sporost pravosudnih organa i očigledno neadekvatna regionalna saradnja, protekom vremena dovode do sve češćih obustava krivičnih postupka usled smrti optuženih.⁴⁷²

467 Transkript sa glavnog pretresa od 15. septembra 2021. godine.

468 Transkript sa glavnog pretresa od 11. aprila 2022. godine.

469 Rešenje Višeg suda u Beogradu – Odeljenja za ratne zločine K. Po2 9/20 od 12.5.2022. godine.

470 Optužnica TRZ KTO 6/20 od 15.12.2020. godine, dostupno na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2021-07/kto_6_20_cir.pdf, pristupljeno 3. decembra 2022. godine.

471 Predmet suda BiH broj S1 1 K 017818 14 Kro – Dragan Dopuda.

472 Tokom 2021. godine obustavljeni su postupci protiv optuženih Drage Samardžije i Nenada Bubala.

POSTUPCI ZAPOČETI 2022. GODINE

I. Predmet Zagreb⁴⁷³

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 03.03.2022.	
Datum početka suđenja: 07.10.2022.	
Postupajući tužilac: Dušan Knežević	
Optuženi: Branko Tunić	
Krivično delo: ratni zločin protiv ratnih zarobljenika, KZ SRJ, član 144	
Suđenje u odsutnosti	
170 Postupajuće veće	sudija Snežana Nikolić-Garotić (predsednica veća)
	sudija Vinka Beraha-Nikićević
	sudija Vladimir Duruz
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Rang optuženih: nižerangiran	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Broj žrtava: 14	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 4
Broj ukupno ispitanih svedoka: 4	Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka:
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

⁴⁷³ Predmet Zagreb, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/zagreb.html>, pristupljeno dana 13. januara 2023. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi⁴⁷⁴ se tereti da je, kao pripadnik Zbora narodne garde (ZNG), u Zagrebu, u periodu od 14. septembra do 1. oktobra 1991. godine, zajedno sa više NN pripadnika iste jedinice, prema ratnim zarobljenicima – vojnicima na redovnom odsluženju vojnog roka u JNA koji su se prethodno predali, u naselju Rakitje, u objektu ZNG gde su ratni zarobljenici bili sprovedeni, vršio njihovo zastrašivanje, mučenje, telesno povredivanje te postupao prema njima na naročito ponižavajući način, a u odnosu na jednog izvršio ubistvo. On je u više navrata 14 oštećenih tukao kundakom oružja, rukama i nogama, po glavi i telu, gumenom palicom po ledima i tabanima, vezivao ih lisicama i primoravao da legnu na tlo, a zatim ih gazio čizmama i skakao po njima, pretio im nožem da će ih zaklati i izvaditi im oči, stavljao im u usta i na slepoočnicu cev od oružja preteći da će ih ubiti, da bi 30. septembra 1991. godine prilikom batinanja oštećenog Marka Utržana istog ubio tako što mu je iz pištolja pucao u glavu.⁴⁷⁵

Svedoci u postupku

Svedokinja/oštećena Jelena Karanović, sestra ubijenog Marka Utržana, navela je da je njen brat u martu 1991. godine otišao na redovno odsluženje vojnog roka u JNA, da je bio u Ljubljani, te da je krajem avgusta prekomandovan u Zagreb u kasarnu Rakitje. Poznato joj je da je njen brat Marko ubijen 30. septembra 1991. godine jer je taj datum naveden u umrlici koja je izdata u Zagrebu, a koju su dobili kada je dopremljeno njegovo telo. Od Markovih drugova, koji su takođe bili sa njim u zarobljeništvu, čula je da su bili mučeni. Toplica Mikić je ispričao da su bili zatvoreni u nekom podrumu, da su ih stražari mučili, pretili im oružjem i prislanjali im pištolje na glavu. Najgori od svih stražara bio je neki Albanac koji je imao ratno ime Branko. On je Marka tukao po tabanima i podlakticama. Taj Branko je ubio Marka iz pištolja – jedan od vojnika, neki dečko iz Makedonije, ispričao im je da je čuo pucanj. Vojnik Goran Trifunović, koji je takođe bio zarobljen, nakon što je razmenjen, doneo je Markove stvari kući kod njihovih roditelja. On im je pričao da su ih tokom zatočeništva mučili tako što su ih izvodili iz prostorije gde su bili smešteni i odvodili u drugu prostoriju gde su ih vezivali, tukli i pretili im oružjem. Jednom prilikom izveli su Marka i on se više nije vratio. Kada su pitali stražare gde je, rekli su im da je otišao kući, ali to im je bilo sumnjivo jer su u sobi ostale njegove stvari, koje je, kada su pošli na razmenu, poneo sa sobom. Markovi drugovi su pričali porodicu da ih malo ko od stražara nije mučio. „Na dan Markove sahrane zvao nas je telefonom neki dečko iz Makedonije i tražio je Marka, pa mu je mama rekla da je ubijen. Kazao je da mu je mnogo žao, da je bio u Rakitju, da je tad čuo pucanj i kako neko viče: 'Marko, Marko!'“ Porodica je načula da se povodom Markovog

171

474 Optuženi je državljanin Republike Hrvatske i nije dostupan državnim organima Republike Srbije.

475 Optužnica TRZ KTO 3/22 od 3. marta 2022. godine, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-09/%D0%9A%D0%A2%D0%9E%203-22%20%D0%9E%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%8B%D1%86%D0%B0%20%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%BC%D0%B8%D0%8B7..pdf>, pristupljeno 13. januara 2023. godine.

ubistva u Republici Hrvatskoj vodi neki postupak, ali njih niko od nadležnih iz Republike Hrvatske nije kontaktirao.⁴⁷⁶

Svedokinja/oštećena Vera Utržan, majka ubijenog Marka Utržana, navela je da je njen sin Marko imao 20 godina kada je 1991. godine bio na redovnom odsluženju vojnog roka u JNA i da se nalazio u Hrvatskoj. Vojska je dopremila njegovo telo i on je sahranjen 5. oktobra 1991. godine. Nekoliko dana nakon sahrane otišla je sa suprugom u Žagubicu, kod jednog Markovog druga koji je zajedno sa njim bio zarobljen, i on im je ispričao da su ih u septembru 1991, nakon što su prethodno položili oružje i predali se, zarobili i odveli u Rakitje. Tu su izdvojili Hrvate, Slovence, Muslimane i Makedonce i pustili ih, a Srbe i Crnogorce su držali zatvorene, tukli ih, mučili i zlostavljali. Goran Trifunović je doneo Markove stvari kod njih kući. Razgovarali su sa više Markovih drugova koji su bili zajedno sa njim zarobljeni, ali im niko nije rekao da je bio očevidac Markovog ubistva. Objasnili su im da je ovo iz razloga jer su pojedinačno vođeni u drugu prostoriju gde su mučeni. Mučili su ih stražari, koji su ih terali da izuvaju patike kako bi ih udarali po tabanima. Svi Markovi drugovi su rekli da ga je ubio stražar, neki Albanac kog su zvali Branko. Nakon ekshumacije i obdukcije koja je obavljena u Beogradu saznali su da je Marko ubijen tako što mu je pucano u glavu. Marko nikada nije ispoljavao svoju nacionalnu pripadnost, uvek se izjašnjavao kao Jugosloven jer mu je otac dete iz nacionalno mešovitog braka. Poznato joj je da je u Republici Hrvatskoj vođen neki sudski postupak u vezi sa Markovim ubistvom, ali porodicu niko nikada povodom toga nije kontaktirao.⁴⁷⁷

172

Svedok/oštećeni Željko Laketić bio je 1991. godine na redovnom odsluženju vojnog roka u JNA, u kasarni u mestu Prečec u Republici Hrvatskoj. Njegova kasarna se predala pripadnicima ZNG, nakon čega su prebačeni u Rakitje. Bili su smešteni u jednoj prostoriji na spratu objekta i pod oružanom stražom. Svi stražari su imali pištolje. U sobi je bilo od 30 do 40 ljudi, a do njih je bila još jedna prostorija, takođe puna ljudi. Na početku su se hranili u menzi koja se nalazila u objektu, i bilo je sve normalno prvi par dana. Onda su zarobljene razdvojili po nacionalnoj pripadnosti, odnosno Srbe i Crnogorce su smestili zajedno u jednu prostoriju, a pripadnike ostalih nacionalnosti u drugu. Seća se da su sa njim u prostoriji bili zatvoreni vojnici Predrag Stijelja, Radosav Dragojević, Miroslav Petrović, Dragan Sabo, Goran Stanković, Marko Utržan i dr. Njih je „otkucao“ vojnik Hasan Durić „koji je pripadnicima ZNG rekao da su velikosrbi i da su pevali četničke pesme, što nije bilo istina“. Nakon razdvajanja počela je tortura. Odvođeni su na „čišćenje podruma“, što je značilo batine. Svedoka su jednom odveli samog, a vodila su ga četvorica-petorica stražara. Drugi put je vođen sa vojnikom Nekićem, kada su im rekli da je stiglo naređenje da ih prebiju. Stražari su ih odvodili u podrum gde su im lisicama vezivali ruke, a zatim ih tukli palicama i nogama po svim delovima tela. Bio je sav modar, po povratku u sobu, od zadobijenih udaraca nije mogao ni da legne. Od dobijenih batina mu je curila krv na uši, i kao posledicu toga ima oštećenje sluha. Takođe su im pretili da će biti ubijeni tako što su im bajonetom prelazili po telu i licu i govorili npr. „Sada ću ti iskopati oko“. Jedan od stražara koji ih je najviše tukao bio je Albanac kog su drugi stražari zvali Branko. On je tukao skoro sve zatvorene vojnike. Branko je bio niži rastom, crn, star oko 30 godina. Stražar koji je prema zatvorenim vojnicima

---

476 Transkript sa glavnog pretresa od 18. novembra 2022. godine.

477 *Ibid.*

bio korektan zvao se Željko. Taj stražar im je i rekao da je Marko Utržan ubijen i da ga je ubio Branko. Stražari su prvo pričali da je Marka odveo otac, a onda da je pokušao da otme pušku jednom stražaru, te da je tako ubijen. U tu priču nisu poverovali jer su svima kada su odvođeni u podrum ruke bile vezane. Nakon Rakitja prebačeni su u Celsku, gde su uslovi boravka bili normalniji, i tamo mu je čak i majka došla u posetu. U Rakitju nije bilo nikakvih poseta. Svedok je u zarobljeništvu bio ukupno 58 dana kada je razmenjen u Bosanskom Šamcu. Nakon što je svedoku pokazan foto-album, na jednoj od fotografija prepoznao je optuženog. Naveo je da on ne poseduje nikakvu dokumentaciju da je bio zatočen te da su mu, nakon što se javio u vojni odsek, rekli da njegova jedinica ne postoji.⁴⁷⁸

Svedok/oštećeni Predrag Stijelja naveo je da je 1991. godine bio na redovnom odsluženju vojnog roka i da je imao 19 godina. Bio je zarobljen, odnosno predali su se, nakon čega su prebačeni u Rakitje. Tom prilikom su od njih oduzeli vojne i zdravstvene knjižice i smestili ih u jednu prostoriju na spratu. Kasnije su zarobljene vojниke razdvojili po nacionalnoj osnovi, tako što su Srbi i Crnogorci smešteni u jednu prostoriju. Odvođen je u podrum gde su ga stražari tukli, a vođeni su najčešće noću i uglavnom jedan po jedan. U podrumu su ga vezivali i tukli, a kao posledicu ima diskopatiju vratnog dela kičme. Jednom je u podrum odveden zajedno sa Markom Utržanom. U početku su ih obojicu tukli u istoj prostoriji, a zatim je Marko odveden u drugu prostoriju. Iz te prostorije je čuo jauke i viku na Marka, od koga su tražili da prizna da je četnik. Svedoka je tukao jedan stražar, a stražar Željko, koji je bio korektan prema zarobljenicima, uspeo je da umiri tog stražara koji ga je tukao pendrekom. Sutradan je od stražara Željka čuo da je Marko nastradao, da je bio tučen i da mu je na kraju pucano u predelu grla. Najagresivniji je bio stražar kog su ostali zvali Branko – on je bio oličenje zla. Bio je niži rastom, a po naglasku, svedok je ocenio da je bio sa Kosova. Nije bilo drugog stražara koji se zvao Branko. Prilikom pokazivanja foto-albuma, svedok nije mogao da pouzdano prepozna ni jedno lice.⁴⁷⁹

173

Nalazi FHP-a

Suđenje u odsutnosti

Predmet *Zagreb* je prvo suđenje u odsutnosti koje se vodi u Odeljenju za ratne zločine Višeg suda u Beogradu. Naime, optuženi je državljanin Republike Hrvatske gde i prebiva, nije dostupan državnim organima Republike Srbije, pa je sud odlučio da istom sudi u odsutnosti, ocenivši da su za takvo suđenje ispunjeni uslovi predviđeni ZKP-om.⁴⁸⁰ Iako je ovakva vrsta postupka predviđena domaćim krivičnim zakonodavstvom, FHP smatra da se u postupcima za ratne zločine ne treba primenjivati, već da ovakve slučajeve treba rešavati putem regionalne saradnje.

⁴⁷⁸ Transkript sa glavnog pretresa od 9. decembra 2022. godine

⁴⁷⁹ *Ibid.*

⁴⁸⁰ Član 381 Zakonika o krivičnom postupku Republike Srbije.

II. Predmet Petrovačka cesta⁴⁸¹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 18.02.2022.	
Datum početka suđenja: 26.12.2022.	
Postupajući tužilac: Dušan Knežević	
Optuženi: Vladimir Mikac, Zdenko Radulj, Željko Jelenić i Danijel Borović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veće	
sudija Vladimir Duruz (predsednik veća)	
sudija Snežana Nikolić-Garotić	
sudija Vinka Beraha-Nikićević	
174	Broj optuženih: 4
	Rang optuženih: više i visoko rangirani
	Broj žrtava:
	Broj ukupno ispitanih svedoka: 0
	Broj zakazanih sudečih dana u izveštajnom periodu: 1
	Broj održanih sudečih dana u izveštajnom periodu: 0
	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
	Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu:	
Glavni pretres	

⁴⁸¹ Predmet *Petrovačka cesta*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/petrovacka_cesta.html, pristupljeno dana 13. januara 2023. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se terete da su, kao pripadnici Hrvatske vojske – Ratnog zrakoplovstva, u periodu od 5. do 8. avgusta 1995. godine, sa ciljem da se RSK porazi i preuzme kontrola nad RSK, te sa daljim ciljem da se srpsko civilno stanovništvo prinudi da trajno napusti teritoriju na kojoj je do tada živelo, u dva navrata naredili avionske napade na civilno stanovništvo, pa je tako 7. avgusta 1995. godine raketirana izbeglička kolona na lokalitetu Kapljuh (opština Bosanski Petrovac, BiH) koja se kretala putem Bosanski Petrovac- Ključ, što je imalo za posledicu smrtno stradanje 10 a ranjavanje najmanje 15 civilnih lica, a 8. avgusta 1995. godine u mestu Svodna (opština Bosanski Novi, BiH) raketirana izbeglička kolona, što je imalo za posledicu smrtno stradanje troje, a ranjavanje najmanje 9 civila.⁴⁸²

Jedini zakazani glavni pretres tokom izveštajnog perioda nije održan jer nisu bili ispunjeni uslovi za njegovo održavanje. Do početka glavnog pretresa Krivično vanraspravno veće nije bilo donelo odluku po predlogu TRZ da se optuženima sudi u odsustvu jer nisu imali dovoljno elemenata za donošenje odluke. Naime, optuženim, državljanima Republike Hrvatske, koji nisu dostupni domaćem pravosuđu, slani su pozivi za glavni pretres preko Ministarstva pravde Republike Srbije, koje se putem zamolnice obraćalo nadležnom Ministarstvu Republike Hrvatske za pružanje pravne pomoći – odnosno za uručenje poziva za glavni pretres optuženima. Sud je od Ministarstva pravde Republike Srbije u tri navrata tražio odgovor na pitanja – kada je Ministarstvo pravde poslalo zamolnicu nadležnom ministarstvu Republike Hrvatske, kada je nadležno ministarstvo Republike Hrvatske primilo zamolnicu i da li je na istu odgovoreno. Ministarstvo pravde Republike Srbije sud je obaveštavalo samo kada je ono poslalo zamolnicu u Republiku Hrvatsku, te da na istu nije odgovoreno. Kako sud nije raspolagao podatkom da li je i kada nadležno ministarstvo Republike Hrvatske primilo zamolnice, nije imao dovoljno elemenata za donošenje odluke.

Punomoćnik oštećenih, advokat Dušan Bratić, naveo je da je Ministarstvo pravde Republike Srbije poslalo zamolnicu 2. septembra 2022. godine, te da se iz uvida u kretanje pošiljke utvrđuje da je ista stigla primaocu 6. septembra 2022. godine. Postupajući zamenik TRZ predao je суду saopštenje Vlade Republike Hrvatske, preuzeto sa zvaničnog sajta vlade, da oni neće postupiti po zaprimljenoj zamolnici. Ocenio je da je ovo verodostojan dokaz da je zamolnica primljena, te da postoje svi elementi za donošenje rešenja o suđenju u odsustvu, pa je predložio суду da takvo rešenje i doneše.

Sud je ocenio da je potrebno utvrditi autentičnost dokumenta koji je predalo TRZ, pa je glavni pretres odložen, a održavanje narednog će biti naknadno zakazano.⁴⁸³

482 Optužnica TRZ KTO 2/2022 koja se, do trenutka pisanja izveštaja, nije nalazila na sajtu TRZ, pa su navedeni podaci koji su bili objavljeni u medijima.

483 Transkript sa glavnog pretresa od 26. decembra 2022. godine.

Nalazi FHP-a

Suđenje u odsutnosti

U predmetu *Petrovačka cesta* TRZ je predložilo da se optuženima, koji su strani državljeni (državljeni Republike Hrvatske) i nisu dostupni državnim organima Republike Srbije, sudi u odsutnosti, mada sud još nije doneo takvu odluku. Naime, u konkretnom slučaju, sud bi mogao doneti rešenje da se optuženima sudi u odsutnosti ako je optuženima uručen poziv za glavni pretres na koji se isti ne odazovu. Kako sud nije imao podatak da li je poziv optuženima uručen, niti autentičan dokaz da nadležni organi Republike Hrvatske odbijaju da postupe po zamolnici i izvrše uručenje poziva, ocenio je da nema uslova za donošenje odluke o suđenju u odsustvu.

Iako je ovakva vrsta postupka predviđena domaćim krivičnim zakonodavstvom, FHP smatra da se u postupcima za ratne zločine ne treba primenjivati, već da se ovakvi slučajevi trebaju rešavati putem regionalne saradnje. Ovo posebno iz razloga jer se ovakva suđenja zloupotrebljavaju u dnevnapolitičke svrhe i doprinose narastanju tenzija između država, koje bi umesto toga trebale da se fokusiraju na unapređenje regionalne saradnje.

Neobjavljivanje optužnice na sajtu TRZ

176

TRZ je pokazalo veliku dozu neozbiljnosti propuštajući da na svoj zvanični sajt postavi optužnicu koju je podiglo protiv optuženih, posebno iz razloga što ista privlači veliku medijsku pažnju, kako u zemlji, tako i u regionu. Zbog nedostupnosti optužnice iz koje bi se jasno moglo videti šta se tačno optuženima stavlja na teret i u kom svojstvu su optuženi, odnosno o kakvoj vrsti odgovornosti se radi, javnost se o njoj informiše iz medija u kojima se navodi da su optuženi „da su raketirali kolonu srpskih izbeglica”⁴⁸⁴, zatim da su „optuženi po komandnoj odgovornosti”, te da su „naredili raketiranje kolone izbeglica”⁴⁸⁵, što stvara nepotrebnu konfuziju, posebno iz razloga jer je optužnica nekim medijima bila dostupna, pa je tako navedeno da je Televizija N1 Zagreb objavila optužnicu u celosti.⁴⁸⁶ Ukoliko je optužnica dostupna medijima, onda zaista ne postoji ni jedan opravdan razlog da se ista, odmah nakon potvrđivanja, ne objavi i na zvaničnom sajtu TRZ.

---

484 RTV Radio televizija Vojvodine, *Suđenje hrvatskim pilotima za raketiranje kolone na Petrovačkoj cesti čeka odluku za suđenje u odsustvu*, dostupno na https://www.rtv.rs/sr_lat/region/sudjenje-hrvatskim-pilotima-za-raketiranje-kolone-na-petrovackoj-cesti-ceka-odluku-za-sudjenje-u-odsustvu_1403243.html, pristupljeno 30. januara 2023. godine.

485 Jutarnji list, *Suđenje hrvatskim pilotima u Beogradu odgodeno do daljnog, sudac nije zakazao ni novo ročište*, dostupno na <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/sudjenje-hrvatskim-pilotima-u-beogradu-odgodeno-do-daljnog-sudac-nije-zakazao-ni-novo-rociste-15289746>, pristupljeno 30. januara 2023. godine.

486 Blic, *Objavljeni detalji optužnice protiv četiri hrvatska pilota*, dostupno na <https://www.blic.rs/vesti/politika/objavljeni-detali-optuznice-protiv-cetiri-hrvatska-pilota/2bjldqs>, pristupljeno 30. januara 2023. godine.

III. Predmet *Jajce*⁴⁸⁷

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 28. mart 2022. godine	
Datum početka suđenja: 14. oktobar 2022. godine	
Postupajući tužilac: Snežana Pavlović-Pejić	
Optuženi: Jovo Jandrić i Slobodan Pekez	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet ustupljen iz BiH	
Postupajuće veće	suduja Dejan Terzić (predsednik veća) sudija Mirjana Ilić sudija Zorana Trajković
Broj optuženih: 2	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Rang optuženih: nižerangirani	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2
Broj žrtava: 27	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 2
Broj ukupno ispitanih svedoka: 2	Broj ukupno ispitanih sudske veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

177

⁴⁸⁷ Predmet *Jajce*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/jajce.html>, pristupljeno dana 13. januara 2023. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se terete da su u saizvršilaštvu izvršili krivično delo ratni zločin protiv civilnog stanovništva na način da su za vreme ratnog stanja u BiH, kao pripadnici VRS i rezervnog sastava milicije, dana 10. septembra 1992. godine, nakon sahrane poginulog saborca Rade Savića, kao organizovana grupa naoružanih deset ljudi koje je organizovao Slobodan Pekez, došli u mesta Ljoljići i Čerkezovići u opštini Jajce, nasilno iz kuća izveli bošnjačko civilno stanovništvo i odveli ih do mesta zvanog „Draganovac“ gde su ih zaustavili i oduzeli im zlato, satove i novac, a zatim ih odveli do mesta zvanog „Tisovac“ gde su ih postrojili iznad provalije i streljali pucajući u njih rafalnom paljbom, kojom prilikom su usmrtili Nežiba Mutića (1936), Šeću Malkoča (1933), Irhada Bajramovića (1971), Adnana Zobića (1979), Fikreta Zobića (1956), Fahrū Balešić (1928), Fazu Balešić (1918), Dervišu Mutić (1933), Muju Bajramovića (1927), Latifa Bajramovića (1959), Senada Karahodžića (1968), Ibrahima Karahodžića (1933), Asmera Zobića (1977), Adisa Zobića (1983), Zarifu Karahodžić (1927), Đulu Zobić (1924), Ramiza Mutića (1936), Fikretu Zobić (1957), Fatimu Mutić (1963), Ekrema Bajramovića (1939), Mustafu Bajramovića (1946), Mustafu Balešića (1950) i Sabahudina Bajramovića (1979), dok su streljanje preživeli Zejna Bajramović, Nurija Zobić, Omer Karahodžić i Mustafa Bajramović.⁴⁸⁸

Odbojka optuženih

178

Optuženi Jovo Jandrić negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Nije se sećao detalja koji su prethodili ubistvu civila, ni drugih učesnika kritičnog događaja, kao ni navoda svoje izjave koje je dao u sklopu istrage pred sudom u BiH, pravdajući se protokom vremena. Ono u šta je siguran je to da je većina muškaraca koji su se vratili sa sahrane Rada Savića bila u alkoholisanom stanju, kao i da je cilj zbog koga su prikupili civile iz Čerkazovića i Ljoljića bio njihovo preseljenje u Travnik, na teritoriju pod kontrolom Armije BiH. Nije mu poznato kako je došlo do streljanja civila, iako je učestvovao u njihovom sprovođenju.⁴⁸⁹

Optuženi Slobodan Pekez negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, tvrdeći da je neposredno posle sahrane Radeta Savića otišao kući jer je imao radnu obavezu koju je ispunjavao radeći pri Elektrodistribuciji. Sutradan je čuo za egzekuciju civila od svojih komšija, pa je zajedno sa nekim od njih učestvovao u sahranjivanju leševa.⁴⁹⁰

Svedoci u postupku

Svedok optužbe, Dragan Ždrnja, u vreme kritičnog događaja bio je oficir bezbednosti 30. brigade VRS. Poslan je ispred brigade da vidi šta se desilo u vezi sa ubistvom bošnjačkih civila nakon sahrane borca

⁴⁸⁸ Optužnica TRZ KTO 4/22 od 28. marta 2022. godine dostupna na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-09/KTO-4-22.pdf>, pristupljeno 13. januara 2023. godine.

⁴⁸⁹ Transkript sa glavnog pretresa od 14. oktobra 2022. godine.

⁴⁹⁰ Ibid.

Savića. Prilikom odlaska na lice mesta, kraj puta je video četvoro ljudi koji su bili povređeni. Jedna žena, koja se zvala Zejna, imala je ustreljine na stomaku, jedan čovek je imao ranu na nozi a dvoje je bilo lakše povređeno. Njih su odmah prevezli da im se ukaže lekarska pomoć. Razgovarao je sa Nurijom Zubićem koji mu je rekao da je tu izgubio suprugu i dvoje dece. Svedok je čuo da je ta ubistva počinio optuženi Jovo Jandrić. Dolaskom na lice mesta video je leševe, i to je bio veoma potresan prizor. U to vreme bila je u toku ofanziva muslimanskih snaga i bilo je dosta pogibija boraca VRS. U grupi za koju se pričalo da je izvršila ubistvo bošnjačkih civila bila su dvojica Mirka Pekeza, i neki Savić. Kada se vratio sa terena, o zatečenom stanju izvestio je Peru Jakovljevića iz komande divizije.⁴⁹¹

Svedok optužbe Borko Oparica objasnio je da ga je, kao pripadnika policije redovnog sastava policijske stanice Jezero, komandir Nedeljko Jandrić poslao da vrši obezbeđenje lica mesta do dolaska ekipe koja je vršila uviđaj. Idući ka licu mesta gde su ubijeni bošnjački civili, sreo je na putu Omara Karahodžića koji je bio ranjen u nogu. Fahrija Murtić, koji je takođe bio ranjen u tom masakru, pričao mu je da su bošnjačke civile pobili optuženi Jovo Jandrić, dvojica Mirka Pekeza i neki Savić. Dolaskom na lice mesta video je da je to neka vododerina i video je jako mnogo krvi. Taj prizor mu je bio veoma mučan, pa nije gledao da li mu je neko od stradalih poznat. Policija je vršila prozivku Bošnjaka u selima Ljoljići i Čerkezovići da bi sprečili da neko prolazi iza borbenih linija VRS i na taj način ugrozi borce.⁴⁹²

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

179

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, dana 16. novembra 2021. godine, Sud Bosne i Hercegovine uputio je Zamolnicu za pružanje međunarodne pravne pomoći (ustupanje i preuzimanje krivičnog gonjenja optuženih Jove Jandrića i Slobodana Pekeza) nadležnom organu u Republici Srbiji, obzirom da optuženi, koji su državljeni Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nisu bili dostupni organima BiH. TRZ je preuzeo krivično gonjenje optuženih.

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Jove Jandrića i Slobodana Pekeza anonimizovanu tako da je umesto imena optuženih navelo da se radi o osobama A.A. i B.B.⁴⁹³ Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer se podaci o optužnici, sa punim imenom i prezimenom optuženih, nalaze kao već objavljeni podaci na sajtu Suda BiH.⁴⁹⁴ Takođe, o predmetu je pre početka postupka u R. Srbiji, još od 2008. godine, izveštavano u medijima BiH, gde se optuženi

491 Transkript sa glavnog pretresa od 28. novembra 2022. godine.

492 *Ibid.*

493 Optužnica TRZ KTO 4/22 od 28. marta 2022. godine, dostupna na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-09/KTO-4-22.pdf>, pristupljeno 13. januara 2023. godine.

494 Predmet Suda Bosne i Hercegovine broj S1 1 K 002841 08 Kro (X-KR-05/96) *Jovo Jandrić i dr.*

pominju imenom i prezimenom⁴⁹⁵. Ovakvom anonimizacijom javno objavljenih optužnica, TRZ iste čini krajnje nejasnim⁴⁹⁶, a optužene široj javnosti potpuno nevidljivim, što je potpuno suprotno kako Nacionalnoj strategiji iz 2016. godine⁴⁹⁷, tako i Tužilačkoj⁴⁹⁸ strategiji za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji. U situaciji kada šira javnost u praksi nije u mogućnosti da pregledom sajta TRZ sazna ni imena optuženih, TRZ šalje jasnu poruku da su za njega ciljevi strategija puka formalnost.

Takođe nije bilo potrebe da se anonimizuju imena žrtava, jer se radi o već javno objavljenim podacima. Naime, imena svih žrtava navedena su u pravosnažnoj presudi suda BiH iz 2009. godine, kojom je osuđen Zoran Marić (jedan od saizvršilaca), i koja je objavljena na sajtu suda.⁴⁹⁹ Imena i prezimena svih žrtava takođe se nalaze i na spomen-turbetu u Čerkezovićima, pa je krajnje nehumano, u optužnici, koja je podignuta mnogo godina kasnije, njihova imena anonimizovati.

---

495 Klix, *Podignuta optužnica protiv Jandrić Jove i Pekez Slobodana*, dostupno na <https://www.klix.ba/vjesti/bih/podignuta-optuznica-protiv-jandric-jove-i-pekez-slobodana/081202104>, pristupljeno 16. januara 2023. godine.

496 Na svim optužnicama TRZ optuženi se označavaju kao A.A. – dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%B-F%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5>, pristupljeno 16. januara 2023. godine.

497 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20\(Sl.%20glasnik%2097%2021\)%2022.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20(Sl.%20glasnik%2097%2021)%2022.pdf), pristupljeno 16. januara 2023. godine.

498 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji 2018-2023., dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%A2%D0%A3%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%90%D0%A7%D0%9A%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%90.pdf>, pristupljeno 16. januara 2023. godine.

499 Presuda suda BiH broj: X-KR-05/96-3 od 29.10.2009. godine.

IV. Predmet *Višegrad*⁵⁰⁰

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 29. mart 2022. godine	
Datum početka suđenja: 8. novembar 2022. godine	
Postupajući tužilac: Ivan Marković	
Optuženi: Sladjan Tasić	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet ustupljeni iz BiH	
Postupajuće veće	suduja Zorana Trajković (predsednica veća) sudija Mirjana Ilić sudija Dejan Terzić
Broj optuženih: 1	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3
Rang optuženih: nižerangirani	Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 1
Broj žrtava: 5	Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0
Broj ukupno ispitanih svedoka: 0	Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

181

⁵⁰⁰ Predmet *Višegrad*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/visegrad.html>, pristupljeno dana 13. januara 2023. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se tereti da je, kao pripadnik policije Republike Srpske, dana 16. juna 1992. godine u popodnevnim satima, zajedno sa pripadnicima vojske i policije Republike Srpske – Momrom, Petrom i Mirkom Tasićem, protiv kojih se vodi postupak za isto krivično delo pred sudom BiH, učestvovao u nezakonitom zatvaranju petorice bošnjačkih civila, tako što su u opštini Višegrad, u naselju Dobrun lišili slobode civile Muharema Dizdarevića, Refika Mujkića i Ethema Isića, a zatim u naselju Kolone lišili slobode Medu Muratovića i Jusufa Nezira i sve ih odvezli u pravcu Užica, od kada se oštećenima gubi svaki trag.⁵⁰¹

Odbojna optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da u inkriminisanom periodu uopšte nije ni bio u BiH u Višegradi, već da je u periodu od 31. maja pa do 31. jula 1992. godine, po pozivu vojnog odseka iz Užica, bio u kasarni u Užicu na vojnoj vežbi. Vežba se sastojala od obuke u savladavanju novog naoružanja, i tokom iste nisu išli na teren, niti su imali slobodne dane. Objasnio je da je u jednom kraćem periodu, odnosno od 4. aprila pa do 17. maja 1992. godine, bio u Višegradi kao policajac Republike Srpske. U Višegrad je došao iz Užica, gde je inače živeo, po privatnom pozivu Dragana Tomića, komandira policije iz Višegrada, da kao vojni policajac izvrši obuku novih policajaca. Otišao je uz saglasnost svog šefa, uvezši neplaćeno odsustvo, a dok je bio policajac primao je platu od policije Republike Srpske. Za vreme boravka u Višegradi, stalno je bio na kontrolnom punktu u Dobrunu, gde je bio i smešten. Nisu imali nikakvo vozilo i sa punkta nisu išli u obilazak privatnih kuća. U to vreme u Višegradi je bio Užički korpus, koji se povukao 19. maja 1992. godine, a bilo je i pripadnika Vojske Republike Srpske. Pripadao je Stanici javne bezbednosti Višegrad. Nosio je zelenu maskirnu uniformu i imao automatsku pušku. Policajci sa punkta spavalii su u blizini istog u jednoj kafani, a radili su u dve smene. Nije nigde odlazio sa punkta – tu su vršili kontrolu putnika, a ujedno je tu, prilikom obavljanja poslova, vršio i obuku policajaca. To mogu da potvrde policajci Milojko Tasić i Bogdan Milojević koji su takođe bili na punktu. Iz Višegrada se vratio u Užice kada je dobio vojni poziv. Optuženi je naveo da je iz Dobruna, odakle je rodom otišao u Užice kada je bio u sedmom razredu OŠ, da je kasnije povremeno dolazio, ali da se, sem porodice Nuhić, ne seća imena meštana Bošnjaka koje je poznavao.⁵⁰²

182

---

501 Optužnica TRZ KTO 5/22 od 29. marta 2022. godine, dostupna na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-08/%D0%9A%D0%A2%D0%9E-5-22%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%BC%D0%B8%D0%9B7._0.pdf, pristupljeno 13. januara 2023. godine.

502 Transkript sa glavnog pretresa od 8. novembra 2022. godine.

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženog ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obzirom da optuženi, koji je državljanin Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nije bio dostupan organima BiH.

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Sladana Tasića anonimizovanu tako da je umesto imena optuženog navelo da se radi o osobi A.A.⁵⁰³ Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer se podaci o optužnici, sa punim imenom i prezimenom optuženog, nalaze kao već objavljeni podaci na sajtu Suda BiH.⁵⁰⁴ Takođe, o predmetu je pre početka postupka u Republici Srbiji, još od 2018. godine, izveštavano u medijima BiH, gde se optuženi pominje imenom i prezimenom.⁵⁰⁵ Ovakvom anonimizacijom javno objavljenih optužnica, TRZ iste čini krajnje nejasnim⁵⁰⁶, a optužene široj javnosti potpuno nevidljivim, što je u potpunoj suprotnosti kako sa Nacionalnom strategijom iz 2016. godine⁵⁰⁷, tako i sa Tužilačkom⁵⁰⁸ strategijom za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji. U situaciji kada šira javnost u praksi nije u mogućnosti da pregledom sajta TRZ sazna ni imena optuženih, TRZ šalje jasnu poruku da su za njega ciljevi strategija puka formalnost.

183

---

503 Optužnica TRZ KTO 5/22 od 29. marta 2022. godine, dostupna na https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-08/%D0%9A%D0%A2%D0%9E-5-22%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7_.pdf, pristupljeno 13. januara 2023. godine.

504 Predmet Suda Bosne i Hercegovine broj S1 1 K 027633 18 Kro – *Sladan Tasić*

505 Detektor, *Tasić i ostali: Izmijenjena optužnica*, dostupno na <https://detektor.ba/2018/04/19/tasic-i-ostali-izmijenjena-optuznica/>, pristupljeno 16. januara 2023. godine.

506 Na svim optužnicama TRZ optuženi se označavaju kao A.A. – dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5>, pristupljeno 16. januara 2023. godine.

507 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20\(Sl.%20glasnik%2097%2021\)%2022.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20(Sl.%20glasnik%2097%2021)%2022.pdf), pristupljeno 16. januara 2023. godine.

508 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji 2018-2023, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%A2%D0%A3%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%90%D0%A7%D0%9A%D0%90%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%90.pdf>, pristupljeno 16. januara 2023. godine.

V. Predmet Srebrenica II⁵⁰⁹

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice: 29. decembar 2021. godine	
Datum početka suđenja: 30. maj 2022. godine	
Postupajući tužilac: Vasilije Seratlić	
Optuženi: Milenko Živanović	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Postupajuće veče	suduja Dejan Terzić (predsednik veća) sudija Mirjana Ilić sudija Zorana Trajković
Broj optuženih: 1 Rang optuženih: visokorangirani Broj žrtava: neodreden Broj ukupno ispitanih svedoka: 0	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 4 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 0 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni dogadjaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

⁵⁰⁹ Predmet *Srebrenica II*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/srebrenica-II.html>, pristupljeno dana 13. januara 2023. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se tereti da je, kao komandant Drinskog korpusa koji se nalazio u sastavu VRS, naredio prisilno preseljavanje civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti sa pojedinih prostora koji pripadaju zoni odgovornosti Drinskog korpusa, i svojim naredbama učestvovao u prinudnom preseljenju civilnog stanovništva bošnjačke nacionalnosti iz zaštićene zone Srebrenica, tako što je:

- 1) Dana 24. novembra 1992. godine doneo odluku za dalje dejstvo koju je uputio komandi Zvorničke lake pešadijske brigade, u kojoj se, pored ostalog, navodi: „Glavnim snagama i sredstvima uz primenu aktivnih dejstava nanositi neprijatelju što veće gubitke, iznurivati ga, razbijati i prisiliti na predaju, a muslimansko stanovništvo prisiliti da napusti prostor Cerske, Žepa, Srebrenica i Goražde.“
- 2) Dana 20. marta 1995. godine izdao Zapovest za odbranu i aktivna borbena dejstva kojom je, između ostalog naredio: „Svakodnevnim planskim i osmišljenim borbenim aktivnostima stvoriti uslove totalne nesigurnosti, nepodnošljivosti i besperspektivnosti daljeg opstanka i života meštana u Srebrenici i Žepi.“
- 3) Dana 12. jula 1995. godine izdao naređenje radi realizacije evakuacije civilnog stanovništva, naredivši da se obezbede autobusi za evakuaciju iz enklave Srebrenica, da se obezbedi regulisanje kontrole saobraćaja i molio GŠ VRS da odobri korišćenje pogonskog goriva za potrebe 50 autobusa koji će biti angažovani.
- 4) Dana 13. jula 1995. godine izdao je akt – upozorenje u kojem je naveo i obaveštenje: „Postavljen je ultimatum Muslimanima u Žepi, da se sastanak mora održati najkasnije do 11:00 sati 13. jula 1995. godine, ukoliko ne dođu na sastanak ili ne prihvate naše uslove za iseljenje, nastaviće se izvođenje b/d.“⁵¹⁰

185

Odbrana optuženog

Iznoseći svoju odbranu, optuženi je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti, navodeći da je general u penziji koji je tokom svoje aktivne službe izvršavao naređenja nadležnog starešine, odnosno Generalštaba JNA. Objasnio je da ga je početak rata na prostoru BiH zatekao u Benkovcu, na položaju komandanta bataljona. Po naredbi 6/98 od 19. maja 1992. godine Saveznog sekretarijata za narodnu odbranu morao je da se odmah javi u Sarajevo, gde ga je dočekao general Živković sa saradnicima iz Beograda. Na tom području su, nakon povlačenja JNA, ostala nezaštićena ogromna vojna sredstva. Bila je blokirana srednja vojna škola u kojoj su bili maloletni učenici koji zbog toga i nisu imali pravo da nose oružje. Takode su ostali blokirani i ljudi u kasarni u Pazariću. Uspeo je da

⁵¹⁰ Optužnica TRZ KTO 6/21 od 29. decembra 2021. godine, dostupna na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-03/KTO-6-21%20anonim..pdf>, pristupljeno 13. januara 2023. godine.

30. maja 1992. godine bez ikakvih gubitaka izvede srednju vojnu školu i dovede učenike u kasarnu u Lukavici. U narednom periodu bio je teško ranjen, tako da su mu jedva spasili život. Lečio se na VMA i na lično insistiranje je izašao jer je mislio da će umreti ako i dalje bude dobijao izveštaje o stradanju i pogibiji Srba. Otišao je u Glavni štab VRS, a sve uz znanje i odobrenje Generalštaba iz Beograda, sa zadatkom da se sačuvaju vitalni objekti od značaja za Srbiju kao što su npr. hidroelektrane i mostovi. Na dužnost komandanta Drinskog korpusa postavljen je 1. novembra 1992. godine, a sve uz znanje svojih neposrednih starešina.

Drinski korpus bio je u sastavu VRS. Zona odgovornosti Drinskog korpusa bila je teritorija Zvornika, Bratunca, Šekovića, Milića, Sokoca, Višegrada, Rudog, Čajnića pa sve do pred Goražde, ali tada je srpsko stanovništvo već bilo desetkovano. Sastav korpusa je bila Zvornička brigada, a sve ostalo je bio problem nedostatka ljudstva. Zvornik je na samo puškomet imao neprijateljske položaje. Otišao je 11. novembra 1992. godine u Zvornik gde je zatekao haos, jer je tamo bilo sve osim regularne vojske RS. Bilo je nekih četnika koji su radili svašta, jer „ako hoćete da država izgubi rat, pustite da se množi paravojska“. Kasnije je formirana Bratunačka brigada, ali je vojska imala velikih problema sa političkim vrhom koji je htio da komanduje vojskom. U narednom periodu su formirane i ostale brigade, sa namjerom da se uvedu u jednu celinu, u korpus. Tek tada je uspostavljena uvezanost i jedinstveno komandovanje. Miroslav Deronjić (bio je vodeća politička ličnost bosanskih Srba u Bratuncu) smenio je optuženog u maju 1995. godine. Isti je vodio paravojne jedinice i pobio u jednom selu muslimanski živalj.

186

Naredbu koja je navedena u prvoj tački optužnice optuženi je napisao na osnovu direktive broj IV Glavnog štaba VRS koju je dobio 19. novembra 1992. godine. Ta direktiva je u stvari spisak želja ljudi koji nisu imali pojma o stvarnom stanju na terenu, jer su ti zadaci bili u praksi apsolutno neostvarljivi. Po mišljenju optuženog, to je bila „demagogija do neba“. Na osnovu te direktive morao je da uradi svoj akt. Da je postupio po direktivi, za tri dana sve bi bilo izgubljeno. Zbog navoda u direktivi žalio se i Ratku Mladiću, komandantu, koji mu je rekao da pusti direktivu i da brani narod. U svojoj odluci morao je, u prve dve tačke naredbe, da prepriče delove direktive, a tek u delu gde daje naredbe „počinje da misli svojom glavom“. Objasnio je da direktiva „niti diže vojnika niti ga šalje u rov, već naredba“. Dao je naredbe Zvorničkoj brigadi jer je znao da ona tada nije bila u stanju ni da se brani, jer tada nije imala ni komandanta, a kamoli sposobnost da neki zadatak izvrši. Pošto tada nisu imali snage ni da se brane, bojao se da ne izgube i Bratunac, pa je za njegovu odbranu dobio pojačanje.

Po naredbi od 28. novembra 1992. godine otišao je u Bratunac kako bi prihvatio prvi konvoj humanitarne pomoći za Srebrenicu. Tada nije bilo nikakvih zaštićenih zona ni UMPFOR-a, jer je zaštićena zona formirana tek u aprilu mesecu 1993. godine. Narod u Bratuncu je sprečavao prolazak konvoja jer je tada bila jako teška situacija u Bratuncu. Stanovništvo u Srebrenici nije bilo ugroženo, bili su dobro povezani sa svojima, ali im je ponestajalo hrane koju su pre toga uzimali iz spaljenih i oplačkanih srpskih sela u okolini. Tada je 90% teritorije bilo pod muslimanskom kontrolom, maltene od Goražda pa sve do Tuzle. Na području Cerske, Žepe, Srebrenice i Goražda muslimansko stanovništvo je bilo u većini. U direktivi broj IV je bilo navedeno da se krene u napad 23. novembra 1992. godine, a optuženi je svoju naredbu doneo tek dan kasnije, odnosno 24. novembra 1992. godine. U toj naredbi uopšte

nema ni jedne reči o napadu. Pravi odgovor na tu direktivu je odbrana Bratunca i mostova na Drini. Nije bilo nikakvog preseljenja muslimanskog stanovništva sa tih područja tokom 1992. i 1993. godine na osnovu njegovog naređenja. Optuženi je napomenuo da ni jednim naredenjem niti postupkom nije nezakonito postupao prema bošnjačkom stanovništvu.⁵¹¹

U odnosu na drugu tačku optužnice, optuženi je naveo da je Vrhovna komanda VRS poslala 8. marta 1995. godine svoju direktivu VII koju je potpisao Ratko Mladić. Nakon prijema direktive uradio je svoj akt tako što je prepisao prve dve tačke direktive, ali u svom aktu nema ni jednu radnju izvršenja, pa je taj akt otišao kao informacija potčinjenim jedinicama. U svojoj naredbi nije naveo ni jednu inkriminisanu radnju.

Tokom marta meseca 1995. godine Muslimani su živeli teško jer su im njihovi pripadnici vlasti zabranili da idu u Tuzlu. Naser Orić je tada bio „alfa i omega“ u Srebrenici. Tokom aprila meseca 1993. godine, tačnije 18. aprila, VRS je bila na tri kilometra od centra Srebrenice, ali je tada dobio naredbu da se obustave dejstva jer će se Muslimani predati UNPROFOR-u. Postupljeno je po toj naredbi i mislili su da je to i kraj rata. Međutim, demilitarizacija Srebrenice nije izvršena, već je na tom prostoru stvarana jaka vojna formacija. Svaki konvoj koji je došao do optuženog, prošao je do Srebrenice neoštećen. Na osnovu direktive broj VII nije izdao ni jednu konkretnu naredbu. Ni o kakvim borbenim dejstvima nije moglo biti reči kada su oko Srebrenice svuda bile osmatračnice UNPROFOR-a koji je, međutim, dozvoljavao da iz Srebrenice nesmetano izlaze naoružane muslimanske formacije i čine zlo po okolnim srpskim selima. Molio je 20. marta 1995. godine UMPROFOR da te oružane formacije vrati u enklavu, i taj dokument je odbrana predložila da se izvede kao dokaz. Naređenje muslimanskog komandanta Delića je bilo da se po dubini srpske teritorije vrše diverzije, a VRS nije mogla da pokrije svu teritoriju jer nisu imali dovoljan broj vojnika za izvođenje takve akcije. Ključ problema je bio da se eliminiše „karcinom“ enklave gde se skupljala muslimanska vojska i spremala da zauzme Bratunac i sruši branu Bajina Bašta. Dana 15. juna 1995. godine pozvao ga je Ratko Mladić i rekao mu da se spremi da preda dužnost komandanta Drinskog korpusa. Deronjić, član SDS-a i vodeći političar u Bratuncu, ubedio je Karadžića da smeni optuženog, i posle tog datuma on nije dobio ni jedno naredenje.

Takva odluka je „dala krila“ Radoslavu Krstiću, koji je i dočekao Karadžića kada je ovaj 29. juna 1995. godine došao u korpus. Tada je Krstić dobio naređenje da vodi vojsku u Srebrenicu. Krstić je odmah pozvao komandante brigada i odveo ih na teren na komandantsko izviđanje. Nakon tog izviđanja, Krstić je petog juna 1995. godine izvestio Glavni štab VRS da je Drinski korpus spreman. Pričali su da se ide na Srebrenicu, a optuženi je pitao operativce kako mogu da izvedu vojsku iz zone svoje odgovornosti. Plan „Krivaja“ sastavio je optuženi, i po tom planu srpski vojnik nije trebao uopšte da ulazi u Srebrenicu, jer je postojala bojazan da će u tom slučaju doći do krvoprolaća, pošto 1995. godine u Srebrenici uopšte nije bilo Srba, koji su u ranijem periodu ili ubijeni ili proterani. Po planu „Krivaja“ VRS je trebala da ponovo zaposedne srpska sela, Muslimanima da se ostave Srebrenica i Potočari, a da UNPROFOR rešava pitanje zaposedanja srpskih stanova u Srebrenici. Radoslav Krstić je imao vezu sa Glavnim štabom i potčinjenim jedinicama, a i sâm je pred Haškim tribunalom izjavio da optuženog

⁵¹¹ Transkript sa glavnog pretresa od 12. septembra 2022. godine.

nije ni o čemu obaveštavao. Optuženi je ostao jedino da sačeka i zvaničnu predaju korpusa. Ratko Mladić je 11. jula 1995. godine došao u Vlasenicu, gde je tada bio i optuženi, i pozvao ga da podu na Pribićevac. Napad na Srebrenicu počeo je 6. jula 1995. godine i vodio ga je Krstić. On je i reportirao Ratku Mladiću kada su došli na Pribićevac. Sa tog mesta video je Srebrenicu kao na dlanu, video je i dve kolone koje se kreću iz Srebrenice, jedna prema Šušnjarima a druga prema Potočarima. Po tim kolonama niko nije dejstvovao, iako su bile u dometu Bratunačke brigade. Tog dana video je i srpsku zastavu u Srebrenici i Krstić ih je sve poveo grad, gde su se „baš slikali“. Optuženi je u Srebrenicu došao kao Mladićev gost, jer tada nije imao nikakvih komandnih ovlašćenja. Nakon posete Srebrenici vratili su se na Pribićevac, pa onda u Bratunac.⁵¹²

U odnosu na treću tačku optužnice optuženi je naveo da je 11. jula 1995. godine održan sastanak u Komandi Bratunačke brigade, koji je značajan iz razloga jer je na istom bio prisutan Ratko Mladić, kao i komandanti brigada Pandurević, Andrić i dr. Tada još uvek nije bilo nikakvih Muslimana iz enklave. Ratko Mladić je tada naredio da se odmah nastave borbena dejstva prema Žepi i da u tom pravcu marširaju jedinice. Na sastanku je bio prisutan i Radoslav Krstić, kome je Mladić naredio da uradi o tome pismenu naredbu, koju je Krstić i sačinio – to je akt 02/04-158-1 od 13. jula 1995. godine, odnosno Zapovest za napad na enklavu Žepa. To je naređenje komandantima brigade, jer je zapovest komandno-izvršni akt. Sva ostala dokumenta su dokumenta male vrednosti, jer zapovest jasno određuje šta će vojska da radi. Dana 13. jula 1995. godine na mestu Viogor (srpsko selo na putu Srebrenica–Milići) vojsci je i zvanično rečeno da je komandant Krstić. Na ovaj sastanak optuženi nije bio pozvan, kao ni na večeru koja je bila posle sastanka. Sledeći sastanak je održan u hotelu „Fontana“ u Bratuncu, a ni na taj sastanak optuženog niko nije pozvao. Na tom sastanku su bili Ratko Mladić, Krstić i predstavnici srpske vlasti, kao i predstavnici Muslimana civila. Tada je dogovorenko ko će i gde skupljati muslimansko stanovništvo i prevoziti ga na teritorije koje su pod kontrolom Armije BiH. Muslimani su odlučili da napuste to područje jer su muslimanske vojne formacije u tom području 1992. godine ugasile život u srpskim selima, pa iz tog razloga oni nisu „imali petlju“ da čekaju dolazak srpske vojske. Kada je ovaj sastanak završen, Ratko Mladić je pozvao generala Petra Škrbića kao jedinog nadležnog i kompetentnog za obezbeđenje goriva i logistike za prevoz civila Muslimana. Nakon toga se Škrbić pismeno obraćao ministarstvu koje je nadležno da vrši domobilizaciju tehničkih sredstava, a ministarstvo se dalje obraćalo odsecima po teritorijama.

Optuženi je objasnio da je 11. jula 1995. godine otišao iz Bratunca u Vlasenicu, ali nije prespavao u komandi, jer je već tada bila skinuta njegova nalepnica na kojoj je pisalo „komandant“. Bio je u Vlasenici 12. jula 1995. godine dok su svi ostali bili u Bratuncu – bio je na slavi kod Zvonka Bajagića. Ratko Mladić kao vrhovni komandant mu posle 15. juna 1995. godine nije izdao nikakvo naređenje. Presretnuti razgovor Krstića je dokument iz vremena kada je tek postao general – on je u 7:30 časova 12. jula 1995. godine zvao referenta za saobraćaj Krsmanovića koji je tada bio u Vlasenici i rekao mu da iz svih mesta 50 autobusa bude u 17:00 časova na stadionu u Bratuncu. Ovim razgovorom Krstić se ogrešio o liniju komandovanja i zbog toga je trebalo da bude kažnjen. Krsmanović optuženog nije ni video ni čuo, a postojeći dokumenti su ono što ga tereti, iako sa istima optuženi nema nikakve veze.

---

512 Ibid.

U potpisu dokumenta je zaista optuženi, a kako je do toga došlo, to ni Krsmanoviću nije bilo jasno. U odnosu na navode optužnice, tj. da je molio GŠ VRS da odobri korišćenje goriva za 50 autobusa, objasnio je da to nije tačno, te da je 30.000 litara goriva dao major Ruten iz Holandskog bataljona, koji je tu činjenicu i potvrdio prilikom svedočenja u Hagu.⁵¹³

Iznoseći svoju odbranu u odnosu na četvrtu tačku optužnice, optuženi je naveo da on nema nikakve veze sa Žepom, jer su jedinice u reon Žepe došle 13. jula 1995. godine, a već 14. jula se javile Krstiću za prijem naredbi. Njegovo ime na pojedinim dokumentima se našlo jedino iz razloga što personalni organ GŠ VRS nije blagovremeno radio svoj posao, pa je tako on navođen, iako je već bio predao komandu korpusa Krstiću.⁵¹⁴

Nalazi FHP-a

Optužnica protiv visokorangiranog oficira

Nakon dugo vremena TRZ je podiglo optužnicu protiv visokorangiranog pripadnika vojske VRS, koja je rezultat samostalne istrage, što je pozitivan pomak u njegovom radu. Iako je TRZ u ranijem periodu podizalo optužnice protiv visokorangiranih pripadnika vojske VRS, iste nisu bile rezultat vlastitih istraga, već predmeti koji su preuzeti iz BiH, odnosno predmeti u kojima je istragu vodilo i optužnice podizalo Tužilaštvo BiH.⁵¹⁵

Protiv optuženog Milenka Živanovića je skoro u isto vreme podignuta optužnica i u BiH za iste inkrimisane radnje (optužnica je podignuta 13. decembra 2021. godine) koju je 31. decembra 2021. godine potvrdio Sud BiH⁵¹⁶, što ukazuje da je izostala adekvatna saradnja između dva tužilaštva.

---

513 Transkript sa glavnog pretresa od 31. oktobra 2022. godine

514 *Ibid.*

515 Optužnice: KTO 2/21 protiv Branka Basare i Nedeljka Aničića, KTO 5/20 protiv Rajka Kušića, KTO7/20 protiv Drage Samardžije.

516 Predmet suda Bosne i Hercegovine S1 1 K 041813 21 Kro Milenko Živanović.

VI. Predmet Bosanski Novi II⁵¹⁷

PREGLED PREDMETA	
Trenutna faza postupka: prvostepeni postupak	
Datum podizanja optužnice:	
Datum početka suđenja: 12. septembar 2022.	
Postupajući tužilac: Ivan Marković	
Optuženi: Milenko Karlica i Željko Novaković	
Krivično delo: ratni zločin protiv civilnog stanovništva, KZ SRJ, član 142	
Predmet ustupljen iz BiH	
Postupajuće veće	<p>sudija Snežana Nikolić-Garotić (predsednica veća) sudija Vinka Beraha-Nikićević sudija Vladimir Duruz</p>
Broj optuženih: 2 Rang optuženih: niskorangirani Broj žrtava: 24 Broj ukupno ispitanih svedoka: 3	Broj zakazanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 3 Broj održanih sudećih dana u izveštajnom periodu: 2 Broj ispitanih svedoka u izveštajnom periodu: 3 Broj ukupno ispitanih sudskih veštaka: 0
Ključni događaji u izveštajnom periodu: Glavni pretres	

⁵¹⁷ Predmet *Bosanski Novi*, izveštaji sa suđenja i dokumentacija iz predmeta dostupni na <http://www.hlc-rdc.org/Transkripti/bosanski-novi.html>, pristupljeno dana 19. januara 2023. godine.

Tok postupka

Optužnica

Optuženi se terete da su se 22. juna 1992. godine organizovali sa preko 20 drugih naoružanih lica i krenuli u napad na naselja Maslovare, Alići i Ekići koja se nalaze na području opštine Bosanski Novi (BiH), a u kojima su živeli bošnjački civili. Na putu prema tim naseljima sa traktora su skinuli i ubili jedno civilno lice, a dolaskom u naselje počeli su sa isterivanjem civila iz njihovih kuća, kojim prilikom su ubili još tri civila, a svo zarobljeno stanovništvo doveli do pravoslavnog groblja gde su muškarce tukli, a žene i decu traktorima odvezli u naselje Urije. Nakon što su odvezli žene i decu, muškarce su odveli do muslimanskog groblja, gde im je optuženi Karlica naredio da kopaju zajedničku grobnicu, a zatim optuženom Novakoviću i drugim prisutnim naoružanim licima naredio da pucaju u civile, što su ovi zajedno sa njim i učinili, kojom prilikom su ubijena 24 bošnjačka civila. Njihova tela zatrptali su zemljom, a tokom druge polovine 1996. godine iskopali su veći deo tela i odvezli ih na ušće reka Japre i Sane, gde su ih bacili.⁵¹⁸

Odbrana optuženih

Iznoseći svoju odbranu, optuženi Milenko Karlica je negirao izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da tokom oružanog sukoba nije bio vojno lice, nikakav starešina, te da ništa nije organizovao, već je imao samo radnu obavezu. Događaju u Alićima i Ekićima prethodila je pogibija jednog vojnog starešine srpskih snaga. Kada je njegovo telo dovezeno, počele su da rastu tenzije, jer su stanovnici sela Jošave bili tužni i besni zbog te pogibije. Dragan Balaban, Milan Balaban i Milenko Babić su u selu Jošava organizovali ljude, govoreći im da su stanovnici Alića i Ekića, Bošnjaci, naoružani i da mora da se ode u ta sela i oni razoružaju. Optuženi je na sahrani bio sa suprugom i prilikom povratka sa iste zaustavili su ih Milan i Dragan Balaban i rekli da su organizovali celo selo i da mora da se ode u Aliće i Ekiće, te da će se krenuti za sat-dva. Došao je na mesto okupljanja svojim kolima, gde mu je rečeno da ode u Ekiće kod svog poznanika Bošnjaka, a onda su ga pozvali da ide na Kozjak kod nekog domaćina, odnosno da odveze Milenka Brčina kod njegovog rođaka Stojka. Tamo su se zadržali oko pola sata i u povratku, na putu prema Alićima, optuženi je video dosta naroda, i od Milenka Babića je čuo da ih sve treba pobiti. Bio je zapanjen tom izjavom i pitao ga je kako tako nešto može da kaže, nakon čega su rekli: „Eto vam ih, pa ih vi vodite gde god hoćete.“ Odveli su ih traktorima u mesto Šuća gde je bio punkt, tamo su ih ostavili i vratili se. Na putu prema Alićima sreli su Dragana Balabana i Džemala Alića, pa mu je Dragan rekao da odveze Milana Balabana do Džemalove kuće jer isti ima mnogo oružja. Kada su stigli do Džemalove kuće, oni su izašli, a optuženi je ostao kod automobila. Čuo je pucnje i ubrzo nakon toga je došao Milan i rekao mu da je u samoodbrani ubio Džemala. Odvezli su se kasnije prema Ekićima, a kasnije je Milan Balaban rekao da su te ljude ubili. Čuo je da su njega hteli da okrive za ubistvo Džemala Alića, mada svi znaju ko ga je ubio. To mu je rekla i Branka Karlica,

191

⁵¹⁸ Optužnica TRZ KTO 7/21 od 30.12.2021. godine, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-08/%D0%9A%D0%A2%D0%9E%20%D0%B1%D1%80.%207-21%20-%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7..pdf>, pristupljeno 19. januara 2023. godine.

rođena sestra Milana Balabana. Nije video ni jedno ubistvo, niti mu je poznato gde je za to vreme bio optuženi Željko Novaković.⁵¹⁹

Iznoseći svoju odbranu, optuženi Željko Novaković negirao je izvršenje krivičnog dela za koje se tereti. Naveo je da je iz Dvora na Uni krenuo pešice kod majke, obzirom da u tom periodu nije bilo javnog prevoza, te da je svratio u Maslovare kod sestre Stane Karlica. Njegov zet je krenuo da ga odveze u selo kod majke, ali ih je usput zaustavio neki čovek i rekao im da odu „tamo negde gore“ i prevezu traktorom neke žene i decu. Taj kraj optuženi ne poznaće, tako da ne ume da objasni kuda su ih vozili. Nakon što su odvezli žene i decu, vratili su se u Maslovare, a optuženi je sutradan otisao pešice kod majke. Napominje da je bio u JNA i da je bio vezista na vojnem aerodromu u Bihaću, te da tada nije imao nikakvo oružje.⁵²⁰

Svedoci u postupku

Svedok optužbe Miroslav Žujić naveo je da je tokom rata bio policajac u Bosanskom Novom i da je radio kao vođa patrolnog sektora. Čuo je iz priča da su u Maslovarama pobijeni neki Muslimani, mada mu ništa nije poznato u vezi sa premeštanjem tela. Poznaje optuženog Milenka Karlicu.⁵²¹

Svedok optužbe Rajko Rađenović naveo je da je tokom rata radio kao policajac u Bosanskom Novom. Prilikom prolaska patrole kroz sela Ekići i Alići čuli su od meštana priče o ubistvima civila, pa su to preneli svom nadredenom. Rekao im je da to ne ispituju do daljnog, jer je u tom periodu VRS bila jako nezgodna. Naime, ukoliko bi policija privela nekog od pripadnika VRS, odmah bi došla veća grupa njegovih saboraca, naoružanih, koji su insistirali da se privredeni odmah pusti i pretili puškama. Čuo je da je bilo i nekog premeštanja tela, ali mu nisu poznati detalji. Objasnio je da je u to vreme onaj ko je imao pušku „imao sve“. Srbi su svi bili naoružani, a od Muslimana je oružje bilo oduzeto. Pre kritičnog događaja, mnogi su se iselili iz sela u kojima su Muslimani bili većinski živalj. U Ekićima su ostali samo stariji ljudi, žene i deca.⁵²²

192

Svedok optužbe Zoran Kenjalo naveo je da ne ostaje pri iskazima koji je 24. decembra 2015. godine i 6. juna 2016. godine dao pred Tužilaštvom BiH. Objasnio je da je prilikom davanja tih iskaza bio pod velikim stresom, da mu je prečeno da će dugo robijati, da je tada saslušavan kao okrivljeni, te da je sa Tužilaštvom BiH zaključio sporazum o priznanju krivice za istovrsno krivično delo i nagodio se za kaznu zatvora u trajanju od pet godina. Nakon predočavanja zapisnika o tim ispitivanjima, potvrđio je da su na istim njegovi potpisni. Istakao je da je tada morao nešto reći, ali da navodi kojima tereti optužene nisu tačni. Tokom davanja iskaza izvinjavao se optuženom Milenku Karlici što ga je u svojim iskazima teretio. Objasnio je da mu je Dragan Balaban, koji je takođe sklopio sa Tužilaštvom BiH sporazum o priznanju krivice, sugerisao šta da kaže. U mestima Maslovare i Ekići, u junu 1992. godine, ubijeno je 26 Muslimana. Nije video ko je u njih pucao jer je bila noć. Balaban mu je sugerisao

519 Transkript sa glavnog pretresa od 12. septembra 2022. godine.

520 *Ibid.*

521 Transkript sa glavnog pretresa od 25. oktobra 2022. godine.

522 *Ibid.*

da kaže da je optuženi Karlica naređivao da se postroje i da pucaju u Muslimane. Optuženi Novaković nije bio prisutan prilikom ubistva civila.⁵²³

Pre ubistva Muslimana bili su na sahrani. Optuženi su bili sa ženama i decom – oni su pratili taj konvoj. Priznao je da je, prilikom davanja iskaza u Tužilaštvu BiH, lagao kada je navodio da je optuženi Karlica naređivao, jer isti to i nije mogao da radi, niti je on oduzimao dragocenosti od civila niti pucao u njih. Optuženi Željko Novaković se pojavio na jednom traktoru zajedno sa svojim zetom, i siguran je da ovaj nije pucao u civile. Nije imao neposrednih saznanja o premeštanju tela ubijenih, samo je čuo neke glasine, ali u istim niko nije spominjao Karlicu. Poznato mu je da je Džemala Alića u samoodbrani ubio Milan Balaban. Objasnio je da je nakon sahrane otišao kući, ali da je kasnije došao njegov brat i rekao mu da mora da se ide na Ekiće i Aliće, pa je uzeo oružje i krenuo. Muslimane su pred noć doveli na dva do tri traktora. Bilo ih je 26 i odveli su ih na groblje i pobili. U grupi koja ih je pobila bilo je pijanih, opasnih ljudi koji su pretili da će pucati u one koji neće da pucaju u Muslimane, a među njima je bio i Ljuban Balaban.⁵²⁴

Nalazi FHP-a

Regionalna saradnja

Ovaj postupak rezultat je saradnje Srbije i BiH u procesuiranju ratnih zločina, koja je intenzivirana nakon što su TRZ i Tužilaštvo BiH 2013. godine potpisali Protokol o saradnji u progonu počinilaca krivičnih dela ratnih zločina, zločina protiv čovečnosti i genocida. Naime, potvrđenu optužnicu protiv optuženih ustupilo je Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, obzirom da optuženi, koji su državljeni Republike Srbije i sa prebivalištem u Srbiji, nisu bili dostupni organima BiH.

Nepotrebna anonimizacija optužnice

TRZ je na svom sajtu objavilo optužnicu koju je podiglo protiv Milenka Karlice i Željka Novakovića anonimizovanu tako da je umesto imena optuženih navelo da se radi o osobama A.A. i B.B.⁵²⁵ Ovakva anonimizacija je bila potpuno nepotrebna jer se podaci o optužnicu, sa punim imenima i prezimenima optuženih, nalaze kao već objavljeni podaci. Pre nego što je TRZ podiglo optužnicu, o optuženima je izveštavano u medijima BiH, gde se oni pominju imenom i prezimenom.⁵²⁶ Podaci o optuženima

---

523 Ibid.

524 Ibid.

525 Optužnica TRZ KTO 7/21 od 30.12.2021. godine, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/indictments/2022-08/%D0%9A%D0%A2%D0%9E%20%D0%B1%D1%80.%207-21%20-%20%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D0%B7..pdf>, pristupljeno 19. januara 2023. godine.

526 Faktor, *Zločini u Bosanskom Novom: Spojeni postupci protiv nedostupnih Novakovića i Karlice*, dostupno na <https://faktor.ba/vijest/zlocini-u-bosanskom-novom-spojeni-postupci-protiv-nedostupnih-novakovica-i-karlice/116664> pristupljeno 19. januara 2023. godine.

objavljeni su i na sajtu suda BiH.⁵²⁷ Ovakvom anonimizacijom javno objavljenih optužnica, TRZ iste čini krajnje nejasnim⁵²⁸, i optužene široj javnosti potpuno nevidljivim, što je u potpunoj suprotnosti kako sa Nacionalnom strategijom iz 2016. godine⁵²⁹, tako i sa Tužilačkom⁵³⁰ strategijom za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji. U situaciji kada šira javnost u praksi nije u mogućnosti da pregledom sajta TRZ sazna ni imena optuženih, TRZ šalje jasnu poruku da su za njega ciljevi strategija puka formalnost.

---

527 Predmet Suda BiH S1 1 K 032575 19 Kro Željko Novaković. Predmet suda BiH S1 1K 020491 15 Kro Milenko Karlica.

528 Na svim optužnicama TRZ optuženi se označavaju kao A.A. – dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/sr/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B8/%D0%BE%D0%BF%D1%82%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B8%D1%86%D0%B5>, pristupljeno 19. januara 2023. godine.

529 Nacionalna strategija za procesuiranje ratnih zločina za period od 2021. do 2026. godine, dostupno na [https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20\(SL%20glasnik%2097%2021\)%2022.pdf](https://www.mpravde.gov.rs/files/Usvojeni%20tekst%20Strategije%20za%20procesuiranje%20ratnih%20zlo%C4%8Dina%20(SL%20glasnik%2097%2021)%2022.pdf), pristupljeno 16. januara 2023. godine

530 Tužilačka strategija za istragu i gonjenje ratnih zločina u Republici Srbiji 2018-2023, dostupno na <https://www.tuzilastvorz.org.rs/public/files/pages/2021-06/%D0%A2%D0%A3%D0%96%D0%98%D0%9B%D0%90%D0%A7%D0%9A%D0%90%20%D0%A1%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%93%D0%98%D0%88%D0%90.pdf>, pristupljeno 19. januara 2023. godine.

Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2022. godine

Prvo izdanje

Izdavač:

Fondacija Fond za humanitarno pravo

Dečanska 12, Beograd

www.hlc-rdc.org

Autorka:

Marina Kljaić

Urednica:

Ivana Žanić

Lektor:

Predrag Ivanović

Grafičko oblikovanje:

Milica Dervišević

Tiraž:

50

Štamparija:

Instant System, Beograd

ISBN-978-86-7932-133-6

CIP - Каталогизација у публикацији

Народна библиотека Србије, Београд

341.322.5:343.11(497.11)"2022"

КљАИЋ, Марина, 1959-

Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u Srbiji tokom 2022. godine / [autorka Marina Kljaić]. - 1. izd. - Beograd : Fond za humanitarno pravo, 2023 (Beograd : Instant System). - 196 str. : tabele ; 25 cm

Tiraž 50. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.

ISBN 978-86-7932-133-6

a) Ратни злочини -- Судски процеси -- Србија -- 2022

COBISS.SR-ID 115279625